

193030

VIAȚA ȘI OPERELE

EPISCOPULUI

Dr. DEMETRIU RADU

VOLUMUL I.
PREDICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CU APROBAREA ORDINARIATULUI EPISCOPESC
:~::~: GRECO-CATOLIC DE ORADEA-MARE :~::~:

1923

„TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ“ S. A.
ORADEA-MARE

E. O.

VIAȚA ȘI OPERELE

EPISCOPULUI

Dr. DEMETRIU RADU

VOLUMUL I.
PREDICI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CU APROBAREA ORDINARIATULUI EPISCOPESC
: : : : GRECO-CATOLIC DE ORADEA-MARE : : : :

1923

„TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMĂNEASCĂ” S. A.
ORADEA-MARE

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 286 1923

193030

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂTRE CETITOR

Oratoria bisericească la noi trece printr'o criză dureroasă. Pușinii oratori de seamă ce îi avem nu scriu și nu tipăresc aproape nimica. Revistele sau publicațiile periodice de specialitate sunt foarte puține și materialul lor cu mici excepțiuni, de tot sărac.

Cu deosebire sunt rare cuvântările bisericești sau predicile, în cari oratori cu cultură și știință teologică mai vastă și mai temeinică, iar de altă parte cunoscători ai problemelor vieții zbuciumate de azi a popoarelor, să arate credincioșilor cu privire ageră calea sigură a desrobirii sufletelor din cătușele lumii deșarte și să le îndrumeze spre plaiurile păcii și a liniștei aici pe pământ, asigurându-le totodată și atingerea la limanul fericirii veșnice, scopul suprem al omului.

La aceste înălțimi oratorice credem noi, că s'a ridicat în timpul din urmă ca pușini alți oratori bisericești, mult regretatul Arhiepiscop Demetru Radu episcopul gr.-cat. al Orăzii-Mari, fără îndoială unul dintre cei mai mari oratori bisericești ce i-a avut neamul nostru. De aceea ne-am ținut nu numai de o mare datorință de pietate față de preaiubitul nostru frate, ci am crezut, că facem și un bun serviciu oratoriei sacre și predicatorilor cuvântului lui Dumnezeu, dând la tipar o parte din vorbirile rămase dela dânsul și rostite aproape toate în răstimpul dela anii 1886—1896 pe când a petrecut în București ca paroh al Românilor uniți de acolo și

în acelaș timp ca profesor și la urmă ca rector al seminarului catolic.

Este lucru cunoscut, că în grandioasa catedrală catolică latină a Sf. Iosif din București, predicile dela liturghia solemnă în Dumineci se țin alternativ în 4 limbi: franceză, italiană, română și germană. Predicile în limba română cât a fost fericitul Episcop în București, le ținea mai totdeauna dânsul, atrăgând prin renumele de distins orator ce în scurt timp și l-a câștigat, mulți ascultători și din pătura cultă a credincioșilor ortodoxi neuniți ai Capitalei.

La predici se pregătea temeinic, scriindu-le cu în-grijire cu gândul de a le tipări mai târziu și învățându-le din cuvânt în cuvânt.¹⁾ Așa ne-a lăsat un mare număr de predici, din cari apoi acum asemenea regretatul protopop și canonic onorar Ioan Gențiu însuș un foarte strălucit și vrednic cultivător al oratoriei sacre, a ales și decopiat un număr de 43 predici cu subiecte diverse și le-a aranjat după timpul în care au fost rostite. Primească deci și dânsul ca răsplată și vrednică pomenire adâncă noastră recunoștință și mulțumire. Noi asemenea le-am revăzut și la rugarea noastră P. S. S. Dr. Alexandru Niculescu episcopul gr.-cat. al Lugojului a binevoit a-și lua osteneala de a le receti și cu înalta sa competență ne-a învrednicit, prin o scrisoare ce o dăm mai la vale, să-și exprime mult elogioasă sa apreciere ca orator a marelui său înaintaș în scaunul Arhieresc.

Inchinându-ne cu venerațiune în fața mult grăitoarelor sale cuvinte și exprimându-i cea mai profundă și mai sinceră mulțumită și recunoștință, încheiem și din

1) La câteva predici însă le lipsește încheierea. Se poate că oratorul a fost grăbit cu scrisul, sau intenționat a lăsat ca să o facă sub inspirația momentului.

a noastră parte cu dorința ca aceste sacre cuvântări să fie spre puternic ajutor și bună povață tuturor acelorora, cari chemați sunt să arate prin graiul lor poporului creștin cărările Domnului.

Oradea-Mare, la 1 Februarie 1923.

Dr. IACOB RADU

canonic, prelat papal.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN LOC DE PREFAȚĂ:

Ilustrisime Domnule Prelat,

Țin să-ți mulțumesc pentru onorifica însărcinare ce mi-ai dat de a scrie prefața primului volum de predici ținute pe vremuri de regretatul episcop Demetriu cândva Radu, fratele iubit al Ilustrității Tale, pe cari din pietate față de memoria defunctului le editezi acum. Îți mulțumesc pentru însărcinarea ce mi-o dai, și în acelaș timp îți laud zelul ce-l arăți față de o cauză așa de folositoare bisericii noastre. Nici că se putea să nu dai la tipar aceste mărgăritare de mare preț.

Intr'adevăr! Predicele aceste vrednicesc întreaga noastră luare aminte. Le-am cetit cu mult folos sufleteșc și mângâieri în acelaș timp. Cetindu-le l-am revăzut în ochii sufletului meu pe oratorul plin de avânt și gesturi largi aristocratice, care răpia cu sine pe ascultători. Mi-l înfățișau în ipostasul acesta, în amploarea romană a frazei bogate, dicțiunea sa elegantă, limbajul înflorit ce se desprinde din toate cuvântările, ce mi-au fost sub ochi și figurile oratorice așa de frapante uneori.

Constatai mai apoi, cu mângâiere că îndărătul bogăției de cuvinte se ascunde și bogăție și adâncime de idei, și argumentație logică ce știe să fie, unde-l nevoie, concisă, de o preciziune uimitoare și zdrobitoare prin greutatea însăș a dovezilor ce n'admit replică. Găsii în acele

predici nota actualității, ținând ele seamă de nevoile lumii de acuma (chestiunea socială, repausul dominical, banul de dajde, educația creștină, etc) și preste tot potrivit oratorului fiecare cuvântare de așa cât să combată prejudecățile ce stăruie în minți față de adevărurile credinții și împiedecă, ca o ceață deasă, să străbată lumina adevărurilor sfinte în suflete. Găsii în multe din ele, un dramatizm și patetic zguduitor și citez ca pildă clasică cuvântarea despre patimile Domnului. Găsii în ele și erudiția sacră și profană, folosită cu mult cumpăt, ca să nu apară ostentație științifică, ci să se vădească și aci modestia ce așa de mult i-se potrivește unui preot, dar mai ales unui episcop și o dovadă a acestei constatări e împrejurarea că citează pe sfinții părinți, da, dar numai cât e absolut nevoie, cu multă parsimonie, deși constat că sfinții părinți îi sunt familiari. Găsii în sfârșit în limbajul înflorit al defunctului un anume arhaizm ieratic ce-ți place așa de mult și te cucerește. Eată ce am constatat, ilustre Domnule prelat în cuvântările scumpului Dumniavoastră frate, regretatul Episcop Demetriu cândva Radu.

Fie ca cetirea lor din partea preoșimei noastre și a tinerilor leviți, să dea nou avânt mării Amvonului bisericei noastre unite cu Roma, leagănul credinții și neamului nostru, pe care defunctul a iubit-o așa de mult. Darul Domnului să se verse asupra Ilustrității Tale și să însoțească în căile sale de apostolie această frumoasă carte de cuvântări sacre ticluite spre mai mare mărirea lui Dumnezeu.

Lugoj, 10 Decemvrie 1922.

Episcop ALEXANDRU.

I.

DESPRE PENITENȚĂ.

(Ținută în catedra Metropolită din Blaj, în Duminica lăsatului de brânză 1886).¹

*„Întoarceți-vă și Vă abateți dela toate
păgândățiile voastre“.*

Ezech. 18. 30.

I.

Trimis de providența divină spre a dispune și pregăti inimile poporului pentru vrednica primire a Mântuitorului, vedeți cu cât zel, cu câtă ardoare sfântă răspunde Sf. Ioan Botezătorul înaltei sale misiuni; neobosit este el întru a lumina mulțimea ce-l încunjura, a-i descoperi adevărurile credinței, a o îndrepta către calea mântuirii. Lucrarea e sublimă, preasfântă misiunea, și să nu credeți că ar fi stâns-o impiul Irod prin decapitarea înaintemergătorului, nu, ci pe cum odată a fost începută și susținută de patriarhi, de profeți, de sacerdoțiul vechiului testament perfecționat de însuși Fiul lui Dumnezeu, tot astfel urmată și continuată a fost la porunca Sa de Apostoli, de biserica creștină și va fi până la capătul veacurilor.

Voi înși-vă ați auzit învățăturile bisericei, voi ați văzut-o alergând fără încetare în tot timpul, spre a vesti cuvântul lui Dumnezeu. Acum însă în mod deosebit o vedeți cu sirguintă purtând grije de opera Botezătorului. Pentruce? Pentrucă are în vedere ca și dânsul, să mântuiască cu orice preț pe cei pierduți, să pregătească, să dispună și inimile cele mai împietrite pentru primirea Răscumpărătorului; nu înceată ca și dânsul, de a striga tuturor celor rătăciți: întoarceți-vă, întoarceți-vă, că s'a

1) Cea dintâi predică ținută după reîntoarcerea sa din Roma.

apropiat împărăția lui Dumnezeu. Ba parecă încredințată de tăria celor drepti, nu mai poartă grije decât numai de soarta păcătoșilor. Dacă ne îmbracă azi în haină de jale e numai pentru a plânge moartea sufletului lor, pentru a le espia prin asprimea postului, a rugăciunii și a privegherii, fărădelegile și escesele lor, pentru a le cere prin suspinele, prin lacrimile sale darul pierdut, îndurarea de care au abuzat.

Dar poporul? dar mulțimea? Evanghelia ne spune, că o ceată numeroasă alergase din Ierusalim, din Iudeea, din alte provincii către țărmurii Iordanului spre a se boteza dela Ioan, spre a-și mărturisi păcatele. Trezi-se-vor acele cete numeroase, acelaș popor apăsător sub jugul păcatului, și la vocea bisericii, spre a se îndrepta spre a-și mărturisi păcatele, spre a face pocăință?

Unde sunt păcătoșii, unde sunt acela cari odată și numai la pronunțarea cuvintelor de mortificațiune, de pocăință, în îngâmfarea și trufia lor, în întunecata-le știință, se înfiorau, se ascundeau; unde sunt acum, grăbi-vor la calea adevărului și a vieții?

Să nu întârziem într'aceea, noi I. A. să cruțăm biserica poate de o mare durere; ca oi rătăcite ce suntem și noi, să-l ascultăm glasul și cu mintea și cu fapta să alergăm la răcoroasele izvoare spre a ne stămpăra setea ce ne arde sufletul. Văzând ce este pocăința, să ne cugetăm cu deadinsul la a ei neapărată trebuință și să nu o părăsim, de voim, cum toți voim, să ne mântuim.

Iar tu, Doamne, care ai început în noi lucrarea bună, du-o și la fericita împlinire; ne-ai poruncit prin prorocul: „întoarceți-vă” și noi în pocăință vom răspunde cu penitentul David: „*Doamne Dumnezeul puterilor întoarce-ne pe noi*” (Ps. 79, 8) și ne vom pocăi.

II.

În statul inocenței în care au fost creați protopărinții noștri, omul era în deplină armonie cu legea, cu voința lui Dumnezeu; binele și fericirea era răsplata. Atunci însă, când căzură în ispită, când se resculară în contra autorității dumnezeiești, când călcară porunca de a nu mânca din pomul cel oprit, când rupseră de bunăvoie

legătura prietenească ce era între cer și între pământ, când au comis păcatul, au și deschis porțile morții, au adus după cuvintele sfântului Pavel, moartea în lume, au fugit de bunătatea lui Dumnezeu și au căzut sub pedeapsa dreptății sale.

Își întoarce apoi nefericitul Adam privirea peste starea sa dezolată, cunoaște pierderea binelui, vede asprimea răului ce a urmat, pe când în inima-i făcută pentru fericire simțește amara lovitură. El se judecă, el cunoaște, el simte durere, — el face penitență.

Pentru că ce-i alta penitența sau pocăința, se întreabă sf. Augustin, decât o judecată? Dar o judecată deosebită de alte judecăți omenești? Deoarece judecătorul e însuși acuzatul, e însuși păcătosul; el se citează pe sine înaintea tribunalului minții sale, el se acuză, el își aduce martori, muștrările conștiinței, în urmă aprins de dreptate el își rostește sentința supusă înaltei judecăți dumnezeiești, „eu am greșit“, eu am vătămat pe Dumnezeu, eu am păcătit, trebuie să sufăr; atunci când inima i șoptește, să-și caute pierduta fericire.

Penitența, după zisa lui Tertulian, e executarea dreptății divine, ce trebuie să o facem în noi înșine pentru păcat: până când? până când durează eternitatea. Pentru că vătămând o majestate nemărginită, fără margini, ne-a fost vina, și tot așa adecă proporționată îi este pedeapsa, iar mărginită orice satisfacere omenească.

Astfel ar fi fost soarta protopărinților, soarta noastră, infectați de păcatul strămoșesc încă înainte de a ne naște, dacă prea bunul Dumnezeu nu s'ar fi îndurat spre noi.

Dreptatea sa trebuia împlinită, noi nu o puteam, ce a făcut? A venit în lume însuș Fiul său cel de o ființă cu El, fără de a se schimba se făcu om spre a putea suferi și ne-a eliberat de pedeapsă, de moartea vecinică cu o singură condițiune pentru noi fieștecarele, ca să ne apropiem, să ne facem ale noastre meritele sale, spre a cărui ușurință ne-a lăsat sacramentele, cinci spre a ne întări în darul primit, și două: botezul și mărturisirea spre a-l câștiga, spre a-l curăți de păcate; la întreg lucrul însă, la mântuirea noastră, având de a conlucra

și noi: „*Cine vrea să vină după mine, ne-a zis Mântuitorul, să se lapede de sine, să-și ia crucea sa și să vină după mine*” (Mat. 16, 24); adică să facă adevărată penitență, să-și lase poftele desordonate, să se lapede de patimile nedumerite nu numai în afară, ci înlăuntrul inimei sale, să se lapede de sine, să-și ia crucea suferințelor și să-i urmeze lui.

Când așadar I. A. Vă adună Biserica și vă demândă penitență în numele Mântuitorului, să nu cugetați că ar fi vorbă numai de ceea ce privește corpul, numai de posturi și rugăciuni zise fie-cum, ci ea, biserica, cere dela noi deodată cu mortificarea simțurilor, cu pedepsirea trupului prin posturi, prin rugăciuni, prin privegheri, lăpădarea de sine însuș, schimbarea inimei noastre, totala înioarcere dela vițiu, dela păcat, la iubirea lui Dumnezeu.

III.

Abia am spus ce este penitența care este intențiunea, scopul Bisericii, scopul lui Dumnezeu Părintelui Ceresc, când ne chiamă la pocăință și inimile voastre creștine, fie drepte, fie sclave ale păcatului, deja se simțesc aprinse de dorul de a asculta chemarea, de dorul penitenței.

Da, inima v'o spune, voi creștinilor știți, că numai prin sinceră penitență ne putem scăpa de perire, numai prin dânsa ne putem mântui toți cei ce am călcat legea după botez, toți cei ce am păcătuat.

Voi știți cu toții că acesta și numai acesta este adevărul, aspru ce e drept, vestit de întregul creștinism din neam în neam până la noi, până la capătul lumii.

Știți, că aceasta-i și tradițiunea întregului neam omenesc, manifestată prin obiceiul universal de a ridica altare espietore divinității, ba vă place a vedea oglindit adevărul acesta și în gemetele, în suspinele nou născutului prunc, ce-și scaldă blânda față în lacrimi numai în urma păcatului strămoșesc cu care a venit în lume.

Ori dacă numai umbră de îndoială a-ți avea, dacă doriți dovezile credinței noastre, să deschidem Sf. Scriptură, în care întru adevăr nimica nu văd mai evident, mai apropiat scris pentru omul rătăcit, decât chemarea sa

la penitență, decât asprele amenințări contra inimilor împietrite, cari nu voiesc să-și câștige iertarea prin câteva suspine.

Las la o parte sentința fulminantă pentru neascultarea protopărinților noștri, pentru păcat, mustrările conștiinței lui Cain, las tânguiriile aruncate de Dumnezeu pentru răutatea neamului omenesc, potopul universal, nimicirea Sodomei și Gomorei drept răsplată pentru păcatele lor, penitența în care își petreceau lunga lor viață Noe și Avraam, Iacob și Isaac și toți patriarhii; pedepsele trimise peste Faraon, peste poporul iidovesc în călătoria sa de patruzeci de ani prin deșert, peste însuș Moise, las amenințările, prezicerile dureroase ale profeților, las lacrimile lui Isaia, tânguiriile lui Ieremia, suspinele lui Daniil și Ezechiel pe țărmurii Eufratului, las plângerile tuturor fiilor lui Iuda în greutățile robiei, las însași robia babilonică, jertfele de împăcare înălțate de tribul lui Levi pentru neștiințele și păcatele poporul la penitență, las toate îndemnările lui Dumnezeu de a aduce poporul la penitență, las toate lacrimile penitenților ce au udat pământul în 40 de secol, și mă opresc la învățăturile, la exemplele, la întreaga viață a Mântuitorului.

Priviți-l, acum e un părinte nemângăiat pentru pierderea fiului rătăcitor, îl vede iarăși la picioarele sale în călduroasa-i îmbrățișare, uită supărarea ce i-s'au făcut, acum e un păstor ce-și cearcă oala rătăcită cu mii de greutăți, prin munți și prin potece și aflându-o își alină ostenelele cu marea plăcere de a o aduce pe înșiși umerii săi.

Altădată nu în figură, ci în persoană e mereu în mijlocul păcătoșilor, lor le predică, îi învață, îi câștigă, petrece în casa păcătoșilor Zacheu și Simeon, nu-și mărginește indulgența pentru cei mai mari păcătoși, nu-și ascunde darul dela Magdalena, nu privirea dela Petru ce se lăpădase de el, nu, pentru că el, precum însuș zice, a venit să mântuiască ce era pierdut, să vindece pe cei morboși aducându-i la sincera penitență: ***„nu am venit să chem pe cei dreapți, ci pre cei păcătoși la pocăință.*** (Mat. 9, 13).

O cruce adorabilă! În fața marei victime inocente

ce ni-o înfățișezi, slăbită de atâtea dureri și suferințe suportate însă fără murmurare, singur numai pentru păcatele noastre, noi încă tot nu vom cunoaște lipsa, necesitatea penitenței, vom continua cași până aci de a murmura pentru asprimea ei, vom încunjura-o pentru că e prea grea?

Pentru păcatele noastre, I. A. vom cruța lacrimile părerii de rău atunci, când vedem, că însuș Fiul lui Dumnezeu asudă sânge pentru ele, ba încă îl și varsă tot pentru noi, atunci, eu zic, când ne poruncește să-l urmăm?

De acum înțeleg una din cele mai mângâitoare, mai glorioase pagini ale neamului omenesc; înțeleg, pentru ce din veac în veac o mulțime nenumărată geme în lacrimi amare.

Luai în mână analele bisericii, citești această pagină, și veți vedea înțelepciunea, veți vedea necesitatea, lipsa penitenței. Veți vedea, fraților, cetăți și națiuni întregi grăbindu-se a îmblânzi pe Dumnezeu prin penitență. Veți vedea pe Teodosiu, marele împărat al Bizanțului căzând la picioarele sfântului Ambroziu, udând țărân ce o călca mai nainte în nepăsare cu propriile lacrimi, veți vedea în timpurile cele mai glorioase ale bisericii, mii de anahoreți, bărbați și femei, tineri și bătrâni, părăsindu-și averile casele și chiar și palatele spre a locui prin stânci, prin peșteri și caverne. Îi veți vedea părăsind și blăstămând lumea ce l-a înșelat, uimind lumea cu austeritățile lor. Pentru ce? Din palidele lor buze numai un cuvânt vi se răspunde: *penință, penință*.

Eu știu că în fața acestor adevăruri incontestabile sunt mulți, în lumea de azi cari cu o rece nepăsare, îngâmfați și împietriți în împietatea lor obiectează, că ei nu cred.

Dar ce urmează de aci? că adevărul a încetat de a mai fi adevăr? ori doară noi am făcut adevărurile ce vi le predicăm? Nu ne sunt ele descoperite de Cel ce este însuș *adevărul*, dinaintea căruia ne credincioșii acum cari cred că se pot ascunde nevoind a face petință sub scutul îndurării sale, vrând, ori nevrând, crezând ori necrezând, vor face-o sub asprimea înfricoșatei sale dreptăți: „*De nu vă veți*

pocăi" le zicem lor cu Mântuitorul, ale cărui cuvinte nu vor trece nici când, „*toți așa veți pieri.*" (Luc. 13. 5.)

Afară de acestea pe lângă toată evidența lucrurilor desfășurate, sunt încă mulți alții, cari acum dintr'un motiv, acuma din altul, nu voiesc a se hotărî se facă penitență. Știți ce zic aceștia? Noi nu avem nimic în contră, am face pocăință, dar nu avem păcate, viața ni-e liniștită, nimica nu noi-o tulbură. Alții recunoscându-și păcatele, petrec tot așa de liniștiți fără penitență, pentru că, răspund ei, ne vom pocăi mai târziu, mai este vreme, acuma e timpul de a ne petrece. Iată înțeleptele lor argumente.

Câtă iluziune, câtă rătăcire îi întunecă și pe unii și pe alții, în chestia cea mai importantă, cea mai de căpetenie a întregii vieți.

IV.

Nu aveți păcate! Unde poate fi o presumțiune, o amăgire de sine mai amară, o rătăcire și o orbire de suflet mai mare decât a se socoti pe sine a fi fără de păcat? Au nu știți voi creștinilor că singur Mântuitorul carele a fost însuș dreptatea și sfințenia, oglinda și icoana cea adevărată (substanțială) a strălucirii dumnezeiești a putut și poate arunca în fața tuturor necredincioșilor și păcătoșilor din lume cuvintele: „*Cine mă va muștra pre mine de păcat?*" (Ioan 8, 46). Și iarăși nu știți că afară de El, care neprihănit a fost prin însăși firea sa cea dumnezeiască, darul scutirii chiar și de păcatul strămoșesc l-a mai avut între muritori prin privilegiu, prin dar deosebit a lui Dumnezeu, numai Preacurata mama sa, Feciora Maria?

Unde sunteți oare voi, fraților, ce încurajați penitența, pentru că nu aveți păcate? Ori, dacă nu ne credeți, credeți și ascultați sentința Spiritului Sfânt în epistola I a sfântului Ioan „*De vom zice că păcat nu avem, pre noi înșine ne înșelăm, și adevăr nu este întru noi*" (Ioan I. 1, 8).

Spuneți-mi doară cei ce vă simțiți așa de fericiți fără de păcate, spuneți-mi sunteți voi din numărul acelor suflete delicate și pii, cari se sperie și numai de umbra păcatului, cari nu cunosc altă lege, alta datină, decât

legea lui Dumnezeu și a bisericii sale, nu alt bine decât cel ce lui Dumnezeu îi place, nu alt rău decât cel ce-l vatămă, ori din contră nu cumva sunteți și voi din ceata ce umblă pe calea cea mai largă, cari nu se tem de nimic, nu-și mai fac nici un scrupul din călcarea preceptelor divine, nu, că mil și mil de motive aparente le țin gata spre a se justifica, din numărul aceloră, cari în legea moralității toate le fac cum le convine, răzimându-se aci pe exemplul altora tot așa de rău, aci zicând, că exce-sele lor nu sunt așa mari, în opinia publică sunt din cei mai onești cetățeni...?

Și nu aveți păcate? În faptele voastre, în cuvintele voastre, în cugetele voastre nu-i nimic de observat? În lupta crâncenă a trupului și a poftelor sale contra spiritului, în lupta în care gema chiar Sf. Pavel, e sufletul vostru pururea învingător? Vă îngrijiți ca și dânsul, să reduceți în sclăvie trupul rebel, ori din contră nu cercați toate, numai ca corpul și pasiunea să învingă?

În familie, în educarea fiilor, în tractarea casnicilor, în societate în oficiu, în comerciu, e numai Evanghelia, numai iubirea, sinceritatea, adevărul și dreptatea neștrămutată voastră regulă? Dar atunci de unde atâtea neîndestuliri, atâtea discursuri înjurioase, atâtea defaimări, calomnii, invidii, atâtea amicitii tradate, secrete descoperite, scăderi neascunse, de unde atâtea falsități, despoieri, jafuri și drepturi strivite? de unde atâtea uzurării, atâtea înșelăciuni în comerciu, de par'că în păgână, nu în creștină lume trăim?

Mărturișiți mi voi înși-vă cari știți că creștinismul fără umilință e literă moartă, sunteți deprinși în aceasta virtute? obligațiunile către Dumnezeu Vă sunt împlinite? legile, pietate, cultul, le păziți cu iubire, ori: din contră nu sunteți și voi dintre aceia, cari în lucrurile religioase vă mândriți cu nepăsarea, cari sunteți toleranți unde nu trebuie să fiți, predicați mai mult ori mai puțin că toate religiunile sunt bune, toate asemenea plăcute lui Dumnezeu, deși le vedeți în flagrantă contradicere între sine: nu sunteți dintre aceia, cari fără studiu, fără cunoștințe, ori cu totul ignoranți în științele sacre, pretinde-ți a discuta, a judeca, a decide orice chestiune religioasă. Cum vă cre-

deți inocenți de toate acestea oprite ori demândate în legea sfântă?

Doară cu necunoșterea, cu ignoranța lor? E drept, că totala necunoaștere a legii ne scuză dela păcatul făcut în contra aceleiași legi. Dară, o creștinilor, să ne aducem aminte, că cea dintâi datorință a noastră este de a ști legea lui Dumnezeu, că nici odată nu se poate scuza un păcat, prin alt păcat și prin urmare e inutil a voi a vă justifica nedreptățite prin ignoranțele voastre, cari la rândul lor nu sunt scuzabile.

Dacă am trăi între barbari, în timpuri în cari cuvântul lui Dumnezeu ar fi așa de rar cum a fost după Sf. Scriptură pe timpul lui Samuil: dacă Evanghelia nu ni s'ar fi fost vestit decât în enigme, în figuri, atunci da, poate că ne-am ști apăra prin ignoranță și la judecata lui Dumnezeu; dar acum, când cuvântul lui Dumnezeu ni se vestește atât de luminat, a zice că am greșit (vorbesec de omul mare) din ignoranță, e un abuz, o desculpăre deșartă care ne face și mai vinovați.

A neglija prin urmare penitența, pentru că nu avem păcate, este o monstruozitate, un abuz înspăimântător.

Să facem deci penitență, ca bunul Dumnezeu să ne lumineze până mai este timp, să rupem odată vâlul întunecat, ce ne acopere ochii minții, să intrăm în adâncul inimii noastre, și în loc de o vană tânguire că nu avem păcate, ne vom convinge că riuri întregi de ar curge din ochii noștri nu ar fi prea multe spre a ne spăla păcatele.

E drept, toți suntem păcătoși dar vom face penitență, numai mai târziu, murmură unii. Mai târziu? Și pentru ce nu acuma? S'ar afla oare cineva dintre voi, care amenințat de un însemnat pericol, și având ocaziunea de a se scăpa ușor, nu s'ar feri de el fără întârziere? Ce prizonier, ce naufragiat, ce morbos, putând fugi, putând a se scula astăzi, ar lăsa pe mâine? Principiul e evident, pentru ce să nu-l aplici și când e vorba de a-ți scoate sufletul din mâinile morții, din păcate? Vă veți pocăi mâine și nu astăzi? Dar cine v'a asigurat că și ziua de mâine va fi a voastră? Dacă atâtea cazuri ce se întâmplă în puține minute, într'o oră, într'o noapte, ori în două trei zile nu vă pot convinge despre nesiguranța

momentelor ce mai avem, să ne convingă odată avizul Răscumpărătorului că va veni în ora în care noi nici nu cugetăm.

Și apoi și de ați avea timp va fi acesta un timp de penitență? Nu o știm. Dumnezeu e prea bun, prea îndurător, o știu și-l preamăresc, el nu voiește moartea păcătosului; dar dacă după atâtea chemări deșerte — să zic așa — vă va răspunde și vouă cu cuvintele înfricoșate: **„Mă veți căuta și în păcatul vostru veți muri”** (Ioan 8, 21)?

Ați uitat și aceea, că spre a ne mântui e absolut de lipsă să urâm păcatul, să detestăm ceea ce în toate modurile nelertate am iubit, să ne despărțim de obiectele ce ne erau idolul vieții, — și toate aceste atunci când în fața morții avem de a ne lupta cu durerile, cu năcazurile cu asalele satanice, când pentru atâtea împrejurări, poate și mintea ne va fi legată, și totuși trebuie să ne schimbăm voința și poftele ei. Judecați voi înșivă de i ăsta lucru ușor, lucru prudent, și totuși e unica bază a speranței tuturor păcătoșilor ce-și amână penitența, și pe aceasta voiesc a-și răzima edificiul eternității lor! Ce orbire, ce rătăcire!

I. A. noi punem cu mult mai mare pond pe eterna noastră fericire, decât să o facem dependență dela asemenea împrejurări; lăsând dară la o parte iluziunile să ținem mai vârtos îndemnul marelui profet penitent: **„Astăzi de veți auzi glasul lui să nu vă învârtoșați inimile voastre”** (Ps. 94, 8) și acuma să facem penitență.

Cât ce descoperi profetul Iona Ninivitenilor amenințările providenței divine, cât ce le spuse condițiunea: **„încă trei zile și Ninive se va prăpădi”** (Iona 3, 5)¹ și toți cetățenii nu mai cugetă, nu caută, decât mijloacele de a desarma mânia Cerului, nu umblă după vane pretexte spre a întârzia penitența, nu critizează, nu examinează oare nu ar fi prefăcut zelul profetului, nu se uită la datini, nu la greutăți, ci toți imploară prin ajun și prin ciliciu iertarea fărădelegilor lor.

Mai puternică, mai înfricoșată decât vocea profetului e vocea bisericii care vă invită azi la penitență. După atâtea daruri desprețuite, după atâtea chemări neascultate, ea vă

1) Vulgata zice: Adhuc quatragesima dies, et Ninive subvertetur.

aduce ultimul acesta remediu al nesimțirii voastre: veți desprețui și pe acesta? Veți adauge o nouă ingratitude veți lăsa pe Mântuitorul singur să ajune, să facă penitență pe când voi trăind ca mai înainte îl veți răstigni iarăși prin păcatele voastre? Nu, atâta nerecunoștință nu va străbate în inimile voastre; l-am vătămat, o recunoaștem, ne vom întoarce, ne vom pocăi și spre bucuria întregului Ierusalim ceresc Dumnezeu ne va ierta, ne va mântui, ne va ferici. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

EVANGHELIA ȘI SOCIETATEA MODERNĂ

(Ținută în catedrala Sf. Iosif din București la 30 Maiu 1886).¹

Mergeți în toată lumea vestiți evanghelia la toată zidirea“.

Marcu 16, 15.

Din Roma strămoșilor noștri încă nu plecasem către dorita vatra părințească; încă nu mă despărțisem de maeptoasele sale monumente sacre și profane întru atâta îmi știură fermeca inima străplântată prin frageda etate în sinul lor, când iată o mare bucurie, o deosebită mângâiere vine să-mi aline durerile apropiatei despărțiri. Era bucuria, era mângâierea destinațiunii mele îndreptată de iubirea, de îngrijirea celui ce cu atâta tărie și prudență păstorește asiăz¹ Biserica catolică, — nu în ținuturi barbare, necunoscute, sau între popoare inculte, păgâne, ci pe malurile Istrului român, în părțile acelea ale moșiei lui Traian, a lumii creștine, în cari la tot pașul, în tot momentul aveam să-mi recunosc suvenirile, memoriile eceleiaș eterne cetăți, unde semânța roditorului Lațiu încolțită și în pieptul meu, aveam s'o contemplez, să o admir desvoltată în arbore gigantic, întru adevăr vrednic de grădina italică din care s'a adus.

Din momentui acela apoi, preafericit pentru mine gândirile, oftările, așteptările sufletului meu, nu mai erau altele, decât acelea de a-mi putea vedea iubita asta patrie străbună, de a mă afla în mijlocul vostru, în mijlocul fraților mei, de a putea concurge cât de modest la comuna prosperitate, prin întărirea doctrinelor evan-

1) Cea dintâi predică ținută după sosirea sa la București.

ghelice vouă deja atât de cunoscute, amăsurat statului preotesc ce l-am îmbrăcat.

Dacă slabe îmi sunt puterile, și nevrednic, neputincios, mă simt deasemenea officiu, pietatea voastră — stima religiunii, respectul ce-l aveți cu toții față de înaltul minister preotesc, mă întărește, îmi mărește și aprinde dorul inimei de a vă servi, pe când impunerea mânilor apostolice și ungerea Spiritului sfânt va întări, va susține eu cred, eu sper, totala-mi neputință, dupăce e regula a Providenței aceea de a-și arăta prin instrumente netrebnice puternica virtute a brațului său.

Fără de a Vă uita așadară la ceea ce aș fi, dați-vă silința să culegeți rodurile cuvântului ceresc ce vi-l voiu vesti, trecând peste argumentele elocinței omenesti, prin cari în realitate nu aș ști corespunde așteptării voastre; — ridicați-vă mintea la lucrurile divine, la tezaurul adevărilor eterne de unde succesiv voiu împărți inimilor insetate de adevăr și de dreptate pânea credinței creștine.

Iar tu Doamne, întărind după mulțimea îndurărilor tale neputința servului tău, slaba sa voce, striga-va tot așa de tare ca și a profetului David: Pământule, pământule, ascultă cuvântul Domnului tău.

I.

În epoca modernă, în care dela miazăzi la miază-noapte, dela răsărit până la apus crescând înainteză un haos înspăimântător, un uragan fără margini, amenințând din temelie instituțiunile sociale ale părinților nostri; în timpul nefericit, în care o ceată sumeață de apostoli ai unei științe superficiali până acolo au ajuns în întunec, în rătăcire și în răutate, încât pretinde a disputa, a contesta însuși Suveranului Creator al universului, sceptrul și stăpânirea lumii, cheile vieții și ale morții, soarta întreagă a omului în timp și în eternitate; în zilele de acum, în epoca modernă, în care pe toate căile se vârește o nemulțumire desperată, în palatul avutului ca și în coliba săracului, secerând mii de victime, eu întreb, învățătura Evanghellei mai are dreptul de a se afirma?

De vom asculta răspunsul ignoranței sau al corupțiunii lumii moderne, pașul său e oprit, iar viersul zelosului

cultivator evanghelic și dacă mai e tolerat în societate, e asurzit, înădușit de țipetul indeferentizmului și al necredinței.

• Evanghelia și progresul modern nu mai sunt compatibile, adaugă aceștia; dacă a fost bună și necesară pentru omenime în vremile barbare, astăzi și-a împlinit rolul; libertatea de conștiință, libertatea amorului, ori mai bine zis însaș negarea libertății, fatalismul, scepticismul, forța brutală, interesul nelinițat, haosul, nihilismul; iată dogmele substituie Evangheliei.

Dar sunt oare aceste pretinse dogme bazate pe adevărul, pe dreptatea nesupusă schimbării după loc și timp, este răspunsul acesta răspunsul adevărului, al științei adevărate; e dânsul conform lipselor și demnității ființei noastre omenești? ne va justifica, ne va mântui el înaintea tribunalului Înaltului Judecător, de care nici necredincioșii ori vor admite ori nu, nu vor scăpa?

I. A. Propovăduitori ai adevărului, luminători ai popoarelor la amici sinceri și promovători a întregului progres rațional — răspundem sus și tare că nu! nu acel răspuns funest al impietății răspunsul adevărului, nu e acolo leacul conștiinței rănite sau izvorul fericirii națiunilor. Nu, ci numai la învățăturile Evangheliei. Lipsa ei așadară, lipsa de a-i asculta și urma învățăturile, dacă a fost vreodată imperioasă omului și societății e chiar în timpul nostru.

Intr'adevăr Evanghelia ce o vestim omenimei în numele Mântuitorului nostru Isus Christos, cum prea bine știiți, I. A. nu-i alta decât cuvântul îndreptat omenimei de atotputernicul său Domn și Dumnezeu, e legea ce s'a îndurat a-o aduce, a-o vesti și a ni-o explica însaș Ființa Supremă, Creatorul și Făcătorul nostru pentru preamărirea numelui său, pentru fericirea omului și a societății omenești. Este prin urmare, după zisele sfintei Scripturi, lumina adevărului destinată a lumina pe tot omul ce vine în lumea aceasta, a ne arăta demnitatea, superioritatea ce o avem față de ființele ce ne încunjură, a ne descoperi țința, scopul pentru care existăm, și a ne arăta mijloacele prin cari să putem ajunge la liniștirea, la fericirea aceea după care suspinăm ziua și noaptea fără încetare. E făclia strălucitoare în întunecul vieții omenești până atunci, până când pe pragul eternității ne va răsări soarele dreptății, însuși Dumnezeu.

Ei bine I. A. singură însușirea aceasta caracteristică esențială și exclusivă a Evangheliei noastre de a fi chiar cuvântul lui Dumnezeu, a Preaînduratului Autor al zilelor noastre nu e oare mai mult decât suficient spre a îndemna și hotărî sufletul omului inteligent să o cuprindă, să o îmbrățișeze și să o urmeze întru toate atunci, când e vorba de cestiunea cea mai importantă a existenței noastre? Mai fi-va oare lipsă să răzimăm rodul imediat al nemărginitei înțelepciuni dumnezeiești cu neputinciosul argument al graiului omenesc? Nu vedeți nu înțelegeți voi, străinilor splendoarea acestui codice preasfânt, evidentul totodată însă și înfricoșatul adevăr?

Dacă peste destinul universului în care ne aflăm, peste vieața și faptele libere ale omului domnește un Atotputernic Stăpân, un Preadrept, Judecător al creaturilor sale libere, cum scris cu litere neperitoare este pe firmamentul cerului, ca și în fundul mărilor, în colorile luminii ori în umbrele întunerecului, pe fruntea și în inima omului ca și în existența oricărei creaturi; dacă repet, preste noi domnește Monarhul acesta, și El a voit a ne vorbi, a aflat de necesar a ne indica și în mod pozitiv calea ce o avem să o ținem spre a ajunge la ținta existenței noastre, — atunci oare nu e un delict încalificabil oarba cutezanță de a nu i asculta cuvântul, de a nu-i urma legea, sau chiar de a-o desprețui? Ce viitor liniștit, ce răsplată aștepți dela Judecătorul tău, o minte, o inimă rătăcită; ce fericire pregăuiți popoarelor o voi, cari doriți a le conduce fără Evanghelia lui Christos, când ne spune acelaș Autor ale cărui adevăruri vor rămânea și când cerul și pământul vor cădea în pulbere și în cenușe, că cine îi desprețuiește cuvântul: „*acela îl va judeca pre el în ziua cea de apoi*” (Ioan 12. 40).

Dușmanii neîmpăcați ai creștinismului, cari ați cutezat a ne taxa zelul evanghelic de fanatizm, credința sinceră de ipocrizie, iar doctrina Evangheliei de superstițiune, ce roduri, ce rezultate ce succese ați cules apoi din trudită-vă ostăneală? Ca niște umbre agitate de tot felul de doctrine, prin deliriul vostru i-ați întărit numai prestigiul!

În deșert o au combăcut altădată farizeii și puternicii lumii, înzadar au folosit închisorile, amfiteatrul, apa, focul, fierul și tot soiul de cruzimi barbare, înzadar apostatul

Iulian adaugă la aceste școală și catedra, înzadar; pentru că Evanghelia e inviolabilă, din flacărele persecuțiunilor ea a ieșit și mai viguroasă.

Întrebați nouăsprezece, ba șasezeci de veacuri din analele omenirii, întrebați pe părinții voștri, că nu suntem numai de ieri și unanim vă vor spune, că cuvântul lui Dumnezeu, Evanghelia, a fost totdeauna farul neatâns al navigațiunii omenesti, la a cărui strălucire, dispărutau pe rând falsitățile, erorile, sofizmele filozofilor păgâni, că a fost, este și va fi pururea o stâncă neclătită în sinul oceanului trecător, de care s'au sfărmat și s'au retras risipite valurile violente ce o au atăcat.

Unde sunt așadar, eu insist, trofeele luptelor uriașe ce le-a ridicat ambițiunea și trufia omenească împotriva Evangheliei? Unde sunt laurii, cu cari s'au măgulit ereticii și necredincioșii timpurilor ori pata obscură a civilizațiunii noastre care este materialismul conștient? Unde sunt, unde sunt?

I. A. istoria e deschisă, din marile lor atentate nu găsiți înfrânsa decât ruine împrăștiate; veți găsi, veți întâlni de altă parte petrecând împreună la picioarele crucii mielul și ieul, blândețea Latinului și sălbăticia Scitului; veți vedea Europa curățită de barbari, orientul de mândria semilunei, Asia, Africa, toate părțile globului cutrierate de apostolii civilizațiunii, veți afla rupte lanțurile sclavului, ridicat tronul demnității femeiești, înălțate și deschise porțile azilelor, spitalelor, pentru nenorociți, veți întâlni pe orfani, văduve, pe bătrânii neputincioși vărsând lacrimi de mângâiere, că și-au aflat un părinte, un protector, un sprijin mângăitor; veți vedea asigurată baza progresului ori-unde crucea e împlântată, vedea-veți binefacerile aceste umanitare, și eu numai câteva amintesc — strălucind ca tot atâtea mângăritare în coroana triumfală de pe fruntea Evangheliei.

Și iarăși printre apărătorii și fii devotați, ai săi, ca creștini veți observa, cu mândrie geniile, cari pururea vor forma decorul umanității, veți admira șirul neîntrerupt al geniilor, dela Sf. Pavel până la Sf. Chrisostom, dela Augustin la Damascen, la Toma de Aquino, dela Dante și Petrarca până la Columb, la Rafael, la Newton, Descartes, Copernico și Galileo, dela Racine, Bossuet, Bourdaloue și Fenelon până la Mezzofante, la Marele Napoleon, până

În zilele noastre, până la neajunsul astronom Secchi, până la cel-ce e minune de geniu și înțelepciune în lume, până la Marele Leon XIII.

II.

Așa este! Evanghelia a triumfat în lume, a știut supune mintea și inima omului, nu numai întrucât luminând arată individului calea adevărului, și-l duce la ultimul său scop ci și pentru că a conținut și conține remediul salutar, morala escelentă, mijloacele cele mai puternice pentru înflorirea și prosperarea națiunilor și a popoarelor.

Că societatea omenească nu poate subsista fără morală, fără principii etice, că eșafodul și temnița nu sunt garanții suficiente pentru înaintarea omenimei, pentru împiedecarea relexor și a delictelor îngrozitoare ale omului, e un adevăr în toată ziua întărit de experiență, e un adevăr admis și de cel mai înverșunați adversari ai Evangheliei, fiind tot ei susținătorii unei nouă morale ce au numit-o filozofică, independentă.

Toată chestiunea stă prin urmare întru a vedea unde se găsește această garanță socială, este dânsa destul de espresă în morala filozofică, în morala fără lege, fără Dumnezeu?

Judecați voi înșivă!

Ambițiunea, răzbunarea și lăcomia, aceste trei vicii nespuse de funeste pentru pacea societății, unde și în ce își vor afla după nouii moraliști regula, frâul, obstacolul, pledeca nebiruită?

Dacă nu-i legea unui preadrept judecător și totodată maritor cular la toate acțiunile mele, până și la cele mai secrete intenții ale inimei cine mă va opri, cine mă va împiedeca să nu caut împlinirea acelor pasiuni cu neglijarea celor mai sfinte datorințe ce le am ca om, ca părinte și cetățean; cine îmi va abate voința și pasul dela asuprirea deaproapelui, a văduvei sau a orfanului neputincios dela defraudarea tezaurului public ori privat? Imi va fi deajuns să știu încunjura, să mă știu subtrage pe ori-ce căi, prin ori-ce mijloace dela rigoarea, sabia și pedeapsa legilor, pentru ca să fiu model de onestitate, de virtuți patriotice după morala independentă.

Mi se va zice însă, că în contra faptei mele e rațiunea, ea îmi va schimba voința, ea îmi va retrage mâna întinsă deja după averea străină. Dar eu știu I. A. că și creștinul cel mai credincios măcar că știe poruncile lui Dumnezeu Evanghelia și asupra pedeapsă ce-l așteaptă, încă are să se lupte amar cu nedumeritele-i poște, are să susțină o crâncenă luptă cu sine însuși spre a nu cădea în ispită; voiu crede apoi, că filozoful autonom, că cetățeanul sclav tuturor slăbiciunilor va eși învingător din lupta aceasta, va triumfa asupra poftelor neregulate ce mereu le-a ninerat și a căutat să le îndeplinească?

Ah! e o teorie la aparință prea frumoasă aceea a timpului nostru de a căuta virtutea afară de lumina evanghelică, dar în realitate e numai o mască, o umbră, sub a căruia acoperemânt delictelor secrete, delictelor înfricoșate în contra onoarei și a averii deaproapelui nici când nu vor înceta. Luați înainte analele desvoltării sociale, ba chiar și experiența de toate zilele și căutați cu atențiune la acea parte a societății europene care a pretins a se emancipa de legea Evangheliei, observați-le faptele și ele vor mărturisi că eu spun adevărul.

Dacă filozofia, dacă morala independentă de vecinicul adevăr ar fi suficiente, ar avea putere de a regula moravurile, veacul nostru fără îndoială ar trebui să fie un veac de aur; paza drepturilor, sfințenia familiilor, amicitia neinteresată, intimitatea nefățărită, îndeustuirea, pacea și armonia frățească a supușilor și a domnitorilor, a săracului și a bogatului, cinstea și religiozitatea ar fi virtuți mai strălucitoare, mai pe sus tuturor acelor ce cresc și în zilele noastre la adăpostul Evangheliei, în societate, în familie, inima omului ascultător de adevărul său. Și din contră, disordinea morală neconsiderarea drepturilor ginților cași a invalizilor, maltratările, strivirea, ruinarea celui mai slab, invidia, răzburarea ilegală, trădările, uciderile, furtul, delapidările, sinuciderea, calomnia, tirănia, într'un cuvânt toată seria proceselor scandaloase dela tribunale civile ar trebui sau să dispară, sau abia să se ivească unde nu mai stăpânește crucea și Evanghelia, ci morala independentă.

Însăș mărturia voastră, o preestimați ascultători, experiența voastră la care m-am provocat, sunt prea convinși îmi adeverește contrarul, după ce l-a mărturisit cu un veac mai înainte chiar unul din fondatorii, din părinții acestei morale inimice Evangheliei: Iean Jaques Rousseau: „Toate concurg, scrie dânsul, spre a ne perfecționa înțelegerea, spre a ne da fiecăruia tot ceea ce ne știe forma și cultiva mintea; devenim noi pentru aceea mai buni, mai înțelepți? Știm noi oare mai bine care este calea și care va fi terminul scurtei noastre cariere? Ne unim noi mai bine asupra primelor datorințe și asupra adevăratelor bunătății ale vieții omenești? Ce altă am câștigat noi prin toată deșeara asta înțelepciune, decât vrajbe, ure, incertitudini și îndoieli?”

Sau voiți o mărturisire din zilele noastre? Ascultați jalnica exclamare a unei reviste universale, carea prea adeseori s'a arătat ostilă creștinismului, ascultați ce publică pela 1867 *La Revue des deux mondes*: „Democrația fără credință, fără frâu religios, fără altă conducere decât a moralei independente e un torent năpraznic e anarhia, despotismul, reîntoarcerea la barbarie.”

Nu, nu-i destulă numai știința omenească, numai morala filozofică penfru prosperitatea statelor, nu, ci toate, rațiunea și experiența cer ajutorul și scutul unei religii, fără a cărei influență în sânul națiunilor nu se va vedea decât despotismul tiranului și sclăvia supusului. Iar lumea întreagă schimbată după sentința corifeului impietății în lăcașul confuziunii și a oroarei.

Nu, nici nu este, nici nu poate fi altă religie, altă doctrină, carea să poată coordona cu toată înțelepciunea, forță și autoritatea, drepturile și datorințele sociale și particulare cum le împreună cum le protege doctrina Evangheliei.

Numai tu, te vom saluta cu Marele Augustin, conduci și povățuești pe fii tăi într'un mod cât se poate mai delicat, pe cei tineri cu putere, pre cei bătrâni cu blândă după etatea trupului și a sufletului lor. Tu dai bărbatului autoritate asupra femeii, nu pentrucă să-și bată joc de sexul cel mai slab, ci ca să o iubească cu o iubire sinceră. Tu pe copii îi supui părinților printr'o su-

punere liberă și pe părinți îi provezi cu autoritate plăcută asupra pruncilor. Tu unești pe cetățeni cu cetățeni, pe popoare cu popoare și în urmă pe toți oamenii la olaltă prin conștiința scoborîrei dela același protopărinți. Tu înveți pe regi să vegheze asupra popoarelor, iar popoarelor le poruncești să asculte de regi. Tu ne înveți cu multă grije cui datorim respectul, frica, dela tine așteptăm mângăiere, învățătură și încurajare, dela tine dojana ori pedeapsa și ne arăți cum nu toate aceste se cuvin la toți, însă tuturor se cuvine iubire și nimănui nedreptate. (De moribus eccl. cath. cap. XXX. N. 63.)

O Evanghelie, Evanghelie! ție-ți datorim viața, fericirea, ție sublimele principii de morală, de justiție, ție adevărata egalitate, fraternitatea și libertatea spiritului stăpân peste sine.

Va mai fi așadară o singură minte omenească iubitoare de știință, de progres și de înțelepciune, o singură inimă aprinsă de dorul binelui public și privat, va mai fi un singur piept generos, înflăcărat de scânteia civilizațiunii a stimei și a iubirii de patrie, care să se sperie, să fugă, să se ascundă de lumină, de viața doctrinei lui Christos.

Dacă ignoranța, maliția și exemplul său, întunecă, oh durere! și abate ochii multora dela strălucirea acestui Soare, acestei Evanghelii, fie-ne mândrie cum ne este datorința noastră a tuturor, o I. A. cari i-am jurat în apele botezului vecinică iubire, cari îi știm și astăzi i-am văzut triumful de nouăsprezece ani seculari, cari credem, cari sperăm întrânsa, fie-ne mândrie, zic cum ne este datorința, ca prin curățenia evanghelică a vieții noastre, prin deprinderea virtuților sacre și în adevăr patrioatice să arătăm prăpastia între întunerecul lor și între sfințenia cerească. a adevărului nestrămutat și pururea strălucitor al evangheliei noastre.

Se poate că lupta noastră va fi plină de tot soiul de greutăți, *nu vă temeți* însă, ne zise Autorul mântuirii, Autorul Evangheliei noastre, suindu-se triumfător la cer, *nu vă temeți, predicați Evangelia la toată făptura, și iată eu cu voi sunt până la capătul veacurilor Amin.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

DESPRE CARITATEA EVANGHELICĂ.

(Ținută în catedrala Sf. Iosif din București în 20 Iunie 1886).

*„Intru aceasta vor cunoaște, că
sunteți ucenicii mei, de veți avea dra-
goste între voi.”* Ioan 13, 35.

Impozant e aspectul universului în care ne aflăm, atunci când din cunoașterea singuraticelor ființe ce-l compun, ne ridicăm la contemplarea armoniei sale rezultante din sinul celei mai caracteristice varietăți, pe baza legii fundamentale de echilibru al tuturor forțelor fizice. Stelele cerului și moleculele oceanelor, regnul organic și anorganic, splendoarea luminii și umbrele întunecului, aerul, eterul, caloricul și electricul, forțele active și latente, toate elementele, toate ființele în timpul în care se bucură de proprietăți speciale, deosebite, astfel sunt dispuse, încât toate pot, toate trebuie să concurgă la formarea tabloului, la susținerea acestei unități minunate ce-i în adevăr argumentul și icoana senzibilă a nemărginitei înțelepciuni creatoare.

Armonia, echilibrul acesta așa de încântător să nu fie oare cu puțință și în lumea morală, în mijlocul umanității destinate a fi coroana și centrul regente al întreg universului vizibil? până când între oameni atâta divergență, opoziție, contradicțiune sau și ură de fiare sălbatice?

E cert și pozitiv, că după conceptul și planul creațiunii, armonia dorită a rezultat și putea să rezulte mult mai sublimă, mai frumoasă, fiind liberă, rațională concurgerea fiecărui individ.

Este evident însă faptul, că după rebeliunea, după căderea omului din primitiva-i mărire în actualele-i condi-

fluni, adesea și urmele armoniei s'au pierdut; fi-va posibil, eu întreb acum, să se restaureze, să se reabiliteze decorul preafrumos al omenirii?

Iată, I. A., una din problemele cele mai importante ce s'au pus vre-odată minții omenestii. Au cunoscut-o, au examinat-o filozofii antichității, dar toți în frunte cu Socrate, cu Plato, Aristotel și Cicero au lăsat-o nerezolvită, au desperat de deslegarea ei, ba prin doctrinele, prin legile pozitive ce le-au adus, aprobat ori apărât, i-au făcut și mai dificilă deslegarea.

Complecta ei rezolvire a fost rezervată Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru Isus Hristos, carele calea, adevărul și viața omenimei fiind și arătându-se prin moartea-i suferită pentru fărădelegile cari au scăldat fața pământului în sângele fraților, i-a recâștigat pierduta demnitate. Intinzându-și brațele pe lemnul crucii, adună într'una popoarele împrăștiate, pe când lasă să izvoarească din pieptu-i dumnezeesc elementul acela preasfânt care ar putea, ar ști realiza unirea, armonia inaugurată între toți credincioșii sinceri cari vor urma în lume până la capătul veacurilor.

Știți apoi, care este elementul acesta supranatural, mijlocul acesta ce are să fie inima și sufletul măreței opere umanitare?

Este caritatea sau dragostea frățască: *întru aceasta vor cunoaște, că sunteți ucenicii mei de veți avea dragoste între voi.*

Permiteți-mi așadar, I. A., ca în timpul de față în care atâta se discută și se agită chestiunea *frățietății* universale pe baze cele mai de multeori independente de doctrinele Evangheliei să vă arăt, că numai caritatea evanghelică e în stare să efeptuiască un plan așa de nobil, așa de demn de natura noastră.

I.

Două sunt bazele întregului edificiu social, două punctele fundamentale ale moralei religioase; justiția sau dreptatea, și dragostea sau caritatea. Aceea prescriindu-ne de a da fiecăruia ce este al său, ne oprește a-l vătăma în onoare sau în avere; iar aceasta afecțiunea, iubirea,

inspirându-ne să-i procurăm binele ne îndeamnă; una prin asprimea-i riguroasă și severă ne împiedecă, ne reține mâna înclinată după comorile confratelui, iar ceea-laltă indulgentă, liberală virtute cum este, o mișcă, o întinde să ridice, să ușureze mizeria nenorocitului muritor.

Ordinată și răzbunată e cea dintâi de codicele legislatorului divin și uman; laudate, admirate sunt efectele celei din urmă de opiniunea publică și de filozofia înțelepților; dar în rigoare în ordinea naturală e lăsată numai judecății conștiinței individuale, și prin urmare expusă la cele mai funeste rătăcirii, la pericolul sau de a neglija cu totul, sau de a căuta binele de-aproapelui numai pentru interesele ambițiunei, ale prosperității și ale amorului propriu.

A fost singură evanghelia noului testament, codicele acela preasfânt, carele avu înțelepciunea și puterea de a cuprinde și determina laolaltă, cu limitele justiției și complexul celor mai delicate afecțiuni ce susțin, mângăie și conduc umanitatea pe căile sigure către scopul prefapt de Provedință.

Pentru că evanghelia, după ce ne-a învățat, că porunca cea dintâi a legii nouă este iubirea lui Dumnezeu, a primului principiu și a ultimului scop al vieții noastre; al doilea, continuă, asemenea celui dintâi este iubirea deaproapelui după modelul iubirii noastre.

Prin care precept, prin care preadulce asemănare ridicat e omul la o mărire, la o maiestate aproape divină, drepturile sale cu puțin inferioare, stau să zic, drepturilor. Înaltului Suveran al Universului. Iar prin asta, observarea unora inseparabilă s'a făcut de observarea celorlalte, iubirea adevărată alui Dumnezeu nedespărțită de adevărată iubire a deaproapelui, nostru: căci, adaugă Scriptura: *„de va zice cineva, că iubesc pre Dumnezeu, iar pre fratele său urește, mincinos este; că cel ce nu iubește pre fratele său, pre care l-a văzut, pre Dumnezeu pre carele nu l-a zăzut, cum poate să-l iubească“*. (I. Ioan 4, 20.)

Iată dară, I. A., rădăcina, iată fundamentul și rațiunea noii carități promulgate de sf. noastră religiune; iată și evidența incomparabilei sale perfecțiuni.

A iubi pe Creator și a-i servi pentru sine însuși, pentru preamărirea ce a intenționat când ne-a creat; iar pe deaproapele pentru Dumnezeu, pentru calitățile divine ce strălucesc în fruntea și în inima omului, chiar și dacă abuzând de darul cel mai prețios al libertății, ar deveni rebel Făcătorului ori molest celor ce-l încunjură, este, întru adevăr o poruncă, ce numai înțelepciunea nemărginită a Răscumpărătorului ne-a știut-o da și îndatora să o împlinim; este o preanobilă idee ce varsă lumină cerească în întunerecul vieții pământești, încât nu este mirare că în păzirea acestui dublu precept de caritate întreaga lege morală s'a așezat.

Pe o bază așa de solidă, atât de sublimă, frățietatea universală înceată de a mai fi o problemă insolubilă; dânsa e un lucru posibil, cum și știm că s'a realizat de multe veacuri în sinul bisericii lui Hristos, unde în privința iubirii eschisă e deosebirea, eschis e privilegiul. Acolo cel din urmă, cel mai de jos om, cerșitorul și leprosul sunt convinși și au dreptul de a fi, că purpura, sceptrul sau coroana nu sunt pedeci, nu sunt stavile să numească și să vadă în cel avut, în domnitor, în împărat pe fratele lor. Și la rândul lor aceștia conștii trebuie să fie, că ceice zac în pulbere și în cenușe târându-și abia zilele, sunt — admirați egalitatea, umanitatea evangheliei — în realitate frați ai lor, către cari de nu-și vor îndrepta bunătațea inimei și mila îndurării lor, îndeșert aspiră la fericirea împărăției cerești.

Mândri filozofi din toate vremile cari ați vestit, ori vestiți frățietatea omenească fără adevărul evangheliei, arătați-ne în faptă și pe terenul vieții omenești, în lupta sa cu toate mizeriile, dovezi atât de puternice, motive atât de solide, mijloace așa de eficace, spre a uni pe toți oamenii în legăturile *frățietății* aceleia sub a cărei mască și nume răpit-ați la atâția nefericiți credința și caritatea creștină, aruncându-i în brațele desperării. După ce le-ați promis tot soiul de științe, de egalități și fraternități, le-ați dat după sentința sfântului Pavel (II. Tim. 4, 4) numai basme, tiranie, despotism și amară sclăvie.

I. A., ce interes avem să ne amăgim pe noi înșine? fazele prin cari a trecut Europa mai ales de un secol

Încoace, ba și jalnica experiență ce și acum se desfășură în lume, cu mult mai eloquent ne vorbește de cum eu a-și ști-o arăta, că cu cât civilizațiunea se desparte de Evanghelie, cu atât înfrățirea popoarelor, pacea, liniștea și sinceritatea în relațiunile lor sociale, devin și se apropie cu pași repezi de a fi numai utopii platonice ori visuri filozofice, cum voiți. Și pentru ce? Pentru că, răspunde sf. Ioan gură de aur, lumea dușmană Mântuitorului, nu știe, nu poate clădi o idee așa de mare decât pe iubirea profană, a cărei motiv fiind numai interesul ce se sgudue prea adeseori prin o simplă jaluzie, prin o dispută sau vicleana vorbărie, prin o nouă înclinațiune, prin desgust, pentru un titlu ce s'a pătat, pentru o avere ce s'a risipit, — edificiul filantropic e fără fundament, e o casă zidită pe nisip, o fantomă ce dispare înainte de a se vedea.

Având în vedere numai bunurile vieții pământești, neștiind, nevoind să știe de altă fericire afară de a trecătorului materialism, fiecare se ține în drept de a se feri de jertfe și suferințe, de a-și petrece; și când un Croesus, un Lucullus, sau chiar un Voltaire s'ar dimita să numească *frate* pe un plebeu nenorocit, pe un sclav destinat poate de nutremânt peștilor sau de pradă ferelor din amfiteatru, credeți voi, că apostrofarea ar fi o ușurință, o mângăere pentru aceștia; ori din contră nu ar fi o nouă ironie, un sarcasm, o batjocură și mai amară?

În vreme ce, continuă sf. Ioan Chrysostom, caritatea, frățietatea creștinească fixându-și ochii ca și vulturul drept în soarele Adevărului, la bunurile supranaturale, în fața cărora cele pământești sunt numai umbre, nu ne turbură, nu ne face impacienți, și cu atât mai puțin invidioși că am fi inegali în acestea, ba ne prevestește, ne asigură că mizeria, sărăcia și toate năcazurile suferite cu resignare, ne câștigă mai ușor meritul de a fi preferiți celor puternici, avuți și înțelepți în eternitate.

Pe când de altă parte și bunurile, comoditățile și averile vieții trecătoare pe cari dreptul, legea ori poziția socială le rezervă unora și nu la toți într'o formă, aceeași caritate evanghelică comune le face tuturor; iar zidul ce

l-a ridicat lumea între om și om, între națiune și națiune, din temelii l-a dărâmat din cetatea creștină.

Pentru că să nu cugetați, I. A., că iubirea evanghelică s'ar mărgini la afectele inimei, la simțămintele binevoitoare, nu, ci ea este *activă*, ea trebuie să se manifesteze prin fapte, prin operele îndurării; să iubim pe deaproapele, ne învață sf. Ioan evanghelistul (I. Ioan III. 18), nu cu vorbele, ci cu faptele. Spre a vă convinge și mai mult, spre a vă edifica, contemplați-o în însuși Autorul acestei morale, în viața pământească a Mântuitorului nostru Isus Hristos, despre care s'a zis în evanghelie într-o preasemnificativă frază, că „*a trecut bine făcând și vindecând pre toți*”. A trecut prin lume mai maiestos, mai abundanțios în binefaceri decât apele râului, decât undele Iordanului ce lasă în urma lor uscatele rădăcini pline deviață, înspicate, roditoare lăncedele sămânțe și preafrumoasele livezi de pe malurile sale.

Aflați voi în Judea, în Samaria, în Tyr, în Sidon, în toată Palestina un slăbănog pe care să nu-l vindece, un orb, un schiop, un surd, căruia să nu-i redea lumina, graiul, auzul? Întâlniți voi o conștiință copleșită de delice, de păcate ce ar dori să se ușureze, să-și câștige pierduta-i libertate, pe care el să nu o deslege, să nu o îmbrățișeze, să nu-i zică: toate îți sunt iertate, mergi în pace și nu mai păcătuiești? Flămânde sunt popoarele ce-l ascultă, el are compasiune, el le satură, el le binecuvântă; îndreptându-și apoi vocea către întreaga omenime suferindă, oh! cu câtă îndurare dumnezeiască, cu câtă bunăvoință părintească nu-l chiamă să-i ajute: „*Veniți la mine toți cei osteniți și însărcinați, și eu vă voi odihni pe voi*” (Mat. 11, 28).

Învățându-ne în urmă, că nime nu poate avea o iubire, o dragoste mai mare, decât aceea de a-și jefii chiar și viața pentru amicii săi, omenimea îl vede, creștinismul îl adoară, oh iubire, iubire! dându-și însuși sufletul pe cruce pentru binele, pentru mântuirea, pentru libertatea noastră.

În fața unei pilde atât de luminoase de iubire, pe urmele sale strălucite și după porunca ce ni-a lăsat; „*să ne iubim unul pe altul, precum dânsul ne-a iubit*”, — în adevăr noi nu putem ceti fără admirațiune istoria bisericii sale, și a primilor creștini.

Străini tuturor poftelor necurate, sângele Fiului lui Dumnezeu în care s'au renăscut, formează între dâșii o legătură mult mai strânsă decât înrudirea unui sânge profan. Oameni unul altuia necunoscuți, de talente, de calități, de nașteri, de temperamente deosebite, domni sau sclavi, ei se îmbrățișează, ei fac numai o familie, numai un trup însuflețit de dragostea evanghelică.

De-i privesc adunați în catacombe, în ascunzișuri subterane; în jurul altarului, se par că prin suspinele, prin fierbințile lor rugăciuni unite, dau asalt Cerului pentruca noua mână cerească a legii nouă ce o adoară, o frâng, o mănâncă împreună, să-i întărească și mai mult în unire, să-i unească și mai strâns în tărie.

În viața socială, inima creștină saltă de bucurie văzând spiritul de jertfă, eroismul de care îi vede însuflețiti; ei se ajută întru toate, suportă unul scăderile altuia fără murmur, fără certe, gustă și participă în sinceritate modestele bucurii și petrecerile creștinești; iar numărul avuțiilor, mare sau mic, prin darurile, prin elemozinele împărțite de dreapta fără să știe stânga, fără sgomot șterg lacrimile desperării sau le schimbă în ale preadulceli mângăeri. Fii cu toții ai aceluiaș părinte ceresc, destinați la aceeaș eternă moștenire, iubindu-se între sine îl preamăresc întru toate dispozițiunile Provedinței sale, îi păzesc adevărul și credința în flăcările persecuțiunilor ca și în fața sofismelor și absurdităților unei filozofii scâlciate.

Prea frumoase sunt, I. A., moravurile fraților noștri din epoca apostolică, preasfinte fructele și semnele carității lui Hristos. Și tot aceste, ba și altele mai eroice, amăsurat locurilor și timpurilor diverse le veți vedea realizate ori unde Evanghelia și-a înarborat stindardul, ori unde creștinii cu faptele și nu cu numele se închină și observă marele precept al carității evanghelice, al carității active, binefăcătoare, și trebuie să adaug *universale*.

II.

Intr'o zi, pre când Mântuitorul lucra fără ostăneală pentru lățirea adevărului în lume, învățăceii săi iritați de de maltratările primite dela inimizii de moarte ai ludellor, dela Samaritani, plini de mândrie pentru omnipotința Magi-

strului îi ziseră: Doamee, fă să cadă foc din cer preste Samaritani! (Luc. 9, 54.) Foc preste Samaritani! Da, I. A., pentru că cabalele talmudului antic ca și celui modern pre lângă toate îngrijirile speciale ale l'rovedinței față de poporul ovreesc, acolo îi aduseră conștiința, încât Iudeii cu greu considerau de oameni pe cei ce nu erau din neamul lor, iar ajutoarele carității și în extremitate le negau. Doctrina aceasta de altcum era comună la toate popoarele.

Grecii nu vor distruge pre alți greci, scria Platon (Conf. de Republica lib. V.), nu-i vor face sclavi, nu le vor devasta câmpurile, nu le vor aprinde casele, dar vor face și una și alta barbarilor", adică tuturor ce nu erau Greci. La ce nivel de decadență a fost ajuns apoi simțul de umanitate în Roma față de cine nu-i era cetățean roman, ni-l spune eloquent țipetul milioanelor de sclavi de pe stradele sale. Toate națiunile, toate popoarele îi erau străine, fără legături, fără amicitie: pretutindenea nu se auzia, decât; *Foc preste Samaritani*.

Acea nu va fi, răspunse apostolilor Domnul: „*nu știți al cărui Duh sunteți voi*” (Luc. 10, 55.) Voi veți iubi pe inimicii voștri, și veți face bine celor ce vă uresc pre voi, (Mat. 5, 44). În fapt, abia apare dânsul în lume, și iată că aleargă din extremul Orient să-l adaore împărații gentilismului, lăsând să se știe, că zidul despărțitor e clătinat și cu totul dărâmat prin porunca de a se predica evanghelia în toată lumea.

Abia Petru începe a vesti în mijlocul Ierusalimului învierea și doctrinele Mântuitorului, și diversele națiuni se apropie deolaltă; prin strălucită minune chiar diversitatea limbilor ce-i deosebea, e sămnaul unirii lor: Iudei și Greci, Medii și Persii, Sciți și Arabi fiecare aude în limba sa învățăturile noiei Religii, toți însă se îmbrățișează și se grăbesc să intre în frățescă societate.

Și tot pentru lăfșirea acelei Evanghelii, acelei carități universale, zeloșii săi apostoli aleargă în toată lumea, și nu țin seamă de pericole, de ostăneli, de foame, de închișori, de moarte, nu, pentru că scopul, înfrățirea popoarelor îl-e prea sublim și preasfinte mijloacele, armele adevărului, prin cari seceră triumful.

Înzadar lanțurile puterii lumesti se încearcă să le oprească zelul, pentru că și sub greutatea lor voi veți găsi în prinsorile din Urbe un Petru, pre un Pavel cu pieptul arzînd de focul iubirei creștinești. Mările, munții, distanța enormă sau paza dușmană nu-i poate împiedeca să nu-și arete îngrijirile ce le au nu de sclavii, de inimizii, de barbarii tradițiunilor paterne, ci de frații lor din Pont, din Bitinia, din Efez, din Asia, din Corint și din Macedonia.

Flacăările ce le cer din cer acum apstolii și cari pe urma lor mai de două mii de ani le imploară preoțimea fidelă lui Cristos, nu le mai cer pentru distrugerea Samaritanilor, ci pentru a le aprinde inima de caritatea evanghelică, de înfrățirea popoarelor.

Ah! inimi înguste, inimi prea debile pentru o lege așa de sfântă, deschideți-vă, lărgiți-vă, și vă prefaceți prin caritatea aceasta, prin expansiunea afecțiunilor astăzi cetățenii lumii întregi, de voiți cum doriți să fiți mîne cetățenii cerului.

Spirite generoase, aprinse din fragedă pruncie de iubirea cea mai nobilă a patriei și națiunii voastre, nu vă spăriați, că lăsându-vă în brațele acestei carități, că prefăcându-vă prin deprinderea ei cetățenii lumii întregi, frații tuturor popoarelor, — ați deveni prin nu știu ce cosmopolitism sub a cărui pretext acum ca și în timpul lui Terulian căutau mulți să distcrediteze autoritatea cuvîntului evanghelic, nu vă spăriați, că ați ajunge urmași nevrednici de eroismul strămoșilor noștri luptători mai timizi, mai fricoși a drepturilor moștenite sau pe cale justă câștigate; cetățeni mai lăncezi, muncitori mai netrebnici ai binelui public; nu, nu vă temeți, pentru că frățietatea universală ce vi-o predicăm pe baza evangheliei, nu este pretenziunea unei morale de principiul utilitar al interesului, al egoismului; sau concluziunea unei ipoteze răăcite ce ar reduce pe om la condiția necuvîntătoarelor animale, — nu! ci este legea, este învitarea aceluiasi Părinte îngrijitor al tuturor națiunilor, care face să răsară soarele său preste cei buni și preste cei răi, și deopotrivă sloboade ploaia darurilor sale peste cei drepti și peste cei păcătoși; e doctrina acelei Înțelepciuni nemărginite, care dacă ne-a înzestrat inima cu scumpul sentiment al patriotismului național, atunci, când

ne ridică din pulbere pe tronul eternității, când ne impune prin exemplul, prin învățăturile Fiului său, să îutindem mâna prietenească elinului și barbarului, judeului și păgânului, nu-și distruge opera voinței omnipotenței sale, ci o știe nobilita fără de a o perverti, o poate perfecționa fără de a o corupe.

Nu vă turburați, căci mijloace are Acelaș de a inspira creștinului chiar patriotismul cel mai înfocat; dar nu-l poate da filosofia independentă acest patriotism, ce știe răsuna și în pieptul femeiesc, în pieptul unei Iudithe, unei Ester, al Fecioarei de Orleans, mai puternic decât sub scutul Alexandrilor și Pompeilor, căci erau sub protecțiunea Dumnezeului puterilor. Patriotismul, carele penetrând inima unui Vincențiu de Paul, produce mai mult bine Franței decât răul ce i l-au cauzat toți iacobinii împreună. Patriotismul, I. A., prin care și în zilele noastre, unde creștinismul e în floare, se văd mii și mii de virgine sacrificându-și furmseța, tinereța, splendorile nobilitare de naștere, tot ce sunt, tot ce au afară de candoarea virginală, pentruca să fie pururea în mijlocul nenorociților cetățeni, ca să fie surori văduvelor, mame orfanilor, să șteargă lacrimile suferințelor vărsate de un pruncuț aruncat de o mamă denaturată, să aline durerile soldatului mutilat pentru mărirea patriei.

Și încă tot să mai auzim, că caritatea, iubirea creștină nu-i folositoare, nu-i bună pentru fericirea omenimei?

Oh, I. A., în timpuri așa de triste, de perverse, așa de furtunoase pentru mântuirea sufletelor, pentru viitorul popoarelor, mai mult ca oricând ni este datorința să respingem cu curaj ispitele corupțiunei lumești, să contrastăm lumii inimice Evangheliei prin caritatea creștină, activă binefăcătoare amicilor și inimicilor, deprinsă fără jenare înlăuntrul inimei ca și în mijlocul societății, ori în sinul familiei; — pentrucă e Mântuitorul carele ni-o spune, că numai printr'ânsa vom învinge lumea, vom ajunge triumfători la cer. *Intru aceasta vor cunoaște, că sunteți ucenicii mei, de veți avea dragoste între voi.* Amin.

IV.

LAUDELE PREASFINTEI FECIOARE MARIA.

(Ținută în Catedrala sf. Iosif în 7/19 Sept. 1886).

*„Și s'a îmbrăcat cu toată podoaba sa,
și s'a înfrumusețat foarte”.*

Iudita 10, 3—4.

Abia se terminase cortul în care aveau să se păstreze tablele legii din testamentul vechiu, și un nor misterios îl împresoară, îl încunjură și-l ascunde din vederea întregului popor; minunea era mare, căci darul Domnului venise peste dânsul și-l umplu de mărire. Din momentul acela la toată ocaziunea: în timp de pace, ori de calamitate; în tot locul, în sinedriu, în for ori și în sgomotu armelor din câmpul de războiu; în toate necazurile și neajunsurile fericit și mângăiat se simțea israelitul ridicându-și privirea către arca, sicriul legii sfântă; raza de lumină, de încurajare ce i se părea că iese dintr'ansa, îl alina, îl făcea învingător.

Umbră însă și figură numai era cortul făcut de legistatorul Moise, destinat ca toate altele pentru închipuirea celor ce aveau să se petreacă în Legea nouă.

O minune prin urmare, un prodigiu mult mai surprinzător va săvârși Atotputernicul, atunci când va umbri, când va umplea de dar însași realitatea închipuită, când va sfinți viul cort al noului Testament; pentru că misiune avea dânsul nu ca să conserve niște table de piatră, ci ca să poarte închis pe Celce nici timpul, nici spațiul nu-l pot cuprinde; nici ca să fie numai un semn, un izvor închipuit metaforic de însuflețire, ci o mână puternică, un ajutor, un scut impenetrabil, o stea strălucitoare care va conduce neamurile rescumpărate prin deșertul acestei vieți la limanul, la portul fericitei eternități.

Indreptați și noi I. A. către aceleași regiuni, cu scopul determinat, cu speranța neclintită ce o avem de a le și ajunge; dacă, multe ne sunt necazurile, suferințele și greutățile ce le întimpinăm peregrinând în valea plângerii, mare ne este și mângăerea și plăcerea, că nu la umbre, nu la figuri, ci la însuși sicriul sfințeniei, la tronul Preasfințitei Fecioare putem alerga.

Și dacă în toate zilele, în toate momentele ni se stămpără spiritul, cătră dânsa suspinând, e sigur că ni se va mângăia inima atunci, când biserica Mântuitorului, învățătoarea nerătăcitoare a adevărului, ne adună, ne cheamă la săroătorirea așteptatei și preafericitei sale nașteri.

Drept-ce, pururea la bunăvoința voastră apelând, o creștină, astăzi veți vedea cât de raționabilă, cât de sublimă ne este fieasca alergare la protecțiunea Augustei Împărătese; admirându-i mărirea și frumseța ce o înconjoară, îi vom saluta și iubirea și îngrijirea ce o are de dorita noastră mântuire.

Și s'a îmbrăcat cu toată podoaba sa, și s'a înfrumșetat foarte.

I.

De câteori lumea și obiceiurile omenești ne cheamă să preamărim o naștere ilustră, de câte-ori ne vestește bucuria pentrucă a răsarit un nou lucefăr în sînul societății, pe lângă miile de proiecte ce le-a făcut, motivul principal, rațiunea ei predilecție este mai totdeauna memoria unei nobile dinastii sau familii; trofeele, faptele eroice ale străbunilor, puterile unui sceptru, splendorile unei coroane purtate de părinți, chiar veștejite să fi fost, par reînviata, lumea le arată înșirate și pe fruntea nou născutului lor fiu.

Dacă o numiți aceasta glorie și mărire pentru pruncul nounăscut, și ați voi să o căutați și lângă leagănul preasfânt din Nazaret, trăsară-vă inima, o creștină, pentrucă nu numai strălucește și acolo, dar strălucirea ei este fără seamăn, neîntrecută, neajunsă.

Cade din statul inocenței protopărintele neamului omenesc, și urmările păcatului, răsplata înfricoșată a dreptății divine, pedeapsa ce va trebui să țină în jug și

întreaga-i posteritate, amar îl tulbură, îl înspăimântă, îl atuncă în abisul mizeriei.

Nefericitul geme și suspină, cine îl va mângăia? cine îi va recăștiga pierduta fericire, greșala comisă cum se va îndrepta? Ca și desperat el fuge și se ascunde, plângându-și soarta, în frunzișul codrilor.

Greșeala e mare; dar și mai mare e nemărginita îndurare dumnezească, care atunci, când îl rostește preadreața pedeapsă — oh căile sunt nepătrunse — îi prevestește și balzamu răcoritor. Adam e liniștit, iar lacrimile consoartei sale sunt semnele bucuriei, pentru că vocea Atotputernicului, promițându-le răscumpărarea, le spune, că aceea nu se va întâmpla decât prin mijlocirea unei fiice din însuși sângele lor, ea, mama și născătoarea Eternului Cuvânt va zdrobi capul șarpelui înfiorător.

Și iată vestită cu patruzeci de veacuri mai înainte, venirea, nașterea acestei copile, care va să fie cheazășia păcii, arca eternei alianțe, catena puternică ce va lega pentru totdeauna cerul cu pământul.

Curg apoi secolii, trec generațiunile, se uită evenimentele, memoria ei însă nu trece, nu se uită; din contră amintirea dănsai nedespărțită de a fiului său, e în toată vremea dorul nestins al patriarhilor în venerata-le lungime a vieții, speranța, farul nestins al eternității, clenodiul cel mai prețios, ereditatea cea mai scumpă ce lasă iubiților pe cari îi părăsesc.

O laudă și o cântă profeții din Juda și din Israil. Scara mistică alui Iacob, toiagul făcător de minuni al lui Moise, varga înflorită alui Aron, poarta de către răsărit, ușa sanctuarului, cortul și sicriul sfânt, muntele lui Daniil din care se va rupe piatra angulară: sunt figurile prin cari se închipuiește, prin cari o preamăresc. Iar fecioarele și matroanele cele mai celebre ale vechiului testament însărcinare au fiecare să ne reprezinte câte o virtute caracteristică a Mariei: Sara ne va arăta, dar numai de departe, miraculoasa ei fecunditate; Judith, castitatea și forța ei divină; Debora și Estira, umilința și marea ei caritate.

Vine apoi estaticul Isaia, răpit într-o profundă viziune, ca să completeze tabloul, împreunând colorile contradictorii în aparență, în fața nemărginitelor forțe naturale,

complementari însă și armonice înaintea Celui căruia toate sunt cu puțință. Isala le unește, și cu șase sute de ani mai înainte ne spune, că Fecioara așteptată va fi mamă, și Mama Fecioară, iar fiul Fecioarei va fi un Dumnezeu.

Întru aceea cursul anilor se apropie, captivitatea babilonică a trecut, săptămânile lui Daniil sunt către sfârșit, întunecimea veacurilor pe încetul dispăre, când cele dintâi două familii ale poporului ales, din cari una a purtat sceptrul și a dat Judeilor împărați ca David și Solomon; iar alta încă arde tămâia la treptele altarului, formând lista sacerdoșului și a supremului pontificat: ilustrele familii prin dispoziția particulară a Provedinței s'au unit și fructul unirii lor e Preasfânta Fecioară Maria.

Dacă, ce-i drept, cea dintâi pierduse tronul lui Iuda ce atâtea veacuri l-a onorat prin eroice virtuți, gloria moștenirii nu se șterge, pentru că știm că și aceasta a fost o hotărâre cerească, după ce Maria și Fiul său după sânge din neam regesc născându-se în stare de mizerie, aveau să umilească mândria monarhului de pe tron și să înalțe din pulbere umilinta nemernicului cerșitor.

Strălucită e mărirea ei naturală, glorios neamul și neasemănată splendoarea lumească ce premerge răsărirea stelei lui Iacob.

Departe însă, o creștini, ca Maria să-și aibă cinstea, să-și primească gloria dela ai săi iluștri antenați; departe și de noi de a-i celebra nașterea singur pentru aceasta. O altă mărire, o altă glorie, deosebită, singulară, ne mai lăsată altui muritor, strălucește din candida ei față; și aceea e reflexul celor trei raze divine ce-i străbătură inima sa: inocența vieții, plinirea darurilor și caritatea nestinsă către mântuirea noastră.

Frumoase și încântătoare întru adevăr pot să fie meritele celei mai nobile din nașterile omenești; nenumărate virtuțile străbunilor băiatului; mari și proiectele, combinațiile despre viitorul său; dar ce folos? În sânul lui poartă mortifera otravă, delicatul său spirit geme sub jugul unei crude tiranii, o pată obscură, întunecoasă îl șterse caedoarea inocenței; el se naște îngreunat cu păcatul strămoșesc. Sărmanul nici n'a intrat în lume, și

iată-l condamnat de dreptatea divină la supliciu fără capăt. Icoana e înfiorătoare. Iob însuși nu-și poate împiedeca lacrimile și să nu exclame: „*Piară ziua în care m'am născut*” (Iob 3, 3). Și care dintre noi, dintre fiii muritori nu e gata, nu-i constrâns mai la tot pasul să nu repețiască cu penitentul David: „*că iată întru fără-delegi m'am zămislit, și în păcate m'a născut maica mea*” (Ps. 50, 6).

Blăstămul e universal și întreagă natura omenească este infectată de păcatul original, el totuși nici un moment nu va atinge pe Preasfânta Fecioară, pulberea profană niciodată nu va obscura petalele acestei roze.

E și dânsa fiica aceluiași protopărinte, e sora noastră naturală, dar un minut nu va fi purtată de curentul nefericirii, veni-va cu aceeași natură în lume, dar nu va aduce cu sine deplorabila moștenire părințească.

Pentru că din momentul concepției sale aceeași omnipotență dumnezească ce va asculta, și îi va fi supusă dânssei, o ridică, o înalță într'o sferă superioară de mântuire; o știe, o poate și în fapt o deosebește de massa nenorociților ei frați, sanctificându-o nu din sânul maicei sale, ca pe un Ioan Botezătorul, ci din primul moment al zămislirii sale.

Adevăr e acesta, I. A., pe cât de glorios pentru Preasfânta Fecioară și plin de mângăiere pentru noi, după naștere cu toții fii mântuiți și ai pierzării; pe atât și de evident în prețiosul tezaur al credinței noastre.

Așa este, Preasfânta Fecioară, predestinată nu pentru ca să libereze ca văduva din Betulia numai pe poporul său de sclăvia asiriană, ci pentru ca să mântuiască tot neamul omenesc din dureroasa robie sufletească din vecinica perire, pentru ca să fie poarta de către răsărit prin care va intra triumfător Răscumpărătorul nostru, Preasfânta Fecioară singură vine în lume cu darul inocenței originale, încunjurată de lumina dreptății, a sfințeniei divine; singură dânsa se înalță măreț pe orizontul întunecat al morții, al păcatului, ca și o frumoasă auroră prevestitoare, aducătoare a soarelui adevărului ce din dânsa se va naște.

II.

În zilele furtunoase în cari trăim, nimic nu e mai ușor decât să auzi și să întâlnești mai la toată ocaziunea pretențiile și aserțiunile superbe ale unei așa zise științe naturaliste, carea după ce și-a părăsit prin apostazie religiunea revelată, toate le-a încercat și încearcă spre a arunca speranța, existența omului în prăpastie, spre a-i smulge din inima-i credincioasă ceea ce are mai scump, mai prețios, amintirea originii și destinațiunii sale divine, supranaturale.

Patronii și învățații săi, noi restauratori ai materialismului brutal susținut de un Lucrețiu și Democrit, și totodată emulatorii blasfemiilor lui Ariu, și Nestoriu ascunzându-și ochii dela lumina adevărului, unde noi admirăm preamărirea lui Dumnezeu, a Făcătorului nostru prin premărirea naturei noastre omenești ridicată în Prea Sfânta Fecioară peste toate creaturile existente ori posibile, ei, ca și în alte părți ale religiunii nu găsesc, nu vreau să găsească — scuzați expresiunea — decât o superstițiune, un lucru bun numai pentru naivitatea boalelor și înfrânarea poporului ce-l exploatează.

A le vorbi acestora despre tipul și asemănarea lui Dumnezeu ce strălucește în fața omului, despre inocența și nașterea nepătată a Preasfintei Fecioare, e timp pierdut, e tot atâta cât a le enara lucruri neînțelese, fantazii sau și mai rău; din contră, un început și o origine enigmatică sau găsită în celulele animalelor necuvântătoare, viață fără frâu, fără morală, orbul destin sau distrugerea fatalistă, — sunt marile lor rezultate, predilecțiunea vastei lor înțelepciuni.

În adevăr, I. A., eu nu mă voi opri astăzi la spulberarea unor așa de absurde închipuiri, pentru că nu voiesc, nu-i permis, să contaminezi sanctitatea obiectului și pietatea voastră creștinească cu care-l meditați.

Le vom zice numai după învățăturile sfântului Pavel: „*Datu-le-a lor Dumnezeu duh de împetrire, ochi să nu vadă, și urechi să nu auză*“ (Rom. 11, 8); le vom zice că pierduți în observațiunile împietăților lor, necredincioși lucrurile divine, lucrurile spirituale, nu le pricep, nu le pot

înțelege, ba chiar nebunie li se par; dulcea mângâiere ce o lasă și o aduc acestea în sufletul umilit, la împetrita lor inimă nu străbate, nu poate ajunge, pentru că morboasa lor vedere nu poate suferi lumina adevărului ceresc, pentru că toate misteriiile religiei și în deosebi adevărul ce ne preocupă, este și trebuie să fie *grădina închisă, rugul aprins* văzut de Moise, lângă care conștiința păcătoasă, piciorul profan, de adevăr nu se poate apropia, nu-l poate vedea. Ne voind să se lumineze, să se aprindă de focul iubirii sale, ci trebuie să se retragă neliniștiți, și ne pricepându-și demnitatea omenească așa de sublim ridicată prin augusta această naștere, — mai întâi prin fapte, apoi, de voiți, și prin știință, să-și caute originea în rândul necuvântătoarelor animale.

Voi însă, o creștini, fii aleși ai ceresului Părinte, fii ai luminei, înaintați cu fruntea senină, cu inima plină de bucurie, înaintați sub nerătăcitoarea conducere a credinței, și cu frică, dar cu iubire înghenunchiând în spirit și în adevăr înaintea inocentei copile, închinați-vă preasfintei sale fețe ce este deja delicia întregului paradis, venerați i delicatele mâini, pentru că sunt acele cari vor purta pe Cel ce cu trei degete susține universul întreg, plecați-vă înaintea nepătatul său trup, recunoașteți-l ca pe viul cort în care va petrece însuși Fiul lui Dumnezeu, recunoașteți și demnitatea membrilor voastre, cari tot printrânsa au ajuns a fi biserica spiritului sfânt.

Penetrați cu mintea și cu spiritul și la inima sa, și o veți găsi nu numai scutită și de umbra păcatului, creată în perfectă inocență originală, ci o veți vedea înfrumșată cu toate darurile, cu toate grațiile câte sau putut așeza într-o ființă mărginită. Gângăva limbă omenească va ști oarecumva lauda și preamări tezaurul ascuns necunoscut de lumea păcătoasă, dar nici odată pe pământ nu-l va putea înțelege ori explica.

Pentru o idee, pentru o închipuire fie cât de limitată, și mai mult pentru confundarea sau rușinarea inimiilor, luați seama singur la *principiul*, la cauza productivă în noi a darurilor divine. Principiul acesta, cauza, fântâna de unde scoatem și putem scoate darul, plăcerea și iubirea lui Dumnezeu, e apropierea, unirea, legătura ce o are

creatura cu sorgintea sanctității, cu Mântuitorul nostru Isus Hristos, cu Dumnezeu. Dânsul ni se explică într-o frumoasă asemănarea din evanghelie, dânsul e *viță*, iar credincioșii mlădițele, cari fructe bune, fructe meritorie vor aduce numai rămânând legate de viță, numai legați de dânsul prin iubire, prin păzirea percepțelor sale.

Ei bine, aproape sunt prin perfecțiunea naturei îngerii de tronul Atotputernicului, aproape au fost patriarhii și dreptii vechiului testament prin credință, prin așteptarea venirii Rescumpărătorului, aproape și strâns vor fi uniți cu dânsul apostolii ce-l vor predica, martirii ce-l vor apăra, toți sfinții, toți credincioșii ce-l vor lăuda; cât ei se apropie de dânsul, cu atât mai mult perfecțiunea și darurile li se înmulțesc.

Dar o I. A, cine să ajungă, cine să întreacă, cine să se apropie mai mult de Rescumpărătorul omenirii, decât Cea ce, de-i și dânsa creatură, servă, fiică a Preaînaltului Dumnezeu, e numai pentru ca să-i fie mama, născătoarea adevărată a Creatorului său?

Cine în cer și pe pământ va să fie într-o intimitate mai mare. într-o unire mai misterioasă cu Hristos, de cum este cea ce chiar lui îi va da viață și îl va nutri pe Acela carele dă nutremânt tuturor vietăților pământului?

Ce mlădiță, ce ramură veți închipui mai strâns legată de *viță* cu viața, de cum este rădăcina cu varga din care însăși viața a înflorit?

Ce înger, ce apostol, ce martir și ce fecioare se vor afla, cari se emuleze, să ajungă în predicarea laudelor Domnului pe Cea ce o știm și o salutăm unora și altora regină, împărăteasă?

Dacă misterul e mare și necuprinsă profunditatea sa, cu atât mai înțeleasă rămâne sentința și doctrina patristică, după care ori cât de multe ar fi stelele ce înfrumșează firmamentul, ele nici odată în aspectul nostru nu pot rivaliza, nu pot ajunge splendoarea veselei lune; ori cum de perfecte s'ar afla creaturile alese, ori cum de sublime strălucirile sfinților din cer, nici una câte una, nici toate împreună nu ajung frumseța Celei ce evanghelistul din Patmos o va contempla încunjurată cu o strălucire mai mare decât a soarelui, având luna pedestal, iar stelele podoabă tro-

nului ei, admirabilă și încântătoare este apoi icoana Psalmistului, care gloria și mărirea îngerilor în aceea o vede așezată, că toți pe întrecute cu iuțala vântului sau cu ardoarea focului alcătuiesc corul servilor lui Dumnezeu; întorcându-și însă mistica liră către Preasfânta Fecioară, de ajuns nu are vorbe prin cari să cânte să o preamărească pe ea ridicată într-o stare mai superioară, mai onorată decât Cheruvimii, și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii. Nu-i un serv, un înger, un sfânt, gata de a alerga în urma voinței preafnalte, nu, ci o Împărăteasă îmbrăcată în aurul din Ofir, în ornatele cele mai prețioase șezând deadrapta Atotputernicului Dumnezeu; e o mireasă, o amică, o candidă porumbiță formând pururea obiectul sfintei iubiri a Domnului și Dumnezeului său, în timp ce fecioarele Tyrului se vor grăbi cu darurile lor spre a-i face omagiile sfinte, iar bogații, boierii poporului spre a-și îndrepta umiltele lor rugăciuni către augusta sa față. (Ps. 44, 11—16)

O scumpă mărire, o naștere ilustră, mister incomparabil de grație și de iubire! Mai mult îl medităm, mai mult îl dorim, mai mult ne crește mângăierea, mai larg ni se deschide și orizontul speranței noastre bazată pe lumină și adevărat.

Grăbiți, grăbiți pentru aceea, o voi din jurul sanctuarului, boierii poporului, grăbiți cu mireasmele închinăciunilor și a rugilor voastre îndreptați-le cu credință și iubire către tronul Împărătesei, și vor străbate norii și nu se vor întoarce deșerte. Alergați la dânsa o voi din cărunta-vă viață și azi-mâne părăsind trupul, întraveți sub scutul ei în glorioasa eternitate. Bărbați și matroane, îngrijiți de integritatea unei familii, a unei vieți creștine nepătate; fecioare, jaluze de crinul inocenței voastre; orfani cari aveți trebuințe de mângăiere, de alinare; oameni păcătoși, doritori de întoarcere, de penitență; alergați și voi cari destinele popoarelor le dirijați și voiți a le fericii; alergați cu toții, o creștini; și dânsa, puternica Împărăteasă care a împrăștiat pe inimicii numelui creștin, a înfrânt erezile și păgânismul, gătind pururea Bisericei Fiului său triumful; dânsa care a întors armele creștine învingătoare, dânsa, Mama lui Dumnezeu, mama omenimii, vă

va binecuvânta, vă va întări și în luptă vă va încorona cu victoria eternă. După ce demnitatea maternității sale divine e și pentru noi toți, dânsa voiește, dânsa poate să ne ridice la mărirea împărăției sale cerești, pentru că, o creștini, acolo stă dânsa, *de dreapta Împăratului, în haine aurite îmbrăcată, preaînfrumusețată*. Amin.

V.

OMILIE ASUPRA SLĂBĂNOGULUI.

(Ținută în 5/17 Oct. 1886 în catedra Sf. Iosif din București)

Evangelhia dela Mateiu 9, 1—8.

Singură istorisirea faptului ce l-ați ascultat,¹⁾ e destul de puternică, de eficace, să ne arete o scânteia din nemărginita caritate ce o are Mântuitorul lumii către omenirea copleșită de necazuri, un efect al nemărginitei puteri dumnezeiești ce o are spre a lăuda în fața întregii omenimi credința și încrederea norocitului paralytic, zelul caritativ al celor ce l ajutaseră să ajungă la picioarele Domnului, și în urmă bunăvoința, îndestulirea cu care o parte din poporul adunat preamărea pe Dumnezeu, pentru că a dat atâta putere oamenilor.

Aduceți-vă aminte însă, o creștini, că viața, faptele, cuvintele Mântuitorului nostru Isus Hristos în momentul în care ne arată marea sa activitate mântuitoare, cuprind în sine ascunse toate vistierile înțelepciunii și ale științei mântuitoare; pentrucă, explică *Sf. Augustin*, cu deosebire de înțelepciunea creată, înțelepciunea dumnezească nu numai prin vorbe, ci prin fapte ne învață, ne agrăiește, pentrucă fiind Hristos Cuvântul lui Dumnezeu, e un cuvânt subsistente, personal, infinit, și acțiunile acestui Cuvânt dumnezeesc sunt un alt cuvânt, un discurs, o învățătură pentru om.

Vindecarea unui paralytic, slăbănog, învierea unui mort, iertarea unei păcătoase, săturarea unei mulțimi flămânde, și toate faptele sale pentru noi nu sunt numai fapte istorice și reali, ci tot atunci și lecțiuni sublime de morală,

1) În biserica catolică de ritul latin unde Sf. Liturghie se face în limba latină, este obiceiul ca înainte de predică să se citească Sf. Evanghelie în limba poporului.

de grație, de viața vecinică, de îndreptar al întregii noastre vieți, ca să se împlinească profeția lui Isaia, că în școala Rscumpărătorului vom fi instruiți nu numai ascultându-l ci și văzându-l: *Vedeau-vor ochii tăi pre Învățătorul tău* (Isaia 30, 20).¹⁾

Voiți în realitate, o creștini, să aveți o probă evidentă a acestui adevăr, voiți să vedeți cu ochii voștri cât de tristă e soarta păcătosului, cum trebuie să se scoale, să aprofite de nemărginita bunătate și putere a Mântuitorului? Cele petrecute în evanghelia de astăzi ne reprezintă aceste adevăruri ca și într-o prea fidelă icoană.

Predicând și petrecând Mântuitorul prelungă lacul Ghenezaretului în partea de sus a Palestinei, într-o zi trecu lacul și merse în ținutul Gherasenilor. O mare minune însă ce o făcu acolo, prin care își arată atotputernicia și stăpânirea absolută ce o are dânsul Fiul lui Dumnezeu asupra vieții și a averilor noastre materiale, dădu pretext nefericiților Gheraseni, orbiți de interesele materiale, să nu primească predicarea și învățăturile sale, să-l roage să se depărteze din hotarele lor.

A voit Isus să-i aducă la cunoștința adevărului, să le arate calea către fericirea eternă, să-i mântuiască; dar ei sunt ingrați, nepăsători, nevrednici de darurile sale, pentru aceea îi părăsește și trece de ceea parte.

Câți nu sunt I. A. și în zilele noastre, cari din aceleași motive netemeinice ca și a Gherasenilor, încungiuură și rămân departe de cuvântul lui Dumnezeu. Ascultă cu pietate toate curiozitățile, numai cuvântul Domnului nu se silesc să l înțeleagă. O afacere, o petrecere, o miie de interese și de neinterese lumești îi reține, îi împiedecă, ori mai bine se împiedecă în ele, umblă în sus și în jos, dar numai de biserică nu se apropie. Știu cu toții că au un suflet de mântuit, au a se prezenta la o înfricoșară judecată a întregii vieți, puțin le pasă, interesele trecătoare și întunecimea voluntară a păcatelor i-a copleșit conștiința ce-i mustră, și purtându-se întocmai ca nefericitul popor din evanghelie, pot ei aștepta o soartă mai bună? E nemărginită îndurarea Mântuitorului, dar ce va fi pentru dânsii,

1) Textul e citat din Vulgata, unde se zice: Videbunt oculi tui Praeceptorem tuum.

dacă constrâns de ei înșiși i-ar lăsa sub spada dreptății sale și s'ar duce în altă parte?

Evangelistul ne spune, că Isus trecând înapoi la Iacul, se duse *în cetatea sa*. Care e cetatea asta ce se zice *a sa*? Chrysostom afirmă, că trei au fost cetățile sau patriile Mântuitorului. Vifleemul unde s'a născut, Nazaretul unde a crescut și Capernaum unde s'a așezat, voind să ne arete prin schimbarea lor sau cele trei părți ale bisericeii, luptătoare pe pământ, curățitoare și triumfătoare dincolo de mormânt, sau universală sa misiune.

Orașul așa dar, în care s'a dus, a fost Capernaum unde a petrecut mai îndelungat, fie pentru că oraș comercial ce era, îi dădu un câmp mai larg predicățiunii evangheliei, fie pentru că era mai bine primit, decât în Nazaret.

Ei bine, o fraților, voi știți că adeseori sufletele noastre se numesc în Sf. Scriptură tot atâtea cetăți spirituale. Aflați deci, durere! că și într-*ele* se află cele trei cetăți ale Domnului. Sunt unele ca și cetatea Vifleemului în care se naște Mântuitorul, și unde se naște și omul prin botez, dar e alungat de Irod, va să zică de *păcat*; altele ca Nazaret, în cari Mântuitorul petrece câțva timp, după aceea însă purtările nevrednice, vițiile și alipirile prea mari de interesele lumești îl silesc să se depărteze. Mai sunt în urmă și altele preafericite ca și Capernaum, cari făcând toate cele cu puțință iubindu-i credința și percepțele sale, timp îndelungat locuințe permanente sunt ale Mântuitorului nostru, cari le binecuvântă, le sfințește tot mai mult prin minunile darurilor sale.

În cadrul acesta cuprinse sunt I. A. și sufletele noastre, să ne punem mâna pe piept așadar, și să vedem, de cari se țin; pentru că cestiunea e importantă, pentru că e singura cestiune importantă ce trebuiește să ne preocupe în viața asta, fără de care ce ne-ar folosi toate comorile sale? Dacă din nefericire am găsi în pieptul nostru Vifleemul sau Nazaretul, am găsi că numai odată a locuit în inimile noastre darul Domnului Mântuitorului nostru, dar acumă nu se află acolo, fără întârziere să-l căutăm altminterine în loc de societatea fericită alui Dumnezeu, vom avea o și mai aspră pedeapsă eternă; mai

este timp să-l căutăm, căci calea ni-e deschisă, ni-o arată paralticul din evanghelia de azi.

„Și iată au adus lui pre un slăbănog care zăcea în pat; și văzând Isus credința lor, a zis slăbănogului: cutează, fiule, iartă-ți-se ție păcatele tale“.

Sf. evangheliști Marcu și Luca, spunându-ne același fapt, ne amintesc și alte împrejurări. Pătimind de multă vreme paralticul acesta, acolo ajunse de nu se mai putea purta. Auzind întru aceea de venirea Marelui făcător de minuni, dori din inimă să-l vadă, să i-se prezinte, să-și ceară vindecare, pentru aceea se ruga de alții să-l ducă. S'au și aflat patru oameni buni cari îl luară cu patul pe umeri și merșeră către casa unde știau că se află Isus. Însă de mulțimea poporului adunat nu pot străbate. Ce fac atunci? După datina evreiască de atunci fiind coperișul casei plan, îl desfac în grabă și-l slobozesc pe acolo pe bolnav cu pat cu tot înaintea învățătorului.

Credința acestui paraltic e într'adevăr admirabilă; nu știe de greutate, nu se uită la murmurul poporului, nu, el nu caută altceva fără numai să poată ajunge la Cerescul Medic în care crede și dela care sperează vindecare. Admirabilă e și credința amicilor, cari nă știură de nici o pedecă în ajutarea confratei lor, dânsa nu poate rămânea nerăsplătită de Hristos. El o vede, și nu întârzie a o răsplăti.

Dar mai vârtos observați că slăbănogul acesta e cea mai vie figură a păcătosului. Oameni păcătoși ce suntem, știm că mai ușor ne vine să ne deplângem starea nefericită în care cădem ori când ne abatem dela legea divină, ori când mustrarea păcatului apasă asupra conștiinței noastre. Precum paralizia materială ia corpului puterile și-l constrânge să rămână inert, neputincios, astfel și paralizia sp'rituală, păcatul, ștergând candoarea grației din sufletul omului îi debilitază forțele, îl face să zacă părăsit și confuz sub sarcina vinovăției; va continua să-și petreacă ce i drept, să se și laude cu faptele cele rele, dar ce folos sârmanul, căci a pierdut dreptul la viață, inferior vermilor ce-i turtește, abia este tolerat în lume: el își petrece, dar sufletul geme și suspină mai amar de cum o face paralticul nostru. Ce-i de făcut? De voiește să se ridice, să se vindece, să-și câștige libertatea pierdută, necesar e

I. A. să imiteze, să pășească pe urma slăbănogului acestuia fără frică, fără nici o legătură sau pedecă din partea poftelor sale.

De voiește să scape și să câștige libertatea pierdută, necesar e să facă ce făcu slăbănogul acesta. Credința tare în Mântuitorul nostru în căutarea tuturor mijloacelor ce dânsul ni le-a lăsat, înviugerea greutăților ce ni s'ar opune din ori-care parte, nebăgarea în seamă a criticărilor tendențioase a celor ce ar voi să-l abată dela calea adevărului și a vieții. Cu frică dar, cu credință și cu iubire să se apropie de tainele sfinte, de altarul Domnului. Și atunci cerescul medic îi va da ca și paralizicului încă și mai mult de ceea-ce cere, îi va da darurile în măsura în care îi sunt mai trebuincioase, cum o făcu omului acestuia.

Plin de suferințe fizice, copleșit de greutățile unui morb lung aleargă la picioarele Mântuitorului slăbănogul, și El îndată îl vindecă, și voind a-l vindeca radical, întâi îl desleagă de păcate, și pentruce? Pentrucă, o creștini, de și diverse pot să fie cauzele morburilor noastre, rămâne totuși învederat, oricât ar murmura moștenii Saduceilor, cărturarii timpurilor noastre, că cauza principală a suferințelor noastre corporale e păcatul, prin care a intrat după sentința sfintei scripturi moartea în lume. Pentru aceea, de și sunt laudabile toate îngrijirile medicale, de cari ne folosim cât ce am căzut sub sarcina suferințelor, de cel mai mare moment însă este, cum vedem că s'a și făcut în cazul de față, să ne curățim de păcatele ce ar îngreuna conștiința noastră, să alergăm și noi la rădăcina vindecării.

„Și iată oarecarii din cărturari au zis întru sine: acesta hulește“.

Cauza, pentru care acești cărturari ziceau în inimile lor, că Hristos hulește, că comite o blasfemie, ni-o arată ceiălaltii doi evangheliști Marcu și Luca. El rezonau așa: Acesta zice, că iartă păcatele. Acum asta nu o poate face decât Dumnezeu. Dânsul prin urmare își aroagă ceea ce e proprietatea lui Dumnezeu, și așa hulește, blasfemează. Argumentul ar fi fost compatibil cu vre-o persoană necunoscută, nicidecum însă excuzabil față de Isus Hristos, carele atâtea și atâtea dovezi le dăduse despre divinitatea sa.

Și fiindcă ei îi dădura ocaziune, o demonștră și acuma cu două argumente, cari singure sunt suficiente pentru rușinarea oricărei calomnii, fie ea chiar și a cărturarilor necredincioși din zilele noastre. Și sunt: cel dintâi, cunoașterea secretelor ascunse din inimile lor. Numai Dumnezeu este care străbate inimile oamenilor și înțelege toate cugetele lor, fie ele oricum de ascunse, dupăce toate desvălitate și deschise le are înaintea sa. Aceeași cunoștință însă o are și Hristos, pentrucă cărturarii nu-și manifestară temerara lor judecare, ci ziceau întru sine, în inimile lor, și așa îi și muștră: *și văzând Isus gândurile lor, a zis: pentruce voi cugetați viclenii întru inimile voastre?* Hristos prin urmare prin cunoașterea și pătrunderea secretelor omului ce le are, le făcu iarăși cunoscut, că el este Dumnezeuul adevărat.

Al doilea argument este facerea minunii, a cărei realitate înșiși cărturarii prezenți nu o puteau nega. A vindeca cu un singur cuvânt un slăbănog, un paraltic redus în statul acela, e fără îndoială un fapt ce trece peste puterile omenești. Pot e drept să ajungă și puterile vindecătoare a ierburilor, sau știința medicală în grad mai restrâns la asemenea vindecări, dar niciodată fără cură îndelungată, niciodată prin un singur cuvânt. E evident așadar, că vindecarea paraliziei într'un moment și printr'un singur cuvânt e dată numai puterii lui Dumnezeu. Aceasta însă o face și Hristos: abia pronunță un cuvânt, și ascultă natura, se scoală morbosul sănătos, plin de viață și de putere. Minunea e împlinită, divinitatea lui Hristos dovedită.

Însă mnați și modul, prin care își întărește argumentul. Turburându-se cărturarii de puterea, cu care iartă păcatele, el îi întreabă: „*ce este mai lesne a zice: iartă-ți-se ție păcatele tale, sau a zice: scoală și umblă. Și ca să știți că putere are Fiul omenesc a ierta păcatele pe pământ, atunci a zis paralticului: scoală, ia-ți patul tău și umblă*“. Deși după zisa sfântului Augustin e mai mare lucru a face drept pe un păcătos, a-l justifica de cât a crea cerul și pământul, totuș în sensul și în vederea oamenilor ce nu pătrund cele interne, mai greu se pare a vindeca un asemenea morbos de lepra corporală decât de cea spiriuală; ba, nevăzând ei curățirea internă de

păcate, s'ar putea îndoi de dânsa şi şi mai mult de afirmarea unei astfel de puteri cereşti. Văzându-le aceste cugete, pentru risipirea acestor dubii, odată cu minunea internă opera şi cea externă; prin minunea externă îl făcu să înţeleagă şi ceea ce o operase în sufletul paralticului; se făcu, a-şi zice, senzibilă divinitatea sa, ce ar fi trebuit să o adoare, de cumva nu ar fi fost orbiţi.

Poporul ce era adunat la toate aceste, văzând o minune aşa de rară, se umplu de frică şi de cutremur; îndată însă şi-a întors inima către Dumnezeu plin de recunoştinţă, pentru că a dat atâta putere oamenilor.

Da I. A. oamenilor; pentru că acelaş Hristos care până la evidenţă îşi dovedise în faţa lor dumnezeirea, e şi om adevărat, şi prin natura omenească îşi arată şi natura dumnezească ce o are, pentru că aceeaş putere de a ierta păcatele, de a vindeca pe toţi paralticii spiritali, o va da însuşi oamenilor, preoţilor noului testament; ba, fiindcă era aşezată deja în mijlocul lor sorgintea, din care şi prin care avea să li se comunice înalta putere, poporul credincios putea deja lăuda pe Dumnezeu pentru un fapt împlinit.

Noi încă am fost, nu spectatori, ci poate tot atâţia paraltici spiritali. Să alergăm deci etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI.

INVIEREA DOMNULUI.

(Ținută în catedrala sf. Iosif la 8 Maiu 1887).

„S'a sculat Domnul cu adevărat”.
Luca 24, 34.

Solemn își prăznuia poporul ales trecerea din jugul egiptean în pământul făgăduinței; memorabilă era pentru dânsul ziua Domnului, din generațiune în generațiune avea s'o prăznuiască cu jertfe, imnuri și cântece sublime. Mult mai solemnă însă avea să fie sărbătoarea aceasta și nu de șapte, ci de patruzeci de zile atunci, când moștenitorii testamentului vechiu vor sărbători nu umbrele și figurile, ci însăși realitatea Paștilor sfinte, nu trecerea dintr'o regiune într'alta, ci scoaterea dela moarte la viață obștească, mântuire din sclăvia păcatului prin moartea și învierea așteptatului Răscumpărător. De-mi saltă inima de mângăiere amintindu-vă suvenirile cele mai prețioase ale creștinului, nu mai puțin lacrimile îmi copleșesc spiritul văzând cum cete numeroase destinate spre aceleași mângăieri și fericiri în timpul libertății gem sub sarcina păcatelor, iar altele și după răsărirea soarelui dreptății, amăgite de o pretinsă înțelepciune, fără speranță se îndreaptă, se cufundă în abizul întunecos al morții de veci.

Expuși ca niciodată acelorași pericole, și fără cruțare năvăliți de ispitele ce i-au sedus pe toți aceia, just mi se pare să nu lăsăm ocaziunea făr' de a ne oțeli armele, de a ne întări credința, apărând în contra unora adevărul învierii Domnului, și tuturoara arătând modul cum să profităm de dânsa.

Inviat-a Domnul cu adevărat.

I.

Învieria Domnului din morți de și este un mister nepătruns în sine, avându-și cauzele ascunse și ridicate din domeniul cauzelor naturale, este totuș un fapt istoric, un lucru ce s'a petrecut în timp. Cum așa dar a altor fapte istorice, așa și existența, realitatea acestuia se demostă prin mărturii demne de credință, îndată ce s'a constatat că acestea au putut avea cunoștința pozitivă neîndoioasă a lucrului și apoi că sunt dotați cu sinceritate, cu voința de a mărturisi și spune altora adevărul așa cum l-au cunoscut, cum l-au văzut petrecându-se înaintea lor.

Acum, cunoașteți cu toții istorisirea evanghelică: Isus moare în prezența întregului popor; e așezat trupul său într'un mormânt de piatră sigilat de cărturari și încunjurat de soldați păzitori; a treia zi însă des de dimineață îngerul Domnului stând pe piatra răsturnată, răspunde muerilor evlavioase că „*a înviat, nu este aci*”. Vestea se lățește ca și fulgerul, și oriunde ea ajunge, consternarea e mare, învățăceii se grăbesc spre mormânt, iar soldații către sinedriu anunțând și ei cele ce se petrecură.

Cum vedeți așadar mărturiile învierii Domnului sunt amicii și inamicii lui; l-au văzut aceia viu după moarte, nu l'au mai aflat aceștia după trei zile în mormânt. Convin cu toții că mormântul e gol, unii însă adevăresc că Domnul a înviat din morți cum le prezise mai de multeori; iar alții împrăștie faima, că durmind ei, învățăceii i-ar fi furat trupul și l-ar fi ascuns. Sunt două partide, sunt două păreri, unde este adevărul? Principiile științei și ale criticeii celei mai imparțiale ori cum de puține și restrânse reflexiuni am face, cu evidență ne vor arăta, ne vor întări ca pretutindenea credința creștină.

În faptă, mărturiile amice învierii Domnului sunt mai întâiu suficiente la număr: muerile evlavioase, unsprezece apostoli, șaptezecisidol de învățăceii și mai bine de cinci sute de oameni la cari se provoacă sf. Pavel în epistola către Corinteni, l-au văzut cu toții după înviere. Dar putut-au avea aceștia cunoștința certă despre realitatea învierii, ori din contră, oameni ignoranți cum erau, nu au fost victimele unei iluziuni, cum susțin raționaliștii?

Cumcă apostolii au avut și au putut avea cunoștință pozitivă despre faptul învierii, e un lucru mai presus de orice îndoială. Sunt cu toții martori oculari; l-au văzut după moarte, l-au cunoscut, l-au adorat, dar numai după ce s'au convins prin dovezi repeșite despre identitatea lui. O simplă vedere lor li-se pare nălucire, și aiurire numesc cuvintele muierilor și a fraților ce-l văzură înaintea lor. Ca să se convingă, ei așteaptă să-l vadă mai de multe ori să-l audă vorbind, să-l observe mâncând, cum s'a și întâmplat în patruzeci de zile.

Și înzădar cei convinși spun fratelui lor Toma că l-au văzut și s'au încredințat despre dânsul, căci Toma rămâne necredincios în măsură în care nu-l va întrece nici cel mai îngâmfat necredincios din zilele noastre. *„De nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielei, și de nu voi pune degetul meu în semnul cuielei, și de nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede”* (Ioan 20, 25), răspunse dânsul. După adevăr Toma nu merită o demonstrare așa de experimentală, cu toate acestea Bunul Mântuitor cu privirea îndreptată spre toate neamurile pământului, permite Tomei experimentarea, ca nici umbră de îndoială să nu rămână altor necredincioși. Venind după opt zile în mijlocul lor și salutându-i prin: pace vouă, a zis Tomei: *„adu-ți degetul tău și vezi mâinile mele, și adu mâna ta și o pune în coasta mea, și nu fi necredincios, ci credincios”* Și a răspuns Toma și a zis lui: *„Domnul meu și Dumnezeuul meu”*. Prin urmare apostolii au predicat ceea ce au auzit, ce au văzut cu ochii lor și cu mâinile lor au pipăit, cum se exprimă sf. Ioan Evanghelistul, au predicat și au mărturisit lucrurile acelea — învierea Domnului — despre cari au avut știință adevărată.

Imprejurarea relevată de raționaliști, că ar fi fost oameni simpli și ignoranți, noi o putem admite, mai tare însă trebuie să admitem ei, că nu au fost oameni nebuni, că au avut minte sănătoasă, altminterlea istoria genilor celor mai alese și toate operele ridicate prin creștinismul predicat de apostoli devin operele nebunilor.

Au fost în fața lumii oameni ignoranți, dar au avut ochi și urechi și simțuri ca și ale necredincioșilor, ba mult.

mai perfecte, ne-avându-le profanate cu blasfemii și tot soiul de impietăți, și cu acelea puteau vedea, auzi, pipăi, și recunoaște pe unul pe care cu trei zile mai înainte l-au îngropat.

Au știință pozitivă, sunt de-ajuns la număr, dar au mărturiile aceste și sinceritate, voință de a spune adevărul; au ei veracitate, ori din din contră nu ne-au înșelat apostolii predicându-ne ca adevărat un fapt de ei înșiși iscodit?

Domnilor, un act de atâta cutezare, o impostură așa de mare, trebuie demonstrată și apoi aruncată în fața apostolilor, altcum răutatea sau viclenia întreagă se revarsă asupra acuzatorilor.

Cum? Apostolii, oamenii aceia atât de dreپți și de onești, cari însăși scăderile lor și le descoper cu cea mai mare naivitate, cari observară și predicară morala cea mai sfântă, — oamenii aceștia să fi fost capabili de o atare înșelăciune? și apoi s'o lățească prin mijloacele cele mai sfinte, prin predicarea aceleiași morale, care nu numai nu lingusește ci din contră războiul neîmpăcat pornește împotriva tuturor vițiilor și relelor înclinațiuni, — prin bazarea tuturor adevărilor predicate pe învierea unui om răstignit de boierii poporului pe cruce între doi făcători de rele; lucrarea lor să fie impostură, când întru toate e opusă imposturilor?

Și iarăși pentruce interes să sustină ei, să lățească această impostură? pentru preamărire din partea oamenilor? doar anume pentrucă predică învierea lui Hristos, sunt persecutați, aruncați în închisori, omorâți cu pietri și unul după altul uciși. Pentru răsplată din partea lui Dumnezeu? dar, nu voi zice în ipoteza, ci în blasfemia adversarilor că ar fi fost înșelători, ce puteau ei spera dela înaltul Judecător, care nu înșeală și nu se poate înșela? și a cărui justiție preadreeptă după aceleași doctrine apostolice nu numai pentru înșelare ca asta, dar și pentru o gândire nelegiuită aruncă în focul de veci?

Incolo nu faptul ci însaș posibilitatea acestei înșelăciuni universale e exchisă de natura lucrului, ba și de împrejurările în cari se aflau apostolii. Ca să izbutească, ar fi trebuit înainte de toate să fure trupul din mormânt,

dar cum să cuteze când toți erau împrăștiați și ascunși de frică dinaintea oamenilor; cum să reușească când fariseii înșiși luară toate precauțiunile prin sigilarea mormântului și încunjurarea lui cu forță armată, ca să depărteze această posibilitate?

Ah! nu l-au furat, nu l-au putut fura, ci el însuș, Împăratul măririi. Domnul vieții și al morții se întoarce glorios de pe câmpul de luptă unde a omorât înșasă moartea; el înviează, iar păzitorii orbiți de strălucirea îngerului duc vestea în cetate. Se adună sinedriul. Doar vor crede cărturarii? Orbia lor e prea mare. [Ce o să facă? Știți ce o să facă? Ei înșiși, cari exchiseră posibilitatea conjurațiunii imagine a necredincioșilor, dau alarmă poporului că l-ar fi furat apostolii, căci astfel mărturisesc păzitorii, soldații adormiți! Viclenia era fină, cauza lor însă era cu totul pierdută, căci numai pierdută, o puteau răzima pe asemenea mărturie. Când l-au furat? Întreabă sf. Augustin pe acestea mărturii; când voi priveghiați, atunci pentru ce nu i-ați alungat cu forța? sau când voi dormeați? atunci cum i-ați văzut? Demascarea vi-e evidentă, sunteți prin urmare nu martori furării, ci complicii minciunii; și așa fără voie sunt cu toții martorii învierii lui Hristos.

Dar nu, cauza nu e pierdută, răspund fariseii și cărturarii necredincioși ai timpului nostru. Și știți pentru ce? Pentru că au la dispoziție un arsenal de arme, de sofisme necunoscute iudeilor.

Au văzut ușor inimicii creștinismului, că admitând autenticitatea cărților sfinte, e absolut cu neputință a nu recunoaște învierea Domnului, — pentru aceea, luați samă la formidabila lor baterie, — au negat autenticitatea sfintelor pagini, și apoi ca consecință și-au bătut joc de cele ce sunt în ele cuprinse, cugetând că așa vor întuneca strălucirea învierii Domnului. Reușit-au? O să vedem.

II.

Imi este cu neputință să încep aci procesul autenticității cărților sfinte. Teologia și Apologetica creștină posedă deja o literatură întreagă asupra acestui punct; trofee ce le-a secerat și mereu le seceră în contra rațio-

nalismului sunt așa de mărețe ca și în alte părți ale sfintei religii.

În grabă voiu aminti numai că autenticitatea, integritatea și sfințenia acestor cărți e ridicată într-o sferă, unde aroganța raționalistului nici barem de departe nu o poate atinge; de două mii de ani aceste cărți sunt codicele de toate zilele a creștinismului,enerate, îngrijite și apărute cu cea mai sfântă gelozie. Le-au combătut judei și păgâni, eretici și filosofi de renume, dar nici o silabă nu au putut știrbi dintrânsele, deși le era lesne pentru locul, timpul și împrejurările lor de aproape în cari s'au scris.

Însă chiar lăsând la o parte orice document scris, doar adevărul ce-l apărăm și credem noi, învierea Domnului ce o preamărim, rămâne fără razim, fără fundament?

Nu! singur faptul lătirii și existenței religiei creștine ne este argument mai tare decât granitul, un argument covârșitor. Întru adevăr învierea Domnului Hristos e fundamentul religiei, piatra angulară a creștinismului: „*Dacă Hristos n'a înviat, zădarnică e credința noastră*” (I Cor. V. 27). Credința, religiunea toată e zidită pe realitatea învierii Domnului, aceea fără asta nu poate sta, cum nu poate să stee edificiul fără fundament.

Ca să cunoașteți acum tăria fundamentului, căutați la tăria edificiului, reculegeți în memorie luptele, greutățile prin cari a trecut creștinismul pururea triumfător și apoi conchideți de este fundamentul său real sau imaginar.

Predicătorii săi în lume sunt doisprezece pescari de pe țărmurii Iordanului; fără arme, fără elocință, fără nici o putere omenească, ei pășesc în fața sinagogei, își ridică vocea în contra ei, percurg Iudea, Samaria, Palestina, Grecia și Italia, Arabia și India, vestind pretutindenea aceeaș noutate, învățând popoarele numai pentru și în numele lui Isus Nazarineanul răstignit de fruntașii neamului lor pe cruce, dar înviat a treia zi din morți.

Mii și milioane de oameni din toate locurile, de toate etățile și condițiunile, plebei și boieri, sclavi și liberi, ignoranți și învățați, ascultă glasul; își schimbă evreul tradițiunile, își lapădă superstițiunile, își frânge idolii păgânul și cu toții se închină înviatului Rescumpărător.

Piedeci de toată forma se ridică în contra lor, sublimitatea doctrinelor și a misterilor ce le predică să le creadă, greutatea, eroismul necunoscut pentru practizarea preceptelor propuse, prejudițiile Iudeilor despre puterea lumească a Mesiei, religiunea păgânilor, legile, politica, ambițiunea, și vanitatea împăraților, sumeția filozofilor, depravarea moravurilor pe toată linia, toate toate sunt conjurate împotriva creștinismului, — el însă înaintează. În curând se vor ridica pretutindenea furii se vor aprinde ruguri, se vor inventa tot soiul de chinuri: apa, focul și fierul, sălbăticia ferelor și asprimea exiliului, toate vor fi folosite pentru distrugerea lui — înzădar! el înaintează. Unul după altul apostolii cu sângele propriu întăresc ceea ce au predicat și pe urma lor omenimea va vedea, și chiar noi în momentul de față am putea constata faptul în Tonkin sau Africa centrală — omenimea va vedea peste optsprezece milioane de martiri susținând cu acelaș preț cereasca învățătură; ei cad, dar sângele lor e sămânța altor atleți: creștinismul progresează, învinge toate: Roma și Atena s'au plecat, iar din Templul lui Solomon din Ierusalimul farizeilor ce-l răstigniră, n'a rămas piatră pe piatră; pe când nenorocita lor posteritate împrăștiată peste fața pământului e constrânsă amar să plătească robia nesupunerii: blestemul și batjocura popoarelor ce au devenit pentru uciderea Mesiei, neamul degenerat al lui Israil poartă în spate triumful învierii lui Hristos!

Așa este, în lumea morală credința creștină e I. A. soarele pe firmament: Sunt nouăsprezece veacuri de când își împrășteie razele binefăcătoare peste lume, peste omenimea nefericită; ori unde ea străbate, uscă lacrimile nefericiților, luminează inteligența, înalță și nobilitează inima omului. Norișorii ce au năvălit preste soarele acesta, ajuns-au ei barem să-l întunece? Ah, domnilor, frunzăriți anele și veți vedea unde și cum se sfârșesc dușmanii noștri, veți vedea cum cântecul bisericei dela această săr-bătoare e o pagină glorioasă a creștinismului, veți vedea că în realitate vrășmașii lui pier și se stâng cum ceara se topește dela fața focului; — frunzăriți, frunzăriți istoria și veți vedea cum nu numai darurile spirituale, ci însaș știința și literatura, libertatea și civilizațiunea își recunosc

protecțiunea, sau și izvorul, perfecțiunea și înflorirea în credința creștină și prin urmare în realitatea învierii Domnului nostru Isus Hristos.

Noi văzurăm, că Sf. Scriptură, existența, realitatea, progresul și triumful creștinismului, arată și demonstrează realitatea faptului celui mai glorios din istorie: învierea Domnului. Prin urmare, concluzia e logică, e mai clară decât a soarelui strălucire; însuș necredinciosul, de n'a abzis de rațiune, trebuie s'o admită; prin urmare Mântuitorul nostru Isus Hristos este Dumnezeu adevărat; prin urmare religiunea sa e asemenea cerească, divină. Nespușă e pentru aceea mângăierea noastră văzând în învierea Domnului probele ori-cărui mister, fundamentul întreg al religiunii noastre.

Dar oh, ce ne-ar folosi nouă, dacă străini și lipsiți am rămânea de fructele acestei glorioase învieri; singură credința noastră, oricum de tare, oricum de lăudabilă ar fi, de nu o însoțim de fapte creștinești, e moartă, e deșartă pentru noi. Părtași ai învierii Domnului noi nu putem fi, protestează Sf. Pavel, decât silindu-ne, ca „*în ce chip a înviat Hristos din morți, așa și noi întru învierea vieții să umblăm* (Rom. 6, 4.)“. Îmi place a crede, că toți ne vom fi reînnoit deja viața prin tainele sfinte, iar cei ce au întârziat, scoale-se, sărbătoarea nu s'a gătat, încă nu e târziu s'o reînnoiască; cu toții însă să nu uităm de a și umbla întru învierea vieții de a fi constanți în credință, tari în speranță, sîrguitori în încunjurarea păcatelor, căci astfel numai înviați în lume, vom intra cu Hristos triumfători în cer. Amin.

VII.

SEVERITATEA SAU ASPRIMEA MORALEI CREȘTINE.

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif în 3 Iulie 1887.)

„Măhnire m'a cuprins despre cei pă-
cătoși, cari părăsesc legea tă.”

Ps. 118, 33.

Trist e a vedea într'o grădină cultivată crescând printre flori și printre legume tot soiul de spini, de ierburi fără de folos, și alătura cu pomii încărcăți de roade vegetând alții lăncezi cu crengile fără muguri cu trunchiul fără viață; dar mult mai trist e a vedea grădini întregi neroditoare în câmpul mănos al Evangheliei, căci astfel numai putem descrie starea tuturor creștinilor cari pe lângă nume aproape nimic nu mai arată de creștin în faptele lor. Oameni fără speranță, creștini fără evanghelie, anii, ba viața toată și-o petrec străină de spiritul Bisericii; chemărilor acesteia de a se îndrepta și deștepta odată din letargia păcatelor, de a se apropia de tainele sfinte spre a se întări, — rămân puerura surzi și indiferenți. Și pentruce atâta uscăciune într'un câmp, căruia nici roua cerească, nici mână cultivatoare nu-i lipsește? Pentruce atâta nepăsare între creștini față de morala, de pietatea, de preceptele sfinte și nepă-tate ale sfintei noastre religiiuni?

Pentrucă, răspund aproape unanim, cu vorbele sau cu faptele, pentrucă morala aceasta e prea severă și ob-servarea ei trece peste puterile neputințelor lor.

Dacă este tristă priveliștea descrisă, nedreaptă e cu totul escuzarea și pretextul ce-i aduc spre a se apăra. Lăsați așadar, ca întru justificarea moralei evanghelice, să împrăștiem o nouă îndumnezeire; veniți să admirăm

chiar în pretinsa asprime semnul învederat al divinității sfintei noastre religii. Acesta e obiectul prezentei noastre meditațiuni. „*Măhnire m'a cuprins despre cei păcătoși, cari părăsesc legea ta*”.

I.

Trei sunt mai cu seamă motivele și pretextele prin cari se încearcă a-și escuza unii disprețul, nepăsarea, alții neobservarea tuturor preceptelor moralei noastre religioase. Morala evanghelică, zic dâșii, este prea severă, pentru că proscribe și condamnă avuțiile, și toate comoditățile vieții materiale. De am asculta întru toate de dânsa, comerțul, industria și întreprinderile noastre ar lăncezi, fiind cu neputință a ne îmbogăți după-ce și conștiința la tot pasul și amenințările evangheliei calea către cer ne-o țin închisă; dânsa mai departe prescriindu-ne umilința, ne înfrânge demnitatea și prețioasa libertate a spiritului nostru; — în urmă morala evanghelică o luptă crâncenă fără poposire ne impune contra tuturor plăcerilor senzuali și e gata a ne arunca în focul de veci până și numai pentru o cugetare sau o ochire nelegiuită¹⁾. Orice ar fi prin urmare, conchid dâșii, de sfințenia sa, noi nu o putem observa; avem lipsă de un codice mai larg în toate privințele și mai tolerant față de slăbiciunile noastre.

Iată, I. A., argumentele principale, iată pretextele pentru cari sute și mii de creștini purtați de vântul ușurei al patimilor se prăpădesc fără nici o grije și cu pași repezi se grăbesc spre vecinica peire.

Spre a discuta primul punct al acuzei, că legea evanghelică în principiu nu combate posedarea bunurilor materiale, că dânsa se deosebește ca cerul de pământ de aberațiunile unor secte ereticali, e Domnilor, un adevăr necontrastat ce caută să-l recunoști orișicât de superficial ai examina spiritul acestei morale. Compuși din suflet și trup material, exigențele vieții pământești prin aceste lucruri și bunuri senzibile, rânduit este să le împlinim. Pentru aceea Provedința divină nu numai pământul și

¹⁾ Ilustrul autor dintre cele aci expuse combate în vorbirea prezentă numai pofta necumpătată a avuțiilor.

comorile sale le-a lăsat omului, ci și aspra lege l-a impus să-și agonisească pâinea în sudoarea feții sale.

Iar Biserica instituită de aceeaș părințească Prove-dință, nici când n'a încetat de a se îngriji și de bunăstarea materială a fiilor săi. În timpul în care a proclamat cu tărie sfințenia dreptului de proprietate, n'a întârziat de a ridica pretutindenea în lume aziluri, case, institute pentru alinarea suferințelor și acoperirea neputințelor omenești. Și nici într-o parte a Evangheliei nu veți afla un singur cuvânt prin care s'ar lăuda ca virtute sărăcia, ori de vițiu s'ar ținea bogăția singur din motivul lipsei sau a prisosinței. De veți găsi apoi pradă aruncat flăcărilor nestinse bogatul care neagă lipsitului Lazar pâ-n' și sfărâmăturile mesei sale, voi veți recunoaște că acelaș Lazar e primit după moarte în sânul lui Avram a cărui avuții ca ale dreptului Iob formau admirațiunea contemporanilor lor.

De se aduc, ce-i drept aceleași laude nesfârșite celor ce de bună voie abdic de avuții spre a se îndestuli cu o bucată de pâne și o palmă de pânză, voi știți, I. A., că aceste nu sunt preceptele ce ar lega pe toți creștinii, ci sfaturi evanghelice pe cari le urmăresc cei ce astfel voiesc a dispune de libertatea și drepturile lor.

Totuș nu voi fi eu, domnilor, care împins de un optimism nelegiuit m'aș încerca să ascund că în aceeaș Evanghelie o luptă aspră, o priveghiere continuă și o totală despărțire sufletească de averi se prescrie omului. Totul stă să cunoaștem în ce consistă lupta de care speriați cei timizi și doborâți cei necredincioși ca și de o armă în contra religiei voiesc a se folosi. Știți așa dar ce combate Evanghelia în cestiunea bunurilor pământești? Combate vițiul și abuzul ce se face de ele, ca să apere adevărul și dreptatea și să preserve individul și societatea de cele mai funeste urmări. Că omul poate abuza de bunurile materiale și în loc să se ajutore, să se ridice chiar până la cer prin ele rescumpărându-și păcatele, cum dorește sf. Pavel, cu elemozine împărțite, — cele mai adeseori uzează rău de dănsese și ruina lui și a altora o produce, — e domnilor, un fapt pentru a cărui constatare, de ar fi vre-o lipsă, argumente aveți

şiroaie întregi de lacrimi vărsate de văduve, de orfani, de familii nenorocite, prin rapacitatea sau viţiul poate chiar a celor ce aveau să le păzească zestrea şi moştenirea părintească.

Este, deci, abuzul şi viţiul lăcomiei după explicările sfântului Augustin, o dorinţă fără cumpăt, o iubire desordonată şi excesivă a avuţiilor posedate ori pe cari se sileşte să şi-le adune ori barem ar voi să le aibă cineva pe orice cale, prin orice mijloace. Ei bine, este careva care să nu ştie unde ajunge omul pornit pe această cale, stăpânit de pofa fără margini a bunurilor trecătoare? Nefericitul se abate cu totul dela scopul vieţii omeneşti şi distruge însaş demnitatea şi raţiunea existenţei sale în şirul fiinţelor din lume.

În adevăr scos e omul din nimica şi dotat cu darul inteligenţei pentru ca printrânsa voluntar şi liber să se înalţe la contemplarea Creatorului său, în a cărui cunoaştere şi iubire să-şi afle, să-şi câştige prin meritele Mântuitorului, prin credinţă şi fapte bune suprema perfecţiune, eterna fericire. Acum, omul cuprins de viţiul lăcomiei şi împlântat cu totul în nomolul avuţiilor lumeşti, în loc să alerge spre a-şi agonisi cereasca moştenire, spre a ajunge la ţinta fiinţei sale, neputând servi la doi domni, fără preget să depărtează de dânsa; neputând servi la doi domni, avuţiilor şi lui Dumnezeu, iubeşte pre acelea deşi lucruri nedemne de iubirea sa, şi ureşte pe acesta deşi e Binele suprem şi scopul său ultim. Pururea arzând de dorul fericirii, pentru că o caută unde nu se află, pe cea adevărată o uită, o încunjură şi de câteori în oarba sa temeritate, otrăvit de amăgirile fericirii pământeşti închipuite pe cea reală de un vis, de o poezie, pe când dânsa e însaş realitatea şi suprema raţiune a neanului omenesc! Dânsul abuzează, se otrăveşte pe sine însuşi aşa, încât inima sa în loc de a ofta după Acela fără a cărui posedare în veci e neliniştită, fără voie e constrânsă să dorească după otrava ce tot mai tare o ruinează.

În contrazicere cu scopul existenţei sale, lacomul, raţiunea şi libertatea spiritului prin cari ar trebui să domnească peste averile materiale, din moment în moment e silit să şi-le sugrume, pentru că nu sunt mai mult dânsule,

rațiunea și libertatea, cari îi regulează activitatea forțelor sale, nu, regulatorul lacomului e aproape exclusiv interesul, setea nestâmpărată de a grămădi comori peste comori. Ar voi de multeori să fie mai liniștit, și aducându-și aminte că poate e creștin, să-și observe religiunea cum trebuie observată, însă înzadar, el trebuie să facă ceea ce nu voinște, aspirând cu rațiunea după libertate, geme și suspină sub jugul celei mai crude tiranii! Dar nu numai rob în sclăvie, ci lucru abia de crezut, de nu l-am întâmpina în toate părțile, acest om nefericit, avarul, fără să se vadă, cade victima detestabilei idolatrii. Ca și un alt Nabuchodonozor din cartea profetului Daniil, lacomul bucurându-se fără cumpăt de averile sale, ori de cele ce le dorește, la început rămâne încântat, și apoi de nu-i este posibil ca tiranului din Babilonia, a face ca alții să-și plece genunchiul idolului strălucitor, cade el însuș și ziua prin muncă, noaptea prin somn cu nespusă devoțiune i se închină. E aceasta crudă realitate, și nicidecum o figură sau metaforă, pentru că nimic mai evident decât expresiunea sfântului Pavel, *„că tot lacomul (carele este slujitor idolilor) nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu”* (Efes. 5, 5).

Spre a te convinge, e de ajuns să urmărești oricum dedeaparte viața unor nenorociți ca aceștia. Scopul osiănelor lor fiind numai aurul și argintul tot ce sunt spre aceea țineste, și tot ce acolo nu se referă, rămâne lucru indiferent. De aci cugetele lor pururea sunt cuprinse cu formarea planurilor de a aduna, de a păzi ceea ce au ori de a afla numai moduri spre a se desfăta; afectele inimei alt sbor nu cunosc făcă către frumseța idolului de aramă. A le vorbi acestora de frumseța adevărului, de atragerile virtuții, de iubirea spirituală și în genere de sancțiunea și adevărul sfintei noastre religii demstrate prin mii de argumente, învingătoare din mii de lupte, e stau să zic o zadarnică sudoare, ba trebuie să zic, limpede fiind sentința Mântuitorului, că *„unde e comoara voastră, acolo va fi și inima voastră”* (Mat. 6, 21).

II.

După atâtea osteneli amare, după atâtea alergări nechibzuite și suspine arzătoare ce obține apoi la urma

urmelor omul cufundat cu totul în bunurile trecătoare? Negreșit ar fi să răspundem, că fericire peste fericire fără a cărei speranță abia ne hotărâm la muncă. Oprește-te deci și te bucură de roadele cruntelor tale osteneți, după atâta vreme turburată îți va fi sosit și momentul liniștii. Suspină, o știi, cu toții după asemenea moment, dar vai, din iluziuni nu culegi realitate, momentul nu sosește, căci dorul și iubirea și setea de avere când n'ai ordonat-o, e o sete ce-ți crește în proporția în care umbli s'o stâmperi, iar sentința Sfintei Scripturi ce resonă, că cine iubește bogățiile nu se va bucura de dănsese, e concluzia fatală și tărmurul de care se lovesc toți avarii din lume. Dar sunt creștini, le va sosi poate momentul așteptatei liniștiri dincolo de mormânt? Ne întorși prin pocăință la calea adevărului, la preceptele religiei, ah! depuneți orice speranță, amăgirea aceasta v'ar fi și mai fatală, pentru că sentința voastră e pronunțată de apostolul Iacob: *„Aurul vostru și argintul au ruginit, și rugina lor va fi mărturie asupra voastră, și va mânca trupurile voastre ca focul. Strâns-ați comoară în zilele cele de apoi”* (Iac. 5, 3).

Pentru că păcat este în sine abuzul acesta, păcat încă și mai mare el devine căci e o tristă sorginte de multe păcate și mari fărădelegi.

Câte nedreptăți în faptă nu produc în societate această poftă nedumerită. De unde a'ătea desbinări sinistre, atâtea certe și scandale ce zgudue în toate direcțiunile liniștirea socială? Pentru ce atât de dese înșelăciunile, falșitățile, nesinceritatea în negoșurile voastre, iar de altă parte invidia, ura, calomnia, și toate aleșuirile în contra onoarei și a vieții ce nu arareori străbat și în sanctuarul familiar? De unde toate aceste și o sută altele calamități cari laolaltă cu individul, istoria lumii ne este mărturie, au pierdut și națiunile cele mai înfloritoare? Priviți, domnilor, și recunoașteți după apostolul ginților rădăcina tuturor, în lăcomie: *„rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint”* (I. Tim. 6, 10). Da, răutăți și fărădelegi peste fărădelegi sunt fructele acestei rădăcini sălbatice, acestei iubiri desordonate de argint, fărădelegi mai mari și mai cunoscute în viața unora, mai ascunse și mai fine într'a altora, dar totdeauna fărădelegi, pe cari nicicând nu le vei ști justifica ne cum

înaintea înfricoșatei judecăți divine, dar nici măcar în fața celei omenești.

Și totuș să se pretindă ca religiunea divină, preasfântul codice după care viața pământească ne va fi judecată, să rămână indiferent, să nu-și ridice glasul împotriva unei disordine așa de funestă în sine, așa de amară în consecințele ei? Nu, anume, căci legea noastră e legea Domnului nepătată și lumină aprinsă în mijlocul întunecului din lume, nu poate întinde mâna vițiului și nu-și poate opri glasul de a ne aminti pericolul la care se expun cei ce vor să se înbogățească. Departe așadar de a găsi motive de nepăsare și argumente în contra religiunii, căci calea dreaptă ni-o arată cu constanță printre atâtea cărări strâmbe din lume, recunoașteți chiar în aceasta, în lupta neîmpăcată ce o face vițiului, caracterul divinității sale, dar mai vărtos, o creștini! luați sama ca să nu alunece și pașii voștri pe aceleași cărări strâmbe, ori de vor fi deja lunecat, — întoarceți-vă, este încă vreme și tuturora îndreptar vă fie învățătura Domnului prin care vă veți mântui: *„Nu vă adunați vouă comori pe pământ unde rugina și moliile le strică și unde furii le sapă și le fură; ci vă adunați vouă comoară în cer, unde nici rugina nici moliile nu o strică, și unde furii nu o sapă, nici o fură. Că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră”* (Mat. VI. 19—21). Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VIII.

DREPTATEA CREȘTINĂ ASUPRA FARIZEILOR.

(La 24 Iunie 1888).

*„Că de nu va întrece dreptatea voastră
mai mult decât a cărturarilor și farize-
ilor, nu veți intra întru împărăția ce-
rurilor”.*
(Mat. 5, 20.)

Datorință naturală, legată de însași firea omului, este aceea: de a presta Creatorului prin observarea legilor sale tributul cultului și al venerațiunii, nu numai prin actele interne închise în inima fiecăruia, ci și prin cele externe ce se arată tuturor. Însă ignoranța de o parte, iar de alta răutatea și interesul ce au năvălit preste sufletul omului după păcatul strămoșesc, chiar aci, în cestiunea cea mai importantă pentru o ființă rațională, l-a abătut și se încearcă a-l abate mai mult dela calea adevărului. Dreptaceea, spre a nu ne lăsa victime peirii, preabunul Mântuitor venit în lume pentru a ne rescumpăra din moartea păcatului, s'a îngrijit a ne da în abundență și daruri și povețe sigure în toate cele ce privesc începutul, progresul și coroana neperitoare a adevăratei vieți spirituale. Una dintre aceste povețe, ba compendiul tuturor este cea exprimată prin sentința de mai sus, prin care nu ca un aspru Judecător, ci ca un preaînțelept Părinte Învățător, arătându-ne scăderile dreptății adevărate a pietății farizeilor, ne învață cum trebuie să ne fie a noastră, pentru ca să ne conducă la dorita fericire a împărăției cerești. Lecțiune sublimă, și pe cât de străină s'ar părea unui om animal, carele nu pricepe cele ce sunt ale lui Dumnezeu, pre atât de însemnată pentru noi și prin urmare deamă de atențiunea cea mai încordată. *Că de nu va întrece dreptatea voastră mai mult decât a*

cărturarilor și farizeilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor.

* * *

Farizeii despre cari așa de adeseori se face pomenire în Evanghelie, erau o clasă deosebită în mijlocul poporului iudeesc, cari pe lângă prescisele lui Moise în viața practică a religiei observau și alte multe rituri, ceremonii și tradițiuni superflue, deșarte sau infectate de superstițiuni.

Făceau dânșii rugăciuni îndelungate, postiau de două-ori în săptămână, erau înflacărați de un zel foarte mare pentru religie; într'un cuvânt conduita lor externă era edificantă, încât judecând singur numai după faptele lor precum se vedeau, noi înșine ne-am putea crede îndreptați spre perfecțiune asemănându-ne lor. Ba încă trebuie să adaug, că erau și de acela între ei, cari petreceau o viață nu numai în aparență, dar și în realitate virtuoașă, nepătată. În mare parte însă edificiul sfințeniei lor era fără nici un fundament, pentrucă era lipsit de elementul interior, care e produsul unei inimi sincere, și neîncoronat de păzirea legii întregi.

În faptă, motivul și scopul dominant pentru care afectau într-o măsură așa de mare sentimentul religios, și multiplicau în infinit actele exterioare ale pietății, nu le era lauda și preamărirea lui Dumnezeu împreună cu mântuirea și sfințirea sufletelor lor, nu, ci era interesul și ambițiunea de a fi laudați de popor; *„toate faptele sale le fac, ca să se arete oamenilor”*, zice Sf. Mateiu (23, 5); *„și cu fățarnie îndelung se roagă”* adaugă Sf. Marc (12, 40). Scopul le era să-și atragă simpatiile poporului, spre ai putea apoi stăpâni și a mânca fără supărare prin sentințe nedrepte sau prin falze interpretări casele văduvelor și denariul orfanilor. În chipul acesta inima cea rea și scopul nerânduit le strică meritul faptelor evlavioase, ce în loc de a-i apropia către Dumnezeu, tot mai tare îi îndepărta în abizul fără-delegilor. Pentru aceea îi și mustrează Mântuitorul: *„Vai vouă cărturarilor și farizeilor fățarnici, că curățiți păharul și blidul din afară, iar dinlăuntru sunt pline de jefuit și de nedreptăți. Vai vouă cărturarilor și farizeilor fățarnici, că vă asemănați mormânturilor celor spoite, care din afară se arată curate, iară dinlăuntru sunt pline*

de oasele morților și de toată necurăția". (Mat XXIII. 25 și 27.) Tristă fără îndoială este soarta farizeilor după niș'e asemenea calificări eșite din gura Celui ce nici nu înșală nici că se poate înșela, tristă și plină de groază mai ales ziua preadreptului Judecător când se va desvăli toată răutatea ascunsă în mormântul putredelor lor conștiințe, — dar, o creștini, ceea-ce-i și mai trist este, că în făjarnica dreptate a farizeilor găsim prea lesne icoana credincioasă și modelul după care se îndreptează în cele sfinte un mare număr de creștini! Ah de s'ar rumpe vălul apariințelor, de s'ar săpa în perețele de care vorbește profetul Ezechiil, și veți vedea fărădelegile cele rele grămadite într'u ascuns; de s'ar deschide și toate acele morminte frumoase pre din afară, câte răutăți, fărădelegi, oase putrezite nu s'ar da la iveală! Intre cari mai întâi ați observa vițiile, păcatele celor ce toate lucrurile pietății și le împlinesc exclusiv din interese pământești. Pietatea acestora e un lanț neîntrerupt de ipocrizii, sacrilegiul cel mai detestabil, pentru că, observă Chrisostom, dâșii abuzează nu numai de lucrurile sfinte, ci de însași sfîntenia ce ar trebui să și-o câștige prin acele acțiuni de pietate; este o crimă mai mare decât cele ce a treia-oară le-a văzut acelaș profet, pentru că toți aceștia nu-și propun numai ca cei douăzecișicinci de bărbați cu dosurile către biserica Domnului (Ezech. 8, 16.) să-l mânia pre el; ci pre Domnul însuș îl fac să servească poftelor lor, despre ce se și plînge prin Isaia, că „mai făcut să slujesc în păcatele tale" (Isaia 43, 24).¹⁾ Trec apoi preste acela, cari din întreaga religune își fac un mijloc și mai vădit de speculațiune, voind a-și ridica prestigiul prin praxele exterioare ale religiunii, pentru că nu cred că ar fi mulți la număr, pe când trăim într'un secol unde se pare din contră, că spre a fi salutat drept o celebritate, e de ajuns să-ți lași limba și condeiul a vorbi de rău religiunea, a o înzulta fără barem de a o cunoaște.

Mult mai răspândit e numărul celor ce împlinesc lucrurile pietății creștinești numai din obicei, din educațiune,

1) Ilustrul autor textul acesta îl citează după textul latin din vulgată: „*servire me fecisti in peccatis tuis*"; în traducerea românească a lui Samuil Clain făcută după Septuaginta textul acesta sună în acesta chip: „*în păcatele tale ai statut înaintea mea*".

de sfiala oamenilor, ce-i drept fără de motive perverse, dar aproape totdeauna fără de nici un spirit de pietate se roagă și aceștia îndelung, cântă laudele Domnului, își pleacă genunchiul înaintea sfintelor altare, însă mintea și inima lor în toate aceste lucruri altcum lăudabile nu are nici o **parte**; de unde rugăciunile și laudele eșite din buzele lor sunt sunete puțin diferite de ale clopotelor, iar semnele făcute cu mâinile sau cu genunchii, stau să zic, scuzați expresiunea, mișcări de gimnastică. Și pentru ce? Pentru că nu poate fi un act de pietate, care să nu aibă principiul înlăuntrul inimei. Inima este ceea ce dă viață acțiunilor exterioare, dintrânsa iasă binele sau răul, și pre ea o cere Dumnezeu dela noi. De aci în Sfânta scriptură om drept se numește numai acela, *în a cărui inimă e scrisă legea Dumnezeului lui* (Ps. 36, 31), și rugăciunea cea mai sinceră a păcătosului, când zice: *„inimă curată zidește întru mine Dumnezeule“* (Ps. 50, 11). Dacă acesta a fost caracterul pierății și virtuții celei adevărate în timpul umbrelor și a închipuirilor din vechiul testament, cu atât mai mult va să fie fundamentul virtuților creștine în timpul adevărului și a realității sosit prin venirea așteptatului Rescumpărător. *„Ci vine vremea, zise Domnul, și acum este, când închinătorii cei adevărați se vor închina Tatălui cu Duhul și cu adevărul; că și Tatăl pre unii ca aceștia caută cari să se închine lui“*. (Ioan 4, 23). Deci ori-ce rugăciune, ori-ce act al cultului divin, care nu iese din spirit, din inimă, rămâne deșert înaintea Tatălui ceresc, rănăne un cult, o închinăciune aparentă, tot atât de condamabilă ca și a farizeilor, ba pre atât mai mult, pre cât mai multe, mai abundante sunt darurile împărțite nouă fiilor noului testament.

Un alt defect radical al virtuților farizeilor, și prin urmare un defect care trebeu cu sîrguință să-l coregem întru noi, este acela, că observau legea cu deplină exactitate în unele puncte, dar nu se îngrijiau de observarea ei în altele mai însemnate. Plăteau dijmă până și din ierburile cele mai mărunte, din izmă, din mărariu și din chimin, dar își uitau de judecată, de milă și de credință. Țineau Sămbăta cu atâta rigoare de s'au plâns că învățăceii Domnului smulseră câteva spice spre a-și omorî foamea;

și chiar dacă Domnul le vindecă orbli, surzii, șchiopii, chilavii paralitici tot în aceeași zi de sărbătoare, nu se sfiau de a nutri în inimile lor ură și de a face sfaturi ca cu înșelăciunea să-l prinză pe el. Și preste toate observă Sf. Augustin, în timpul patimilor Mântuitorului acești învățați falși ai Iudeilor nu voesc să între în pretoriul lui Pilat ca să nu se spurge, și întru aceea alergau în toate părțile spre a căuta mărturii mincinoase contra Mântuitorului, și îndeplineau toate machinațiunile spre a vărsa sânge nevinovat. *Povățuitori orbi*, le striga pentru aceea Hristos, *cari străcurați țințarul și înghițiți cămila* (Mat. 23, 24). Dar oh! funestă rătăcire dela calea Domnului, aceea practică aceeaș virtute farizaică, acelaș metod de viață se vede adeseori și încă într'o mare măsură și în mijlocul creștinilor. Nici aci nu vorbesc de ceice numai spre desonorarea numelui creștin, ci chiar a numelui unei ființe raționale, își fac profesii din impietate, din libertinaj, „a căror Dumnezeu, precum zice Sf. Pavel, *este pântecel*” (Filip 3, 19), pentru că a lor stare e limpede descrisă în Psalmul 48: *alăturatu-s'au cu dobitoacele cele fără de minte și s'au asemănat lor*. (Ps. 48, 12). Ci eu vorbesc de alte cete cari se schimbă mai ca și luna, — trecând mereu din serviciul lui Dumnezeu în serviciul poftelor lumești. Creștini în biserică și poate se întrec în rugăciuni, în luarea bunelor rezoluțiuni de îndreptare în cercetarea sacramentelor, dar cât ce iasă afară, de multe-ori după faptele lor nici nu-i mai cunoști că sunt urmașii lui Hristos, cari trupul și l-au răstignit cu poftele lui. Unul întimpinat într'o societate, unde toate se cred permise, de injuriile, de critizările aduse religiei sale, în loc să-și facă datoria, de nu este cel dintâiu în a-i aplauda, sub ridicole pretexte se rușinează de evanghelie; altul devine el însuș judecătorul și critizătorul lumii întregi și în locul întâiu al bisericei și al celor sfinte; sau al treilea împărțește câte odată săracilor o sfărâmatură de pâne, dar nu se reține de a găsi nouă chipuri de înșelare, de a aleși, de a pândi ce nu este al său, de a subtrage lucrătorului plata, și a cheltui banul celor neputincioși; un al patrulea se silește a împreuna rugăciunea cu blasfemia, iubirea cu sfada, umilința cu trufia, apa cu focul; un al cincilea, un al zecelea, căci nesfârșit e catalogul,

Își uită de a da fiilor o creștere creștinească, servitorilor o tractare omenească, supușilor iubire, mai marilor respect, dar nici când nu uită de a cultiva în pieptul său ura și disprețul, jeloșia și bănuiala.

Ei bine, este aceasta în adevăr viață creștinească? Este acesta modul de a observa legea divină și a se împodobi prin aceea cu virtuți creștinești? Este aceasta cunoștința ce o aveți de legea Domnului? Cum? doară ați uitat sentința sfântă după care cel ce ar lăsa o singură poruncă neîmplinită, vinovat se face de întreaga lege? De toată legea, pentru că cine desprețuiește — și ce altă este păcatul dacă nu desprețuirea legii sfinte — cine desprețuește autoritatea, înțelepciunea, bunătatea legislatorului, a lui Dumnezeu, și unul ca acesta cu moarte va muri! Fără de observarea legii întregi și fără de aprinderea inimii noastre de adevărata dragoste frățească, virtuțile și pietatea sunt virtuți de ale farizeilor, iar viața un scandal în mijlocul creștinismului.

Deci, o fraților, rânduți spre o soartă mai bună, nu lăsați deșert în voi darul Domnului, ci prin observarea legii întregi făcută din inimă sinceră siliți-vă a vă îmbogăți cu virtuțile cele adevărate, din cari singure se compune dreptatea deamănă de legea Domnului și ducătoare la moștenirea împărăției cerurilor. Amin.

IX.

ICONOMUL SAU ISPRAVNICUL NECREDINCIOS.

(Ținută în catedrala sf. Iosif la 15 Iulie 1888).

„Era un om bogat, carele avea un iconom (ispravnic) și acesta a fost pârât la el, că risipește avuția lui“.

Luca 16, 1.

Între toate virtuțile morale prin cari se perfecționează sufletul omului, locul prim îl ocupă *prudența*, ca una carea luminându-ne mintea întru cunoașterea adevăratului scop al vieții noastre, ne aprinde inima spre urmărirea lui. Dreptaceea la toată ocaziunea și aproape la tot pasul ni-o însinuă și ni-o prescrie Cerescul nostru învățător, îndeosebi însă ni-o explică și ne îndeamnă spre dânsa în evanghelia de azi prin propunerea unei parabole despre un iconom, carele primise dela stăpânul său bogat îngrijirea bunurilor sale, dar în loc de a-și împlini datoria, începuse a-i risipi toate avuțiile lui. Despre ce auzind stăpânul dela ceice îl pârâseră, îl chemă la sine, și-i poruncii să dea seamă de economia sa sub amenințarea de a nu putea fi mai mult iconom. Inspăimântat de aceste iconomul zise întru sine: ce voi face, că domnul meu ia economia dela mine? a săpa nu știu, a cere îmi este rușine. După o scurtă reflecțiune găsi îndată chipul de a-și face preteni și a-și asigura primirea în casele lor după ce va fi izgonit din economie. Deci chemând câte unul pe fiecare din datornicii domnului său, le-a dat zapisele și i-a făcut să scrie numai câte o jumătate din datoria lor, lăsând cealaltă jumătate ca preț al preteniei sale. Și a lăudat domnul pe iconomul nedreptății, că, deși prin mijloace nedrepte, și-a asigurat totuș traiul; și începu a sfătui fiilor luminii să fie înțelepți și cu prudență în facerea binelui, precum înțelepțește lucrase acest fiu al veacului acestuia, făcând rău. „Și eu zic

vouă, închie Mântuitorul, faceți-vă vouă prieteni din mamona nedreptății, ca dacă veți săraci, să vă primească pe voi întru corturile cele de veci" (Luca 16, 9).

* * *

Este lucru evident, cumcă prin stăpânul cel bogat în această parabolă ni se înfățișează însuș Dumnezeu, în a cărui stăpânire absolută este, precum zice psalmistul, cerul și pământul, și toți ceice locuiesc într'ânsul (Ps. 88, 12, și 23, 1); și precum e scris la profetul Agheu: „*al meu este argintul, și al meu este aurul, zice Domnul atotfiitorul*" (II. 9). A lui sunt toate bunurile noastre: existența, viața, sănătatea, mintea, tăria și frumseța corpului, a lui roadele mânilor și țarinilor noastre, a lui și toate darurile supranaturale: a lui sunt într'un cuvânt toate celece noi avem de bun, rămânând ca al nostru propriu numai păcatele și greșelile. Pentrucă toate dânsul le-a scos din nimica, și dacă un singur moment și-ar subtrage mâna dela conservarea lor, cădearear toate iarăș în nimica. „*Ce ai ce nu ai luat*" ? zicea sf. Pavel Corintenilor (I. Cor. 4, 7).

Dar atunci ce este omul și ce are dânsul ? Este în adevăr acel iconom din parabolă, în a cărui iconomie sunt încredințate toate bunurile din jurul său. Pentrucă deși noi în realitate suntem înzestrați cu dreptul de proprietate peste o moșie sau peste un capital, și ale noastre proprii le simțim celelalte bunuri, cum ar fi știința, industria, dexteritatea și demnitățile, totuș acel drept de proprietate și acel sentiment intern de stăpânire sunt numai în raport cu alți oameni sau cu creaturile senzibile, pe când în fața lui Dumnezeu noi nu suntem decât iconomi și îngrijitori ai bunurilor sale. Acum, precum fiecă stăpân lumesc ce își încredințează administrarea averilor proprii unui iconom, pretinde cu dreptul dela el ca să poarte chivernisirea lor după dispozițiunile și după orândueile ce dânsul le-ar prescrie, chiar astfel încredințându-ne spre administrare bunurile sale Dumnezeu, cu dreptul pretinde să ne folosim de dânsle, să le administrăm după normele statorite de dânsul parte înlăuntrul conștiinței noastre naturale, parte în legea scrisă a Vechiului și Noului Testament. Deci,

bunăoară voește dânsul ca omul să poarte înaintea de toate grije neadormită de sufletul său, să-și îmbogățească mintea cu tezaurii științei celei adevărate, să-și împodobească inima cu coroana virtuților sfinte, să nu lase deșarte darurile primite din tainele sfinte, să petreacă pururea o viață nepătată, nizuind adecă în tot timpul ca să se umple de cunoștința voiei lui, *„întru toată înțelepciunea, și știința duhovnicească”* (Colos. 1, 9).

Dar oh, ce amară rătăcire între oameni și chiar printre creștini. O mulțime mare foarte, mai rău încă decât iconomul din evanghelie, se par că altă treabă nu au decât a împrăști și a risipi, de a profana și zădărnici toate aceste bunuri însemnate. Unde sunt de a se înșira cu durere nu numai toți acei ce cu prepus s'au răsculat în contra luminei, îndreptându-și toată știința, toată înțelepciunea, toată mintea, toată sirguința, în contra lui Dumnezeu și a Hristosului lui, și cari pentru aceea sunt deja osândiți, — ci trebue înșirați și aceia, și nu sunt puțini, cari fără să ajungă așa departe, toate ostenelele și le grămădesc spre a învăța științele și artele spre a descoperi secretele naturii sau spre a-i cânta frumsețile ei: lucruri în sine bune, laudabile și puternic susținute de biserica creștină în toate vremile, dar, o creștini, ne fiind însoțite de știința mântuirii, sau chiar abuzând de dânsule pentru asuprirea celor neputincioși, pentru înșelarea celor ignorați, pentru asuprirea văduvelor și orfanilor, — pentru sufletele lor sunt fără nici un folos și toată chivernisirea bunurilor intelectuale ce o țin așa de mare, în faptă este o risipire adevărată a tezaurilor celor mai prețioși. Din darurile divine apoi așezate ca într'un chivot sfânt în conștiința lor odată creștină nu trag nici un câștig, ba prin vițile în cari se cufundă, prin dese neglijențe culpabile, prin viețuirea într'un indiferentism religios, urgisit de Dumnezeu întocmai ca și impietatea necredinciosului, le aruncă dela sine, și lipsindu-se cu totul de dânsule rămân niște crengi uscate, fără fructe, fără viață. Iar bunurile corporale, cum sunt membrele, frumseța și tăria, în loc de a le folosi spre lauda Domnului prin înfrânarea și deprinderea lor în toate lucrările oneste ale vieții materiale, în loc de a-și pune înaintea trupurile lor *„jertfă vie”*, cum se roagă apostolul,

sfântă, plăcută lui Dumnezeu" (Rom. 12, 1), oh, spre ce fel de lucruri nu le folosesc, și cât de adeseori nu le fac capişte tuturor desfrânărilor.

În chipul acesta în loc de iconomi credincioși devin iconomi ai nedreptății și risipitori tot așa de condamnați ca și cei dintâi: risipitor desfrânatul și libertinul, căci profanează sfințenia membrilor sale, își consumă forțele și își ruinează sănătatea prin necumpătul și nelegiuirile sale fără de sfârșit: risipitor furiosul și invidiosul, căci fără cauză justă rumpe pacea frățească, își amărește, își scurtează zilele înainte de timp; risipitor leneșul: căci prin viața sa de trântor lasă în amănare și în faptă nimicește forțele ce i s-au dat ca să fie util binelui public și privat: risipitori sunt toți acei ce nu-și cultivă sufletul și nu folosesc puterile trupesti după rânduiala voită de Preaînaltul lor Stăpân.

Pe urmă, și aci țintește mai cu samă parabola evanghelică, dispozițiunea Providenței divine cu privire la averile materiale este ca omul să se servească de dănele, iar nu ca să se lase a fi sclavul lor; să se servească pentru sine și pentru ajutorarea de aproape ai ajunși în lipsă și în mizerie: dispozițiune preaînțeleaptă și demnă de bunătațea nemărginită a cerescului nostru părinte! Durere însă și prea mare durere, fiindcă nicăiri risipirea și abuzul nu e mai lăsat și nicăiri mai mare numărul iconomilor risipitori de cum este printre cei puși peste aceste averi. Unli, caracterizați pentru aceea de sclavi ai lăcomiei, până într'atâta sunt cuprinși de setea aurului și a argintului, încât lucru secundar sau cu totul străin este pentru dânsi tot ceea ce strălucește și nu răsună. Religiuinea, virtutea, datorințele cele mai sacre sau le țin de cestiuni abstracte, dacă nu le desprețuiesc cu totul, sau le sacrifică aproape totdeauna intereselor și poftelor neînfrânate, cari pe lângă aceea le absorb tot timpul și toată activitatea, încât petrec anii întregi fără să găsească un moment spre a se cuprinde cu cele ce singure sunt absolut necesare. Pentru aceea vi se întâmplă prea lesne de întâlniți nu numai oameni ci chiar creștini fără duminici și sărbători, fără conștiință dreaptă la cântărire, fără inimă la plățirea muncitorilor și a servitorilor lor, fără îngrijire de săraci, fără simț de a

Înapoia, cum legea le impune, celece pe căi strâmbe le-a adunat. Nu, îngrijirea, conștiința, silința lor este numai una, aceea de a grămădi comori peste comori, iar ținta aceea de ași zice sufletului său cu lacomul dintr'o altă parabolă evanghelică: „*suflete, ai multe bunătăți strânse spre mulți ani, odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te*“ (Luca 12, 19), E aceasta iconomie?

Alții, stăpâniți de viții contrare, par că nu știu cum să-și împrăștiie mai curând averile strânse poate cu multă trudă de părinții lor; toate jocurile, toate petrecerile oprite ori și scandaloase, toate extravaganțele modei și ale luxului pentru dâșii sunt ocazii de risipiă pe când acasă o mamă suspină cu amar văzându-se sau pe sine, sau pe fii săi destinați să bată mai târziu ușile oamenilor spre a avea un bruş de pâne. Și barem de ar fi acestea numai închipuiri de ale mele, dar vai că sunt ecoul unei prea triste realități pe care înșivă o întâlniți în toate zilele.

Ei bine, domnilor, ce va fi de toți acești economi risipitori ai bunurilor primite spre îngrijire dela stăpânul întregului univers?

Răspunsul evangheliei e limpede și judecata inevitabilă; astăzi sau mâine vocea acelui stăpân și prea-drept judecător va resuna pentru fiecare: „*dă samă de diregătoria (iconomia) ta*“ (Luc. 16, 2). Și ce vor să răspundă, ei, cari orice în lume numai iconomie n'au făcut?

Însă Mântuitorul nostru, până când suntem încă în viața pământească e pururea părintele îndurărilor față cu noi, și dacă cu atâta severitate ne vorbește despre soarta celor răi, pentru noi o face numai spre a ne învăța cum s'o încunjurăm unul fiecare. Dânsul prin aceeaș parabolă ne învață să fim înțelepți ca și iconomul carele s'a îngrijit de soarta sa înainte de a fi dat afară, să fim înțelepți prin înțelepciune creștinească, carea ne spune că înainte de toate să ne îngrijim de viața eternă, căci odată aceea pierdută, toate sunt pierdute pentru noi, și iarăși aceea câștigată, toate le-am câștigat cu dânsa. Spre ce ne pot servi însăși bunurile materiale? Aceste se numesc mamona, adecă bunurile nedreptății, pentru că odată se câștigă pe căi nedrepte, altădată ne sunt oca-

ziunea pentru păcate, și totdeauna ne dau mai puțin decât ne promit; pentru că sunt după Chrisostom, *oca-ziunea luxuriei, școala răutății, corupțiunea inimei*. Dacă însă le folosim bine, ne pot fi mijloace eficace pentru mântuire și spre aceasta ne îndeamnă Hristos zicând să ne facem amici dintrânsele. Da, mângăiați prin ele sus-pinele săracilor, acoperițiile năcazurile, sprijiniți fundațiu-nile cele pii, înfrumșeți casa Domnului, nutriți pe șerbi-torii altarului, și prin toate aceste vă veți câștiga o mul-țime de amici cari în ceasul morții voastre vă vor do-bândi iertare și îndurare și triumfători vă vor conduce în locuințele cele vecinice. Amin.

X.

UMILINȚA.

(9 Sept. 1888.)

*„Că tot cel ce se înalță, smeri-se-va,
și cel ce se smerește, înălța-se-va“.*
Luc. 14, 11.

Invitat de oarecare din mai marii farizeilor ca să vie în casa și la masa sa, Mântuitorul se și duse într'o zi de Sâmbătă, nu atât pentru ospitalite, cât mai vărtos ca după obicei, să-l aducă la păcăință și la calea adevărului, dându-le astfel în schimbul ospitalității nutremântul sufletesc. Deci, în prezența celor ce îl pândeau ca să afle ceva în cuvintele sau în acțiunile lui spre a-l putea apoi deferi sinagogei, vindeca prin o minune pe un idropic neputincios, pre când prin unele întrebări neașteptate le descopere răutatea și viclenia ascunsă în inimile lor aducându-i în chipul acesta în confuziune și umilire.

Apoi prin o pildă luată din viața de toate zilele, le propune și-i învață la umilință concludând că oricine ar voi să se înalțe fără această virtute, se va umili, iar cel ce o va cultiva în sufletul său se va înălța. Sublimă sentință și învățătură ce strălucește din toate acțiunile sale pământești și puternic se arată oamenilor ca un ce absolut de lipsă din toate paginile sfintei Scripturi. Veniți dreptaceea cu atât mai mult să meditam asupra ei, cu cât mai mari sunt asalturile și tânguiriile filosofismului în contra acestei virtuți dumnezeiești.

* * *

Acuzele ce se aduc în contra umilinței creștinești purced mai cu seamă din motiv că dânsa înjosește demnitatea omului, și împedecă zborul aspirațiunilor generoase prin cari singure se promovează înflorirea obștească și se efectuează mărețele întrepinderi. Ce poate fi mai

dejositor, strigă plină de trufie așa zisa morală independență, pentru un om dotat cu puteri sublime de emulare și de progres, de cum este sentimentul prin care i se oprește drumul către mărire? Ce poate fi mai stricăcios pentru societate decât această pretinsă virtute, ce ținând în obscuritate meritele membrilor ei, o lipsește de ornamentul prețios al adevăratelor virtuți? Au nu se ridică prin aceea lenevirea și nemernicia la treaptă de virtute zdrobindu-se ambițiunea, acest idol al eroilor și această patimă a sufletelor celor mari? Opriți de a ne mândri de coroana meritelor câștigate, prin ce ne vom mai ști noi îndemna spre faptele mari dar pline de jertfă și de osteneli obositoare?

Grave sunt acuzele, însă chiar asprimea atacurilor pe cari ei le îndreptează în contra umilinței, ușor vă face a presimți, că ori filozofismul atacător nu cunoaște ce este umilința creștinească, și astfel hulește și aci ceea ce nu cunoaște, ori că conjurat cum este împotriva adevărului se silește, ca în toate asalturile sale să prezinte ca drept adevăr, ceea ce este numai alurarea unei fantazii molipsite chiar de aceleași vicii, prin cari se încearcă să păteze o virtute atât de mare.

De unde în faptă au scos acești dușmani cutezători acel tablou îngrozitor al moralei evanghelice, de unde au aflat că dânsa ar alunga pre om în degradare și în dejosire când constatat este că asemenea cuvinte nici nu există în limbajul ei carele din contră nu exprimă decât demnitate și mărire?

Cum adevărat? Au nu este Evanghelia acel codice preasfânt, care a scăpat omenimea din servilismul păgânismului unde zăcea de secolii cufundată în întunec și în umbra morții? Chiar drepturile omului, despre cari s'a vorbit atâta, libertatea sclavului, demnitatea și respectul femeii, venerațiunea bătrânețelor, alinarea celor ce sufer, au nu dânsa le-a făcut mai întâiu cunoscute lumii, apărând necontenit toată neputința în contra cruzimei, violenței și sălbătăciei celor preaputernici? Și iarăș mai este vre-un om cu mintea sănătoasă, care să ignore sau să nu recunoască imensele foloase ce le-a revărsat și le revărsă acest soare binefăcător peste tot

pământul: și cu toate acestea un moment n'a încetat de a vesti și de a prescrie tuturor oamenilor umilința ca pre o virtute indispensabilă și ca pe un ce fundamental în întreg edificiul moral ce au datorință să ridice cu toții în inimile lor. Altul este prin urmare conceptul umilinței creștine, acela vreau să zic, ce luminos reiasă din însaș sentința evanghelică acuși pomenită, sau din ceealaltă a sfântului Pavel când întreabă: „*și ce ai ce nu ai luat?*” iară de ai și luat, ce te fălești ca cum n'ai fi luat?” (I. Cor. 4, 7). Unde însemnați bine, observă sf. Augustin, că nu se zice că omul nu ar avea nimic, și nici nu i se oprește să nu recunoască în sine tot ce are de bun, cum ar fi talentul, sănătatea, frumseța — și celelalte —, demnitatea ce o are peste toate celelalte ființe ce îl împresoară, ba se pare că chiar îi impune se recunoască toate acestea, cum totdeauna i se impune prin poruncă: „*fă binele și întoarce-te dela rău*”. (Ps. 33, 13). În acelaș timp însă îl îndeamnă apostolul să caute mai departe unde este sorgintea acestor bunuri spirituali sau materiali: ce ai ce nu ai luat.

Doară tu însuți ți le-ai grămadit, tu însuți ți-ai croit mintea ce te deosebește de animale, tu ți-ai dat puterile intelectuale și materiale, tu sănătatea, tu viața? Negreșit că nu, ci trebuie să mărturisești că ele de aiurea ți-au fost date, dela autorul preaînțelept al zilelor tale, dela Prea-bunul Dumnezeu. Acum, dacă trebuie să recunoști că tot ceea ce ai bun, și încă adaug tot ceea ce faci bun este dela Dumnezeu fără de a cărui ajutor și conservare cădea-re-ai în nimica din care ai fost scos, — dacă recunoști aceasta, pentrue cutezi să-ți însușești ce nu este al tău, purtându-te ca și cum tu singur ți-ai fi începutul și sfârșitul, viețuind în lume ca și cum nu ai avea altă lege decât capriciul, nici alt Dumnezeu decât idolul poftelor nesaturate. „*Iar deși ai luat, ce te fălești ca și cum nu ai fi luat?*” Poate fi ceva mai raționabil, decât această învățătură, poate găsi omul un alt îndreptar mai sigur, ca să nu cadă în abizul rătăcirii? Ce ați zice voi și ce zice lumea însaș despre unul care fără de nici un cumpăt s'ar făli și ar voi să se ridice peste toți cu splendorile unei nașteri ilustre sau cu mulțimea avuțiilor moștenite, au nu

aceea că înălțarea cea dreaptă e de a se căuta pe alte căi, că meritele adevărate se agonisesc numai prin ostenele personale și îndelung obositoare? Iată deci conceptul și firea umilinței evanghelice: nici o înjosire, nici o degradare nu găsiți într'însa, ci tot ceea ce este mai conform judecății rațiunii, un sentiment nobil și generos, prin care omul se convinge că tot ce are bun este dela Dumnezeu, că mărirea cea adevărată singur lui i se cuvine, și se îndeamnă să nu-și caute alta mărire pentru sine decât aceea ce-i vine dela Dumnezeu, decât aceea ce și-o câștigă ascultându-l și iubindu-l.

Nu, degradarea și dejosirea acolo numai se începe și atunci numai cuprinde sufletul omului, când el rumpe acest ordin rațional cultivând în sine îngâmfwarea și deșarta trufie.

Străbateți, domnilor, cu mintea până la începutul veacurilor, și pretutindenea unde veți vedea domnind frufia și independența neraționabilă, veți da peste degradare și dejosire. Astru luminos, ce făceai ornaamentul cerurilor, înger nenorocit, capdeopera celui Atotputernic, cum de ai pierdut toată strălucirea și până în adâncul iadului te-ai pogorât? Căci „*tu ai zis întru cugetul tău: în cer mă voi sui, deasupra stelelor cerului voi pune scaunul meu... fi-voiu asemenea celui Preaînalt*” (Isaia 14, 13—14). Cine a pierdut pe femeia cea dintâi? Aceeaș patimă nenorocită a trufiei; voind să fie ca și Dumnezeu, iat-o aruncată cu întreaga sa posteritate sub blestemul morții și al păcatului. E puternic, e neînvins Samson, preasfânt și inocent David și ca nime altul înțelept Solomon, dar vai, frufia îi aruncă pe aceștia în păcatele cele mai infame, iar pe eroul fără seamăn în lanțurile dușmanilor săi unde se sfârșește în desperare. Și oh, până unde s'ar putea întinde firul alor asemenea întâmplări preatriste, ajunse a fi regulă generală. Da, regulă generală, pentru că aceasta e legea providenței divine, și, de cutez a zice, acesta planul guvernării sale, de a alerga întru ajutorul celor umiliți și de a părăsi pe cei superbi. „*Că a rânduit Dumnezeu să smerească tot muntele înalt*” (Baruch 5, 7): „*Și tot celce se înalță, smerise-va*” (Luca 14, 11).

Din contră cultivătorii umilinței creștine niciodată nu s'au dejosit. Pentru că, deși cunoscându-și slăbiciunea în

ochii lor proprii s'au ținut vrednici de tot disprețul, au știut totuș când mărirea lui Dumnezeu astfel a cerut să-și arete toată mărirea minții lor, toată vitejia brațului lor, toată splendoarea rangului și toată demnitatea unui om din culmea perfecțiunii sale. Priviți viața unui Pavel, unui Augustin, unui Chrisostom, Ambrozie și a tuturor celor ce populează deșerturile Egiptului și a Tebaidei, sau a celor ce-și au Tebaida în mijlocul lumii sgomotoase, — și vedeți că dacă unul se recunoaște de persecutor ce a fost al bisericei, își torturează trupul și poftele sale și toate zilele sale sunt zile de întristare, dar tot atunci aleargă în toată lumea pentru Evanghelie, desfidând înțelepciunea filozofilor, tăria împăraților, zdrobind simulacrele idolilor, veți vedea că altul în umilința sa cea mare nu se rușinează de ași face cunoscute lumii greșelile sale, dar tot atunci deschideți volumurile în cari sau pătrunde în tainele cele mai ascunse ale grației, sau combate pe eretici timpului, sau inaugurează acea știință frumoasă ce se numește filozofia istoriei; și veți fi surprinși de profunzimea minții ce-și face pompa din toată mărirea sa; veți vedea că al treilea, al zecelea tremură să iee în mână cârja pastorală, dar nu tremură la ușile bisericei când i se prezintă un Teodosiu cu mâinile încă pătate de sângele supușilor său, i se opune cu pieptul sacerdotal, îi împedecă intrarea, îi impune pocăință și se face a fi respectat ca un adevărat apostol al lui Hristos. Priviți pe Sf. Ioan Chrisostom cum fără frică pășește în contra împărătesei, carea își bate joc de legile bisericei. Puțin îi pasă că merge în exiliu, căci acolo va repeți cu sf. Vasiliu, că tot pământul este uu exiliu.

Și tot astfel v'aș putea arăta cete întregi de luptători creștini, cari după vorba sfântului Bernard în jurul altarului sunt blânzi ca mei, mai tari însă decât lei pe câmpul de războiu!

Dar, o creștini, altul este învățătorul vostru, carele mai întâi cu exemplul, apoi cu cuvântul vă chiamă să vă învețe lipsa acestei virtuți: Veniți la mine, zice dânsul, că sunt blând și smerit cu inima; da, să alergăm cu toții la școala preabunului învățător și prin silință să fim umiliți, că tot celce se va înălța, se va umili; și celce se va umili, înălța-se-va. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XI.

ORBIREA SUFLETEASCĂ

(Ținută în 3 Martie 1889).

*Umbla-vor ca și orbii că au păcătuit
Domnului.*

(Sofonia 1, 18.)

În drumul său spre Ierusalim apropiindu-se Isus de Ierichon, un orb ce ședea cerșind lângă cale auzind zgomotul mulțimii trecătoare, a întrebat ce este aceasta. Și i-au zis lui, că Isus Nazarineanul trece. Atunci sărmanul începu a striga zicând: Isuse fiul lui David, miluește-mă. Iar ceice mergeau înainte, îl certau pe el să tacă, dar el mult mai vârtos striga: Fiul lui David, miluiește-mă. Și stând Isus a poruncit să-l aducă pe el la sine, iar apropiindu-se el de dânsul, l-a întrebat zicând: ce voiești să-ți fac, iar el a zis: Doamne, să văz. Și Isus i-a zis lui: vezi, credința ta te-a mântuit. Și îndată a văzut și a mers după el slăvind pe Dumnezeu. Și tot poporul a dat laudă lui Dumnezeu. Până aci evanghelia de azi dela Sf. Luca.

Ștarea nefericită a acestui orb, iar pe de altă parte minunea cea mare prin care s'a vindecat și s'a împreunat celor ce laudau pe Dumnezeu pentru mulțimea binefacerilor primite prin Fiul său Hristos, mintea noastră ne-o transportă la contemplarea unuia dintre acele adevăruri ale sfintei noastre religii, care înfricoșat dar tot odată conzolant, cuprinde în sine lucrul cel mai important pentru noi; voiesc a zice că mizera stare a orbului aceuia este viua icoană a unei alte orbiri mult mai înspăimântătoare ce ne lipsește nu atât de lumina naturală a ochiului senzibil, ci de lumina internă și spirituală a sufletului nostru, este orbirea sufletească prin cufundarea sufletului într-un întunerec al păca-

tului de moarte. Minunea apoi și chipul vindecării aceluiași orb ne arată călea pe care noi orbiți sufletește ne putem vindeca.

* * *

Printre multe asămănări folosite în Sf. Scriptură spre a ne face să înțelegem mai ușor înalte adevăruri și porunci ale sfintei și dumnezeieștii morale cuprinsă întrânsa, una dintre cele mai dese este aceea prin care ni se înfățișează darul și virtutea ca și o lumină puternică în strălucirile și în eficacitatea sa, iar vițiul și păcatul ca și o prea obscură întunecime, și de aci că omul căzut în păcate este asemenea celui ce rătăcește prin lume lipsit de binefacerea vederii senzibile. „*Umbla-vor*, zice profetul, *ca și orbii, că au păcătuț Domnului*” (Sofon 1, 18); „*că i-a orbit pe ei răutatea lor*” adauge Înțeleptul (Înțel. lui Solomon 2, 21); iar în Evanghelie povățuitori orbi se numesc farizeii și povățuitorii orbilor (Mateiu 15, 14). Cine este în faptă, carele să nu cunoască cât de tristă e soarta omului lipsit de vederea ochilor săi? Aurora aurite ce se revarsă în zori de zi, razele soarelui ce dau viață țarinilor, tărie viețuitoarelor și desvălesc frumseța florilor, luna împresurată de miriadele stelelor scânteitoare, apoi întinderea văilor mănoase printre munții giganti și încoronați de mulțimea arborilor celor mai feluriți; marea acum liniștită, acum turburată de par’că ar vrea să treacă peste granițele sale; întreg spectacolul încântător ce ne arată mâna puternică a celui ce toate le-a creat și le cârmuiește cu o nemărginită înțelepciune; întreg acest spectacol pentru un orb este ca și cum nu ar exista. Apoi în viața sa fizică sau morală, în relațiunile ce le are cu ființele din jurul său, nenorocitul orb e expus la sute de pericole, de cari numai atunci se poate păzi, când simte loviturile vrășmașe. Ah, soarta sa e tristă și adânci loviturile orbirii ce-l copleșește. Dar ce sunt toate aceste în fața rețelor, nenorocirilor omului păcătos de sub stăpânirea orbirii sufletești? Știe acesta și putea prea lesne să știe, că el este destinat spre o țință mult foarte fericită, dar înzădar, căci apucat pe căile cele strâmbe de țință s’a abătut, s’a depărtat, știe și putea să știe că binele adevărat, după care mereu

cu inima însetează, numai dela cer poate să-i vie, dar vai nici ochii în sus nu şi-i poate ridica fără să simtă mustrările unei conştiinţe sfâşiate ce-i prevesteşte vecinica osândire, şi astfel ne-putându-se bucura şi mângăia de strălucirile, de binefacerile graţiei divine ce luminând stămpără şi întăreşte sufletul dreptului, el omul păcătos e silit să oarbece în întunec şi în umbra morţii, şi obiectul mâniei lui Dumnezeu ce s'au făcut prin neascultarea şi vătămarea lui, el în mijlocul fiinţelor ce lauda pe întrecute pe obştescul Creator, abia se târfe, mai rău, mai urgisit, mai vil decât vermele pe care îl striveşte cu picioarele. În contra pericolelor nenumărate, în contra duşmanilor înverşunaţi ce fără poposire ispitesc chiar şi pe omul cel mai drept, cu ce se înarmează păcătosul căci darul Domnului fără de care nimica noi nu putem face, el însuşi l-a scos din inima sa? Cum va eşi el învingător din această luptă nesfârşită a trupului, a lumii, a diavolului în contra spiritului când pe sine sclav s'a făcut şi trupului şi lumii şi diavolului, când silinţa sa este pururea aceea de a-şi sătura poftele nesăturate, de a nutri invidia şi dispreţul, lăcomia şi trufia, de a căuta toate ocaziunile de păcat, toate petrecerile oprite, toate societăţile făcătorilor de rele? Dar ce zic că în această stare omul este ca şi un orb nenorocit, când el nu numai că nu se căieşte de starea sa, din contră se zice fericit şi chiar de multeori îşi bate joc de avizurile salutare ale sfintei religiiuni?

Cu toate aceste însă nu numai că nu cade asămănarea făcută între starea păcătosului şi a orbului ci din contră chiar prin aceea se vedeşte cu cât mai nefericit este acela decât acesta. Pentrucă de este drept că orbul nu vede nimic, cel puţin nu vede în contra realităţii. E drept bună-oară, că aflându-se el pe marginea unui abiz înfricoşat, nu vede pericolul deşi un singur paş ar fi de ajuns spre a cădea întru adâncime, totuşi e drept şi aceea, că el se poate mântui dând crezământ unui călăuz binevoitor ce l-ar împiedeca să nu alunece. Păcătosul însă nu numai că nu vede profunziunea abizului în care petrece cufundat, ci în însaş profunzimea vede aparinţa unei fericiri ce-l ademeneşte şi-l face să se pogoare tot mai adânc, până când rămâne fără veste, ori cari ar fi iluziunile lui, victima

vecinicei peiri. Acum a umbra pe o cale strâmbă și a zice că umbli pe cea dreaptă, a rătăci în adâncime și a zice că alergi pe o pajiște, a trăi într'o oribilă închisoare și a zice că trăești în deplină libertate, nu este oare culmea amăgirii, schimbarea realității cu cea mai amară dintre toate înșelăciunile? Și pentru-ce atâta înșelăciune? Pentrucă răutatea l-a orbit, pentrucă a iubit mai mult întunecul decât lumina, pentrucă prin păcatele sale s'a depărtat și vrășmaș s'a făcut celui ce este lumina lumii și părintele luminilor.

Ei bine, ajuns într'o stare atât de nefericită, cum se poate mântui păcătosul; cufundat într'un întuneric atât de des, cum se poate el întoarce la lumină? Ah, lucrul e greu, deoarece cei mai mulți asemenea orbi nu numai că nu se deșteaptă prin amenințările și prin pedepsele obștești ale cerului, ci chiar minunile cele mai surprinzătoare îi lasă nesimțitori. Las, nenumăratele exemple ce ni le păstrează istoria sacră ca și cea profană, și mă opresc singur numai la aceea-ce știm despre Baltazar Asirul. Cu toate că vede făimoasa sa capitală Babilonia împresurată de toate părțile de armele lui Cir, el totuș nu se gândește la alta decât cum să se tăvălească mai mult în desfrânare și în beție, și cum să profaneze mai mult vasele aduse de tatăl său din Biserica lui Dumnezeu cea din Ierusalim. Orb nenorocit, căci văzând nu vede că inimicii intră triumfând în cetate și îi țin numărate zilele lui. Până când mai era încă timp de scăpare, decumva el ar fi voit din inimă să se îndrepteze, Dumnezeu se încearcă să-l deștepte prin o mare minune. Pe neașteptate o mână misterioasă 'i întipărește sentința fatală chiar pe perețele casei unde el își petrece: o vede Baltazar și se mișcă, i-o tălmăcește profetul Daniil de sentința apropiatei sale morți, și crede, se turbură, dar nu se îndreptează: deschide ochii trupului, dar nu pe ai minții rămânând întru răutățile sale. Și astfel în loc să alerge la zidurile cetății spre a se opune, spre a lupta pentru mântuirea ei, el fără nici o grije se odihnește spre a trece în aceeaș noapte din somn la moarte. O mână misterioasă care scrie, un profet al lui Dumnezeu care tălmăcește împede nenorocirea, și totuș păcătosul orbit rămâne în făredelegile sale. Și pentruce? Pentrucă orbirea sufletească

până așa de departe împinge pe om, încât însuș Dumnezeu vine și-l pedepsește tot cu aceeași orbire. „*Intunecatu-s'a neînțelegătoare inima lor. Zicându-se pe sine a fi înțelepți, au nebunit*“ zice apostolul (Rom. I. 21, 22).

Vom zice așa dară, că pentru unul ca acesta e pierdută speranța mântuirii? Nu, speranța nu e pierdută, căci nemărginită este îndurarea lui Dumnezeu; dar spre a putea spera cu temei, noi trebuie să ne aducem aminte și aci de sentința sfântului Augustin, după care: *cine te-a creat pe tine fără de tine, nu te va mântui pe tine fără de tine*, că adecă pentru a ne spăla de păcate, a ne vindeca de orbirea sufletească și a ne mântui este necesară și a noastră conlucrare sinceră laolaltă cu darul Domnului, trebuie într'un cuvânt să facem ceea ce a făcut orbul din evanghelle. Auzind acesta că Domnul trece, începui a striga după îndurare. Trebuie așadară ca și noi să ne ridicăm glasul rugător către Părintele Îndurării. Vom găsi, e drept, și noi o mulțime de obstacole, toate patimile cele rele și o lume păcătoasă cari se vor încerca să ne oprească glasul, să ne zădărnicească hotărârea; rămânând însă statornici în propusul salutar, Bunul Mântuitor mort pe cruce pentru ștergerea păcatelor noastre, nu va întârzia de a rosti și preste noi acel cuvânt de viață făcător: „*Vezi*“, prin care deschizându-ni-se ochii inimei spre a cunoaște și a ne pocăi de mărimea păcatelor noastre, ni se va deschide și în ochii trupului un izvor de lacrimi nesăcat spre a o spăla și curăți! Să alergăm așadară, o I. A., să alerge dreptii spre a se întări, iar păcătoșii spre a se îndrepta; să alergăm cu toții, mai cu samă întru acest timp de pocăință, către Părintele Îndurării, căci dânsul pe nime nu-l părăsește, ne asigură Psalmistul, dacă nu e mai întâiu părăsit de noi. Dumnezeu pe nime nu-l părăsește. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XII.

JUDECATA LUI DUMNEZEU

(Ținută în 24 Nov. 1889 în Catedrala Sf. Iosif)

*„Rânduit este oamenilor odată să
moară iară după aceea judecata”.*

(Evrei 9, 27).

Anunțând profetul Ezechiil pedeapsa ce avea să o trimită Dumnezeu pri invaziunea Caldeilor, executori aleși ai dreptății sale, preste Ierusalimul necredincios exclamă plin de durere: *„Sfârșitul vine preste cele patru aripi ale pământului. Vine sfârșitul, acum e sfârșitul pentru tine, și voi trimite eu la tine, și voi izbândi întru toate căile tale, și voi pune înaintea ta toate uriciunile tale. Nu va părțini fie ochiul meu, nici mă voi milostivi spre tine, ci căile tale asupra ta le voi pune, și uriciunile tale în mijlocul tău vor fi, și vei cunoaște că eu sunt Domnul”.* (Ezech. VII. 2—4.)

Istoria acelei nefericite cetăți a înregistrat cu amar împlinirea acestor amenințări înfricoșate, iar poporul ales, departe de patrie într'un exil dureros de șaptezeci de ani, cu lacrimi și cu suspine a recunoscut adevărul lor. Acest tablou înfiorător înasă de crîș de Ezechiil nu s'a mărginit numai la soarta Ierusalimului, ci mai vîrtos privește soarta omului păcătos pentru momentul în care va fi supus asprimilor neîndurate ale preadrepții judecăți dumnezeiești. De unde, acum, când Mama tuturor bisericilor creștine sărbătorind încheierea anului bisericesc, pune în vederea fiilor săi acel tablou pînă de groază, am o sacră datorință de a vă invita la contemplarea lui, a ne opri gîndirea asupra lui, asupra epizodului celui mai mare prin care va trece existența noastră, ca astfel umplîndu-ne de cutremur,

să tragem folosul dorit de aceeaș Mamă Sfântă, îndreptarea și petrecerea unei vieți creștinești și un răspuns bun în ziua cea de apoi.

* * *

Despre existența judecății dumnezeiești ne asigură nu numai credința creștină, ci și învățăturile minții noastre naturale.

Cum? Dumnezeu, carele în fiecare grăunț de nisip, în fiecare fir de iarbă și în cea mai neînsemnată ființă viețuitoare își arată strălucirile nemărginitei sale înțelepciuni și providențe, să lase întâmplării oarbe destinul și faptele omului, ale nobilei ființe create după tipul și asemănarea sa? El, carele prin firea sa este însaș bunătatea, sfințenia și dreptatea, să nu deosebească între supunere și între rebeliune, între laudele și rugăciunile ce i se înalță și între hulirea numelui său și desprețuirea poruncilor și drepturilor sale? Da, ideea cea mai elementară ce am avea-o despre firea sa, și de altă parte despre libertatea noastră, precum și despre dependența necesară ce o avem ca ființe create către el Creatorul, ne silește a concluda, că poruncind el acțiunile cele oneste și oprind cele păcătoase, trebuie să și răspundă unora cu premiu, altora cu pedepse, adică trebuie să le pună în cumpăna dreptății sale toate judecându-le. Cumcă această judecată apoi nu se termină între marginile vieții trecătoare, ni-o spune, lăsând orice alt raționament însaș zilnica experiență. În adevăr, fiecare dintre noi e silit să constateze cu profetul că am văzut pe cei fărădelege petrecându-și zilele în abundență, în delicii, în prosperitate, împărțind între sine binecuvântările cerului fără a se teme de fulgerile lui.

Am văzut pe ucigașii profeților înmulțindu-și moștenirea pârintească cu viaa săracului și bucurându-se fără de cutremur de roada crimei lor. Am văzut pe un Baltazar profanând vasele sacre din Ierusalim și proclamând învingerea zeilor din Babilon asupra Dumnezeului lui Israil. Am văzut pe un fiu paricid urcând treptele tronului uzurpat și înfrumusețându-se cu diadema împăratului David. Am văzut arzând în inima Iroșilor o flacără vinovată și impunând cu ascuțișul sabiei tăcere glasului sfânt ce-l condamna.

Am văzut la tot pasul persecutându-se credința, batjocorindu-se inocența, hulindu-se toate câte mintea le ține de mai raționabile și toate câte de sfinte ni le-a dat Dumnezeu. Pe de altă parte am văzut cu sf. Pavel că dreptii *„uciși au fost cu pietri, herestruitu-s'au, ispitiți au fost, cu ucidere de sabie au murit, în cojoace au umblat și în piei de capre lipsiți fiind, năcăjiți, de rău supărați, (cărora nu era lumea vreadică) în pustii rătăcind, și în munți, și în peșteri, și în crepăturile pământului“* (Evrei XI. 37, 38).

Fără de o dreaptă judecată din partea Provedinței divine dincolo de mormânt, mintea noastră nimic nu mai pricepe din această învălmășală, pe când cu acest adevăr dinainte toate le înțelege, foarte le explică, toate le învinge pentru urmărirea virtuții și încunjurarea vițiului. La lumina acestui adevăr mintea noastră știe că nu va întârzia ziua, ah, ziua fatală, în care împrăștiindu-se întunerecul, scena va fi schimbată, luându-și fiecare răsplata cuvenită: un bine fără margini, o coroană neperitoare sau un rău îngrozitor, o pedeapsă nesfârșită, amăsurat virtuților agonisite sau fărădelegilor grămadite în decursul acestei vieți muritoare.

Mare este fără îndoială puterea acestui aparat demonstrativ, el totuș nu constituie fundamentul credinței noastre despre judecata lui Dumnezeu, ci singur numai o arată raționabilă și o răzbună de asalturile îndrăzneților noștri vrășnași. Pentru noi creștinii existența judecății divine și a urmărilor sale inevitabile, a infernului și a fericirii de veci, este un articol de credință ca și oricare altul, bazat pe autoritatea infailibilă a lui Dumnezeu. O pagină aproape nu se găsește în sfânta scriptură și în tradițiunea divină, în care să nu se pomenească sau să nu se facă aluziune la ziua Domnului, ziua lui Hristos, ziua înfricoșată, ziua cea de apoi: după care suspină și pe care o așteaptă profeții și apostolii pentru a se arăta prin rigoarea dreptății mărirea Domnului și a Hristosului său celor ce nu volesc a o cunoaște după bogațiile îndurării. Mai mult, Mântuitorul ni-o descrie în Evanghelie în toate amănuntele sale, spunându-ne pregătirile, decursul și finala sentință ce el însuș „judecătorul viilor și al morților“ o

va pronunța asupra fiecăruia mai întâi în particular imediat după moarte, apoi cu toată solemnitatea la capătul veacurilor. Iar prin sf. Pavel Spiritul sfânt nu numai că judecata o leaga de moarte, ci ne spune că fără nici o deschilnire „*noi toți trebuie să ne arătăm înaintea judecății lui Hristos, ca să le fie știficate cele ce a făcut în trup, ori bune, ori rele*” (II. Cor. 5, 10).

Dreptăceea judecății divine vor fi supuse toate acțiunile noastre morale, fie bune, fie rele, încât precum ne asigură Evanghelia, nici una, firear și numai o singură vorbă zisă în zadar, nu va scăpa din vederea Preaînaltului Judecător. Aceasta se va întâmpla astfel, explică sf. Augustin, că prin puterea nepătrunsă a lui Dumnezeu se va lumina conștiința noastră spre a vedea și spre a cunoaște într-o batere de ochi toate faptele bune sau rele făcute din primul moment al folosului rațiunii și până la cel din urmă al vieții noastre din această lume, ca să se adevereze pentru cele din urmă cuvântul profetului: „*și iată voi pune înaintea ta toate urâciunile tale*” (Ezech. 7, 3). Oh, spectacol înfiorător! Se vor pune înaintea păcătosului păcatele făcute cu gândul: acele gânduri și pofte de necurătenie prin cari el se desfăta, acele gânduri de opresiune și de ambițiune ce le repeta și nutria cu reflexiune deplină: „*În sfaturile celui necredincios, zice înțeleptul, cercare va fi*” (Înțel. lui Solom. 1, 9).

Păcatele făcute cu cuvântul: acele expresiuni și conversări libertine, prin cari se învăța tinerimea inocentă despre cele ce ar fi trebuit să nu le știe nici dată; acele conversări necreștinești, prin cari fără de cauză se violau secretele promise, se descopereau slăbiciunile sau defectele ascunse ale deaproapelui, se țeseau conjurațiunile, se grămădiau calumniile și injuriile în contra onoarei lui; în fine toate acele conversațiuni impie, prin cari se vărsau blasfemiile în contra lui Dumnezeu, se criticau, se batjocoreau adevărurile credinței și se formau deciziuni sacrilege în contra drepturilor lui Hristos și a preasfintei sale religii. Iar auzirea cuvintelor lui (a necredinciosului) la Domnul va veni, continuă înțeleptul, ca să dovedească fărădelegile lui (Ibid.).

Păcatele făcute cu fapta: nedre, tălile, înșelăciunile, profanările trupului și toate abonimațiunile ce nu se pot numi. Apoi păcatele comise prin o ignoranță vinovată, păcatele uitate și ascunse de cari cu atâta umilință își cere iertare profetul zicând: „*de cele ascunse ale mele curățește-mă, Doamne*” (Ps. 18, 13).

În fine păcatele străine, cari deși nu le-a făcut acuzatul, a fost însă cauza căderii altora, cum ar fi naufragiul inocinții, deșteptarea poftelor oprite, violarea drepturilor, impietatea, provocate, stârnite, produse în cei din jur prin manierele și îmbrăcărilor nemodeste, prin decorul caselor și parcurilor cu icoane indecente, prin îndemnuri și încurajări, prin neglijență, prin fapte și lecțiuni impie, într'un cuvânt toate scandalurile unui exemplu rău. Astfel fără de veste părinții se vor vedea împreunați cu păcate de ale fiilor, cârmutorii cu de ale supușilor, stăpânii cu de ale servilor și toți de ale vecinilor lor: toate, toate vor fi desvălite.

Se vor examina și faptele cele bune, dar câte sunt dintre ele cari să nu fie defectuoase pentru motivul și intențiunea rea pentru care s'au săvârșit: și apoi ce merit mai pot avea față cu preajusta sentință a Scripturii: „*că oricine va păzi toată legea, și va greși întru una, s'a făcut tuturor vinovat*” (Iac. 2, 10).

Ce va răspunde acum sufletul păcătosului la o cercetare atât de rigoroasă? Și iarăș ce va răspunde la mulțimea darurilor de mântuire ce îi erau la dispoziție în sinul bisericii lui Hristos? Va apela poate la îndurarea lui Dumnezeu? dar ochiul său nu va părtini lui. Se va excuza poate prin ignorarea acelor din urmă, dar instrucțiunile nenumărate, cărțile cele bune, viața exemplară a vecinilor, sfaturile cele bune, toate vor striga în contra lui, încât plin de confuziune văzând dreptatea sentinței înfricoșate de sine se va percipita în abizul osândirii de veci, zicând: „*Drept ești Doamne, și drepte sunt judecățile tale*” (Ps. 118, 137), pe când Judecătorul va pronunța sentința ce o cunoaștem din Evanghelle: „*duceți vă dela mine, blăstâmașilor, în focul cel de veci*” (Mat. 25, 41).

Ah, I. A., gândul acestei judecăți dumnezeiești a umplut de groază pe toți sfinții din toate timpurile, și ce vom zice noi în mijlocul sau sub greutatea atâtor greșeli?

Ce vom zice, ce vom face? Să alergăm, până când mai este timp, la tronul îndurării lui Isus, spre a dobândi darul iertării. Fă, o Doamne, ca frica judecății tale să ne țină totdeauna departe de căile păcatului, șterge fărădelegile noastre, iar darul iubirii tale să ne înflăcăreze inima spre ați servi cu statornicie și astfel să ne asiguri în ziua înfricoșată o sentință bună, sentința aleșilor tăi: fă-o, Doamne, pentru iubirea cu care ai pălmit pentru noi, că drept ești și drepte sunt judecățile tale! Amin.

XIII.

DESPRE CHEȘTIUNEA SOCIALĂ

(Ținută în Malu 1890).

„Intru nime altul nu este mântuire”.
(Fapt. apost. 4, 12).

Una dintre gloriile cele mai frumoase ale creștinismului, va fi pururea aceea, că dând în epoca nașterii sale preste o societate a cărei organizare se baza pe constrângerea unei clase întregi de oameni să fie roabă celeialalte, să fie redusă la soarta dobitoacelor și cucerindu-o lui Hristos, a spart acel zid infam ce despărțea pe om de om, și a făcut din sclav un muncitor liber, onorat și îndestulit. Iată însă că de nou se află în față cu un torente social nu mai puțin îngrozitor, care a cuprins lumea toată amenințând ba chiar rostogolind printre valurile sale elementele cele mai deosebite, binele și răul, aspirațiunile cele mai nobile și poftetele cele mai josnice, posibilul și imposibilul. De o parte desvoltarea enormă a concurenței condamnă pe muncitor și familia sa la o nouă formă de sclăvie, iar de alta, lăcomia și egoismul nutrite de doctrinele cele mai scâlciate, și ne mai moderate sau combătute prin practica virtuții creștinești, împing ambele clase la o luptă imprumutată. *„Din cauză, că principiile religiunii, lărgind gândirea, scrise de curând Pontificele Leon XIII ca răspuns împăratului Germaniei, din cauză, că principiile religiunii sunt pierdute din vedere, sunt neglijate și desprețuite, societatea toată e sguduită până în temeliiile sale; a le readuce și pune în vigoare, este unicul mijloc de a restabili societatea, pe bazele sale și de a-i garanta pacea, ordinea și prosperitatea. Predicarea și propagarea acestor doctrine și principii este misiunea Bisericei”.*

De-mi iau libertate a Vă opri astăzi atențiunea asupra acestor cuvinte sublime, de citez a Vă vorbi despre o asemenea cesțiune, aceasta o fac, domnilor, nu numai căci este de actualitate, ci mai vârtos căci caracterul său este atât de grav, extenziunea sa atât de mare, încât aproape nimenea nu se află pe care ea să nu l atingă într'un chip sau altul. Da, problema socială dela ordinea zilei nu există numai unde a-ți văzut ori auzit că s'a afirmat cu atâa solemnitate, ci există ori unde se găsește un stăpân și un servitor, un om ce asudă în brazda, în atelierul, în cabinetul altuia, ori unde un om trage foloase după ostănelele celui alt.

* * *

Sunt mulți în zilele noastre cari susțin că marea cesțiune socială nu s'ar putea rezolvi mai bine decât ștergând mai întâiu toate inegalitățile ce există între oameni, apoi împărțind deopotrivă între dânsii toate bunurile și toate comoditățile ce fac fericită viața omenească. Adică mai întâiu trebuie a se face o licițațiune universală și apoi a se aplica principiul egalității între toți oamenii și asupra tuturor averilor lor. Ori cât de ademenitoare ar fi însă cuvintele prin cari se expune și se apără un asemenea plan, în sine planul este distructiv și nu ar putea izbuti decât sau la reînvierea sclăviei, ceea ce este imposibil, sau la anarhie, sau în fine la gătirea triumfului cărui tiran.

Leacul dorit relelor cauzate în rândul cel dinău prin apostazia dela Hristos, nu se poate găsi decât prin o întoarcere la dânsul; neîndestulirea urmată după desprețuirea prescripțiunilor eternului său codice nu se poate șterge decât prin revenirea la ele; cesțiunea socială, într'un cuvânt nu se poate rezolvi decât prin Hristos, prin Evangelia sa.

Deschideți în faptă acest codice preasfânt, și veți vedea că însăși baza și caracteristica sa este acel principiu mare al egalității și frățietății universale între oameni.

În contra învățăturilor filozofilor antici și a hădoasei tradițiuni, Hristos a restabilit pe pământ principiul egalității naturale. Originea tuturor oamenilor e comună, sângele ce curge prin vinele trupurilor lor iese din unul și același

izvor și toți viează mișcați de acelaș motor, sufletul inteligent, liber, nemuritor.

Rescumpărând apot cu prețiosul său sânge omenirea toată din robia păcatului și ridicându-o la ordinul supranatural, Hristos a nobilitat egalitatea naturală făcând din toți creștinii o mare familie în care toți sunt fii ai aceluiași Părinte, toți deopotrivă viețuiesc de una și aceeași viață a grației, unul și același spirit îi conduce, unul și acelaș nutremânt, trupul și sângele Domnului le hrănește sufletele întărindu-le în lupta vieții pământești. Aci nu mai este deosebire de bogat și sărac, de boier și de plebeu; *„nu este jidov, nici elin nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească, nici muierască, că toți unul sunteți întru Hristos Isus”*, zice Sf. Pavel (Gal. 3, 28). Toți sunt egali înaintea legii, datorinței și a jertfiei, încât ce este virtute sau vițiu întru unul este virtute sau vițiu și în celalalt: toți au același drept la posedarea binelui celui mai mare, adevrul, și toți puțința de a ajunge la moștenirea aceleiași împărății cerești. Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să ajungă la cunoașterea adevărului. Dreptaceea apostolul Iacob ajunge a zice, că oricine s'a încerca a face deschilinire față de tezaurul grației divine între bogat și sărac, unul ca acela necinstește pe sărac. Pe unii ca aceștia îi dojenește zicându-le, și *„V'ați făcut judecători de gânduri rele. Auziți frații mei cei iubiți, au nu a ales Dumnezeu pre săracii lumii aceștia bogați în credință și moștenii împărăției, carea o a făgăduit celor ce-l iubesc pre el. Iară voi ați defăimat pre cel sărac”*. (Iac. 2, 4—6).

Și dacă totuși există deschilinire în sînul creștinismului fie în scara ierarhiei sacre, fie în strălucirea coroanei neperitoare din cer, oh, aceasta este expresiunea cea mai înaltă a egalității lor, după ce deschilinirea aceasta nu provine nici dintr'o naștere strălucită, sau dintr'o bogăție întinsă, ci ea este rodul meritului individual și niciodată condițiunea de plebeu n'a fost o pedecă la pozoaba mitrei sau a tiarei sacre.

Iar dacă ne întoarcem privirile la lucrurile trecătoare la bogății și la condițiunile de pre pământ, atunci, da, e drept că există o mulțime de neegalități, dar a pretinde,

precum am văzut că fac unii, distrugerea lor, este o adevărată utopie, căci nu numai că ele au existat în toate timpurile, dar și cauzele lor sunt de acelea ce subzistă cu lumea, se reînnoiesc cu generațiunile, reșed chiar în om. Jocul forțelor și al elementelor naturii, cari fevoresc sudoarele unuia și nimicesc sau tradează pe ale celuilalt; diversitatea talentelor, a înclinărilor și a caracterelor prin cari unul se adâncește în regiunile științelor, altul din contră fuge de dânsese, altul combate patimile și devine virtuos, pre când altul cade victima ademenirilor lor. Scurt, fiind dotați oamenii nu numai cu talente și aplicări deosebite, ci având și puțința de a alege, după expresiunea scrip-turei, între foc și apă, între moarte și viață, având fiecare darul libertății, ei înșiși devin cauza acestor inegalități. De unde marea consecință că oricine s'ar încerca să șteargă cu totul să lichideze aceste inegalități, acela mai întâiu trebuie să se facă stăpân pe forțele naturii pe soare, pe ploaie, pe pământ, spre a le face să rodească într'un chip tarlile tuturor oamenilor; apoi trebuie să nimicească principiul observat pretutindenea în natură, că ordinea, armonia presupune o diversitate, și mai cu seamă trebuie să distrugă în o libertatea, puterea ingeniului, meriul spiritul de emulațiune, adică orice idee de progres, de civilizațiune, adică ar trebui să facă un nihilism universal!

Presupuneți însă că oarecum ar ajunge să realizeze acea chimică, și vedeți cât timp ar dura? Faceți astăzi pe toți oamenii egali în avere și în putere, mâne ei vor fi iarăși neegali. Înparțți deopotrivă banii și pământul, și ce se va întâmpla? Risipitorul în curând își pierde partea, iar cumpătatul o va aduna, și iată iarăși săraci și bogați. Apoi dacă toți vor fi bogați, cine va lucra; dacă toți săraci, cine va ajuta; dacă toți vor porunci, cine va asculta? Zic însă alții, că bunurile vor fi comune, dar atunci cine va suporta sarcinile cele mai grele, lucrurile cele mai penibile, mai ostenicioase mai de jos? Ah domnilor, nu cu utopii de acestea se va stâmpăra fierberea ce există în lume, nu cu asemenea mijloace se va ușura soarta celor neîndestuliți, nu astfel se va putea stârpi răul, ci din contră s'ar mări confuziunea haosul și anarhia. Nu, nu, inegalitățile de cari vorbim nu se pot șterge, dar tu singură,

o preasfântă religiune a lui Hristos ai secretul și mijlocul de a le stănpăra cruzimea, de a menține ordinea și echilibrul și prin aceasta și justiția. Și cum aceasta? Prin dragostea împrumutată.

Dragostea în faptă ce ni-a prescris-o Domnul către deapropapele nostru, nu este numai o iubire abstractă, sterilă, ci trebuie să fie efectivă, va să zică ea face să dăm de mâncat flămândului, de beut însetatului, să îmbrăcăm pe cei goi și să cercetăm pe cei bolnavi și în-carcerăți. A voit chiar a se socoti pe sine în locul acestora adaugând că binele ce l-am face lor, lui însuși l-am face. De unde Biserica a și acoperit fața pământului cu institute de binefacere pentru toate lipsele și neputințele omenești, și necunoscute până atunci în lume. Apoi voind ași dovedi divinitatea sa, Hristos a folosit acele argumente, a făcut acele minuni ce erau foarte îndreptate pentru ușurarea suferințelor celor năcăjiți, așa încât toată viața sa e exprimată prin sublima simplitate a acestor două cuvinte: *a trecut bine făcând*.

Pe baza acestor învățături și la lumina exemplului divin de iubire efectivă, noi zicem bogatului îngâmfat: recunoaște, respectează, cinstește în muncitor o ființă egală cu tine, un suflet atât de prețios ca și al tău, rescumpărat și nutrit cu același sânge dumnezeesc, destinat la moștenirea aceleiași moșteniri cerești, — și nu uita că poruncă gravă ai, a-i întinde mână de ajutor în lipsele vieții sale.

Omului de muncă, proletarului, noi îi zicem: Tu nu ești inferior altora, fără numai dacă tu singur vei voi. Au nu ai; și tu ca și bogatul conștiința aceleiași demnități omenești, libertatea de a putea face bine, de a te împodobi cu odorul virtuții? Ridicăți inima, privește în fața Omului-Dumnezeu carele pentru a ta iubire s'a umilit pe sine luând formă omenească, a viețuit împreună ca unul ce nu avea unde ași așeza capul. Iar în mijlocul lipselor vieții materiale, aduți aminte, că el este acela ce hrănește paserile cerului și îmbracă crinii câmpului; fii credincios și el te va ajuta și mângăia, dupăce însuși sub această condițiune a promis cu solemnitate zicând: *căutați mai întâi împărăția cerului, și toate aceste se vor adăuga vouă*.

Astfel, umilind pe unii și înălțând pe alții, și pe toți legându-i cu legătura iubirii efective pe bazele justiției eterne, religiunea creștină păzită cu credință menține echilibrul social asigurându-i ordinea, pacea, prosperitatea.

Și după ce am văzut I. A. că grava cestiune ne privește pe toți, să ne silim tot mai mult a împlănta în inimile noastre aceste principii salutari, și a ne conforma lor viața, că astfel vom avea pacea și îndurarea ce ne-a promis Dumnezeu prin sf. Pavel unde zice: *„și câți vor viețui cu îndreptarea aceasta, pacea spre ei, și mila.”* (Gal. VI. 16.) Amin.

XIV.

DESPRE RUGĂCIUNE.

(Ținută la 5 Octombrie 1890 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Netncetat vă rugați”.

I. Tesal. 5, 17.

Aflându-se Isus în părțile Tirului și ale Sidonului, o femeie chananeancă eșind din hotarele acelea striga către dânsul zicând: milueș e-mă Doamne, fiul lui David, fiica mea rău se îndrăceșie. Și el nu i-a răspuns el cuvânt: și apropiindu-se ucenicii lui îl ruga pe el zicând: slobozește-o pe ea, că strigă în urma noastră. Iar el răspunzând a zis: nu sunt trimis, fără numai către oile cele pierdute ale casei lui Israil. Și venind ea s'a închinat lui zicând: Doamne ajută-mi! Iar el răspunzând a zis: nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca câinilor. Însă ea a zis: adevărat Doamne, că și câinii mănâncă din sfărâniturile ce cad din masa domnilor săi. Atunci răspunzând Isus i-a zis: O femeie, mare este credința ta, fie ție după cum voești. Și s'a tămăduit fiica ei dintr'acel clas.

Prin acest fapt admirabil, prin împrejurările mișcătoare ce-l însoțesc, prin răspunsurile sublime și misterioase ce le dădu mântuitorul, pline aci de cea mai amară severitate, aci de cea mai mare bunătate și încurajare pentru noi oamenii păcătoși, prin faptul acesta, el s'a îndurat a ne arăta în mod sensibil cum trebuie să ne fie rugăciunile ca să poată străbate la tronul lui Dumnezeu, și să ne obțină darul după care însetează neconținut sufletele noastre.

* * *

Rugăciunea, precum o definește sf. Toma, este ridicarea minții și a inimii noastre către Dumnezeu, spre a-i mulțami și spre a cere ajutorul său arătându-i lipsele noastre. Cât de mare e acum datorința omului de a face rugăciune, și în consecință cât de răcicită și de impie este părerea celor ce ar vroi să o restrângă la oamenii bisericei și a mănăstirii, ori și la un fel de mângăiere a babelor, rezultă și numai din enunțarea acestei definițiuni. Cine poate fi în faptă atât de orb, atât de nebun, încât să se creadă dispensat dela preamărirea acelei Ființe atotputernice căreia noi îi datorăm existența, viața, tot ceea ce suntem, și pe cari cu cântări nesfârșite o laudă îngerii din cer și toată făptura senzibilă dela astrele cele mai mari până la grăunțele cele mai mici din fundul mării, dela falnicii chedri ai Livanului până la cea din urmă frunză ce cade veșezită?

Cine poate fi atât de crudel cu sine însuș, ca să se rețină dela chemarea numelui ajutorului Aceluia ce după a sa bună plăcere ne lungește ori ne scurtează zilele, ne face roditoare țările ori le acopere cu uscăciune, ne binecuvintează ori ne reprobează întreprinderile silințelor noastre? Și îndeosebi dacă lumea întreagă în care viețuim nu ni este decât o ispitire neîntreruptă, dacă toate pozițiunile în cari ne aflăm și toate obiectele ce ne împresoară se par conjurate spre a ne împiedeca în calea virtuților; dacă bogățiile ne corump și sărăcia ne slăbește, prosperitatea ne împinge la mândrie nenorocirile la desperare, sănătatea la vițuri, odihna la trândăvie, boalele la murmurare, dacă atât de mulți ne sunt vrășmașii și atât de slabe puterile, ce speranță de scăpare, de învingere am ști avea noi, o Doamne Dumnezeu! părinților noștri, dacă din adâncul atâtor suferințe nu ne-am îndrepta fără de încetare gemele către Tronul bunătăților tale, ca tu să te înduri a ne veni într'ajutor, spre a ne pune frâu patimilor noastre, spre a ne lumina, întări și susține întru această crâncenă dar glorioasă luptă pentru cei ce sperază întru tine?!

Pe urmă, de șasăzeci de veacuri de când s'a ivit neamul omenesc pe pământ, un singur minut n'a trecut fără ca să nu se fi auzit ridicându-se către cer glasuri

rugătoare. De șasezeci de veacuri rugăciunea a fost strigătul de mângâiere și de întărire al tuturor națiunilor, al tuturor popoarelor, al tuturor triburilor împrăștiate pe suprafața globului, cari într'un chip sau într'altul, dar totdeauna pe întrecute s'au străduit a implora protecția ziditorului oamenilor, al împărățiilor și al veacurilor. Timpul ce distruge și ferul și bronzul, n'a putut însă distruge monumentele acestei dogme social, nu căci sunt săpate în mintea, în inima, în conștiința fiecărui om demn de acest nume preaglorios!

Era rezervat așadar Epicureilor din vechime sau materialiştilor moderni (pânza e tot una) să se încerce a smulge din piepturile oamenilor sentimentul acestei datorințe, și a rupe orice legătură dintre cer și pământ și astfel a reduce pe omul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, la o stare mai josnică de cum este cea a dobitoacelor, cari încă n'au încetat de a linge mâna stăpânului ce le întinde o bucatură sau le aruncă câte un os!

Din punct de vedere creștinesc deajuns este să amintesc principiul cert și consacrat și dogma fundamentală a sfintei noastre religii, că noi spre a face fapte bune vrednice de mântuire și spre a eși învingători din dese ispite, avem lipsă absolută de ajutorul darului lui Dumnezeu: *„nu că destui suntem noi a cugeta dela noi ceva, ca dintru noi, ci destularea noastră este dela Dumnezeu”* (II. Cor. 3, 4). Acum, e un principiu nu mai puțin cert, că acest ajutor prețios după rânduiala de obște a Providenței nu se obține decât prin rugăciune. De unde zise Domnul Hristos, că *„se cade pururea a se ruga și a nu înceta”* (Luca 18, 1), iar altădată adause: *„Priveghiați și vă rugați ca să nu intrați în ispită”* (Mat. 26, 41). Prin urmare creștinul carele cu totul ar părăsi obiceiul rugăciunii, nu numai s'ar face vinovat de călcarea celei dintâi datorințe omenești, ci și-ar desprețui firea, și-ar tăgădui originea și zadarnice și-ar face speranțele legate de gloriosul său nume de creștin.

Pe cât de mare este însă datorința rugăciunii, pe atât de mult ne impoartă să cunoaștem și cari sunt însușirile ei; căci din necunoașterea și adecă din omisiunea lor rugăciunile multora rămân fără de efectul dorit și așteptat:

ceeace ni-o spune Apostolul Iacob : voi „*cereți și nu luați, pentru că rău cereți*” (Iacob 4, 3).

Condițiunile esențiale așadară și însușirile cele mai de frunte ale unei rugăciuni bune sunt credința și umilința. Prin credință și prin sentimentul de încredere ce se formează pe baza aceleia întru inimile noastre, noi mărturisind adevărurile descoperite de Dumnezeu, sperăm și ținem cu tărie că pe lângă toate răutățile și nevrednicia noastră, noi totuș pentru meritele și prin mijlocia Mântuitorului nostru Isus Hristos vom fi ascultați de bunătatea cea nemărginită. Iar prin umilință ne recunoaștem pe noi înșine de ceeace suntem în realitate, de oameni păcătoși, acoperiți de mizerii, și depărtăm dela noi mândria știind că Dumnezeu „*celor mândri le stă împotrivă, iară celor smeriți le dă dar*” (Iacob 4, 6).

Acest îndoit caracter al rugăciunii noi îl vedem exprimat de minune în rugăciunea Hananeancei. Eșind în faptă, cum zice sacrul text, din hotarele acelui popor necredincios, va să zică, părăsind, după interpretarea sfântului Ieronim, superstițiunile părintești, ea făcu primul pas către credință. După aceea apropiindu-se de Isus și zicându-i *Doamne*, îl recunoaște de Dumnezeu adevărat, și adaogând *fiul lui David*, îl ține totodată de om adevărat, de Mântuitorul neamului omenesc. Și astfel strigând ea : *Doamne fiul lui David*, mărturisește substanța și prin aceea totalitatea credinței creștinești. Cine va putea spune apoi câtă încredere și câtă umilință nu dovedește și nu exprimă dânsa prin admirabila sentință : *miluește-mă Doamne fiul lui David ? !* Strigăt sfășietor dar sublim, care eșind dintr'o inimă smerită obține și varsă peste ea balzamil răcoritor al darului Dumnezeiesc !

Rugăciunea acestei femei dezolate e plină de încredere și însoțită de cea mai adâncă umilință, și cu toate aceste Mântuitorul nici măcar cu o privire nu-i răspunde, ci trece mai departe. „*Nu i-a răspuns ei cuvânt*”.

Toți rămân mișcați la auzul unei rugăciuni atât de ferbinți, numai Isus stă nepăsător, el carele a străbătut ținuturile Palestinei bine făcând și vindecând pe toți, ei carele a venit în lume ca să caute pe cei pierduți, să vindece pe cei bolnavi, să înalțe pe cei smeriți, să ușureze

pe cei îngreunați, să mângăie pe cei nemângăiați, el, bunul și dulcele Isus acum nu se îndură a privi, a ușura, a mângăia pe această mamă nenorocită ce aleargă strigând cu atâta umilință, încredere și iubire pe urma lui! Dar ce este purtarea ta, o Doamne, exclamă aci Origene, căci ea pe noi oameni păcătoși, îngreunați și însetați de mângăiere ne umple de flori? Ah, răspunde Chrisostom, Domnul se păru că nu o ascultă, pentru că să facă tuturor cunoscut tezaurul virtuților ascuns întru inima ei, și pentru că pe noi să ne învețe, că statornicia în bine, perseveranța în rugăciune este o condiție nu mai puțin recerută ca să fim ascultați, amăsurat învățăturei sale: *cereți și se va da vouă, bateți și se va deschide vouă.*

Ce înșamnă însă marile cuvinte prin cari Isus punând la încercare perseveranța Hananeancei, protestează că nu e trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israil? Ce speranță mai rămâne pentru națiunile păgâne, străine toate de casa lui Israil? Secretul acestui mister profund este, că aci Domnul vorbește singur numai de prezența sa corporală sub care respect n'a fost trimis și nu s'a arătat fără numai ludeilor; nici decum însă nu vorbește de mărginirea foloaselor și efectelor venirii sale pe pământ la casa lui Israil, pentru că chemarea păgânilor la cunoașterea lui Dumnezeu, și stricarea zidului ce despărția pe fiii lui Israil de neamuri este un caracter al așteptatului Rescumpărător, pentru că el însuși a zis, că *„și alte oi am cari nu sunt din staulul acesta, și acelea mi se cade a le aduce, și va fi o turmă și un păstor“* (Ioan 10, 16); pentru că el însuși a trimis pe apostolii săi în toată lumea, ca să propovăduiască Evanghelia la toată făptura.

În fine, Hananeanca cade la picioarele Domnului, dând loc la acea scenă mișcătoare ce o cunoaștem din Evanghelie, și întru care totul e sublim, admirabil, uimitor. Da, căci pe de o parte noi vedem pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, căutând printr'o asemănare dejositoare să nege darul cerut cu atâta dor, iar pe de alta pe Hananeanca scoțând prin cea mai profundă umilință chiar dintru acea umilitoare asemănare argumentul covârșitor prin care smulge darul din mâinile închise ale Atotputernicului Creator. Hristos în dispută cu hananeanca! Indurarea nemărginită în luptă

cu mizeria omenească! Un Dumnezeu ce vrea să aducă în confuziune pe o nemernică femeie: și aceasta, o minunea minunilor, biruiește, ba încă îl face de se miră: *și s'a mirat, zicând: o femeie, mare este credința ta!* Dar ce taină e aceasta? Nimic alta decât sfortarea bună-tății celei nemărginite spre a mări strălucirea virtuții și a o împodobi cu cea mai glorioasă cunună, și spre a ne arăta nouă până unde ajunge eficacitatea unei rugăciuni bine făcute și cât e de puternic acest mijloc pus la dispoziția fiecăruia spre a trage asupra sa favorul cerului îndurător! Și totuș oh câtă neglijență, câtă neorânduială nu se vede în această privință chiar și între creștini: alții se poartă cu dispreț, alții se excuză că n'au timp de a se ruga, pe când nu știu cum să și mai treacă de urât, alții îngână câteva cuvinte poate fără nici un înțeles și se cred la culmea perfecțiunii! Dar ce facem noi înși-ne? Nu cumva răspunsul ne-ar fi confuziunea? Să ne silim așadară a repara neglijențele comise printr'o cuprindere mai deasă, mai ferbinte cu sfânta rugăciune și vom găsi întrânsa leacul, balzamil tuturor neputințelor și năcazurilor noastre, izvorul nesecat al tuturor darurilor trebuincioase, scris fiind, că: *„tot, carele va chema numele Domnului, se va mântui”* (Fapt. ap. 2, 21).

Iar tu, o Doamne, varsă peste noi darul rugăciunii ce ai voit să fie un caracter al legii celei noi, aprinde inimile noastre cu flăcările iubirii tale, ca să ne învrednicim a-ți aduce în tot timpul acest sacrificiu al buzelor noastre, și ca un bun și milostiv caută pururea cu îndurare spre dânsul, și ascultă rugăciunile servilor tăi. Amin.

XV.

TIMPUL ȘI ETERNITATEA

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 31 Dec. 1890.)

*„Să cântăm Domnului, că cu mîrire
s'a preamărit. (II. Moisi 15, 1.)*

Recunoștința pentru binefacerile primite este unul dintre sentimentele cele mai nobile, sau chiar cel mai nobil al inimii, iar manifestarea ei fapta cea mai frumoasă a omului; pentru că prin trînsa acesta își arată și forța intelectuală ce cunoaște binele, și hotărîrea voinței de a urma cu îndestulare binele cunoscut, de vremece vrednic se face de noui și noui favoruri din partea binefăcătorului său. Cui trebuie să dovedim noi însă o recunoștință mai profundă, dacă nu lui Dumnezeu, carele prin înțeleapta sa Provedință neconținut varsă preste lipsurile ce ne înconjoară ajutoarele cele mai eficace, mîngăierile cele mai mari, binefacerile cele mai alese? Și dacă efectele unei liberalități atât de imense pe dreptul cer dela noi, ca totdeauna fără de a ne osteni să aducem mulțămitele noastre preînaltului nostru binefăcător, cu adevărat timpul cel mai propițiu, ocaziunea cea mai solemnă este chiar acum, când privirea în mod deosebit ni se fixează asupra unui an ce trece și asupra altuia ce începe; asupra unui viitor mai scurt sau mai îndelungat ce ne este rezerva vieții noastre pre pămînt. Dreptaceea, pentru a stărni în inimă un sentiment cît mai viu de recunoștință și o manifestare cît mai solemnă către Provedința divină, eu mă voi încerca a petrece ca și în sbor motivele ce ne impun o asemenea gravă datorință: *Să cântăm Domnului, că cu mîrire s'a preamărit.*

I. A. Preatristul răspuns înțeles de Ieremia, mai tare decît oricînd îl auzim și noi acum: sunt părinții, sunt frații, amicii și cunoscuții ce ni-l trimît din aceeași regiune a morții neîndurate. Ce zic? este însași viața noastră, sunt

zilele și momentele ei ce mai cu samă astăzi ni-l șoptesc fără de încetare. Că unde este nevinovata noastră pruncie, unde vesela tinereță sau robusta bărbăție, unde zilele și prealungile momente ce le priviam și numărăm acum e un an? Ele toate au trecut, și ce ne-a rămas, sau ce a trebuit să ne rămână pe urma lor? — Aceasta o vom cunoaște, oprindu-ne scurta meditare asupra timpului. *Anii scurți trec, și eu umblu pe o cale, pe care nu mă mai întorc.* (După Iov. 16, 22.)

* * *

Nu este intențiunea mea, și nici sfințenia acestui loc nu mi-ar permite, a vă introduce în discuțiunile nesfârșite ale filozofilor spre a determina definițiunea timpului. Din contră voiu aminti cu Sf. Gregoriu Marele, că viața noastră pe acest pământ este asemenea unei mari călătorii, ba chiar o călătorie. Noi ne aflăm într-o corabia, purtați de o putere nevăzută, ce repede înaintează către un termin hotărât. Stăm întrînsa, și ademeniți de delicii momentane, ne petrecem și trăim, și încă cele mai adeseori fără de a lua de veste, ba nici nu cugetăm că am avea să debarcăm. Nici nu cugetăm că naia ne transpoartă; privirea ne este preste frumsețile naturii, preste tărnișii împodobiți cu sate și cetăți înfloritoare, cu mărețe monumente și ornături pompoase, ținută ni-e atențiunea la viața socială dintrînsa; vedem imperii, altele căzând, altele ce se ridică, națiuni învinse și națiuni triumfătoare, oameni adoratori în spirit și în adevăr ai lui Dumnezeu, și oameni ce-l vatăcă, martiri curajoși și tirani neîndurători, totul ne încântă sau ne mișcă, — dar naia înaintază. Nu știm cât de lung ne va fi drumul, dar știm, căci e realitate, că în ceasul cel mai puțin așteptat naia se oprește, drumul s'a gătat și noi suntem la țintă, la portul nestrămutatei eternități. Ei bine, și după-ce, amăsurat învățământului credinței și chiar și al minții naturale, acel port este îndoit: o fericire mare foarte sau un abiz de nesfârșită durere, — cea mai capitală cestiune ce ne-ar putea privi, este a se ști că unde, că de care parte se va opri naia ce poartă existența fiecăruia din noi. După răsărirea luminii evanghelice, pre cât de gravă este cestiunea, pre atât de limpede este rezolvarea ei, că adică soarta noastră

În eternitate depinde de conduita noastră morală în decursul călătoriei, de bunătatea acțiunilor noastre, de răutatea acelororași, va să zică depinde de folosul bun și creștinesc sau rău al timpului; am păzit într'ânsul cu sfințenie legea lui Dumnezeu, moștenire ne este cerul; am lucrat dimpotrivă într'o altă direcțiune cu păcat îngreunându-ne, răsplata ne vor fi chinurile de veci. *„Aceste să le faceți, zise Domnul, ca să trăiți“*. (V. Moisi 4, 1.); iar prin apostolul Pavel, adause, că *„plata păcatului este moartea“*. (Rom. 6, 23.)

Dacă așadar însuși filozoful păgân, Seneca, întreabă, *că cine va fi acela care va ști pune preț timpului și-l va estima*, — ce vom trebui noi să zicem despre timp, când la lumina religiei creștine ni se arată ca o cale și ca un mijloc spre a dobândi fericirea de veci? Câtă silință și îngrijire nu trebuie să dezvoltăm spre a nu pierde după zisa Scripturei nici o părticică dintr'un dar atât de prețios, mai ales când atât de repede îi este cursul, atât de nesigură durata și atât de nereparabilă pierderea?

Și totuși, câtă neglijență, contradicere sau nepăsare nu vedem și adeseori nu urmăm într'o afacere atât de momentasă!

Odată nu-l folosim bine, pentrucă e prea scurt, o altădată pentrucă e prea lung; astăzi mulțimea cuprinderilor vieții trecătoare ne consumă toate momentele încât nu găsim nici unul liber spre a ne vedea de marile interese ale religiei, mâne deși nu știm cum să omorîm zilele, sub o mie de pretexte deșarte amânăm momentuoasa lucrare în alt timp mai potrivit. Într'o parte însă ca și în cealaltă rătăcirea e la culme. Pentrucă ori cum de scurt ar fi timpul, înțeleptul ne învață, că e de ajuns la toate, când voim a-l folosi cum se cuvine. *„De toate este vreme, și tot lucrul subț soare are vreme“*. (Eclesiastul 3, 1). Provedința divină în ale cărei opere strălucește pretutindenea ordinea cea mai admirabilă, impunându-ne mari datorințe religioase de împlinit, nu pretinde dela noi ceea-ce ar trece preste puțința noastră, ci un singur lucru îl pretinde chiar spre binele nostru, ca să nu întoarcem ordinea firească, să nu sacrificăm pentru interesele vremelnice și trecătoare interesele cele mai importante ale mântuirii sufletelor noastre.

O voi cari nu vă osteniți fără numai pentru grămădirea auru ui și a argintului, cari nu găsiți nici un moment liber spre a împlini prescisele religiunii, sau vă îndestuliți cu o îngânare fără de înțeles a cutărei formule de rugăciune, cu cercetarea din când în când a bisericei, cu un sămn de cruce la anumite împrejurări — lucruri bune de nu ar fi privite și ele ca o sarcină prea grea — ați uitat voi sentința Mântuitorului, că spre multe te silești, ci un singur lucru trebuiește?

Să nu credeți însă, că pe baza acestei sentințe ce formează, spre a zice astfel, programul creștinului și fundamentul sfaturilor evanghelice urmate de cei chemați la perfecțiune, v'ași îndemna la un fel de pietate prin care ar trebui să vă părăsiți ocupațiile vieții, să vă întoarceți gândul dela cultivarea științelor naturei, să vă curmați silința dela căutarea noilor căi oneste de progres; nu, aceasta religiunea nu v'o impune, căci ea se chiar mândrește a fi un izvor de civilizațiune, de prosperare socială pe toate terenele și în toate privințele. Pietatea cea adevărată și lucrul unul singur necesar recere imperios pe lângă iubirea lui Dumnezeu împlinirea exactă a tuturor datorințelor noastre de creștin, de cetățean, de părinte și de fiu, de stăpân și de supus. Dar ce vă împedecă, ca chiar și în mijlocul ocupațiunilor celor mai grele să nu vă ridicați mișcările sau sentimentele inimei către Părintele ceresc? Nu s'ar putea oare, ca fără să-ți lași lucrul din mână să-ți ridici mintea către adevărurile mântuirii? Acesta e modul cel mai sigur de a sfinți toate lucrările noastre, de a împlini ceea ce ni se zice prin sf. Pavel: „orice veți face, întru mărirea lui Dumnezeu să o faceți“, și astfel de a vă agonisi o comoară de merite alese pentru ziua de apoi.

Vom face toate acestea, însă — zic alții — mai târziu, când va sosi timpul bătrânețelor, când — stângându-se focul patimilor — mai ușor vom putea sta de pocăință, și apoi nemărginită este îndurarea lui Dumnezeu. Da, îndurarea lui Dumnezeu e nemărginită, și puternic este a schimba în cel mai mare sfânt pe tâlharul de pe cruce. Dar acesta este o excepțiune, pe când modul ordinar de mântuire și principiul universal este cel proclamat de însuș

Mântuitorul: „*tot pomul carele nu face roadă bună, se tale și în foc se aruncă*” (Mat. 7, 19), și prea deslușită protestarea sa: „*mă veți căuta și în păcatul vostru veți muri*” (Ioan 8, 21). Apoi, spună-mi dâșii, spuneți-mi chiar voi, cine vă asigură, că veți ajunge aceea ce ziceți. Pentrucă îndurarea cea nemărginită este solidul fundament al speranței noastre, ea nu este și nu poate fi un motiv de a grămădi păcate peste păcate.

După aceea cine este, care să ne poată asigura nu voi zice de adânci bătrânețe, ci de anul ce se începe, sau chiar de ziua de mâne? Afirmarea Mântuitorului, că va veni pe neașteptate ca judecător, este cât se poate de explicită; încă calde ne sunt lacrimile prin cari am deplâns stângerea preamatură a unui părinte sau amic, și prea crudă experiența prin care constatăm scurtimea și nesiguranța vieții, — și totuș să ne încercăm a ne pune chiar această nesiguranță de bază a viitorului, a sortii noastre în eternitate? Dar poate fi o anăgire mai fatală, o greșală mai funestă?

Să folosim deci creștinește timpul, până când îl avem, și nu avem decât prezintele, să ne silim după sfatul apostolului (Efes. 5, 16) a rescumpăra prin schimbarea vieții în spre bine și ceea ce am fi pierdut din trânsul prin lenevire sau păcate; da, să folosim timpul cu evlavie creștinească, căci astfel folosit ne va fi un puternic apărător, iar la dimpotrivă un prea groaznic acuzator atunci, când „*juratu-sa Domnul, căm ai mult nu va fi timp*” (Apoc. 10. 6).

O Doamne Isuse Hristoase, împăratul nemuritor al veacurilor, în mâinile tale sunt timpurile noastre, și hotăr netrecător ai pus zilelor noastre; caută cu îndurare spre noi servii tăi, aprinde inimile noastre, ca cerând iertare de greșelile timpului trecut să-ți înălțăm cu căldură mulțămire pentru binele și darurile primite; și apoi varsă cu înbelșugare aceeaș bogăție a darurilor și binecuvântărilor tale peste noul an ce se începe, peste timpul ce ne mai rămâne, ca astfel făcând întrânsul voia ta, să te laudăm și preamărim întru nesfârșita eternitate. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XVI.

DESPRE CREDINȚĂ.

(Ținută la 25 Ianuarie 1891.)

*„Cel ce va crede și se va bateza
mântui-se-va“.* Marc. XVI. 16.

Oricât de puternică ar fi lumina minții omenești, totuș, mai ales după păcatul strămoșesc, nu-i de-ajuns ca omul să poată străbate adevărul în aceea întindere ce se cuvine ființei lui și cu totul e neputincioasă de a-i hotărî voința spre urmărirea întregului bine cunoscut.

Faptul atâtor rătăcirii înspăimântătoare și erori brutale în cari s'au cufundat și mințile cele mai strălucite, faptul atâtor viții, nelegiuiri și fărădelegi ce au acoperit și acoper pământul, va fi pururea o dovadă tristă dar covârșitoare despre îndoita slăbiciune intelectuală și morală a omului. Pentru vindecarea acestei slăbiciuni, pentru împrăștierea acestui întunec grămadit de păcate Dumnezeu s'a îndurat a vărsa preste noi lumina credinței prin care ni se întărește cu puteri noi voința spre a putea produce fapte vrednice de o răsplată foarte mare, de coroana neveștejită a vecinicei fericiri. A păzi cu neobosită îngrijire un asemenea dar prețios, a ne sili să ne ostenim cu sirguință tot mai mare sub influxul său binefăcător, cu adevărat este a face lucrul cel mai vrednic și mai scump de mintea și voința noastră. Și după ce acum mai mult ca ori când sunt număroși vrășmașii ce se încearcă a slăbi în inimile noastre aceea lumină sfântă a credinței, a ne împedeca în această lucrare a mântuirii, noi mereu trebuie să ne oțelim armele spre a nu cădea victime dureroase sub loviturile lor, iar slujitorilor Evanghellei totdeauna li se prezintă ocazie potri-

viță spre a stărui pentru răzbunarea aceleiași credințe de insultele ce i-se fac.

Spre a ne îndemna tot mai mult spre aceasta, eu mă voi încerca a Vă vorbi azi despre raționabilitatea preasfintei noastre credințe.

„Cel ce va crede, se va mântui“.

* * *

Credința după sf. Pavel este: *„adeverirea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute“* (Evrei, XI 1.), este o virtute prin care noi credem în Dumnezeu și mărturisim toate celea ce le-a descoperit el. Virtutea aceasta atâtă e de necesară omului, încât fără de dânsa *„nu este cu puțință a plăcea lui Dumnezeu, pentru că, ad-uge acelaș apostol, dator este cel ce se apropie de Dumnezeu, să creadă, cumcă este, și celor ce-l caută pre el este dătător de plată“* (ibid. v. 6.) Motivul sau rațiunea pentru care noi ne supunem credinței este autoritatea lui Dumnezeu, care nici nu înșală nici nu se poate înșela. Nu se înșală, căci fiind însuș adevărul cunoaște lucrurile precum sunt; nu se poate apoi înșela pre noi, căci este infinit de bun și orice unbră de eroare ce ne-ar propune-o drept adevăr s'ar resfrânge asupra lui, ceea ce nici nu se poate închipui fără de a-l aduce cea mai grozavă injurie preaialtei sale majestați.

Scurt, unui Dumnezeu ce vorbește, omul e silit să se plece și să asculte de el, de nu voiește a-și atrage asupra sa pedepsele unei justiții neîndurate.

Nici să nu credeți însă, I. A., că această supunere adevărului și legii divine ar fi o sclăvie oarbă și tiranică, contrară naturei rațiunii noastre. Pentru că umilirea creaturii înaintea Creatorului este înălțarea aceleia, amăsurat seninței evanghelice că cine se va umili, se va înălța; pentru că autoritatea dumnezească impunându-ne acest jug ne permite a ne folosi de minte spre a ajunge la cunoașterea supremului adevăr, și descoperindu ne tezaurul credinței l-a făcut mai întâiu credibil prin tot felul de motive evidente și potrivite înțelegerii noastre: de unde și zice Apostolul, că *„supunerea noastră e*

raționabilă" (Rom. 12, 1); iar sf. Augustin că nici n'am putea crede dacă n'am avea o minte raționabilă.

Dar este apoi adevărat, că Dumnezeu a vorbit oamenilor și le-a descoperit lucruri pe cari ei trebuie să le creadă, sau cu alte cuvinte, fondatorul acestei religii ce se vestește în lume ca dumnezeiască, și-a demonstrat el cu evidență divină sa misiune? Despre aceasta absolut nici o îndoielă nu-i permisă unui om cu judecată sănătoasă. *"Credeți mie, că eu sunt în Tatăl, și Tatăl în mine, iară de nu, pentru faptele aceste credeți mie"*. (Ioan XIV, 11).

În faptă, minunile nenumărate ce le făcu la tot pașul cu aceeași autoritate asupra elementelor naturii, ca și asupra omului și asupra vieții lui: minunile aceste prin cari la un singur cuvânt al său se liniștesc vânturile și valurile mării turburate, se vindecă paralizicii, văd orbii, aud surzii, și morții ajunși chiar în putrezire înviează numai la cuvântul lui, la atingerea preasfințelor sale mâni sau și numai a fimbrelor hainelor lui: profețiile făcute cu mil de ani înainte pe cari le împlinește sau altele ce le anunță el și timpul le împlinește; sfințenia ce transpiră din cuvintele și se arată din faptele lui, moartea nevinovată de pe cruce și preste toate glorioasa lui înviere; minunile, profețiile, faptele aceste săvârșite timp de trei ani în public, văzute și mărturisite de o cetate de o națiune întreagă, de oameni din toate limbile, fiind numai opera celui ce domnește preste vânturi, preste mări și preste om, adică opera lui Dumnezeu, și fiind toate făcute pentru înrăurirea religiei predicate de Hristos, de vreme ce dovedesc divinitatea acestuia, stabilesc și divină origină a aceleia, a preasfinței noastre credințe. De unde zise Domnul: *"De nu aș fi făcut lucruri între ei, care nimenea altul nu a făcut, păcat nu ar avea"*. (Ioan XV, 24). Impiului ce ar contrasta acestor dovezi clare ca și lumina zilei, ce ar cuteza să acuze de minciună pe Apostolul ce zice: *"că bunăvestirea noastră nu a fost către voi numai în cuvânt, ci și întru putere, și în Duhul sfânt, și întru adevărare multă"* (Tesal. I, 5.), noi îi vom răspunde după nouăsprezece veacuri pline de triumfuri și de trofee

cu o tărie încă și mai mare de cum răspundea Sf. Augustin necredincioșilor timpului său, că chiar aceasta ar fi minunea cea mai mare, dacă s'ar fi întors lumea la Hristos fără de minuni. Da, cu adevărat minunea minunilor ar fi fost, dacă monarhii și supușii, înțelepții și ignoranții, națiunile cele mai luminate, imperiile cele mai glorioase și-ar fi părăsit tradițiunile ce le aveau de veacuri și acomodate tuturor înclinațiunilor vițioase, — pentruce? Pentru ca să îmbrățișeze, — în supoziția vrășmașilor noștri, — fără de nici o minune, fără de nici un argument serios, ci numai pe cuvântul alor doisprezece pescari de pe țărmurile Tiberiadei, o doctrină misterioasă, o religie care le înfrână până și cugetele cele mai ascunse ale inimei și pretinde dela ei până și sacrificarea voluntară a vieții între flacăările rugului, sub securea carneficilor sau în ghiarele fiarelor din amfiteatru unde mai înainte ei înșiși se delectau la spectacolele oribile! Un efect atât de mare și unic în analele omenirii; o reformă spirituală atât de sfântă ca ceeace a făcut creștinismul în lume, nu-și poate avea cauza în schimbările trecătoare ale minții omenesti: un arbore ca acesta ce s'a ridicat până preste norii firmamentului împotriva tuturor tempestăților ce l-au atins fără de a-l clătina, n'a putut răsări din țărâna stricăciunii omenesti: nu, nu, ci tu, o Doamne, zice-vom cu Psalmistul, *ai sădit rădăcinile lui, și a umplut pământul* (Ps. 79, 10). De unde noi trebuie să resonăm astfel: O religie întărită prin atâtea minuni și a cărei morală exclude dela sine tot ce n'ar fi sfânt și n'ar duce la perfecțiunea cea mai înaltă, nu poate deriva fără numai dela Dumnezeu: atare este însă religie noastră creștinească, prin urmare ea este dela Dumnezeu.

Indată-ce noi suntem asigurați cumcă Dumnezeu a vorbit și că suntem în posesiunea cuvântului său propus și explicat de sfânta Biserică, care este organul său, noi trebuie să ne plecăm fruntea cu venerațiune și făcând jertfă de luminile noastre înaintea nemărgenitelor lui străluciri să primim credința, ori cât de nepătrunse ar fi tainele sau misteriiile sale. Aci eu mă pun în fața uneia din obiecțiunile cele mai des ridicate contra credinței că

adeca cuprinde misterii. Mai întâiu în aceste misterii trebuie să deosebim două lucruri foarte însemnate: misteriiile în sine însăși, și a doua semnele prin cari ele ni s'au făcut credibile. Aceste semne ale credibilității le-am văzut cu totul potrivite înțelegerii noastre, și ele sunt de ajuns ca credința noastră să fie raționabilă și ca să poată îndupleca și pe cel mai mare necredincios dacă ar voi să fie raționabil.

Misteriile în sine e drept că sunt învăluite într'un nor des ce le face necomprehensibile spiritului omenesc, dar tocmai întru aceea consistă meritul credinței, deoarece merit n'ar fi unde este evidență, unde înțelegerea e ușoară. Evidența șterge libertatea, și unde nu-i libertate nu este merit. După aceea, existența misteriiilor în religiune este chiar un semn al divinității ei. Pentrucă religiunea adevărată determină raportul și datorințele noastre către Dumnezeu. E drept acum că și numai cu ajutorul minții naturale putem ajunge la cunoașterea existenței lui, precum și a unor obligațiuni ce le avem către el, — totuș fiind natura lui Dumnezeu nemărginită noi nu o putem cuprinde și astfel nu putem avea nici o idee adecuată despre modul cum să-l adorăm. De unde el trebuie să ne învețe despre aceste suplinind nepriceperea noastră cu pondul autorității sale. Și iată necesitatea tainelor în religiunea cea adevărată.

În fine dacă noi am avea dreptul de a respinge un adevăr pentrucă nu îl putem străbate firea, măcar-că îl cunoaștem cu siguranță existența, dacă misteriiul ar fi o rațiune suficientă spre a nu primi un adevăr, atunci s'ar isprăvi cu toate științele omenești.

Cine a numărat de pildă stelele? Cine a străbătut secretele formațiunii cristalelor, ale morții și vieții animalelor și plantelor; cine a explicat cu precizie absolută cum se poate uni substanța spirituală cu cea materială, cum se produc ideile și gândurile noastre; cine a dat definiția exactă a luminii, căldurii și electricității? Inzădar veți aștepta răspunsul dela astronomi, naturaliști sau filozofi, căci sau veți primi numai dispute interminabile sau o sinceră mărturisire că misteriiul e piedeca de care se lovesc la tot pașul; și totuși pentru aceasta nici unul nu

se oprește în cercetărilor sale. Ce este și mai mult necredincioși părăsind misterile religiei, sunt siliiți să înnoate într-o mulțime de misterii absurde și ridicole: fatalistul zicând că lucră împins de o oarbă necesitate, precând conștiința îi spune că el este liber de a umbla sau de a șede, de a scrie sau de a vorbi; materialistul admirând ordinea din lume să spună că lucrurile înțelepte fără înțelepciune s'au făcut: și o sută și miie de felul acesta, după simbolul lor admirabil formulat de un filozof că ei cred cele ce nu sunt de crezut: credo omnia incredibilia!

În fața acestor rătăciți dela lumina adevărului, noi silindu-ne a corespunde credinței sfinte prin faptele ce le prescrie, să nu pierdem din vedere ceea ce stă scris la cap. 6 al Evanghelistului Ioan. Vorbind Isus de taina sfintei cuminecături, evreii ce-l ascultau au zis: greu este cuvântul acesta, cine poate să-l auză pe el? Și replicând Isus adevărul „mulți s'au întors înapoi și nu mai umblau cu dânsul”. Voiți să vă duceți și voi, zise atunci Mântuitorul apostolilor săi? Doamne, răspunse lui marele apostol Petru în numele tuturor credincioșilor: „Doamne, la cine vom merge? cuvintele vieții vecinice ai” (Ioan 6, 68). Da, o Doamne, cuvintele vieții de veci sunt învățăturile tale și noi împotriva tuturor vrăjmașilor nu ne vom depărta de ele convinși fiind după cuvintele tale că cine va crede se va mântui iar cine nu va crede se va osândi. Amin.

XVII.

PROVEDINȚA SUFERE BUNI ȘI RĂI.

(8 Oct. 1891.)

„Ce sunteți înfricoșați, puțin credincioșilor?”
(Mat. 8, 26.)

Mergând într-o zi cu corabia pe marea Galileei dumnezeescul învățător cu ucenicii săi, deodată se făcu un viitor mare, încât corabia, lovită de undele turburate ale lacului, sta să se scufunde fără de nici o speranță. Frica ucenicilor era la culme, dar ceeace și mai mult îi turbura, era că Mântuitorul dormia liniștit în fundul corăbiei. Deci părându-li-se că nu mai pot respecta acel somn misterios, se hotărâră să-l deștepte: și venind ucenicii lui l-au deșteptat pe el zicând: *Doamne, mântuește-ne, că perim.* Iată creștinilor, o icoană vie a unui fapt ce zilnic se petrece printre noi și chiar cu noi. Călători cum suntem și noi pe acest pământ, atâtea sunt tempestățile ce se năpustesc asupra noastră, atâtea necazurile și durerile ce ne impresoară și lovesc adeseori, încât ni s'ar părea că Provedința divină doarme față cu noi. Crește neliniștirea, când vedem că alătura de noi cei răi și răsvrățiți împotriva legilor sfinte petrec îndestuliți și chiar coplesii de bunătățile ce nouă ne lipsesc. Această misterioasă purtare a Provedinței a fost în toate vremile aproape un fel de sminteală, un pretext de clătinarea credinței celor buni, și tot atunci una dintre cele mai de frunte rațiuni ale necredincioșilor spre a atăca existența și dreptatea aceleiaș Provedințe. Ei bine, ce vom zice, ce răspuns vom da la toate aceste? Nimic altă decât ceeace răspunse Mântuitorul ucenicilor săi: *Ce sunteți înfricoșați puțin credincioșilor?* Considerând adică fie cât de pe departe lucrul, vom avea fericirea, eu sper, de a vedea chiar în aceasta aparență neorânduială a Prove-

dinței, justificarea ei și izvorul celei mai dulci a noastre mângăieri.

* * *

Mai înainte de toate ar fi să limpezim, această îndoită cesțiune, că oare drept să fie că cei răi petrec o viață fericită în mijlocul bunătăților ce-i încunjoară, și că cei buni ar fi nefericiți pentru că asupra lor apasă adeseori o mulțime de necazuri și amărăciuni? *Sf. Augustin* răspunde cu cea mai categorică negațiune, zicând, că *Dumnezeu nici odată nu permite ca cei răi să fie fericiți*; ci că toată amăgirea lor provine de acolo, că nu știu care este adevărata fericire: *Pentru aceea cel rău se crede a fi fericit, căci nu știe ce este fericirea*. Un ambițios încunjurat de strălucirea onorurilor, un avar putred în bogățiile sale, un tiran mândru de mărimea putinței sale, un desfrânat ce-și satură cu îmbelșugare infamele sale patimi, e drept că se cred la culmea fericirii. Dar numai pentru că nici unul nu știe ori nu vrea să știe, că fericirea trebuie să se căuta altundeva, cum ar fi în liniștea curată a conștiinței, în libertatea spiritului, în urmărirea adevăratului bine; numai pentru că fug cu toții de o meditare serioasă, carea i-ar face să exclameze cu cela ce nimic nu negase ochilor și poftelor sale, cu împăratul Solomon: deșărtăciunea deșărtăciunilor. Se cred a fi fericiți, căci ignorază ce este fericirea.

Dreptul însă, deși ar fi acoperit de insultările nelegiuitorilor, apăsător de greutatea suferințelor vieții, sfășiat, dar nu învins, de violența unor patimi răzvrătite contra spiritului său, deși s'ar părea omul nefericirii în ochii lumii, el totuși înlăuntrul conștiinței sale se bucură de farmecul adevăratei virtuți și cu fruntea ridicată se luptă și pășește mereu înainte pe calea cea strâmtă ce-l duce la perfecțiune. *Unii*, conchide *sf. Ambroziu*, *mi s'au părut a fi fericiți, dar în faptă nu sunt; iar alții, dreptii, mi s'au părut nefericiți, dar în faptă ei aievea sunt fericiți*.

Să admitem însă că lucrurile ar sta tocmai așa, cum le judecă lumea, că adecă urmașii săi ar înota în apele întregel fericiri, iar vrășmașii săi, cei buni și stăpâniți de frica Domnului, ar geme și suspina numai printre mulțimea durerilor și lipsurilor ce-i copleșesc. Să admitem așa cum

se înfățișează ochilor neegalitatea distribuirii bunurilor pe acest pământ. Doar' pentru aceea am avea noi vre-un motiv plauzibil spre a ne clătina în credința noastră, spre a ne îndoi de existența unei preadrepte prevedințe dumnezeiești? Cătuș de puțin. Pentrucă mii și mii de argumente pozitive ne silesc să recunoaștem că există o Provedință, o înțelepciune nemărginită ce ocârmuește acest univers.

Da, preciziunea admirabilă cu care se mișcă în orbitele lor imenzele și nenumăratele astre ce împodobesc firmamentul bunăoară, regula nestrămutată după care se urmează zilele și nopțile, lunile și anutimpurile, anii, etățile și veacurile; în care operează toate forțele naturei dela formațiunea cristalelor până la izbucnirea scânteilor fulgerului; chipul statornic, succesiunea neîntreruptă prin care se reproduc, cresc, se vestejesc, se sting plantele și animalele fără ca să se stingă fauna și flora; apoi ordinea și echilibrul constant ce se menține și rezultă din contrarietățile vădite, din luptele continuate ale atâtor forțe și ființe ce alcătuiesc universul: toate aceste împreună cu glasul unanim al tuturor popoarelor, cu tainica mărturie a conștiinței fiecăruia, toate ne asigură cu evidență că suntem supuși ocârmuirii unei preaînțelepte Provedințe dumnezeiești.

Sau poate că vom fi atât de fără de minte încât să socotim că acel Dumnezeu atotputernic care poartă grije până și de cel mai mic fir de iarbă ce astăzi este și mâine se usucă, în privința omului, capdeopera fapturilor sale, ar da loc numai unei oarbe întâmplări, rămânând dânsul nepăsător față cu laudele sau inzultele, cu virtuțile sau viciile acestuia? Oh nu! până când în capul nostru va licări o minte ce știe deschilini adevărul de eroare, până când în piepturile noastre va bate o inimă capabilă de virtute și de eroism, până când vom avea o conștiință ce ne împinge să căutăm în timpuri de restriște ajutorul cerului, până atunci motiv rațional nu vom găsi spre a ne îndoi de un adevăr fundamental nu numai al credinței, ci și al științei scutite de contrabanda unor șarlatani.

Se va zice însă că anume pentrucă Dumnezeu poartă grije de fapturile sale, și de om îndeosebi, n'ar trebui să permită neorânduiala de care ne-am lovit, suferința

dreptului și prosperitatea păcătosului. Înainte de a răspunde, eu vă întreb, domnilor, să-mi spuneți numai, că oare lucru raționabil ar fi ca pentru o dificultate, ce are lipsă mai mult de o supunere fiească decât de o discușiune pururea imperfectă să renunțăm la un principiu constatat cu deplină certitudine, și ca singur pentru că am întâlni un punct anumit în care purtarea Provedinței cu oamenii ni-s'ar părea acoperită cu un vâl misterios, să ne îndoim de dreptatea ei sau chiar să cutezăm a o nega? Din contră oare nu-i cu mult mai just, mai raționabil, să opunem dificultății maximele credinței și luminile rațiunii rămânând ca deplina deslegare s'o aflăm într-o zi chiar în Dumnezeu? Astfel socotia psalmistul în cazul nostru: „*Osteneală este înaintea mea, zice el, până ce voi intra la sfințitorul (sanctuarul) lui Dumnezeu, și voi înțelege spre cele de apoi ale lor.*” (Ps. 72, 16—17.)

Stând însă drept în fața dificultății, noi răspundem cu sf. Augustin, că relele de cari sufer cei buni sunt cu folos spre a se curăți de păcate, spre a se împodobi cu virtuți și a se proba întrânsele, spre a cunoaște mai bine mizeria acestei vieți și a dori mai cu înflăcărare, a căuta mai cu sîrguință aceea în care fericirea va fi adevărată și fără sfârșit. (De trin. I. 13. n. 20). Nenumărate sunt în faptă locurile sfintei scripturi, în cari ni se spune că una dintre îngrijirile deosebite ale lui Dumnezeu față cu cei dreپți este anumit aceea de a trimite preste ei mai multe necazuri spre a le proba virtutea, cari pentru aceea se și numesc ispite sau tentațiuni. De aci aceea ferbinte rugăciune a lui David: „*Judecă-mă Doamne, că eu întru nerăutatea mea am umblat, și spre Domnul nădăduind, nu voi slăbi. Ispitește-mă Doamne și mă ceartă.*” (Ps. 25, 1—2.), ca eu să-ți pot arăta ce sunt și cari sunt dispozițiunile inimei mele către tine; dar fiindcă eu nu pot să-ți dovedesc mai bine această iubire decât prin suferințe, lovește-mă, arde-mă și mă mistuește, dacă-i de lipsă, cu chinuri și amărăciuni: „*arde rărunchiile mele*” (ibid.).

După aceea, atâta sunt de ademenitoare bunurile acestei vieți, și atât de mare pericolul împreunat cu ele, încât adeseori au scufundat în abizul corupțiunii chiar și

pe cei mai drepti, dovadă sunt o mulțime nenumărate de exemple triste. Cum apără Dumnezeu pe aleșii săi de asemenea pericole? Printr'o sărăcie ce-i prezervează de molipsirea bogățiilor vremelnice, printr'o obscuritate ce-l scutește de pompa onorurilor lumești, printr'o boală ce-l ține departe de aleșuirea plăcerilor senzuale înșelătoare ale trupului. Adevărat este că dreptul poate că nu-și dă seamă acuma de toate pericolele la cari era expus. Dar ceea ce el nu vede, o va vedea în ziua judecății Domnului, când pentru aprețierea virtuții sale i-se vor pune dinainte toate nedreptățile la cari l-ar fi condus setea bogățiilor, toate proiectele criminale și intrigile odioase la cari l-ar fi împins o ambițiune fără de margini, toate abominațiunile în cari l-ar fi cufundat o patimă oarbă și o brutală voluptate, decumva nu l-ar fi reținut frâul aflicțiunii, și decumva nenorocirile vieții n'ar fi împedecat aprinderea focului îngrozitor în inima sa. Atunci luminat de darul de sus, va cunoaște pe deplin secretul salutar al înțelepciunii eterne ce l-a condus la mântuire, și cuvinte de ajuns nu va găsi spre a binecuvânta Provedința de ceea ce în viață i-se părea un motiv de neîncredere, de murmurare: va primi de o predestinațiune deosebită, de o grație neprețuită ceea ce lumea ținea de o totală părăsire.

Negreșit că și dreptii pe partea lor trebuie să susțină zilnic lupte nesfârșite cu o lume păcătoasă, cu niște pofte neadormite, cu mii de vrășmași. Dar chiar aceste lupte sunt, observă sf. Ambroziu, cele ce formează meritul lor. Fără de lupte nu se câștigă nici o izbândă, și fără de izbândă nu se dă cunună. După ce așadar Dumnezeu nu încoronează decât pe cei învingători, și după ce el voiește să încununeze pe aleșii săi, el trebuie să le dea ocaziunea de a lupta și a învinge.

Însă și dacă purtarea lui Dumnezeu cu aleșii săi ar fi o rigoare, totdeauna aceasta este părințească și plină de îndurare. Căci este un principiu legat de condițiunea vieții pământești, că și cel mai sfânt om are mai mari sau mai mici, dar are o mulțime de greșeli de expiat: *„De șapte-ori va cădea dreptul”*. (Pild. lui Solom. 24, 16). Când vor suferi aceștia pedepsele datorite greșelilor lor? După moarte? Dar vai, ca atunci suferința va fi aspră.

Mult mai bine este așa dar pentru ei, ca să-și plătească datoria în aceasta viață prin greutățile și necazurile vieții. Aci mă arde, Doamne, aci mă lovește, ca să mă cruți în eternitate, se ruga sf. *Augustin: Hic ure, hic seca, ut in aeternum parcas.*

Dacă atâta este folosul necazurilor din lume pentru cei buni, ce vom zice despre cei răi? Ah, în loc ca soarta lor să ni se pară de invidiat, ei sunt de compătimit. Căci dacă Dumnezeu îi cruță de proba ce o trimite peste aleșii săi, este un semn, că, de e permis a zice astfel, îi privește ca pe un metal fals pe care lucrătorul îl aruncă de o parte, iar nu în cuptorul în care se curăță aurul. Și dacă el amână executarea dreptății sale asupra lor nu va întârzia de a o executa într'o oribilă vecinicie unde nu mai este loc de pocăință. Și fiindcă amăsurat faptelor nelegiuite n'au nimic de sperat dincolo de mormânt, nu mai e nici o mirare că pentru acele puține fapte bune ce totuș le fac uneori, un prea-drept judecător li dă aici răsplata cuvenită, o prosperitate ce o neagă dreptilor pentru un bine mai mare.

Departe așadar ca pentru neegalitatea împărțirii bunurilor pe acest pământ să avem vre-un motiv de a ne clătina în credința noastră, noi găsim chiar întărirea ei într'o asemenea preaînțeleaptă purtare a Provedinței divine. Cu atât mai mult trebuie să ne mângâiem apoi, o creștinilor, în mijlocul amărăciunilor ce ni le trimite cereșcul nostru Părinte, cu cât într'un ordin mai înalt, în ordinul supranatural și al predestinațiunii noastre, chiar aceasta cale strâmtă și plină de spini este aceea ce duce la vecinica fericire. Cu aceasta încredere fiească în bunătatea cea nemărgenită se stăruim neconțenit în bine, căci nu va întârzia Stăpânul nostru a se deștepta, și atunci schimbându-se deodată scena, unde acum se vede bucurie și fericire, se va vedea plângere și chinuri, și unde acum găsiți necazuri și amărăciuni, va fi îndestulare, adevărată fericire și o glorie neperitoare. Deja de mult el ne-a asigurat de aceasta, și cuvintele lui vor rămânea în veac: „*Lumea se va bucura, și voi vă veți întrista, și întristarea voastră se va întoarce întru bucurie*”. (Ioan 15, 20). Amin.

XVIII.

DESPRE SCANDAL SAU SMINTEALĂ

(29 Nov. 1891.)

*„Vai omului aceluia, prin carele vine
sminteala“.* (Mat. 18, 7.)

Între nenumăratele păcate ce domnesc în lume zădărniciind meritul rescumpărării Fiului lui Dumnezeu, este unul, carele, pentru îndoita sa fire de a molipsi și pe cel ce-l face și pe cei din jurul său, pentru universalitatea înspăimântătoare, cu care se comite, pentru efectele dureroase ce le produce, mai mult decât un păcat ar trebui să se numească un monstru întreg de răutate. Acest păcat, această crimă abonimabilă, urgisită de Biserica sfântă și combătută în toate vremile de cei aprinși de zelul mântuirii sufletelor, este sminteala sau scandalul.

Voind a-mi ridica astăzi glasul contra acestui păcat oribil, eu trebuie să constat mai întâi că, din cauza răutății lumii suferită de Dumnezeu din motive mai înalte ale Provedinței sale, e de lipsă să se întâmple scandal: o spuse apriat Mântuitorul când zise: Trebuie să vie sminteale; astfel încât a încerca scoaterea lor din lume ar fi a încerca ceea-ce trece preste puțință. Cu toate aceste, datorința noastră a tuturor este de a le încunjura și de a le împușina numărul întrucât stă în puterile noastre; pentrucă pe lângă toată necesitatea cu care se produc, acelaș dumnezeiesc Mântuitor adause nemijlocit groaznica anatemă și concluzie: *Dar vai omului aceluia prin carele vine sminteala.*

* * *

Deși omul este după firea sa liber, astfel încât n'are nici merit, nici păcat, nimic nu i-se poate imputa până

când nu se hotărăște spre acțiune din propria sa voință, totuș se constată cu deplină evidență din experiența zilnică, că el viețuind în societatea semenilor săi, precum în bine așa și în rău se lasă a se influența de exemplele bune sau rele ale acestora. Pe un asemenea principiu, proclamat cu solemnitate și în mii de locuri ale Sfintei Scripturi, s'a bazat Tertulian când a definit scandalul un exemplu rău prin care omul se formează spre fărădelege, după cum prin exemplul bun se formează spre virtute. *Exemplum rei malae aedificans ad delictum*. De unde scandalul de care vorbim în cazul nostru, nu este numai o admirațiune stărnită în public prin greșelile unora, după cum se zice adese-ori; nu este nici ceea-ce poartă numele de scandal farizaic, a cărui rațiune stă singur numai în răutatea celor ce-l comit întocmai ca și farizeii cari se scandalizau de învățăturile și minunile Domnului, — nu, scandalul sbiciuit de morala creștinească, conzistă în ori-ce vorbă oprită, în ori-ce faptă rea, în ori-ce omisiune vinovată în sine sau numai după împrejurări, prin care se provoacă păcatul deaproapelui sau i-se dă prilejul de a păcătui.

De acest scandal ziceam că este un monstru de răutate, pentrucă el vatămă dragostea creștinească în punctul cel mai esențial și neasămănat mai tare decât ori-ce altă strâmbătate făcută deaproapelui nostru. Și într'adevăr, a delapida bunurile altuia, a-i înegri reputațiunea pe dreptul câștigată, a-i știrbi onoarea prin înjurii și calomnii, a țese comploturi și insidii în contra lui ai vărsa sângele și chiar a-i stânge viața, — sunt tot atâtea păcate și mari păcate opuse justiției și dragostei frățești, — dar în fine de ce se lipsește aproapele prin toate acestea? De niște bunuri trecătoare ce astăzi sunt și mâine se usucă. Prin scandal însă, prin inducerea altuia la păcat se țintește mai departe, la răpirea nevinovăției inimei sale, la pierderea darului lui Dumnezeu, și i-se cauzează nu o moarte vremelnică ce și de sine odată va sosi, ci moartea sufletului nemuritor și aruncarea lui în muncile de vecl. Ce sunt acum aceste pierderi cauzate prin scandal față cu cele de mai înainte? Ceea-ce sunt acele bunuri trecătoare față cu posedarea Binelui celui mai mare, Dumnezeu însuș și fericirea fără de sfârșit în sinul său, ce a gătit-o tuturor celor ce-l iubesc pe El.

Spune după aceea Evanghelistul Ioan că caracterul diavolului este acela de a fi „*ucigaș de oameni din început*“ (Ioan 8, 44.), da, „ucigaș“, căci chiar de atunci a început a duce sufletele la pierzare și la moarte, înșelându-le, atragându-le în cursele sale, făcându-le să cadă în ispite, și punând tot felul de piedeci la întoarcerea lor către Dumnezeu. Acum, chiar acest ucigaș înfiorător este modelul după care se îndreptează acei oameni vițioși, dominați de spiritul impur, de spiritul corupțiunii, necredinței și ai hereziei, cari nu caută alta fără numai cum să vâneze victime noi desfrâului și nelegiuirii lor, cum să înșele și să piardă sufletele, cum adevărat să aprofite de slăbiciunea acestora, cum să abuzeze de simplitatea și nevinovăția lor, cum să zădărnicească bunele lor propusuri de îndreptare, scurt, cum să inzulte religiunea, să împodobească vițiul, cum să lățească mai iute și mai tare toate falzitățile și ideile perverse ce vatămă pietatea și morala. Ce fac toți aceștia în toate aceste chipuri ce abia le-am frunzărit, dacă nu aceea că îndeplinesc lucrarea începută de perfidul înșelător al oamenilor? Și o îndeplinesc cu un zel dacă nu tot atât de infernal, poate însă într'un mod și mai periculos, căci asalturile lor nu sunt pe nevăzute, ci pe deplin palpabile și susținute cu arme luate din tot ce poate amăgi mai tare simțirile, a aprinde și a nutri focul patimilor răsvrătitoare. Ochii și mâinile, cuvântul și scrisoarea, literatura și artele frumoase, toate, toate sunt instrumentele lor de vreme ce ei înșiși nu sunt decât instrumentele ucigașului dela început. Iată așadar că scandalul e chiar un monstru diabolic.

Sămnalând felul acestor scandale date cu intențiunea directă de a face răul și a induce pe alții să-l facă așisderea, eu nu voi zice, că autorii lor ar face răul singur numai căci este rău și că n'ar avea în vedere decât singur numai vecinica peire a deaproapelui: nu voi zice aceasta pentru că nu-i decât diavolul carele face răul exclusiv încât este rău și îndeamnă pe oameni să-l imiteze numai pentru că să-și mărească ceata de nenorociți în focul cel nestins; nu voi face o identitate între deosebite procedări bine știind că exagerarea este tot așa de străină de Spiritul Evangheliei ca și minciuna. Și tot pentru acest mare cuvânt, nu voi susține că toate scandalele ce umplu lumea ar

fi de felul celor acuși semnalate, că aceeaș răutate, aceeaș strâmbă intențiune ar domina în toți autorii lor; faptul este însă, că deși păcatul acesta ar fi determinat de alte motive, de mândrie deșartă, de lăcomie, de amorul propriu, de respectul uman, și altele, totuș terminul necesar inevitabil, al sfaturilor, intrigilor exemplelor rele este unul și acelaș: pierderea sufletelor prin păcatele de moarte ce se cauzează și provoacă prin scandal; faptul este că dătătorii de scandale zădărnicesc efectul rescumpărării lui Hristos.

Pentru a se face cineva vinovât de scandal, nici nu-i de lipsă apoi ca acțiunea în sine să fie rea, destul este uneori ca aparențele să o dovedească de atare. Proba ni-o dă Sf. Pavel. Marele Apostol al ginților tocmai din această zădărniciere deduce gravitatea scandalului atunci când muștră pe Corinteni și-i ruga să renunțe la unele uzanțe ale lor de cari se sminteau unii dintre frați mai puțin tari în credință. Se tracta de măncarea cărnurilor jertfite idolilor, ceea ce în sine nu era păcat, dar mulți din neștiință se sminteau crezând că o asemenea măncare ar însemna aprobarea cultului idolesc. Pentru aceea, zicea apostolul celor tari în credință, luați seama că printre voi sunt și de cei neputincioși, cari în libertățile voastre își găsesc ocaziunea de a cădea: și apoi nu știți voi, că acești neputincioși pentru cari purtarea voastră e o sminteală, sunt oameni credincioși pentru cari a murit Isus Hristos? Nu știți că smintindu-i prin exemplul vostru, distrugeți pentru ei tot meritul unui Dumnezeu? „*Și va peri fratele tău cel neputincios*, continuă Apostolul, *întru știința ta, pentru carele Hristos a murit. Și așa păcătuind asupra fraților, și bătând cunoștința lor cea neputincioasă asupra lui Hristos păcătuști. Drept aceea dacă măncarea sminteste pre fratele meu, nu voi mânca carne în veci, ca să nu fac sminteală fratelui meu*”. (I. Cor. VIII. 11—13).

Astfel le vorbi Sf. Pavel, și cuvântul său îi lăasă convingși, pentru că zelul de care erau înflăcărați pentru Hristos, i-a silit să se îndrepteze și să se cruțe de justa imputare de a fi fost inimicii crucii sale contribuind la pierderea aceloră pentru cari acelaș Om-Dumnezeu a voit să fie răstignit.

Oh, însă la câți creștini nu s'ar putea face și nu face Sf. Biserică aceeași mustrare pentru așa zise libertăți de acțiune cu mult, cu mult mai condamnabile, și cele mai adeseori fără nici un folos!

Contra celor zise până aci ar putea obiecta cineva: că ce sunt eu însărcinat și răspunzător de mântuirea altuia? Excuzarea și obiecțiunea e veche și datează chiar dela Cain, carele tot asemenea zise Domnului: „*au doară păzitor fratelui meu sunt eu?*” (Fac. IV. 9.) Tocmai pentru aceea și răspunsul ce-l dă Dumnezeu prin profetul său e cât se poate de lămurit: Da, tu ești răspunzător, căci prin îndemnările tale s'a pierdut fratele tău, prin discursurile tale desfrânate i-s'a pătat nevinovăția lui, prin erorile și maximele tale perverse s'a stricat inima lui, tu ești carele l-ai abătut din căile dreptății prin exemplele tale pline de indiferentism și necredință, tu ești carele l-ai încurajat la viții prin toate apucăturile tale; tu ești carele ai făcut din acest om un impiu, și amăgit prin purtarea ta a viețuit și a murit în mijlocul fărădelegilor. De aceea sângele tău va striga la tribunalul meu încă mai tare decât acela al lui Abel, și va cere răzbunare: „*cel fărădelege acela întru nedreptatea sa va muri, și sângele lui din mâna ta îl voi cere*”. (Ezech. III. 18.)

Un altul va mai zice: aceste păcate nu mi-au fost cunoscute. Cunoscute sau ba, răspunde Sf. Ieronim, după-ce păcatul tău a fost origina lor, printr'o fatalitate inevitabilă ele au devenit propriile tale păcate. Nu le-ai cunoscut, dar a trebuit să le cunoști, a trebuit să te temi de ele, a trebuit să le previi; ai neglijat a face aceste, destul este atâta spre a fi vinovat de ele. Iată pentruce sfântul rege și profet, David, în ardoarea pocăinței sale, mai cu seamă cerea iertare dela Dumnezeu de păcatele sale ascunse și străine a căror număr i-se părea nemărginit: „*Greșelele cine le va pricepe? de cele ascunse ale mele curățește-mă, și de cele străine iartă pe robul tău.*” (Ps. 18, 13.)

Dacă atâta este răutatea scandalurilor și atât de mare răspunderea pentru ele înaintea Domnului, ce vom zice despre scandalurile cauzate chiar de cei ce ar avea o datorință deosebită de a premerge cu exemplul bun, cum sunt părinții față cu copiii lor, învățătorii față cu învățăceii, stăpânii

față cu servitorii, mai mari față cu supușii, cei tari în credința adevărată față cu cei mai slabi sau încă desbinați? Ce vom zice despre unii ca aceștia, cari au o mai strânsă datorință de a se îngriji de binele sufletesc al altora și a-i edifica prin faptele lor cele bune, și apoi sunt cei dintâiu a-i sminti și abate dela augusta cale a perfecțiunii creștinești?

În asemenea cazuri, și vai cât sunt de dese și aceste în timpurile noastre și poate chiar printre noi, evident că crima e îndoită și în fața ei eu nu știu spune altceva decât a repeți, de mi-ar fi cu puțință, cu un glas pe de o sută de ori mai tare sentința Domnului: *Vai omului aceluia.*

Da, îndoită este crima, căci bunăoară era datorința unui tată de a deprinde pe fil săi la practica religiei, și iată că el însuș este cela-ce prin impiele sale cuvinte, prin batjocorirea lucrurilor sfinte, prin depărtarea sa de biserică, prin viața sa cu totul păgânească, — infiltrează în inimile lor spiritul vrășmaș religiei; era datorința lui de a împiedeca și îndrepta avântul patimilor lor, — și iată că el însuș este cela-ce prin alte patimi mult mai detestabile nutrește într'ânsii focul nelegiuit; era datorința lui de a regula moravurile lor; și iată că prin destrăbălările vieții sale se pare că cu prepus voiește să-i cufunde în abizul fărădelegilor. N'ar fi fost oare mai bine, observă aci Christosom, a le fi sucit gâtul în leagăn, decât a le da o asemenea educațiune, precum după zisa Domnului mai cu folos ar fi unui asemenea părinte să-și lege o piatră de moară de grumaz și să se arunce în fundul mării?!

Pentru stăpâni și în proporțiune pentru toți ceilalți ținuți în deosebi a premerge cu exemplul bun, mai 'nainte de a încheia, mă voiu mărgini a vă pomeni următoarele cuvinte ale Sfântului Pavel zise cu privire la niște stăpâni puțin îngrijitori, și cari cuvinte eu vă las și vă rog să meditați în ce ton ar trebui repetite față cu niște stăpâni scandaloși: „*iară cine nu poartă grije de ai săi, și mai vârtos de cei ai casei sale, de credință s'a lăpădat și mai rău este decât cel necredincios*”. (I. Tim. 5, 8.)

Am văzut, I. A., cât este de mare răutatea scandalului, și cât de aspră răspundere va avea să dea omul

pentru el în ziua judecății Domnului: să ne ferim așa dar a nu primi și a nu da nimănui ocaziuni de ruină sufletească, să ne silim cu ajutorul de sus a repara printr'o purtare cu adevărat creștinească cele ce poate le vom fi dat cuiva, ținând pururea înaintea ochilor noștri acea sentință sfântă a Mântuitorului: „*Și fericit este acela ce nu se va sminti întru mine*”. (Mat. 11, 6.). Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIX.

DESPRE MÂNTUIREA SUFLETULUI

(Ținută la 15 Martie 1892 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Un lucru trebuiește”
(Luc. 10, 42.)

Care e acest lucru, numit de Isus Hristos singurul necesar între toate lucrurile și preocupările vieții omenești? Dacă întrebați pe fii veacului, ei cu grabă vă răspund că este acela de a-și câștiga omul pe pământ o poziție plăcută și comoadă, de a osteni ziua-noaptea spre a o face și mai plăcută și de a se bucura apoi printr'ânsa de toate foloasele ce însoțesc mărirea, reputațiunea și bogățiile. După această maximă transmisă de părinți fiilor și învățători ucenicilor lor, eu văd în toate condițiunile vieții o mulțime nesfârșită de oameni preocupați singur numai de a-și asigura o stare mai bună, dar care aproape nici odată nu-i lasă mai liniștiți, și care totdeauna mărește numai golul din inimile lor însetate după adevărata fericire. Astfel, închiși într'un cerc de iluziuni, ei petrec fără de speranță o viață scurtă ca și cum ar avea să dureze de-a-pururea.

Pentru ce însă atâta amăgire? S'o spunem fără de nici o întârziere, pentrucă au greșit calea arătată de Hristos și s'au abătut dela învățăturile lui, cari ne spun că acel lucru singurul necesar între toate cele necesare este mântuirea sufletului, fără de a cărei agonisire totul e zădarnic, trecător și dureros.

* * *

Sufletul omului e nemuritor. Iată I. A., cestiunea cea mai vitală, cea mai mare, cea mai interesantă pentru unul flește-carele dintre noi. Da, cugetările universale, acțiunile

intelectuale prin cari ne putem ridica preste timp și preste spaț; prin cari împreună într'un punct indivizibil însușirile ființelor ce ne înconjoară spre a putea concluda la asemănarea și diversitatea lor; capacitatea înăscută ce o avem de a ne înălța până la cunoașterea lui Dumnezeu, de a-l contempla în operele sale, de a medita perfecțiunile sale, de a-l aduce omajul supunerii și iubirii, de a fi ministrul și interpretul credincios al întregii naturi întru preamărirea și cântarea laudelor autorului ei; capacitatea de a cultiva virtuțile cele mai nobile de justiție și de supunere, de eroism și de umilință, de iubire, de jertfire; dorința arzătoare de o viață fără de sfârșit, și după o fericire mai sublimă, mai aleasă de cum sunt toate bunurile și plăcerile pământului, cari nici una câte una, nici toate la olaltă nu sunt în stare să stingă setea inimilor noastre: toate, toate aceste împreună cu consimțirea universală a tuturor popoarelor fără de nici o deosebire de timpuri, de locuri, de cultură sau de barbarie, împreună cu glasul autorizat al tuturor filozofilor și legiștilor vrednici de aceste nume glorioase: toate dovedesc în piepturile noastre existența unui principiu nematerial, indivizibil, spiritual, și ferit pentru aceea de distrugerea prin care au să treacă celelalte ființe materiale, alcătuite din pulvere și țărină, existența unui principiu, care deși suferă impresiunile corpului pentru legătura intimă ce o are cu el, totuș nu se teme de furiile timpului, având în sine germenul nemuririi, germenul vieții neperitoare. Ca cunună și întărire a tuturor acestor dovezi luminoase voi știți apoi că acel principiu mare, acea schinteau vie din pieptul omului a eșit din suflarea nemijlocită a Creatorului, după tipul și asămanarea sa, adecă intelectuală, spirituală, liberă, nemuritoare: scurt voi știți, voi credeți, după descoperirea celui ce este adevărul și viața, învierea morților și viața cea vecinică.

Din acest principiu fundamental al vieții omului, al societății omenești, și al religiei creștine, pe care l-am revocat și schișat ca în treacăt pentru atmosfera pestilențială a materialismului ce ca nici odată tinde a se infiltra în domeniul cugetării omenești, — urmează numai decât datorința supremă și personală de a ne îngriji de soarta noastră în vecinicie.

Binecuvântat fie Domnul, căci și aci prin strălucirile Evangheliei sale s'a îndurat a împrăstia cu desăvârșire erorile absurde și întunerecul oribil în care se cufundase omul după înstreinarea sa de Dumnezeu.

Drept aceea soarta omului în eternitate este sau o vecinică fericire, care consistă în vederea față la față alui Dumnezeu, întru posedarea sa și a glorioasei sale împărății; fericire a cărei străluciri, cum zice apostolul, ochiul omului nu le vede și la inima lui nu străbat (I. Cor. 2, 9) până când călătorește în valea plângerilor; sau o chinuire crâncenă, fără de nici o speranță sub asprimea unei justiții vecinice neîndurătoare. După aceasta alternativă, pe cât de mângâietoare într-o parte, pe atât și de groaznică și dureroasă de alta, se croiește soarta omului dincolo de mormânt, și înaintea căreia noi toți, dreptii ca și păcătoșii, credincioșii ca și necredincioșii inevitabil ne vom înfățișa în ziua judecății Domnului, legată de momentul sigur, dar ascuns și neașteptat al morții noastre.

Croirea acestei sorți însă, hotărîrea ei la bine sau la rău, nu se întâmplă după nu știu ce fatalism spiritual, ci după vrednicia vieții noastre pe pământ. Precum adică osândirea de veci depinde singur numai de păcatele, de fărădelegile, de nepăsarea sau necredința celor ce se pierd; tocmai astfel mântuirea sufletelor noastre depinde de conlucrarea noastră la darul de sus, de credința împreunată cu faptele cele bune, de folosirea sîrguincioasă a mijloacelor așezate pentru ajungerea la aceea țintă glorioasă la care ne-a chemat pe toți Dumnezeu întru nemărginita sa îndurare.

Din mîile de probe de cari sunt pline sfintele scripturi, nu voiu pomeni decât una sau două.

„Nu vă amăgiți, zice sf. Pavel, Dumnezeu nu se batjocurește, că ce va semăna omul aceea va și secera”. (Gal. 6, 7.) Înaintea tribunalului suprem omul nu va fi urmat decât de mulțimea faptelor sale și după firea lor bună sau rea se va pronunța sentința cea nestrămutată: *Cel ce seamănă în trupul său, adaugă apostolul (ibid. v. 8), cel ce își petrece viața urmând poftelor trupului său, cel-ce străbate căile păcatului, acela din trup va*

secera stricăciune, stricăciunea nereparabilă a frumseții și a fericirii sufletului prin chinurile groaznice și fără de sfârșit; iar *cel-ce samănă întru Spiritul*, continuă sacrul text, cel ce stăpânește de frica Domnului și practică cu sfințenie poruncile lui, cel ce rămâne pururea credincios darului Spiritului sfânt, sau, de a greșit, se întoarce plin de umilință la darul părăsit, acela ce viețuiește în lume cu Hristos, acela *din Spirit va secera viață vecinică*, viață cu atât mai glorioasă cu cât mai amară e pierderea celui ce din trup va secera stricăciune. Pentru aceea viața glorioasă de veci neconținut ni se înfățișează în sf. Scriptură ca o răsplată mare foarte ca o cunună neveștejită ce o înparte dreptul judecător celor ce vor fi păzit credința și bine se vor fi luptat în decursul vieții pământești; pentru aceea: „*fraților*, concludă sf. Petru, *mai vărtos vă nevoiți ca* (prin faptele cele bune) *să faceți adevărată chemarea și alegerea voastră*”. (II. Petru 1, 10).

Toate aceste sunt adevăruri pe cât de sublime, pe atât și de elementare ale religiei creștine, destinate a ne fi lumina pașilor noștri, balanța fidelă a folosirii bune sau rele a timpului nostru și singurul îndreptar legiuit după care avem să ne măsurăm acțiunile zilnice și întreaga noastră călătorie prin lume. Și totuș e un fapt foarte dureros că nimic nu e dat mai iute și mai des uitării printre oameni și chiar printre creștini, decât chiar aceste adevăruri de viață și de moarte pentru noi.

Mare ești Doamne? până când vom fi noi așa de orbiți asupra legii tale plină de adevăr, de lumină și de viață, asupra însuș interesului nostru celui mai de căpetenie? Până când, o Doamne, până când vom fi noi așa de orbiți cu mintea și reci cu inima spre a nu vedea lumina legii tale și a nu ne înflăcăra de iubirea ta ce te-a pironit pe cruce pentru mântuirea noastră; până când, vom rămânea așa de cufundați în noroiul deșertăciunilor spre a nu ne pătrunde de adevărul lămurit al sfintei tale sentințe: Ce folosește omului de va dobândi lumea întreagă și sufletul său își va pierde?

Spuneți, o creștinilor, cari vă lăsați a fi surprinși de plăcerile lumii înșelătoare, de ademenirile sale periculoase, de speranțele sale deșarte, cari nu vă mișcați decât

pentru bunurile ei, și nu vă temeți fără numai de loviturile, de disprețul și huirile sale, spuneți ce vă va folosi într-o zi de a-i fi fost așa de credincioși? Oamenii de lume, cari nu găsiți altă plăcere decât în vanitate, altă îndestulare decât în aur și argint, altă mărire decât în ambițiune, altă fericire decât în săturarea tuturor poftelor, spuneți și voi de ce folos vă vor fi toate acele succese trecătoare, toate acele comori grămadite așa de adese-ori numai pe socoteala cinstei și a dreptății, toate acele desmierdări infame, voluptăți scârboase, amoruri nebunești după cari umblați fără frâu și fără măsură și pentru cari vă vindeți conștiința, vă sacrificați averea, onoarea și odihna, toate acele necumpătări și excese de toată forma prin cari vi-se ruinează sănătatea, vi se vestejește floarea anilor voștri, în fine toate acele străluciri aparente de glorie și de renume după cari alergați cu atâta sîrguință vrednică de o cauză mai bună: spuneți, spuneți sclavi nenorociți ai lumii, victime ale nălucirilor unei fericiri, care v'a smuls din piepturi credința și cu ea speranțe adevăratei fericiri, de ce folos vă vor fi toate acelea? Dacă acum urechia vă este asurzită, mute limba și împetrită inima înaintea acestor gândiri salutare, fiți asigurați că nu tot așa o să fie în ziua înfricoșatei judecăți, când cu voie sau fără de voie veți trebui să erupeți în strigătul disperării dat în cartea Înțelepciunii lui Solomon de cel ce au umblat pe înseși căile voastre: *rătăcit-am dară dela calea devărului și calea Domnului nu o am cunoscut*" (V. 6, 7).

Ah, fraților, poate că și noi am pierdut din vedere aceleaș lăndiri salutare cari au populat deșerturile cu eremiți, amfiteatrele cu fecioare și martiri și au împodobit pământul cu virtuțile cele mai alese, iar cerul cu moștenitori fără de număr, fie acest timp sacru, timpul întoarcerii noastre după care Biserica suspină în lacrimi și în cenușe. Da, ridicați speranțele voastre, cuprindeți-vă de înaltele voastre destinuri, și fiindcă sufletul vostru are o origină așa de frumoasă, un scop așa de sublim, faceți ca el să devină un templu viu unde să locuiască mărirea Dumnezeuului celui viu. Nu căutați decât mântuirea acestui suflet, care singur este nemuritor întru voi. Socot

tiți că pierzându-l pre el le-ați pierdut și din contră mânduindu-l toate le-ați dobândit: oftați numai după binele cel mai mare, care singur poate umplea toată extensiunea dorințelor lui. Ce folos este omului de va dobândi lumea toată, și sufletul său își va pierde. Amin.

XX.

DESPRE SERVITORI

(I-a Maiu 1892.)

„Iară cine nu poartă grije de ai săi și mai vartos de cei ai casei sale, de credință s'a lăpădat, și mai rău este decât cel necredincios“. (I. Tim. 5, 8.)

Caracteristica cea mai rușinoasă a păgânismului, după înlocuirea cultului datorit adevăratului Dumnezeu cu adorarea unor zeități închipuite, ridicole și chiar infame, a fost fără de nici o îndoială soarta dureroasă ce o croi și o susținu mii de ani pentru partea cea mai mare a neamului omenesc, soarta barbară a sclăviei ridicată prin poftele nesațioase a unor caste privilegiate și sub scutul unei filozofii crudele și neputincioase până, oribil este a o spune, la o instituțiune de stat. Dovada strălucită — dar cu atât mai strălucitoare — ni o dă însuși codicele celui mai cult și mai vestit popor din vechime. După prescripțiunile dreptului roman servitorii făceau parte întregitoare a familiei, dar parte îngrozitoare nici mai mult nici mai puțin decât dobitoacele destinate a purta jugul și a ara pământul. Și dacă legile au aflat cu cale a se ocupa de ei, a fost numai pentrucă condițiunea nenorocită în care se aflau nu era firească, cum este cea a vitelor, ci era un fel de asasinat legal, care tocmai pentrucă nu era lucru firesc, trebuia susținut și întărit prin dispozițiunile legii.

Laudă Domnului însă pentru noi un asemenea lucru este numai un ce istoric, depărtat din viața și societatea noastră. Dar în schimb, mai mult ca ori când societatea se află în față cu una dintre cele mai mari crize sociale: discursurile anarhice, grevele, revoaltele și preste toate dinamita ne asigură în deajuns.

Pomenind aceste, nu este intențiunea mea de a îmbrățișa cesțiunea în toată întinderea sa, ci mă voiu mărgini a atinge laturea sa cea mai depărtată, dar tot atunci și cea mai universală, care într'un chip sau altul ne privește pe toți, laturea și cesțiunea servitorilor și adecă datorințele stăpânilor către dâșii.

* * *

Gloria necomparabilă de a fi șters, precum mai șterge și acum ori-unde îl găsește, acel jug rușinos și barbar ce apăsa în imperiul roman pe umerii a nouă din zece părți a oamenilor, se cuvine toată și singur numai creștinismului.

Răstignindu-se pe cruce autorul său, Fiul lui Dumnezeu, împreună cu chirograful ce era împotriva neamului omenesc, a rupt, a săpat din temelii și zidul durerii, infamiei și cruzimii ce se ridicase între om și om: „*Toți fii ai lui Dumnezeu sunteți*, zice Sf. Pavel, *privind în fața crucii, prin credința cea întru Hristos Isus. Că ori-câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați îmbrăcat. Nu este iudov, nici elin, nu este rob nici slobod, nu este parte bărbătească nici mulierească, că voi toți unul sunteți întru Hristos Isus*“ (Gal. 3, 26—28.) Prin lățirea acestor idei și învățături sublimе de perfectă egalitate a tuturor oamenilor înaintea obștescului Părinte, prin lățirea acestor maxime pline de dragoste frățească și prin aplicarea lor într'un mod înțelept dar pururea binefăcător mai întâiu s'a îmblânzit rigoarea excesivă și cruzimea neînchipuită cu care erau tractați sclavii, până când a dispărut apoi sclăvia din sinul națiunilor creștine, făcând din cel ce era privit ca o vită, un om liber, independent și îmbrăcat cu înalta demnitate a unui fiu adoptiv a lui Dumnezeu. Pe de altă parte însă, neputându-se șterge neegalitatea ce rezultă printre oameni din bogățiile materiale, religiunea creștină prin gravele datorințe ce le prescrie stăpânilor, a nobilitat condițiunea servitorilor, propriu zis și cari adecă printr'un contract liber în schimbul unei remunerațiuni își consacră ostănelile în folosul celor dintâiu.

Eu nu voi înșiasta aci asupra datorinței bazată pe justiție de a plăti servitorilor cu conștiință simbria, de a nu căuta în ori-ce pretext uneori chiar ridicol un motiv spre a-l lipsi sau spre a le micșora plata pentru care au

muncit ziua-noapte; toate aceste cestiuni materiale se pot învăța chiar și dela stăpâni străini de spiritul legii evanghelice; și după aceea e cât se poate de lămurită sentința Sfântului Pavel unde zice: „*Stăpâni, ce e cu dreptul și ce e tocmeală, slugilor să dați, știind că și voi aveți Stăpân în ceruri*”. (Colos. 4, 1.)

Datorințele voastre însă, o stăpânilor creștini, nu se mărginesc aci, nu, ci merg mult mai departe; voi sunteți răspunzători de mântuirea servitorilor voștri și veți avea să dați socoteală înaintea cerescului Judecător de toți aceia cari într'un chip sau într'altul se află puși sub autoritatea voastră. Intr'adevăr, ori-ce ocârmuire, chiar și cea temporală, nu-i instituită de Dumnezeu pe pământ decât spre a conduce oamenii la scopul lor final, la fericirea lor cea mai mare, care este mântuirea de veci a sufletului. Prin urmare cei-ce au dela Dumnezeu puterea de a ocârmi pe alții, și lucrul fundamental al religiei este că nu este putere numai dela Dumnezeu, — aceia, zic, sunt ținuți a se îngriji de mântuirea celor supuși ocârmuirii lor. O spuse lămurit, și aceasta Sf. Pavel, unde zise că numai pentru acest cuvânt stăpânii au dreptul de a porunci și supușii datorința de a-i asculta cu credință, așa încât fără de aceea n'ar fi nici servitor, nici stăpân, nici ascultare, nici autoritate, nici poruncă, nici supunere. Iată sacrul text: „*Ascultați pe mai marii voștri și vă supuneți lor, că aceia priveghiază pentru sufletele voastre, ca cei-ce au să dea samă*”. (Evr. 13, 17.). Dacă, adică, o fraților, condițiunea voastră va adus să stați în serviciul altor oameni, nu vă îndoiiți a-i asculta și a primi poruncile lor, căci ei priveghiază pentru sufletele voastre ca unii cari au să dea samă, să fie examinați într'o zi la tribunalul lui Dumnezeu pentru îngrijirile ce și le vor fi dat pentru moralitatea vieții voastre, pentru mântuirea sufletelor voastre.

Dacă așa dar un om, carele are sub stăpânirea sa servitori, nu-i privește decât sub respectul material, pentru interesele și comoditățile sale și cătuși de puțin nu se îngrijește de moralitatea și de împlinirea poruncilor sfinte din partea lor, el, stăpânul, se află într'o dispozițiune criminală și abuzează de puterea sa.

Spre a da însă o idee și mai justă și cunoștință și mai particulară despre aceasta gravă datorință a stăpânilor, trebuie să adaug că dâșli prin faptul însuși că sunt stăpâni, datoresc servitorilor lor aceste trei lucruri: exemplul bun, instrucțiunea și în caz de lipsă, o corecțiune sau o ocărîre plină de dragoste. Exemplul bun, spre a-i îndemna la virtute și a-i feri de ispita cea mai periculoasă care este sminteala sau scandalul prin care se cauzează ruina spirituală a atâtor suflete. Instrucțiunea, spre a nu-i lăsa, cum se văd adeseori, într'o ignoranță grosolană față cu obligațiunile cele mai esențiale ale creștinismului, ci spre a-i face să le priceapă, pe cât îi cu putință și a-i induce să le împlinească. În fine o corecțiune, o ocărîre plină de dragoste spre a-i abate dela căile vițiilor, când s'ar vedea că încep a le străbate.

Toate aceste sunt lucruri constatate, sigure și elementare ale moralei creștinești. Vai însă, că în timpurile noastre, poate mai mult ca ori și când, aceste maxime salutare sunt părăsite din vedere. Departe de a contribui la înaintuirea servitorilor lor, o mulțime de stăpâni, sunt cei dintâi cari îi îndreptează spre peire prin ocaziunile de păcat în cari îi aruncă și îi fac complici neorânduiei lor; printr'o ignorare criminală a purtării lor și de care ei se știu folosi spre a duce o viață pierdută; printr'o toleranță vinovată și largă prin care ei se întăresc în viții. Așa este din nenorocire. Căci de ce le servește unor asemenea stăpâni servitorul? De instrumentul păcatelor lor, de încrezutul planurilor urgisite, de executorul nedreptăților, înșelăciunilor și răzbunărilor lor. El, servitorul este carele gătește căile, carele procură mijloacele, carele conduce intrigile, carele servește de legătură, uneori, a celei mai detestabile relațiuni.

Și nu-i destul atâta. Cunoscut fiind câtă putere are exemplul asupra celor mai mici și în deosebi asupra unor oameni ignorați, cum sunt de-a rândul servitorii, cunoscând aceasta, spuneți-mi voi ce profit fac în ale moralității acești oameni sărmani cari sunt martori oculari la tot ceea ce fac anumiți stăpâni contra legilor sfinte, cari aud discursurile neonestice ce le țin, maximile impie ce le stau neconținut pe buze, calumniile și hulițiile la adresa deaproapelui, sudălmile sau batjocorirea tuturor lucrurilor sacre? Poate că

întrând la stăpâni ei au adus cu sine o inimă nevinovată sau lipsită de viții, dar cine poate sta bun că eșind dela asemenea stăpâni ei nu se depărtează plini de păcate, plini de viții, plini de fărădelegi?

Poate că va zice însă cineva, că eu îi plătesc leafa regulat, ce mă împoartă mai mult. Dar luați sama răspunde Sf. Chrysostom, că voi trebuie să deosebiți în servitori două lucruri: ostănelele sale și persoana sa. Negreșit că pentru ostănelele date trebuie să le plătiți cu conștiință leafa; dar persoana și scumpa sa libertate ce a dispus-o poruncilor voastre le socotiți așa de puțin? O nu, adaugă același părinte, mai pe sus de interesele materiale stă persoana și libertatea pusă sub îngrijirea voastră și pentru cari auzirăm din Sf. Pavel, că veți avea să dați samă înaintea înfricoșatei judecăți dumnezeiești.

Pentru aceea, scrise același mare apostol iubitului său Timoteiu, că ori-carele neglijează a se îngriji de ai săi, printre cari după înțelegerea comună se socotesc și servitorii viețuind sub acoperișul aceleiași case, care nu se silește a-i ține și ai forma în frica Domnului, a-i abate dela rău și ai îndemna la observarea datorințelor lor că ră Dumnezeu, este un om fără de credință și mai rău decât un necredincios: *„Iar cine nu poartă grije de ai săi și mai vârtos de cei ai casei sale, de credință s'a lăpădat, și mai rău este decât cel necredincios“*. (I. Tim. 5, 8.) S'a lăpădat de credință, pentrucă ne-menținând înlăuntrul casei sale pietatea și frica Domnului, se lipsește de sămnul de deosebire al creștinului, sau și dacă n'a pierdut-o din inimă, a pierdut-o în fapte, și o credință fără de fapte moartă este. E mai rău decât un necredincios, pentru-că e cunoscut zelul și sânguința ce o desvoaltă ereticii și păgânii pentru erorile și superstițiunile lor, pe când un atare creștin stă ca și mort față cu mărirea numelui lui Hristos între ai săi.

E generală plângerea că servitorii nu sunt buni, dar în mare parte oare nu sunt cauza înșiși stăpâni? Ori cum ar fi, eu sfârșind cuvinte de ajuns nu găsesc spre a vă îndemna la practica din ce în ce mai sânguincioasă a sfintei religii în viața și în casele voastre, îndeosebi o voi mamelor creștine, păzitoarele nemijlocite ale vetrei domestice,

siliți-vă a înrădăcina în inimile supușilor voștri frica Domnului, imitând pe femeia de care vorbește Sf. Scriptură, și pe care o laudă ca „*o muiere bărbată mai scumpă decât pletrile cele de mult preț, care dă bucate cășii și lucruri slujnicilor, care mânil sale le-a deschis săracului, și roadă a întins celui lipsit, care gura sa și-a deschis cu socoteală și rânduială a făcut limbei sale*”. (Înțel. lui Solom. XXXL 10, 15, 20, 26) și astfel voi veți procura societății binele cel mai mare, veți mântui sufletele altora dimpreună cu ale voastre. Amin.

XXI.

DESPRE SPIRITUL SFÂNT

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 29 Maiu 1892.)

Zis-a Isus ucenicilor săi: Iar când va veni Mângăietorul, pe care eu voi trimite vouă dela Tatăl, Spiritul adevărului carele dela Tatăl purcede, acela va mărturisi pentru mine. Și voi încă mărturisiți, căci din început cu mine sunteți. Aceste am grăit, ca să nu vă smintiți. Scoate-vă-vor pe voi din sinagoge, și va veni vremea, ca tot cela-ce va ucide pe voi, să i-se pară, că aduce slujbă lui Dumnezeu. Și aceste vor face vouă, fiindcă n'au cunoscut pe Tatăl, nici pe mine. Ci aceste toate am grăit vouă, ca dacă va veni vremea, să vă aduceți aminte de ele că am spus vouă.

Până aci Evanghelistul Ioan la cap. 15 și 16.

E foarte scurtă această lecțiune evanghelică, dar plină de cele mai sublime învățături. Pentru aceea lăsați s'o meditați tot așa de pe scurt, dar cu cea mai deplină atențiune.

* * *

Amăsurat dumnezeieștii sale promisiuni de a nu lăsa orfani pe ucenicii săi, Mântuitorul suindu-se la cer, spre a ședea dea-dreapta Tatălui, adecă depărtându-se întru cât era om din mijlocul lor, le trimite de mângăietor pe Spiritul sfânt, Spiritul adevărului carele dela Tatăl purcede.

Și fiindcă aceasta din urmă zicere a dat loc neînțelegerilor, cari sprijinite de ambițiunea unui Fotiu și Cerulariu au dat naștere atât de mult deplorabilei desbinări orientale, permiteți-mi, domnilor, ca mai înainte de ori-ce altă observare să vă citez textual următoarele cuvinte ale Sfântului Augustin, scrise cu vre-o trei sute de ani înainte de Fotie: „Dacă așa dar Spiritul sfânt procede dela Tatăl și

dela Fiul, pentru-ce a zis Fiul „dela Tatăl purcede? Socotești doară că pentru altceva decât pentru motivul că el, Fiul, e îndatînat a atribui și cele ce sunt ale sale, aceluia dela care el însuși este? De unde a zis, că învățătura mea nu este a mea ci a aceluia care m'a trimis pe mine (Ioan 7, 16). Dacă așa dar aci se înțelege învățătura lui pe care totuși n'a numit-o a sa, ci a Tatălui; cu cât mai vîrtos acolo trebuie să se înțeleagă că Spiritul sfânt procede dela dînsul, unde a zis: dela Tatăl purcede, ca să nu zică dela mine nu purcede? Căci dela care Fiul are ca să fie Dumnezeu (căci este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat), dela acela are a bună samă ca dela el să proceadă Spiritul sfânt; și prin aceasta ca Spiritul sfânt să proceadă și dela Fiul, ca și dela Tatăl, are dela acelaș Tatăl” (De trin. l. 15, n. 47 tract. 99 în Ioan, V. 8.). Pentru aceea adauge Sf. Atanasie: „David cîntă în psalmi: „că la tine este izvorul vieții, întru lumina ta vom vedea lumină”, căci știa, că la Tatăl este Fiul, izvorul Spiritului sfânt”. (De incaru. n. 9.). Cu odată mai mult puteți vedea așa dar, domnilor, fie și numai în treacăt, că desbinarea s'a făcut cu nesocotirea învățăturilor sfinților Părinți occidentali și orientali de acei patriarhi cari au dus pe tronul sfântului Chisostom ambițiunea și pofta de a fi mai pe sus de ceea-ce le era dat să fie. Dar să ne întoarcem la firul evanghelic.

Adevărata și solida mîngăiere sufletul omului n'o primește așa dar, decât dela Spiritul sfânt. E drept că și spiritul lumii promite urmașilor săi toate mîngăierile și se și încearcă a-i liniști și ferici prin desmierdările vieții și splendoarea bogățiilor trecătoare. Dar din firea sa fiind înșelător spiritul lumii nu poate da fără numai promisiuni; pentrucă pe deoparte însuș farmecul acelor desmierdări și bogății nu satură ci mărește numai dorința înăscută după adevărata fericire, iar pe de alta sosind nenorocirile, mizeria și lipsa, plăcerile dispar ca și fumul, și omul lovește cu mîna neputința spiritului lumii de a-l putea întări și mîngăia. Dacă n'am avea poate noi înșine câte o probă sfășietoare de această amăgire, acolo, este, domnilor, întreaga ceată a desperaților și răniților sufletește, cari mai mult ca oricînd umplu astăzi lumea cu strigătele durerilor lor, cu

grămădirea violențelor, fărădelegilor și intrigelor spre aflarea balzamului răcoritor ce nu se vede sosind niciodată. Nu, pentru că spiritul lumii, căruia sclavi s'au făcut, e totodată și spirit de întunecare urmat și însoțit de întunecime și de un caos oribil, care revărsându-se preste societate îi falsifică firea, scopul și instituțiunile până o cufundă într-o stare dureroasă, unde sinceritatea, liniștea, pacea, fericirea rămân cuvinte fără de înțeles.

O nu, nu este decât Spiritul sfânt, carele luminând mintea omului îl face să înțeleagă deșertăciunea lucrurilor pământești. Numai el este, carele poate vărsa cu îmbelșugare adevărata mângăiere în inimile noastre, a ne usca lacrimile, a ne inspira curajul de lipsă în luptele vieții, numai el este care ne știe face astfel să simțim bucurie chiar între năcazuri și să putem gusta o picătură de fericire adevărată chiar și atunci, când împrejurul nostru chinurile, lipsurile și amărăciunile ar forma o mare fără fund și fără țărmuri!

Că lumea nu cunoaște binefacerile și farmecul acestei mângăieri, le zeflemisează și chiar batjocurește, nu ne miră cătuși de puțin, pentru că știm dela Mântuitorul însuș că ea nu cunoaște izvorul ei, nu cunoaște Spiritul sfânt: *Pe care lumea nu-l poate primi, că nu-l vede pe el, nici îl cunoaște pe el, iar voi îl cunoașteți pe el, că cu voi petrece și întru voi va fi* (Ioan 14, 17.)

Acela va mărturisi pentru mine, continuă sacrul text. De ce fel este mărturisirea aceasta, ni-o spuse de altă-dată Mântuitorul, când zise ucenicilor că el, Mângăietorul, *pe voi vă va învăța toate și vă va aduce aminte toate cele ce am grăit vouă, și iarăș că vă va povățui pe voi la tot adevărul.*

Omul dorește adevărul și după firea sa e împins spre căutarea lui; dar cele mai adeseori mintea sa, orbită de superbie și împiedecată de patimile inimei răzvrătite, înzădar se sbate după urmărirea și aflarea lui, și când se crede a-l fi ajuns, de fapt nu este decât o floricea copleșită de buruienile erorilor celor mai grosolane. Dovadă vecinică va fi și aici istoria filozofilor din antichitate, ca și a necredincioșilor de mai târziu, cari față cu vre-o câteva adevăruri elementare au grămădit erori preste erori însoțite de o morală crudelă ilustrată și întunecată și aceea cu exemple propriie dintre cele mai rușinoase.

Ah, a fost numai Fiul lui Dumnezeu și Spiritul sfânt, carele ne-a adus aminte toate câte ne-a grăit el, — cela-ce a adus în lume adevărul limpede și în toată întinderea de lipsă pentru ajungerea scopului existenței noastre. El singur ne-a făcut să cunoaștem fără de umbră de eroare, unitatea lui Dumnezeu, și tainele trinității persoanelor divine, providența, mizericordia și dreptatea lui; el singur ne-a luminat asupra nobilei noastre origini, asupra căderii deplorabile a întâilor noștri părinți, asupra speranțelor mântuirii și mijloacelor spre a o dobândi; el singur ne-a învățat datorițele ce le avem către cer, către societate și către noi înșine, adecă toate obligațiunile legate de demnitatea naturei și de mărimea destinului nostru. Apoi întregul acest aparat de învățături sublime nu l-a propus numai pentru vre-o câteva capete privilegiate, ci l-a făcut patrimoniul tuturor oamenilor și prin mijlocul înțelept al magisteriului sacru ce l-a instituit, a făcut ca toți deopotrivă, dela cel mai deștept om până la cel din urmă muncitor să se poată instrui, și în faptă ascultându-l se instruiesc cu toții, astfel încât cel mai simplu elev din această școală dumnezească e în stare să confunde pe cel mai înțelept dintre înțelepții lumii prin sublimitatea cunoștințelor și prin curățenia moralei bazate pe ele.

În acelaș timp prin propunerea acestor preaînalte învățături, n'a curmat firul cercetărilor și cultivării științelor noastre omenești, ci din contră, precum arată istoria civilizațiunii creștinești, le-a promovat pe toate terenele prin lumina directivă ce o varsă asupra lor: lumină directivă, către care întorcându-se ochiul scrutaător al frumsețelor naturei știe încunjura eroarea și a înainta cu pas iute sau încet dar pururea sigur pe căile progresului. Dacă însă învățatul își bate joc și de această lumină vărsată peste câmpul științelor omenești, atunci mai curând ori mai târziu, dar nesmintit se va găsi, pe lângă toate laudele și protestările sale în acelaș întuneric în care orbecău filozofii din vechime; dupăcum, durere, probează așa numita știință modernă, care în nu mică parte, sub acest titlu glorios, ne vinde numai absurdități și erori grosolane deja cunoscute din scrierile lui Epicur, Democrit și Lucrețiu.

Omul vrășmaș, ereziile de toată forma și necredincioșii din toate timpurile s'au încercat, e drept, să știrbească

acele adevăruri dumnezeiești, depozitate ca și într'o arcă sfântă în magisterul infalibil al bisericei lui Hristos, dar încercările sacrilege au rămas zadarnice, și destulă garanție avem că tot așa vor rămânea și în viitor. Pentru că apărătorul și întărirea lor, a adevărilor, este acelaș Spirit de viață făcător, ce ni se arată mai ales prin virtuțile acelora pe cari se îndură a-i lumina și conduce prin inspirațiunile sale.

Da, exactitatea întru împlinirea tuturor obligațiunilor, silința neadormită de a încunjura până și umbra de nedreptate, cumpătarea vieții, moderațiunea întru posedarea bogățiilor, răbdarea în suferințe, spiritul de jertfă pentru tot ce-i bun, iubirea înflăcărată către amici și inimici: toate, toate aceste virtuți strălucite și pururea înfloritoare în sinul adevăratei biserici, ne asigură îndeajuns, că și ele și adevărurile pe cari se bazează sunt opera celui Atotputernic ce dă mărturie Hristosului său. *Și el va mărturisi de mine.*

La aceasta mărturie internă Spiritul Sfânt a adaus întotdeauna și alta externă, care se începe cu schimbarea apostolilor și se continuă într'o catenă neîntreruptă până la schimbarea negrilor din Africa centrală din zilele noastre, în instrumentele cele mai alese ale preamăririi lui Hristos, Cunoașteți în ce constă această schimbare minunată, gloria preasfintei noastre religii. Același oameni simpli, ignoranți și fricoși până a se ascunde de priveala oamenilor în timpul patimilor Domnului, deodată devin mai înțelepți decât toți înțelepții, exemple de virtuți și plini de curaj încât se socotesc fericiți a se învrednici suferind pentru numele lui. Petru care tremurase la glasul unei servitoare, și cu jurământ se legase că nici nu cunoaște pe Hristos, acum este cel dintâi care pășește în fața sinagoge și a farizeilor predicând glorioasa înviere a celui pe care ei îl răstigniseră pe cruce. Și împreună cu el toți ceilalți străbat lumea până la marginile ei ducând fericita noutate la toate popoarele și păcetuind cu sângele lor mărturia dată lui Isus Hristos.

Astfel i-a plăcut lui Dumnezeu a întoarce lumea prin instrumentele cele mai netrebnice în fața ei, și a repeți spectacolul prin toate generațiunile, pentru ca să ia celor

puternici motivul de a pretinde că ar fi operă omenească ceea ce nu este decât opera dreptei sale. *Și voi veți fi mie mărturie.*

De și nu suntem chemați cu toții la aceeași înaltă slujbă a apostolatului evanghelic, totuși nu mai puțin constatat este că noi toți avem, într-o măsură mai mare sau mai mică, dar toți avem datorința de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor. *„Cu inima se crede spre dreptate, zice sf. Pavel, iar cu gura se mărturisește spre mântuire”.* (Rom. 10, 10.) De unde noi suntem datori să nu ținem credința numai întru ascunsele inimei, ci s'o manifestăm în public după cum ni-se cere prin faptele vieții creștinești. Preste orice rațiune însă ce s'ar putea înșira spre a ne hotărî la o asemenea purtare creștinească, stă sentința Domnului ca o maximă fundamentală a religiei: *„Cine nu este cu mine, împotriva mea este”* (Mat. 12, 30): sentință mare, adaugă sf. Augustin, care veșnic va rușina pe cei ce se cufundă într'un indiferentism criminal când e vorbă să dea lui Dumnezeu mărturia ce o așteaptă dela toți în cercul lor de acțiune; sentință nestrămutată care pururea va zdrobi motivele ușoare înaintate și născocite spre a-și legitima tăcerea în fața celor ce atacă credința, sentință de osândă și de blăstăm pentru toți aceia cari se cred a fi găsit secretul de a îndestula și lumea și pe Dumnezeu, de a fi creștini între creștini și păgâni necredincioși între cei ce inzultă religiunea. Departe, departe de noi fie o asemenea osândă, ci mai vârtos să ne silim a apăra pretutindenea mărirea lui Hristos. Vom întâmpina și noi greutăți, o știu, ni-o spuse Domnul Iisus, dar cu o voință tare toate le vom învinge și tocmai pe cât vor fi fost greutățile mari, pe atât ne va fi mai mare, mai strălucitor triumful în ziua lui, bine cunoscând cealaltă a lui sentință, că: *„Tot cel ce mă va mărturisi pe mine înaintea oamenilor, mărturisi-l voi eu și eu pre el înaintea Tatălui meu care este în ceruri”.* (Mat. 10, 32). Amin.

XXII.

BISERICA ADEVĂRATĂ.

(Ținută la 19 Iunie 1892.)

„Și va fi o turmă și un păstor“.
(Ioan 10, 16.)

Aflându-se într'o zi Mântuitorul predicând unei mari mulțimi de oameni lângă iezărul Genezaretului, a văzut două corăbii lângă iezăr, iar pescarii eșind dintrânsele spălau mrejele. Și intrând într'o corabie care era a lui Simon, l-a rugat pre el s'o depărteze puțin dela pământ; și șezând învăța pre popoare din corabie. Iar dacă a încetat a grăi, a zis către Simon: depărtează-o la adânc, și aruncați mrejele voastre spre vânăre. Și răspunzând Simon a zis lui: Învățătorule, toată noaptea ostenindu-ne nimic n'am prins, dar după cuvântul tău voi arunca mrejea. Și aceasta făcând a prins mulțime multă de pești, și se rupea mrejea lor. Și a făcut semn soților săi cari erau într'altă corabie, ca să vie și să le ajute lor, și au venit și au umplut amândouă corăbiile, cât se cufundau ele. Iar Simon Petru văzând, a căzut la genunchile lui Isus, grăind: ești dela mine, că om păcătos sunt, Doamne. Că-l cuprinsese pe el spaima și pe toți cei ce erau cu dânsul pentru vânărea peștilor care prinsese. Așisderea și pe Iacob și pe Ioan fii lui Zebedeu, care erau soții lui Simon. Și a zis Isus către Simon: Nu te teme, de acum vei vâna oameni. Și scoțând corăbiile la pământ, lăsând toate, au mers după dânsul. (Luca cap. V.)

Prin această minune, ca și prin alta asemenea ei săvârșită de Mântuitorul nostru după învierea sa din morți, și spuse amândouă într'un chip pe cât de simplu pre atât și de frumos și de ulmitor, prin aceste minuni, zic,

Hristos a dat o nouă dovadă despre divinitatea sa, căci nu poate fi decât puterea celui Preaînalt aceea, care printr'un singur cuvânt liniștește valurile mării turburate și impune ascultare vicleșitoarelor dintrânsa.

În acelaș timp însă minunea ce ne preocupă, sub scoarța adevărului istoric și pe lângă pomenita sa forță demonstrativă, cuprinde, după explicările unanime ale sfinților părinți, o mare taină închipuitoare și profetică privitoare la economia noului Testament. Iezărul într'adevăr, sau marea Genezaretului, închipuește, cum zice sf. Ambroziu lumea, iar peștii pe cei ce înoată printre valurile ei; mrețele nu sunt decât predicarea evanghelică, țesută ca și ele din cuvinte, fraze și sentințe prin care se atrag spiritele la Dumnezeu și le țin legate de el cu nobilele lațuri ale credinței sfinte. Nici nu sunt aceste explicări numai niște închipuiri naive ale sfinților părinți. Pentru că însuș Hristos, făcătorul de minuni, ne învață că într'adevăr acesta este înțelesul alegoric sau figurat și aceasta marea taină ascunsă sub aparență așa de simple. Zicând de fapt Isus către Simon Petru: *nu te teme, de acum vei vâna oameni*, ne-a arătat cu deplină lămurire, că miraculoasa pescuire a fost ordonată de înțelepciunea și bunătatea sa spre a închipui o pescuire cu mult mai minunată, cea a oamenilor la învățătura sa, și că ceea ce s'a întâmplat atunci în corabia lui Petru în împrejurări așa de mișcătoare, nu era decât o icoană, o istorisire anticipată a acelora ce aveau să se întâmple în sînul adevăratei Biserici.

Dintre toate aceste însă eu îndeosebi voi alege numai două lucruri privitoare la două însușiri proprii fundamentale și exclusive, prin cari se deosebește și se cunoaște adevărata Biserică alui Hristos: unitatea și catolicitatea sau universalitatea ei.

Corabia lui Petru, zice venerabilul Beda, este Biserica primitivă. Și se zice *una* corabia aceasta, pentru că într'adevăr ne spun faptele Apostolilor, că mulțimea credincioșilor celor dintâiu întorși de sf. Petru, nu formau decât un singur corp, o singură familie: „*Iară a mulțimii celor ce credea, era o inimă și un suflet*” (Fapt. Ap. 4, 32) Prin umare, Domnul intrând într'o corabie și che-

mând la sine pe cei ce erau într'a doua corabie, și formând astfel din amândouă una singură ne arată că una singură va să fie și Biserica în care petrece dânsul învățând de acolo neconținut popoarele prin miniștrii săi, ne arată că *unitatea* este cea dintâi însușire și însușire esențială a Bisericei sale. Același adevăr ni l'a descoperit Hristos ori de câte ori a numit Biserica sa o singură împărăție, dar mai ales atunci când a zis la Evanghelistul Ioan: *Și alte oi am, care nu sunt din staulul acesta* (adica care nu sunt din staulul lui Israil, ci din staulul din mulțimea neamurilor păgâne), *și pe acelea mi-se cade a le aduce, și glasul meu vor auzi și va fi o turmă și un păstor* (Ioan 10, 16.) Tot asemenea Scriptura și părinții nu cunosc decât o singură Biserică, aci închipuită prin figurile de cetate și de corpul lui Hristos, aci mărturisită apriat în simbolul credinței: cred într'u una, sfântă, catolică și apostolică Biserică.

Unitatea aceasta înseamnă înainte de toate mărturisirea uneia și aceleiaș credințe: „*un Domn, o credință, un botez*”, cum se exprimă sf. Pavel (Efes. 4, 5); înseamnă după aceea o unitate ca și a corpului, o unitate socială sub conducerea uneia și aceleiași ocârmuiri: „*și va fi o turmă și un păstor*”. Pentru aceea la sfinții Părinți nimic nu-i mai oribil decât crima celui ce desbinându-se rupe unitatea bisericei: crimă a cărei pată nici prin vărsarea sângelui pentru religie nu se poate curăți. Iată în ce termini vorbea sf. Dioniziu din Alexandria în secolul III. lui Novațian carele se desbinase de biserica cea adevărată: „*Mai bine ar fi fost a suferi orișice ca să nu se desbine biserica lui Dumnezeu. Și ar fi fost mai glorios a suferi martiriul pentru unitatea ei, decât pentru a nu jertfi idolilor; pentru că în cazul din urmă omul suferă martiriul pentru sufletul său, pe când în cel dintâi îl suferă pentru întreaga biserică*” (la Euseb. H. E. c. 45).

Iar dacă a încetat a grăi Isus, continuă sacrul text, a zis către Simon: *depărtează-o la adânc și aruncați mrejele voastre spre vânăre*. — Biserica, închipuită prin corabia lui Petru e întemeiată pentru continuarea operei de învățătură și de rescumpărare, pecetluită de dumneze-

escul său autor prin moartea de pe cruce. Și fiindcă întreg neamul omenesc perise și Fiul lui Dumnezeu a venit să mântuiască ce era perit și să vindece ce era bolnav, după însăși firea sa această operă binecuvântată a cerului nu putea să rămână restrânsă într'un colț de pământ, nu putea să fie moștenirea unui singur popor. Ci trebuia să se estindă pe încetul peste tot pământul ca o moștenire prețioasă a tuturor fiilor lui Adam. Că de fapt această universalitate este caracterul operei lui Hristos, noi o știm din profețiile vechiului testament, unde ni se spune că toate popoarele vor fi moștenirea lui (Ps. 2, 8), și că din toate părțile vor alerga fii necunoscuți spre noul Ierusalim (Zach. 8, 22), și în fine că în locul jerifelor lui Aron se va aduce lui Dumnezeu o jertfă curată dela răsăritul soarelui până la apus (Malach. I. 11). Și toate aceste ni se spun cu o atâta evidență și așa de des, în cât sf. Augustin a putut zice, că aproape fiecare pagină a sfintei scripturi ne asigură că Biserica lui Hristos are să se estindă în toată lumea și biruința împărăției lui vor fi marginile pământului. Și apoi ce este mai lămurit decât cuvântul Domnului către ucenicii săi: *mergând în toată lumea, vestiți evanghelia la toată făptura.*

Când așadar Mântuitorul a poruncit lui Simon Petru, să depărteze corabia la adânc, fără ca să-i hotărască vre-o direcțiune sau vreu-un țarmure, alta n'a făcut decât a atâta și a închipui chiar de atunci cealaltă însușire esențială a bisericei, adică catolicitatea sau universalitatea ei.

În virtutea acestei însușiri biserica lui Hristos este universală în privința timpului, căci durează și garanții solide are de a dura până la capătul veacurilor; este universală în privința adevărului și a mijloacelor de mântuire ce le are în toată întinderea și întregimea lor, dar mai cu samă universală adică catolică este și se zice, căci e lătită în toată lumea. Spre aceasta însă nu-i de ajuns orice lățire materială, ci ca lucru de căpetenie e de lipsă ca să fie lătită păstrându-și unitatea credinței, unitatea ocârmuirii, fără de cari o mulțime de oameni, oricât de mare, niciodată nu va fi ceea ce adevărat este biserica lui Hristos, *o turmă și un păstor.*

Pe de altă parte nu se recere, ca ea să fie astfel lătită, ca să îmbrățișeze la sinul său absolut și în același timp toate popoarele, ca nimenea să nu rămână afară de dânsa, ci de ajuns este o lățire morală și relativă, să aibă adică o strălucire universală peste toate sectele ce o înconjoară și o puțință lăuntrică de a se estinde și face cunoscută cu timpul la toate popoarele.

Constatat este așadar că există și va exista pururea în lume o societate catolică, universală, vizibilă tuturor, vestind pretutindenea adevărurile evanghelice și zilnic aducând dela răsăritul soarelui până la apus o victimă nepătată.

Ajunși la acest punct prin forța lucrurilor ni se impune o mare întrebare, o întrebare de viață și de moarte. Care este, unde este această societate catolică, universală, însărcinată a vesti pe Hristos oamenilor și a duce sufletele lor la vecinica mântuire? Unde și care este biserica lui Hristos, una singură și totodată catolică? Lumea întreagă îmi răspunde numai decăt, că biserica aceasta este biserica catolică, căci însuși acest nume strălucit este acela prin care veacurile și întreaga lume numesc biserica unde Petru prin următorii săi ocârmuește în numele lui Hristos biserica Romei, prin care o deosebesc de orice altă societate pe pământ. Astfel încât numai despre dânsa se adevăresc și acum pe deplin marile cuvinte ale sfântului Cîril din Ierusalim: *De cîteori te vei găsi ca străin în alte orașe, nu întreba unde este lăcașul sacru, căci și sectele împodobesc cu acest nume locurile unde se întrunesc. Și nici nu întreba numai unde este biserica, ci unde este biserica catolică: atare este numele propriu al acestei Mame sfinte a noastră a tuturor, care este Mireasa Domnului nostru Isus Hristos* (Catech. 18, n. 26).

Da, nu este decăt dânsa, biserica Romei, care e lătită în toate părțile pământului, dela un pol până la altul și până la inzulele cele mai depărtate și barbare; numai dânsa trăește sub toate cliemele și se știe potrivii firii tuturor națiunilor, civilizațiunii tuturor popoarelor, și formelor de guvernare a tuturor statelor. Și lucru de căpetenie, prin care întrece și se deosebește ca cerul de pământ de orice alte religii, firear ele și mai populate, lucru de căpetenie este că extenziunea și minunata aceasta universalitate a

bisericei Romei e întemeiată pe cea mai strânsă unitate, pe identitatea uneia și aceleiaș credințe. Sunt, e drept, în sinul său biserici particulare cu limbi, cu rituri, cu forme, cu obiceiuri diferite, dar una fiind credința tuturor și una și aceeaș dependență de un singur cap văzut și venerabil, tocmai prin mulțimea acelor deosebiri ea, biserica catolică, ni se arată strălucind de acea frumseță ce s'a prezis miresei lui Hristos de a fi în haină aurită, adică cu felurite podoabe înfrumșetată (Ps. 44, 10).

Grație unei ierarhii admirabile bazate pe o constituție dumnezeiască și ridicată mai pe sus de furia timpului vecinic schimbător, numai dânsa se poate numi universală, Biserica Romei, de vreme ce aduce la nenumăratele sale altare ridicate pretutindenea dela răsăritul până la apusul soarelui jertfa curată prorocită de Malachia, de vreme ce într'o mână ține pururea desfășurat stindardul Evangheliei, cu cealaltă poartă făclia științelor și a civilizațiunii, vărsând astfel, cum prea nimerit a cântat poetul nostru, vărsând lumină în urma ei. E drept și aceea, că dânsa e într'o vecinică luptă cu vrășmași aliați din toți cei ce nu sunt fii săi, dar de luptă nu se teme și mai curând ori mai târziu, dar negreșit din toate iasă învingătoare, având nu arareori mângăerea de a lăsa pe câmpul de luptă, cum înșiși noi văzurăm, încovoiați și zdrobiți chiar vrășmași de aceia, pe cari lumea ajunsese a-i numi principii de fier.

Nu, nu este decât următorul sfântului Petru carele are supuși voluntari în toată lumea și monarhiei spirituală ca și care omenimea n'a mai văzut; monarhie recunoscută de străini chiar și acum, în mijlocul materialismului ce ne împresoară, de cea dintâiu și fără seamăn forță morală din lume.

Tăria acestei instituțiuni, a acestei sfinte Biserici este cuvântul Domnului: Tu ești Petru, și pe această piatră voi zidi Biserica mea și porțile iadului nu o vor învinge pe ea. Iar rațiunea universalității sau catolicității sale este porunca aceluiasi Preaînalt Stăpân, carele voind mântuirea tuturor oamenilor, a încredințat lui Petru și urmașilor săi nu o parte oarecare, ci întreaga mare a acestei lumi, ca să vâneze oameni de orice grad și condițiune: Depărtează-o la adânc, și aruncați mreșile voastre spre vânanie. Amin.

XXIII.

PENTRU CARNEVAL

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 12 Februarie 1893.)

*„Largă e poarta și lată calea, carea
duce la pierire strâmtă este poarta
și îngustă calea care duce în viață”.*
(Mat. 7, 13—14.)

Morala creștinească printre nenumăratele sale însușiri sublime, ce o ridică fără de nici o asemănare peste ori-ce altă morală, are și aceea de a nu ascunde greutățile împreunate cu deprinderea ei, de a nu face un secret din spinii grămădiți, din pietrele colțuroase presărate pe drumul croit de dânsa și pe care au să umble ceia-ce voiesc să ajungă la viața vecinică din cer.

Departe de a răscoli patimile omului și a-i trece cu vederea dacă nu chiar a-i încuraja înclinările rele cu cari el intră în lume, această sfântă morală destinată a curăți sufletele și a le ridica la cea mai înaltă perfecțiune, din primul moment declară războiu de moarte tuturor acelor patimi și înclinări periculoase. Și dacă e bine și folositor a stăruii ori-când în decursul anului asupra unei astfel de însușiri neprețuite a moralei creștinești, mi-se pare, domnilor, că timpul de față este cel mai ales spre aceasta, cel mai potrivit spre a reaminti creștinului greutatea sarcinei și asprimea jugului ce are să-l poarte pe pământ.

Da, acum când fii veacului dau cursul cel mai liber patimilor lor, și mulțimea petrecerilor de ori-ce soi u e la culme, acum când se văd ființe raționale acoperindu-și sau schimonosindu-și maieostoasele trăsături cu cari le-a împodobit Dumnezeu fețele, spre a se cufunda astfel mai cu gust în noianul desfătărilor carnavalului, acum când balurie mascate, aceste adunări ce ar fi o rușine până și pentru

barbari, stau deschise în permanență, ba se continuă și în timpul sacru al creștinismului, datorința sacrului minister ne silește să strigăm ca de pe acoperiș, că largă e poarta și lată calea care duce la pierzare.

* * *

Conform învățăturilor sfintei religii, cunoscute din cea mai fragedă pruncie de ori-ce creștin, conform tradițiunii și glasului unanim al tuturor popoarelor, precum și viului sentiment înrădăcinat în inima fiecărui om cu mintea sănătoasă, terminul vieții noastre pământești este eternitatea. Eternitatea, oh, acea gândire mare înaintea căreia o mie de ani sunt ca ziua de ieri ce a trecut, iar fuga noastră prin lume sborul unei păsări prin aer, târîitul unui șerpe pe o piatră, după cari calea se închide și urma nu se vede. Eternitatea, gândire, domnilor, cu atât mai mare, cu cât ea este o realitate nestrămutată în fața căreia dispar ca și fumul, se topesc ca și ceara dinaintea focului, toate aberațiunile grămădite de unii spre a ne face să credem, că soarta și destinul nostru în lume ar fi numai ca să ajungem într-o zi pradă vermilor din recele mormânt. Nu, fire-ar ori cât de măiestrit împodobite asemenea aberațiuni îndrăznețe, asemenea păreri scâlciate, ele totuș, nu ne vor putea clătina în credința moștenită dela ai noștri părinți; pentru că tare și neînvins este și va fi în ori-ce timp acest mare adevăr, descoperit și în mod pozitiv pentru o mai mare siguranță de ceea ce este însuș adevărul, că „*Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune, și după chipul ființei sale la făcut pe el*”. (Înțel. lui Solom. 2, 23.). Mai curând ori mai târziu așadar și când poate mai puțin ne-am aștepta, noi toți ne vom afla în fața eternității spre a începe o viață fără de sfârșit.

Dar cum va fi acea viață pentru noi? Iată, domnilor, o întrebare de cea mai mare importanță pentru fiește-carele dintre noi, o întrebare, a cărei gravitate cu atâta o cuprinde mai bine, cu cât mai des o supunem gândirilor noastre, o întrebare, care mai cu samă după răsărirea soarelui dreptății, a schimbat în eroi pe cei slabi, și a umilit pe foarte mulți dintre cei tari, care nu arareori a înlocuit purpura regală cu un sac de cenușe, petrecerile și bucuriile până și pe cele iertate cu suspinuri și amă-

răciuni, și a fost motivul hotărîtor de a se cultiva în toate timpurile virtuți de cari pămîntul nu mai cunoscuse până atunci.

Și cu drept cuvînt, pentru că rezolvirea acelei mari întrebări nu admite decît o singură alternativă, plină sau de cea mai sublimă mîngăiere sau de cea mai groaznică nenorocire: adevă sau o fericire, numită în limbajul scriptural viață propriu zisă, a cărei farmec ochiul omului pe acest pămînt nu l-a văzut și la inima sa nu a străbătut, sau de altă parte o chinuire, o muncă în locul de osîndă tot atît de reală, dar și tot atît de necuprînsă acum de mintea omenească și numită pentru acea moartea sufletului, moartea și pierzarea de veci.

Și fiindcă omul e înzestrat din partea Creatorului său cu prețiosul dar al libertății, hotărîrea sorții sale pentru vecie nu se poate împlini printr'un act violent, printr'o fatalitate oare-care, ci va avea loc amăsurat faptelor lui bune sau rele: „*Înainte a oamenilor*“, zice înțeleptul, *este viața și moartea, și ori carea îi va plăcea* (iată libertatea omului) *se va da lui*“. (Întel. lui Sirach 15, 17.).

Din aceste principii lămurite ale credinței și ale rațiunii asupra îndoitei eternități, ca termin al vieții noastre, rezultă învedereat că noi pe acest pămînt suntem numai niște călători, ne-avînd aici, după cuvîntul apostolului, *cetate stătătoare, ci căutînd pe cea ce va să fie* (Evr. 13, 14.); rezultă mai departe că îndoita este și calea deschisă pașilor noștri. *Iată eu am dat*, mai zice Domnul prin profetul Ieremia, *înainte voastră calea vieții și calea morții*“. (Ierem. 21, 8.)

Dacă însă atît de mare este deosebirea între țintele unde se sfîrșesc aceste două căi, negreșit că tot așa de mare trebuie să fie și deosebirea între căile înseși. Cine altul putea să ne învețe apoi cu o autoritate mai mare, cu o știință mai profundă, cu un exemplu mai strălucitor, cu asemănări mai potrivite, în ce conzistă deosebirea între cele două căi, dacă nu același Fiu al lui Dumnezeu, făcut om, carele singur a putut și a și zis despre sine că, este „*calea, adevărul și viața*“ (Ioan 14, 6.). Ei bine, precum s'a achitat și și-a împlinit toate celelalte sarcini ce le avuse el ca Rescumpărător și Învățător al neamului omenesc,

tocmai cu aceeaș precizie ne-a spus, că largă este calea care duce la pierzare, și strâmtă care duce la mântuire. Cuvinte scurte ca mai toate ale sale, dar mult foarte cuprinzătoare.

Da, largă este calea cea dintâiu, calea peirei! Și de cumva șiroaele de lacrimi și mulțimea suspinurilor ce iasă și trebuie să iasă din ochii și din inimile noastre pentru o prea tristă experiență făcută de noi pe calea cea largă, ne-ar mai putea permite să căutăm dovezile unui asemenea adevăr, noi n'am avea decât să privim peste noi înșine și preste cele ce se petrec în jurul nostru. Întru noi, născuți cu toții în păcatul strămoșesc, fără de nici o trudă găsim o fire știrbită în frumseța cu care fusese împodobită dela început, găsim o minte mai ușor deschisă erorii și falzității, decât adevărului, o voință din pruncie înclinată spre răutatea o infinitate de patimi răzvrătite, cari ne încarcă fantazia cu închipuirile cele mai oribile, ne întunecă mintea și ne împing fără poposire către tot ce oprit este, silindu-ne astfel să ducem pentru salvarea libertății noastre de fii ai lui Dumnezeu o luptă crâncenă în noi și cu noi înșine o luptă subt a cărei asprime gema și suspina cu atâta înduioșire Sf. Pavel, când zicea: *„că văz altă lege întru mădulările mele oștindu-se legii minții mele și dându-mă pe mine rob legii păcatului carea este întru mădulările mele“*. (Rom. 7, 23.)

Adaueți la acești vrășmași interni ai mântuirii noastre mulțimea ocaziunilor de păcat ce ni le oferă o lume conjurată contra Domnului, socotiți tăria cu care lucrează asupra omului exemplul rău dat poate chiar de cei-ce îl sunt mai aproape, de niște părinți răi sau indiferenți, de un frate, de un amic porniți spre fărădelegi, de niște superiori cari și-au uitat datorințele lor, — apoi spuneți de n'avea dreptate apostolul, când pe urma constatării acelei lupte crâncene ce se petrece zilnic între rațiunea și senzualitatea noastră, exclamă cu durere: *„Ticâlos om sunt eu, cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?“* (Rom. 7, 24.)

După aceste mai poate fi mirare, domnilor, că împrejurul nostru noi suntem siliți să vedem la tot pașul că religiunea e ținută de formalitate goală, tolerată numai ca un frâu pentru stăpânirea celor simpli și ignoranți că vir-

tuțiile creștinești sunt batjocorite, hulite și taxate de ipocrizie și bigotism; să vedem că inocența virginală, modestia și spiritul de supunere al tinerimii au ajuns a fi niște flori veștezite înainte de timp, iar credința și iubirea conjugală niște frunze clătinate de orice vânt și sfânta legătură încheiată înaintea altarului un lanț de sclăvie ce se rupe fără de nici o socotință; să vedem foarte adeseori cum patriotismul devine o meserie de a și umplea pungile, dreptatea o armă a preputinții, comerțul și industria o înșelătorie, literatura și artele frumoase mijloace de corupțiune; să vedem în fine toate excesele libertinajului și ale profanărilor la culme, și câte altele de felul tuturor acestora cu cari ne-a cinstit mult lăudata civilizațiune, redusă și ea tocmai pentru aceea în largă măsură la mormintele pomenite în Evanghelie, cari pe din afară sunt spoite și frumoase, dar înlăuntru pline de oase, de vermi și de groaznică putoare.

Nici nu-i de lipsă însă ca să ne suim chiar pe aceste înălțimi, sau, de voiți, să ne scoborâm într'un asemenea abis, spre a contempla largimea căii ce duce la pierzare, după-ce mult mai aproape de noi se află din nenorocire dealuri și gruiete nenumărate, de unde cu ușurință se poate vedea acelaș spectacol dureros. Ascultați de fapt cum rezonează și mai vârtos priviți cum se poartă o mulțime de creștini mai ales din clasele mai înalte ale societății față cu prescripțiunile religiei cu marea cestiune a mântuirii sufletelor lor.

Punctul lor de plecare stă întru acela că ei socotesc a fi găsit o cale de mijloc sau cel puțin o punte largă de vecinică trecere între cele două căi de cari vorbim. De aci pe deoparte ei sunt oameni de lume în toată puterea cuvântului, agitați mereu de preocuparea de a se îndopa cu petreceri cât mai sgomotoase și mai libere, de a se încunjura cât mai curând cu caprițiile luxului poftit de moda cea din urmă, de a nu nega nimica dorințelor lor și de a fugi numai de ceea ce ar deveni un scandal după ochii lumii. Tot asemenea viața lor casnică și educațiunea copiilor lor este croită după spiritul cel mai larg al timpului: compătimiri peste compătimiri și dese închideri de ochi față cu greșalele acestora aflați în abundență, dar

de mustrări aspre, de îndrumări serioase, de exemple mișcătoare spre virtuțile creștinești mai că nici pomană nu poate fi între pereții caselor lor. Iar despre servitorii ce aleargă zi și noapte după porunca lor va fi mai bine să tac, altcum ași trebui să spun că aceștia trebuie să rabde o tractare în unele privințe cu greu de deschilinit de ceeace o îndurau sclavii din vechime. Astfel creștinii noștri, din zori de zi, răsărite și acelea colea către amiază, duc o viață comoadă și bogată în tot felul de desmerdări. Până când nu vatămă, și ei se păzesc cu sfială de așa ceva, drepturile altora, toți aceștia sunt ținuți de oameni onești, ba încă unii sunt gratificați cu numiri de modele de virtute și unele până și cu epitete de îngeri în trup omenesc. Numiri, gratificări și epitete cu atât mai amăgitoare, cu cât pe de o altă parte ei au convingerea și conced și eu, că le-ai face o inzultă dacă i-ai ținea de oameni fără religione sau i-ai număra între aceia despre cari apostolul zise că își au pânțele drept Dumnezeu (Filips. 3, 19).

Nu, Doamne ferește, ei nu sunt cufundați într'un asemenea abiz; ei îți vorbesc cu dragoste despre religiunea creștinească, îi admiră binefacerile ce le-a lăsat în lume, umblă dacă nu alta barem la sărbători mari la biserică și ar veni și mai des dacă ar avea timp și dacă iarna nu i-ar împedeca frigul, vara căldura, și totdeauna o mulțime de pretexte, cari însă toate dispar când e vorba de teairu, de balurî și ce mai știu eu. Voiu zice mai mult, acești creștini sau unii dintre ei câte odată se apropie și de sfintele taine, și păzesc poruncile și prescisele bisericei, măcarcă unele amănunte, cum le numesc dâșșil, le țin de învechite și ne mai potrivite timpului de azi.

Placă cerului, ca eu să fi exagerat sau să fi micșorat făcând aceste constatări, măcarcă teamă îmi este că voi, cari cunoașteți lucrurile și mai deaproape, ați avea multe încă și multe de adăugat. Oricum ar fi, anumite fapte nu se pot nega și în fața lor noi trebuie să ne întrebăm chiar cu pericolul de a le turbura pretinsa liniștire, că oare atari creștini umblă ei pe calea cea strâmtă ce duce la viață, că oare sunt ei stăpâniți de adevăratul spirit creștinesc?

Oh nu! Inzadar ne-am face iluziuni, dar nu-i acesta spiritul religiei creștine, nu-i aceasta calea cea strâmtă. Pentru că mai întâi însuș Mântuitorul își arată un fel de uimire față cu greutatea ei vestindu-ni-o prin o exclamare: Ce strâmtă este ușa și îngustă calea ce duce în viață! Apoi voind să ne explice acest adevăr prin asemănări senzibile, dânsul ne spune că împărăția cerului este asemenea unui tezaur ascuns pe care nu-l găsești decât prin săpături obositoare, unui mărgăritar pe care nu-l poți cumpăra decât vânzând ce ai mai scump, unui seceriș bogat dar la care nu ajungi decât după o muncă îndelungată. Și iarăș că fericirea cea vecinică este o răsplătire mare foarte, dar la care nu poți ajunge fără numai după o statornicie în operele pietății creștinești, după o dragoste binefăcătoare și milostivă, care previne și caută lipsurile de aproapele, după o răbdare neschimbată întru necazuri și amărăciuni, după lăpădarea de noi înșine, adică de poftele noastre prin înfrânare și mortificațiune, prin fuga de lumea înșelătoare, prin reducerea în sclăvie a trupului nostru: scurt, printr'o viață nepătată sau spălată prin lacrimile unei pocăințe sincere și petrecută toată în slujirea lui Dumnezeu în spirit și în adevăr.

Se va zice însă, că această morală este aspră și grea. Da, este aspră și grea, și amar nouă dacă am voi să o îndulcim prin reforme arbitrare și dictate de poftele noastre; dar pe lângă toată asprimea ei dânsa, morală cea sfântă și curată a lui Hristos, a străbătut veacurile, a cucerit timpurile, s'a impus tuturor celor ce sunt de binevoitori și stolidi întregi de cetățeni a introdus în totdeauna în împărăția cerului. Pentru că pe lângă toată asprimea ei, această morală are un farmec care cu atât se gustă mai tare cu cât omul înaintează mai mult pe îngusta cale a preceptelor ei; o știu prea bine aceasta cele adevărate sunt următorii ei. Nici nu poate fi altfel, căci de a numit Hristos morală sa un jug și o sarcină, n'a întârziat de a adăuga că jugul său este blând și sarcina sa ușoară. E blând jugul și ușoară sarcina creștinească, pentru că nu o poartă numai umerii noștri singuri ci darul Domnului cu noi. Lumea nu știe ce este acest ajutor supranatural al grației divine, dar îl cunoaște creștinul pătruns de marea

sa chemare și urmaș credincios al învățăturilor Mântuitorului, îl cunoaștem și noi cu toții. Să ne silim, dar a stăruii tot mai mult pe această îngustă cale, a purta cu iubire acest jug dumnezeiesc, căutând numai înainte la scopul nostru cel sublim și neluând în samă greutatea aparente ce ne-ar putea împedeca, convinși fiind cu sf. Pavel, că „*prin Hristos prisosește mângădarea noastră*” (II. Cor. 1, 5); și că „*toate le putem în Hristos celace ne întărește*” (Filips. 4, 13). Amin.

XXIV.

ORBUL DIN NAȘTERE

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 3/15 Maiu 1893.)

*Iar el a zis: crez, Doamne, și s'a
închinat lui. (Ioan 9, 38.)*

Minunea vindecării orbului din naștere istorisită de Evanghelistul Ioan cu o simplitate atât de admirabilă și de proprie adevărului, această minune, constatată după o examinare amănunțită și chiar plină de spiritul necredinței din partea învățaților din Israil, mărturisită cu curaj și statornicie de orbul din naștere ce-și dobândise printr'însa lumina ochilor, în sine era o nouă dovadă strălucitoare despre dumnezeiasca misiune a celui-ce cu atâta autoritate poruncia legilor nestrămutate ale naturei. Această minune, împreună cu altele nenumărate ce le-a făcut Isus Hristos timp de trei ani în fața și la vederea unui întreg popor, și încoronate toate de minunea minunilor, de glorioasa sa înviere din morți, ne silește mintea, ne înduplecă voința ne aprinde inimile, ca să ne supunem cu convingere blândului jug al credinței sale și să luăm cu dragoste sarcina poruncilor lui pe umerii noștri. În prezența acestor argumente, la lumina crescătoare din veac în veac a întregului aparat de dovedire depus ca și într'un arsenal preaputernic în sinul sfintei noastre Biserici, raționabilitea omajului și supunerii noastre credinței, se găsește înălțată la cel mai mare grad ce l-ar putea dori o minte înflăcărată de iubirea adevărului. Astfel stând însă lucrul, cum s'a întâmplat că învățații din Israil au rămas necredincioși, ba încă zilnic se învățoșiau în răutate față cu preadulcele Isus? Atâta fiind tăria și lumina acestui limbaj dumnezeiesc, pentru originea cerească a religiei creștine, cum se întâmplă,

domnilor, de vedem în decursul veacurilor ca și în zilele noastre, ridicându-se vrășmași neîmpăcați în contra ei; mai mult cum se întâmplă de pe lângă toată mărturisirea ei, noi înșine suntem cele mai adeseori atât de lăncezi în practica ei și ne găsim stăpâniți de un spirit străin de spiritul ei?

Un răspuns îndestulitor la toate aceste grave întrebări, și în același timp un mijloc eficace de îndreptare, vom găsi într-o fie cât de repede conșiderare a împrejurărilor ce însoțesc această minune istorisită în evanghelia dela Ioan.

Prin tâlcuirile silite ale legii așa dar, prin pretenziunea de a fii singurii posesori ai științei, prin exploatarea sentimentelor religioase ale poporului, prin ambițiunea nemăsurată ce era sufletul tuturor acestora, farizeii ajunseră a se bucura de o mare autoritate în Izrael și de a-și asigura o pozițiune privilegiată și plină de o mulțime de foloase materiale. Ivindu-se acum Hristos în mijlocul poporului cu o viață exemplară ca și care nu se mai văzuse cu, o dragoste înflăcărată către cei bolnavi și asupriți, ca și care nu se mai simțise, ivindu-se Hristos împodobit cu această comoară de virtuți minunate și binefăcătoare, pozițiunea fariseilor începu a se clătina. Pentru aceea nici nu întârziară de a-l privi ca pe un vrășmaș neîmpăcat al sectei lor, și de a concepe în gândurile lor planul urgisit de a-l pierde cu ori-ce preț; pentru aceea erau și hotărâți, cum observă evanghelistul, a scoate afară din sinagogă pe ori-ce s'ar supune lui, pe ori-cine l-ar mărturisi pe el a fi Hristosul, adecă mult așteptatul și doritul Mesia. Și fiindcă prin zilnica desfășurare a acelei comori neprețuite de virtuți și de înțelepciune, prin înmulțirea semnelor strălucitoare ce le făcea, din ce în ce i-se lăția faima că este profet și trimis dela Dumnezeu, la rândul lor fariseii își dădeau toată silința de a întuneca lumina faptelor lui, zicând și repetind că el ar fi un păcătos: *Noi știm că omul acesta păcătos este.*

În zadar li se răspundea cu minunile ce le înmulția și cu binefacerile ce le împărția el la fiecare paș, în zadar li se observa, că sfințenia absolută a moravurilor lui nu se putea uni cu gândul de om păcătos, sau li se spunea în față de ceice simțeau cu orbul vindecate, că Dumnezeu

nu ascultă pe cei păcătoși, în zadar, căci părerea lor era nestrămutată: *Noi știm, noi știm*. De unde această știință, de unde această hotărâre de a menține o părere lipsită de orice temelie și desmițită în fiecare zi? De acolo, domnilor, că interesul propriu îi orbise cu totul, încât nu vedeau lucrurile cum erau, ci cum le convenea lor să fie: cază adevărul, numai interesul lor să rămână în picioare, cază evidența, numai să nu cază și să nu se strice placul unor poftă stăpânitoare. Dacă printr'o neputință, Mântuitorul s'ar fi declarat pentru ei, și și-ar fi acomodat învățământul după maximele lor, oh atunci de sigur că nu i-ar fi lipsit aplauzele, nu admirațiunea, nu stima din partea lor. Dar fiindcă el, ca însuși adevărul ce era, le descoperia răătăcirile, le sbiciuia apucăturile și astfel le zdruncina prestigiul și autoritatea uzurpată, ori-ce ar fi făcut în bine și în adevăr, naintea lor era un păcătos: *Noi știm că omul acesta păcătos este*. Nu mai poate fi așadar nici o mirare văzând cu câtă silință se încearcă fariseii a travesti minunile și a suci învățăturile Mântuitorului. În cazul nostru, îi văzurăm că pe lângă toată strălucirea faptului, îi contestează existența, apoi, constrânși de evidență a o admite împotriva adevărului celui mai lămurit neagă să fi fost opera lui Isus. Pentru-ce? Pentrucă nu era pe placul intereselor lor. De aci toată acea răutate ce transpiră din fiecare cuvânt întru examinarea minunii; toată acea hotărâre de a asculta cu bucurie, ori-ce s'ar părea favorabil necredinței lor și a nu suferi decât cu mâhnire ceea-ce o combate și o restornă; de aci acea falsă pietate ce-i îndeamnă să protesteze contra împrejurării că vindecarea s'a făcut în zi de sărbătoare, măcar că precum le imputa o altă-dată Domnul, ei nu găseau nici un rău în scoaterea din puț a unui dobitoac în zi de Sâmbătă; de aci și acea purtare violentă de a înfrica pe bietul orb, de a-l încurca cu întrebări și observări măiestrite și de a-l face să-și închidă gura, să înceteze cu propovăduirea minunii, de aci în fine extremitatea oribilă la care-l împinge disperarea, de a atribui mai vârtos diavolului niște opere evident eșite din mâinile lui Dumnezeu, numai ca să nu fie siliți a aduce omagii, a se închina lui Hristos și a-l recunoaște de ceea ce era, de adevăratul Mesia. Și toate acestea pentrucă își

vedeau interesul propriu lovit pentru că acesta era singura regulă după care se forma judecata lor. Știm unde s'a sfârșit această răutate a fariseilor față cu persoana Domnului: s'a sfârșit prin osândirea lui, prin uciderea acestui miel nevinovat pe cruce între doi făcători de rele.

Dar lucrul și mai trist este, că purtarea fariseilor și-a găsit imitatori în toate timpurile. Spre a vă convinge n'aveți decât să vă reamintiți istoria ereziilor și a persecuțiilor creștinismului. Curgea în șiroaie sub ochii acestora sângele a mii și milioane de oameni din toate condițiunile fără de nici o altă vină decât că își dădura numele lui Hristos, și profesau o religie cu dogmele cele mai sublimе, cu morala cea mai sfântă, cu exemplarele cele mai desăvârșite ale tuturor virtuților; curgea în șiroaie sângele martirilor și tiranii vedeau cu ochii cum sângele vărsat se făcea sămânța creștinilor, dar cruzimile nu încetau, și gândirile lor nu se ridicau la scrutarea cauzelor unui asemenea eroism, nu, pentru că interesele unei vieți scandaloase dictau altfel, nu, pentru că cultul unor zeități infame și încurajatoare a tuturor viciilor poftia distrugerea creștinismului!

Sub alte forme, prescrise de deosebirea împrejurărilor, dar același era spiritul și caracterul particular al ereziilor, ai căror capi și urmași ridicau până la stele pe toți ceice simțeau ca și ei, de vreme ce aruncau în abizul iadului pe ceice înflăcărați de spiritul Domnului, pășiau cu bărbăție întru combaterea rătăcirilor lor. Ca și fariseii din evanghelia noastră, ei pe sine se mândreau a fi cei mai înțelegători ai lucrurilor sfinte, cei mai înzestrați cu virtuți și cu știință, cei mai sinceri urmași ai disciplinei celei vechi; ei pe sine se țineau de singuri cunoscători ai spiritului evanghelic, de singuri moștenitori ai adevărului, de singuri cari aveau dreptul să zică: *Noi suntem învățații lui Moise*. Iar alții, cari, ca și orbul norocos, erau în realitate străbătuți de spiritul Domnului și lu ninați de grația sa, cari își mortificau trupurile, reducându-le cu apostolul în sclăvie, erau niște imbecili, niște fanatici, despre cari repețiau în mii de chipuri: *Întru păcate te-ai născut tu tot, și tu ne înveți pe noi*.

Acum timpul ereziilor a trecut, respective inimizii lui Hristos au început încă din veacul din urmă o altă tactică,

uzată altmintrelea și aceea de un Iulian apostatul, cari nu sunt decât minciuni, să zic așa cu însuși materialistul Virchow. Sub cuvânt că ar avea monopolul științelor, în mâinile unor anumiți oameni, în capetele unor anumiți învățați, ipotezele cele mai cutezătoare, închipuirile cele mai fantastice, cunoștințele cele mai superficiale în materie de filozofie, devin rezultate zdrobitoare și arme prea puternice de ale științei, înaintea cărora, stând la afirmările lor, religiunea trebuie să dispară ca un ce moștenit dela veacurile de întuneric.

Dar nu, domnilor, fie zis în treacăt, nu știința e de vină pentru asemenea sbuciumări sgomotoase contra religiunii; căci adevărata știință cum a fost pururea așa este și acum, o conlucrătoare sirguincioasă a religiunii întru cultivarea spiritului omenesc, este și ea o flică a Dumnezeului nostru carele se numește Dumnezeu științelor, este o armă cu care noi înșine ne pogorîm pe terenul de luptă al vrășmașului, este un mijloc prin care mai ușor deosebim neghina de grâu, și adevărul de eroare, de falzitate și de minciună; proba neperitoare despre aceasta o avem în imensa pleiadă a geniilor ilustre ce împodobesc numele creștin pe toate ramurile activității minții omenesti.

Dacă însă nu știința e de vină de abuzul ce se face cu numele ei contra religiunii, atunci care și unde este cauza acestei rătăcirii? Care și unde este cauza că acești preținși reprezentanți ai științei, printre cari sau după cari se înșiră sclavii libertinajului de toate categoriile, — îți rîd în față când le pomenesti de păcat, de infern, de judecata lui Dumnezeu? Cauza este și aci tot interesul lor propriu, carele se simte genat de adevărurile înfricoșate ale religiunii, și de aceea pretinde ca ea să se stângă din lume, ca păcatul să fie o glumă, infernul o sfaimă copilărească, judecata Domnului și una și alta. Aceștia, ne mai putându-se închina de ochii lumii zeităților absurde, încestuoase, adultere, imorale, cum erau cele născocite și închise de idolatria păgână pe muntele Olimpului, — au ajuns la negarea religiunii sub masca științei. Și dacă cu toate aceste, mai țin când și când la observarea unor forme externe, pe cari le numesc forme goale, aceasta o fac căci găsesc în observarea lor, dacă nu tot ceeace

găseau ucenicii lui Moise, dar găsesc o oarecare îndestulare a intereselor lor proprii, cum ar fi reputațiunea de oameni ce țin cont de sentimentele poporului, reputațiunea de fii credincioși așezămintelor străbune ale părinților lor și peste toate un mijloc puternic și indispensabil spre a stăpâni peste poporul ignorant.

Răutatea interesului propriu însă, ca criteriu de judecată, ca îndreptar pentru viață, răutatea spiritului lumii cum îl mai numește Evanghelia, e atât de mare și de lăptă, încât spre a ne convinge de ea, nici nu-i de lipsă să alergăm cu conziderările așa de sus. Căci spunei-mi ce altă dacă nu tot interesul propriu este cauza care îndobște ne face să avem păreriile cele mai strâmbe în privința deaproapelui nostru? De câteori, oh, judecata nu se face după dreptate și după adevăr, nu după meritul ce este întru faptele semenilor nostri, ci după interesul ce este întru noi, nu după însușirile lor bune sau rele, ci după binele sau răul ce ne vine dela ei? Da, aceasta este cauza de virtuțile cele mai alese sunt batjocurite, intențiunile cele mai curate străvestite, și meritele adevărate nerecunoscute, trase la îndoială sau ciuntite și reduse la nimica; pe când de altă parte se aduc laude exagerate mediocrităților, se încurajează vițlul, se excuză acțiunile cele mai deplorabile, se țin de ușurințe neînsemnate conversări și fapte oprite de legea sfântă. Iată în scurte cuvinte rădăcina invidiei, din care apoi ca și dintr'un izvor îmbelșugat lasă și se varsă peste societate înșelăciunile și fățarniciile, neîncrederea împrumuată, ura și certurile cu toate urmările lor. Iată, eu zic, cauza și izvorul nenumăratelor nedreptăți ce umplu lumea, și cari făcură pe psalmistul să exclame: *„Însă deșerți sunt fiii oamenilor, mincinoși fiii oamenilor în cumpene”* (Ps. 61, 9), va să zică că puși ei în cumpănă, decât aburul mai ușori vor fi, de vor începe adică a judeca după interesele lor.

Am văzut în ce adâncă orbire sufletească duce pe om interesul propriu luat ca bază a judecății. Dar cum ne vom ști scăpa ori prezerva de o cursă așa de largă întinsă sufletelor noastre? Oh, numai imitând pe orbul vindecat la trup și îndreptat la suflet prin grația lui Hristos. Deși ignorant, el, tare fiind în credința și iubirea Binefă-

cătorului său, nu se lasă a fi înșelat de pretinsa știință a fariseilor, ci cu statornicie și cu curaj îl mărturisește înaintea lor. Fie așadar și credința noastră vie, tare, neclătinată, și prin convicțiunea ei vom zdrobi cursele și atacurile necredincioșilor, prin sinceritatea ei vom storce admirațiunea și respectul celorce ne hulesc, prin curajul ei vom învinge lumea, prin statornicia ei vom înainta din virtute în virtute, iar prin toate aceste însușiri nobile ce trebuie să le aibă credința întru noi, cu adevărat vom mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor, și făcând aceasta, cuvântul său este, că și el ne va mărturisi înaintea Tatălui său ceresc în ziua de vecinică răsplată ce-i așteaptă pe toți ceice îl iubesc pe el și urmează poruncile lui. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXV.

DESPRE PERSEVERANȚĂ.

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 16 Aprilie 1893.)

*„Întru slobozenia dară cu carea
Hristos pre noi ne-a slobozit, stați, și
nu vă cuprindeți iarăși cu jugul robiei.”*
Galat. 5, 1.

Hristos cel ce a înviat din morți nu mai moare, moartea pe dânsul nu-l mai stăpânește (Rom. 6, 9). Din această însușire esențială a învierii Domnului sf. Pavel trage o consecință de cea mai mare gravitate pentru noi. **„Așa și voi, sunt cuvintele dânsului către Romani, *socotiți-vă pre voi morți a fi păcatului, și vii lui Dumnezeu*”.** (ibid. v. 11.) Invierea Domnului adică nu este numai o dogmă și o dogmă fundamentală a religiunii încunjurată de cea mai mare lumină ce o poate dori o minte sănătoasă spre a o îmbrățișa cu iubire și a o mărturisi cu tărie înaltea lumii, ci este totodată și un exemplar, un tip, un model, după care trebuie să-și îndrepteze viața toți cei ce s’au scăpat de jugul păcatului prin primirea marelui dar al grației divine. Prin însuș faptul justificării noastre așadar, prin însuși curățirea conștiinței noastre prin lacrimile unei sincere pocăințe, prin însuș învierea sufletelor noastre din starea păcatului, noi am contras grava datorință de a rămânea statornici în viața cea nouă a sufletului, de a păzi cu scumpătate darul primit. de a ne sili pururea ca să nu cădem iarăși în sclăvia păcatului, căci numai astfel, numai având acest caracter de nemurire al Mântuitorului, întoarcerea noastră va fi cu folos, numai astfel îndreptați pe pământ vom putea intra odată triumfători întru cereasca împărăție a lui Isus Hristos.

* * *

Viața cea nouă la care am înviat din moartea păcatului, în sine este nemuritoare ca și sufletul, subiectul ei; legătura cea sfântă ce s'a stabilit prin praf între om și Dumnezeu, din partea acestuia este vecinică și întărită cu jurământ, care, după expresiunea sfântului Pavel, nu se poate schimba, căci neschimbător este acela ce l-a făcut. Dacă însă cu toate acestea se întâmplă de se stinge o viață atât de nobilă și să rupe o legătură atât de întărită, cauza este singur numai voința cea rea a omului și dorința sa nelegiuită de a se cufunda iarăși în abizul răutății din care fusese scos cu un preț așa de mare. *„Domnul Dumnezeu tău, mai zice Scriptura, este Dumnezeu credincios, cel ce păzește legătura, și mila celor ce-l iubesc pe dânsul și celor ce păzesc poruncile lui”*. (IV. Moise 7, 9). Este credincios, pentru că fiind înșasi bunătatea și sfințenia, Dumnezeu nu poate părăsi o lucrare izvorită din înșasi nemărginita sa îndurare, o lucrare pentru a cărei efectuare n'a cruțat pe Fiul său ci pentru noi toți l-a dat pe dânsul, l-a lăsat oamenilor să-l batjocurească și între doi făcători de rele să-l răstignească pe cruce. Păzește după aceea legătura și mila celor ce-l iubesc pe dânsul în mii și mii de chipuri, luminându-le neconținut mințile întru cunoașterea adevărului, întărindu-le voința întru urmărirea binelui, îmbărbătându-i prin exemple salutare, scutindu-i de ocazii periculoase, apărându-i de orice rău mai bine de cum își apără o mamă iubitoare pe acela ce este pupila ochilor și odorul cel mai scump al inimei sale.

În schimb pentru această credință ce nu scade nici odată fără numai când noi o simțim să scadă, în schimb pentru aceste binefaceri nenumărate cu cari ne îmbogățește Dumnezeu viața cea nouă la care ne-a renăscut prin sfintele taine, ce cere acum el din partea noastră? Nimic alta fără numai să răsplătim iubirea cu iubire, să-i fim și noi credincioși, să cultivăm virtuțile ce le-a sădit în inimile noastre odată cu vărsarea darului, să ne înmulțim prin toate aceste meritele și să ne mărim strălucirea coroanei gătite de dânsul ca de un drept judecător al vieții noastre. Putea-s'ar cere un lucru mai rațional decât acesta? Mințea omenească putea-și-ar ea închipui

ceva de mai nobil decât o recunoștință fiească pentru binefaceri așa de mari și împărțite într'un mod atât de gratuit?

Pe cât de raționabilă este însă statornicia sau perseverența creștinească, pe atâta este și de necesară; o spuse aceasta lămurit Mântuitorul când zise că acela ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui. Spre a străbate și mai adânc acest mare adevăr, trebuie să deosebim între perseverența vieții și perseverența finală. Cea dintâi este din partea lui Dumnezeu un șir neîntrerupt de ajutoare și de grații întinse aleșilor săi spre a-i face să ajungă în pacea și iubirea sa la moștenirea ce le-a gătit-o în cer; iar din partea noastră perseverența vieții este tot un șir de fapte bune săvârșite în spiritul și după prescripțiunile legilor sfinte și prin cari noi, sprijiniți de grație, merităm aceea moștenire glorioasă și ne asigurăm obținerea ei ca și o răsplată datorită muncitorului ce a purtat sarcina zilei în viaa stăpânului său. Toate faptele, toate acțiunile bune din cari se compune, ca și din tot atâtea zale acest lanț mântuitor, sunt de aceeaș fire în privința meritului. Cel din urmă act însă, cea din urmă zală din asemănarea făcută, având destinațiunea de a fi ca și o cunună și o consumare a tuturor faptelor bune, de a ne introduce în viața cea vecinică, de a ne lega pentru totdeauna nedespărțit de iubirea lui Dumnezeu, are o deosebită importanță, și se numește perseverența finală. Ei bine, cum putem ajunge noi la acest dar, fără de care deșartă ne este viața, deșarte toate ostenelele de pre pământ? De credință este, că noi orice am face, nu-l putem dobândi cu un merit de dreptate sau cu un drept de al pretinde; numai puțin adevărat însă este, că îl putem dobândi cu un merit de conveniență bazat pe bunătaea și îndurarea celui ce vrea ca toți oamenii să ajungă la cunoștința adevărului și la mântuire, și carele niciodată nu deneagă darul celor ce fac cât este în putința lor, celor ce-și dau toată silința de a rămânea credincioși, de a-și mortifica poftele răzvrătite, de a încunajura ocaziunile de păcat, de a împlini legea în toată întinderea ei. Va să zică, după regulile comune ale Providenței divine, darul perseverenței finale este rezultatul per-

severanței vieții, a stăruinței în bine și în păzirea poruncilor dumnezeiești, acela se va mântui care va răbda până în sfârșit.

Iată, domnilor, caracterul ce trebuie să-l aibă viața voastră cea nouă la care ați ajuns prin pocăința făcută în aceste zile mari ale creștinismului; un caracter de statornicie în bine, durabilă și neperitoare, cum este exemplarul ce vi s'a pus înaintea, învierea Domnului Hristos. Aci eu las conștiinței fiecărui de a se examina, că oare strălucește în pocăința făcută acest caracter, această însușire indispensabilă pentru ca ea să fie sinceră și vrednică de un creștin. Și mai vârtos voi adăuga un cuvânt asupra extremului pericol în care se află toți cei-ce refuză a se împăca cu Hristos pentru niște motive cum ar fi lenevirea, nepăsarea, respectul uman, frica puerilă de criticările lumii și încă o sută ca aceste, dar toate motive pe cari n'ar trebui să ne fie permis a le pomeni unui creștin conștiu de chemarea sa, unui om cu judecată sănătoasă și pătruns de demnitatea ființei și a rolului său în lume. Pentru aceștia și pentru ceta-ce din nenorocire după pocăință s'ar întoarce din nou la căile păcatului, sau spre a uza de limbajul scriptural, la boritură de mai înainte, pentru toți aceștia, amar mie dacă n'ași repeți cu principele apostolilor: *„Mai bine era lor, să nu fie cunoscut calea dreptății, decât după-ce o au cunoscut a se întoarce dela sfânta poruncă carea s'a dat lor“*. (II. Petru 2, 21.)

Loc de excuzare în fața acestei sentințe divine pentru un creștin nu există, pentru că ei toți au cunoscut calea dreptății prin faptul însuși că sunt creștini; apoi acolo sunt predicările bisericei, glasurile preoților, acolo sunt sfaturile și exemplele adevăraților creștini; de cumva însă toate aceste le-au batjocorit și desprețuit, vina nu poate decât să le fie și mai mare. Cunoscând așa dar calea dreptății și părăsind-o, soarta lor se numește mai rea decât bunăoară a unor păgâni crescuți în cea mai deplorabilă ignoranță; pentru că asemenea creștini răutății păcatului și rătăcirii în care petrec, prin faptul însuși adaug și răutatea celei mai mari ingraturități. Aflându-se pe calea dreptății și toți s'au aflat odată, ei erau încunjuțați de binefacerile cele mai alese ale cerului, fii adoptivi ai

lui Dumnezeu, ei aveau dreptul la moștenirea de veci și nu le lipsia darul de a rămânea statornici pe aceeași cale a dreptății. Intorcând-se însă înapoi, au desprețuit moștenirea, au profanat sângele Fiului lui Dumnezeu cu care au fost rescumpărați, bunătatea cea mare au plătit-o cu cea mai urită necredință, vicleșug și desprețuire. Și dat fiind că gratitudinea se măsoară după mărimea binefacerilor primite, ingratitudea lor devine un monstru întreg de răutate. În zadar am căuta și aci loc de excuzare, căci nimica nu găsim, nu surprinderea ocaziunilor și aleșuirile lumii înșelătoare, după-ce erau preveniți asupra pericolului, nu violența patimilor ori slăbiciunea forțelor, după-ce ajutorul de sus le era la îndemână spre a eși biruitori, nu lipsurile vieții materiale, după-ce zis este din partea celui Atotputernic: Căutați mai întâlu împărăția lui Dumnezeu, și toate aceste se vor adauge vouă.

Concluziunea firească din cele desfășurate până acilea într'un chip așa de scurt, nu poate fi decât una pentru cei dreپți și alta pentru cei depărtați dela calea dreptății. Celor dintâin le vom zice cu apostolul: *Cel-ce i-se pare că stă, să ia aminte, ca să nu cază*" (I. Cor. 10, 12.); să se silească prin toate faptele cele bune, prin rugăciuni și practica neobosită a virtuților să rămână statornic și sîrguincios întru a urma lui Hristos. Iar celor de al doilea, celor-ce de nou ar fi apucat pe căile rautății, după-ce cu dreptul i-am înspăimântat asupra pericolului în care se află, le vom zice: ridicați speranța voastră, că ori cât de anevoioasă ori imposibilă s'ar părea îndreptarea voastră, nu uitați că la Dumnezeu toate sunt cu putință, timpul este cel mai propițiu și o nobilă sfortare din partea voastră va face violiță Cerului și-l va îndupleca spre iertare, da îl va îndupleca, căci însuși ne-a asigurat, că nu voiește moartea păcătoșului, ci să se întoarcă și să fie viu. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXVI.

SFÂNTUL DUMITRU.

(1893.)

*„Și veți fi mie mărturie în Ierusalim,
și în toată Iudea, și în Samaria, până
la marginea pământului“.*

(Fapt. apost. 1, 8.)

Prin aceste scurte cuvinte încredința Isus Hristos ucenicilor săi cea mai glorioasă, dar în același timp și cea mai grea dintre sarcinile ce puteau fi puse pe umerii unor oameni muritori, și în deosebi a unor simpli pescari de pe țărmurile Tiberiadel. A da mărturie lui Hristos, însemna a propovădui divinitatea lui, a lăți învățăturile lui, a stabili pe pământ cultul și venerațiunea sa, a celui ce murise răstignit pe cruce; însemna a distruge erorile, a nimici superstițiunile grămădite timp de preste patru mii de ani de vițiile oamenilor, a întoarce, a lumina, a sfinți întreaga lume. Planul era sublim și vrednic de maiestatea atotputernicului Dumnezeu. Dar a da mărturie lui Hristos mai însemna a ataca credințele tuturor popoarelor, legile și obiceiurile împărățiilor, capriciul și volnicia stăpânitorilor lumesci ridicate pretutindenea în maxime de stat; însemna dreptaceea a se expune osândirilor, chinurilor și morții. Pericolul era înfricoșat, și trebuia un curaj ce nu-și poate avea isvorul în pieptul omului, un curaj supranatural, spre înfruntarea lui. Cu toate acestea proiectul s'a împlinit, minunea s'a făcut; apostolii i-au dat până la unul mărturie pecetluind cu sângele lor Evanghelia ce au stabilit-o pe pământ. Mai mult, ei au lăsat în moștenire curajul lor celor pe cari i-au învățat, încât lumea n'a întârziat de a vedea un stol fără de număr de mărturii, de eroi neînvinși,

cari la rândul lor cu sângele au pecetluit temeinicia învățaturii moștenite.

Printre acești eroi fără de seamă cu cari se mândrește Biserica lui Hristos, dați-mi voie să vă înfățișez astăzi pe Sfântul și marele martir Dumitru, venerat cu deosebire în orient, dar tot așa de scump în apus, căci și el este al nostru, și el este fiul ilustru al Bisericii catolice a lui Isus Hristos.

* * *

Suntem la începutul veacului al patrulea. Biserica lui Hristos se află neconținut într-o stare de înflorire. Apostolii săi, și fiecare creștin era un apostol, zilnic cuceriau cu milele noi supuși cerescului stăpân, gloria crucii se lățise în toate părțile lumii cunoscute, iar încercările, de schismă și de herezie făcute de Gnostici, Sabeliani și Novațiani cu scopul de a-i sfășia sinul și a-i întuneca strălucirea învățăturilor, rămaseră zădarnice, deși îi stoarse multe și ferbinți lacrimi, oh lacrimi de durere ce aveau să-i curgă mai târziu în șiroaie nesfârșite pentru și mai durerosul rezultat ce-l obținură pe aceleași căi Fotie și Cerularie în răsărit, Luther și Calvin în apus. S'ar fi părut, că botezul sângelui prin care trecuse și se întărise mireasa lui Hristos, ar fi trebuit să înceteze, s'ar fi părut că înțelepciunea păgânească după atâtea dovezi uimitoare ar fi trebuit să capituleze dinaintea crucii, că conducătorii statului roman după atâtea opintiri zădarnice de a distruge numele creștinesc, ar fi trebuit să-i recunoască tăria neînvinsă și chiar să caute, până mai era timp, în vigoarea creștinismului leacul vindecării unui imperiu ce cu pași repezi înainta, pe lângă toate succesele efemere, spre fatalul povârniș al apunerii lui. Dar nu, nici botezul sângelui n'a încetat, nici inimile persecutorilor nu s'au înmuiat. Pentru răutatea oamenilor, în cartea Provedinței divine era scris altfel. Colosul roman trebuia să cadă, și să cadă mai mult de loviturile barbarilor dinlăuntru, vițiu și destrăbălarea morală, decât de atacurile celor din afară. Mai înainte însă ocârmuitorii statului cătuși de puțin luminați de experiența a trei veacuri, ținură a da o nouă și cea mai groaznică încercare de a distruge ceea-ce împlântase însuși brațul celui Atotputernic. Dioclețian, Galeriu și Maximian, acești

trei monstri ce conduceau frânele imperiului, la anul 302 începură lupta cu o cruzime pe atât mai mare, pe cât, după gândirea lor, spre rușinea imperiului, creștinismul până atunci eșise pururea învingător, ducând cu sine prăzi din ce în ce mai numeroase, spre a le pune la picioarele lui Hristos. Printr'un edict publicat în toate colțurile imperiului tiranii impuse ștergerea bisericilor creștine de pe pământ, arderea cărților sfinte, confiscarea bunurilor, ridicarea dreptului de apărare al creștinilor, lipsirea de onoruri și demnități, aruncarea în închisori, scurt, siluirea lor prin orice chinuri și torturări, ca să jertfească idolilor, adică unor zeități infame, născocite pentru legitimarea tuturor vișilor.

Prescripțiunile edictului s'au și executat cu furoare nemărginită și în în chipurile cele mai sălbatice, mai crude și mai barbare; rezultatul însă a fost iarăși un triumf dintre cele mai sublime ale Bisericei lui Hristos, o coroană strălucită, un șir fără de capăt de martiri din toate vârstele și condițiunile, cari devremece au întărit prin sângele lor temeinicia și originea dumnezească a sfintei noastre religii, au devenit și tot atâtea exemple de încurajare, de imitare pentru noi.

Printre aceste victime ale persecuțiunii lui Dioclețian, printre acești iluștri eroi ai credinței noastre este și Sfântul Dumitru, împodobit de biserica orientală, care repet, era una și nedespărțită de cea apusană, cu gloriosul titlu de mare — martir. Coroana de martir dânsul și-a luat-o cătră anul 306, în Tesalonica, capitala Macedoniei, pe acel timp unul dintre cele mai importante și mai înfloritoare orașe ale imperiului. O tradițiune constantă și nu fără temei spune, că el a fost proconzul în acea metropolă a Iliricului, o funcțiune la care n'ar fi nici o mirare că ajunsese un creștin, pentru că știut este că creștinismul încă de mult străbătuse în toate ramurile vieții romane; palatul Chesarilor, forul, armata, toate cuprindeau o mulțime de creștini; toate le-am umplut, zicea Tertulian păgânilor, lăsându-vă vouă numai templele.

Puțin imoportă însă pentru gloria Sfântului Dumitru împrejurarea de a fi purtat ori ba o asemenea funcție onorabilă; pentru că noi știm, că el și înainte de a-și vărsa sângele pentru Hristos, umbla cu statornicie în căile dom-

nului agonisindu-și astfel adevăratele merite ce premerg gloriei neperitoare și singură mai cu seamă vrednică de ostenele omului. Au fost drept mulți printre martirii noștri, cari numai în ultimul moment al vieții lor s'au întors la Hristos, devenind ca și fără de veste din perzekutori mărturiile lui, ceea ce demonstra tăria și eficacitatea grației divine, puternică, precum este scris, a scoate și din pietri pe fiii lui Avram, a face într'un singur moment cel mai mare sfânt din cel mai mare păcătos. Dar regula generală, după părerea sfinților Părinți este, că cea mai bună pregătire pentru martiriu este deprinderea de mai înainte cu virtuțile creștinești. Nu fraților, zicea sf. Gregoriu Marele, poporului său, celebrând laudele unei fecioare martire, aceea pe care noi o sărbătorim, n'ar fi avut tăria de a muri pentru Dumnezeu, dacă n'ar fi început cu omorîrea în sine a tuturor datorințelor pământești. Tot pentru ilustrarea acestui adevăr, sfântul Pavel se folosește de asemănarea luptătorilor de pre pământ. Dacă ceia ce se pregătesc, zicea dânsul, ca să se lupte și să dobândească cununa pe arenă, încetează dela plăcerile ce ar putea să i slăbească, se deprind, se chinuiesc pentru un lucru trecător, cu cât mai vârtos nu trebuie să ne silim noi pentru o cunună neveștejită? „*Și aceia adică ca să ia cunună stricăcioasă, iară noi nestricăcioasă*“ (I. Cor. 9, 25). Iar înaintea tuturor a spusese însuși Mântuitorul; că cine vrea să vie după mine, să se lapede de sine, adică de înclinațiunile cele rele, de scăderi, de patimi; ceea ce nu se poate obține decât printr'o viață cu adevărat creștinească. Ei bine, noi știm, că tocmai aceasta era calea pe care umbla sf. Dumitru. Urmând acestor învățături, și imitând viața și luptele apostolilor, el în acelaș timp întăria credința fraților săi prin puterea îndemnurilor la statornicie și prin strălucirea faptelor sale celor bune, devenind astfel un adevărat propovăduitor al tainelor crucii și un măiestru de pietate.

Într'aceea se aproia cîasul vecinicei răsplătiri. Cezarul Galeriu venind în Tesalonica, soldații săi, destinați a prinde pe creștini, n'avură greutate de a găsi pe sfântul nostru, carele netemându-se de moarte, n'avu nici o grabă de a se ascunde. Adus în fața tiranului, acesta, după ce văzu

că e zădarnică orice încercare de a-l face să jertfească idolilor, de a se lăpăda de Hristos; mai mult, văzând cu câtă bărbăție răspunde cu sfântul Petru, că trebuie să ascultăm mai vârtos pe Dumnezeu decât pe oameni, — porunci soldaților să-l facă în bucăți. În chipul acesta, în prezența tiranului sfântul Dumitru își dădu sângele pentru mărirea aceluia ce cu dumnezeiescul său sânge îl rescumpărase pe lemnul crucii. Trupul său rămase în locul masacrului, iar noaptea următoare niște creștini îl îngropară pe ascuns într'un loc puțin vrednic de dânsul, unde a rămas timp mai îndelungat ca și uitat de oameni. Dar n'a fost uitat de Dumnezeu. Nu, pentru că una dintre răsplătirile croite de dânsul virtuții pe pământ este aceea, de a-i face pomenirea sacră și glorioasă posterității, și de a voi, ca, pe când numele neascultătorilor săi să dispară cu sunetul bronzului ce le vestește moartea, acela al dreptilor dimpotrivă să rămână întipărit în inimile oamenilor spre semn de pace și de binecuvântare. Pentru aceea mormintele acelor eroi valoroși, ce ne s'au îndoit a-și da viața pentru onoarea credinței, chiar și din adâncul ultării au fost scoase și făcute drept tot atâtea școale de tărie creștinească, și sanctuare ale grației din cari ies glasuri de pilde luminoase, de îndemnare, de îmbărbătare și de mângăiere pentru fiii bisericei. De vreme ce așadar tiranul lui a dispărut fără de urmă, nelăsând decât un nume egal cu barbaria și sălbătăcia, gloriosul nostru martir chiar și în privința trupului său a putut striga cu profetul: „*Și mă volu scula, că de voiu ședea întru întunec, Domnul mă va lumina*“ (Mich. 7, 8). În scurtă vreme într'adevăr mormântul său, pe care un veac mai târziu Leonte Prefectul Iliricului ridica o biserică pompoasă, deveni strălucit prin faptul peregrinajelor pornite din toate colțurile orientale și prin mulțimea minunilor ce se făceau acolo, și pe cari pe lângă tradițiunea unui întreg popor ni-le lăsară scrise bărbați vrednici de toată credința, cari în parte au fost martori oculari și chiar împărtășiți ca Metafrast, de binefacerile vindecătoare ce eșiau din glorioasele oseminte.

Mai mult, venerațiunea sa publică și solemnă străbătu până departe în apus unde, și încă chiar în eternă cetate prin veacul al nouălea subzista o capelă veche ridicată

întru onoarea lui. *Și mă voiu scula, că de voiă ședea întru întunerec, Domnul mă va lumina.*

Zice acum sf. Augustin, că sărbătorirea martirilor este o îndemnare continuă spre martiriu și totodată o invitație de a imita ceea ce ne facem o datorință de a onora. (Serm. 47 de sanctis). Invățătură cu atât mai luminoasă, cu cât ea nu este decât o concluziune strânsă din marile cuvinte pronunțate de Mântuitorul nostru: Că cine iubește mai mult pe tată, frate, fiu decât pe mine, nu este vrednic de mine (Mat. 10, 37). Pentru noi, eu o recunosc, au trecut timpurile acelor mari perzecuțiuni cari cereau precum văzurăm, viața sau moartea creștinului, vărsarea sângelui pentru numele lui Hristos, sau trădarea acestuia, ceea ce însemna pururea cât o moarte vecinică; grație gradului de cultură la care au ajuns popoarele europene tot numai pe baza Evangheliei, noi ne bucurăm de libertăți publice întru preamărirea Dumnezeului nostru, altarele noastre nu mai stau ascunse sub pământ, ci la lumina zilei cu intrare deschisă tuturor, și apărute de coroane regale pe cari strălucește semnul crucii. Prin aceasta însă o iotă nu s'a schimbat din datorința noastră de a fi stăpâniți de spiritul lui Hristos, de a-l iubi mai pe sus de viața noastră, de a-l urma purtându-i crucea suferințelor, mortificându-ne poftele și luptând fără de încetare contra nenumăraților vrășmași ai mântuirii noastre, cari pururea vor da asalt iubitorilor de Dumnezeu. Dar cum ne împlinim noi această datorință? Ah, fraților, zicea sf. Ciprian creștinilor din Cartagena, e un ce foarte straniu, că pacea de care se bucură acum biserica, să nu servească decât spre a ne corumpe și lăncezi. Pe cât timp a ținut perzecuțiunea, noi eram vioi și plini de înflăcărare, dar acum când creștinismul respiră liniștit, noi lăncezim; neavând a ne lupta decât cu noi înșine, noi cădem; vițile noastre sunt singurii nostri perzecutori, și noi cu atâta ușurință ne lăsăm a fi învinși. Lenevirea în privința sufletului ne slăbește pe noi, pe cari nu ne-au putut slăbi războaiele: *Et nunc frangunt otia, quos bella non vicerant.* Așa este din nenorocire, căci una și aceeași credință, care în piepturile martirilor era învingătoare asupra barbariei și cruzimilor, astăzi la cea mai mare parte dintre creștin

e sclava indiferentismului, ușurînței, cupidităților și senzualității.

Dintre cei trei vrășmași ai mântuirii noastre, pe cari ni-i numește apostolul, adică diavolul, trupul și lumea, cel mai înfricoșat este trupul, departe însă de a se ținea de vrășmaș, se ademenește, se cruță, se cufundă în plăceri, până când creștinul rămâne subjugat necuratelor lui dorințe; cel mai măiestrit este diavolul cu toate ispitirile lui, dar nu numai că omul nu se înarmează contra machinărilor lui, ci este în înțelegere cu el, îi plac ispitirile, le caută, le provoacă în mii de moduri; cel mai lipicios este lumea cu pompele și bogățiile ei, și în loc de a fugi de așeziurile ei, se caută, făcându-se un merit întru îmbrățișarea deșărtăciunilor ei. Nu însă, o creștinilor, nu acesta-i drumul ce duce la mântuire, nu-i acesta modul de viață ce-l poartă de la noi Hristos. Dacă suntem așadar jaluzi de binele nostru sufletesc, dacă ne mândrim a fi creștini și fii ai Bisericii sfinte, să ne hotărâm cu seriozitate, să ne silim cu grabă a ne întări cu armele credinței, cu rugăciunea, cu împlinirea poruncilor sfinte, și astfel vom învinge pe cei trei vrășmași oribili, și ne vom agonisi și noi cununa cea neveștezită ce a pregătit-o Dumnezeu celor ce bine se vor fi luptat. Amin.

XXVII.

SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL ȘI FARIZEII.

(Tăcută la 15 Decembrie 1893.)

*„Gătiți calea Domnului, drept faceți
cărările lui”.* Mat. 3. 3.

Predicând Ioan Botezătorul în Vitavara de cea parte de Iordan, judeii din Ierusalim au trimis preoți și levii dintre farisei ca să-l întrebe pe dânsul: tu cine ești? Și a mărturisit și nu a tăgăduit, și a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul. Și l-au întrebat: Ce dară ești? Ilie? și a zis: nu sunt. Ești Profetul? și a răspuns: Nu. Atunci l-au zis: Cine ești, ca să dăm răspuns celor ce ne-au trimis. Ce zici despre tine însuși. Zis-a el: Eu sunt glasul celui ce strigă în pustie, gătiți calea Domnului, precum a zis Isaia prorocul. Și l-au întrebat pe el și i-au zis: Pentru ce dară botezi, dacă nu ești Hristosul, nici Ilie, nici Profetul. Răspuns-a lor Ioan grăind: Eu botez cu apă, iar în mijlocul vostru stă acela pe care voi nu-l știți. Acela este cel ce vine după mine, care mai înainte de mine a fost, căruia nu sunt vrednic să-i desleg curelele încălțămintelor lui. (Ioan evang. cap. II.)

Destinat de Provedința divină a găti calea Domnului, a dispune inimile oamenilor pentru primirea cuvințioasă a așteptatului Mesia, Sf. Ioan Botezătorul predică cu cuvântul, dar mai ales cu fapta unei vieți admirabile botezul pocăinței întru iertarea păcatelor. Vestea numelui său și răsunetul liniștii sale predicățiuni străbătuse de parte peste țărmurii Iordanului. Mulțime de popor din Ierusalim și din toată Iudeea alerga la dânsul spre a-și mărturisii păcatele. Uimiți de tăria cuvântului său și de strălucirea virtuților lui, cu toții îl țineau de un mare

Profet, ba încă unii ajunseră chiar a se îndoi, că oare n'ar fi dânsul aşteptatul Mesia al cărui timp, după toate semnele prezise, tocmai pe atunci trebuia să sosească. Cu toate aceste frunzaşii Judeilor şi capii preoţimii lui Aron, nutriau gânduri rele asupra lui Ioan, pentru că se temeau ca nu cumva prin creşterea stimei şi veneraţiunii sale, să li se micşoreze vaza lor proprie să li se ştirbeze prestigiul cinsiei şi autorităţii de care se bucurau şi să nu li-se pericliteze interesele împreunate cu nişte poziţiuni sociale ținute fără de nici o vrednicie. Dar mai vărtos ei nu-l puteau suferi, pentru că dânsul sbiciuia cu curaj deplin destrăbălările vieţii lor, îi agrăla cu cuvântul de pui de viperă, tocmai pe ei cari iubeau închinăciunile prin târguri şi căutau locurile cele dintâi pe la ospete, pentru că le înfăţişa pe Mesia nu aşa precum şi-l închipuiau ei, ci ca pe un aspru judecător al faptelor lor, carele având în mâinile lui vânturătoarea, va curăţi arla sa şi va aduna grăul în grănarul său, iar plevile le va arde cu foc nestins.

Dacă însă ei nu-l puteau suferi, atunci, pentru ce l-au onorat cu trimiterea unei misiuni aşa de solemne? Unii dintre sfinţii părinţi recunosc cu drept cuvânt în această misiune o dispoziţiune dumnezeiască, ca poporul să fie asigurat despre sosirea Mesiei şi prin mărturia dată sinagogeii în modul cel mai sărbătorească, de un profet aşa de mare trimis anume cu acest scop de Provedinţa divină. Astfel mărturia lui Ioan, a celui mai mare şi totodată a celui din urmă dintre profeţi a devenit autentică şi pe deplin legală, şi prin urmare a luat Judeilor orice motiv raţionabil de a se mai putea îndoi despre sosirea faptică alui Mesia, iar lumii întregi a dat o dovadă nu mai puţin autentică, legală şi sărbătorească, că într'adevăr a răsărit soarele dreptăţii pentru celace şedeau în întunec şi în umbra morţii.

Aceasta însă nu împiedică ca să zicem cu Christom, că din partea Judeilor misiunea a avut o menire opusă şi întru toate asemenea aceleia ce o avură ei mai târziu când se sfătuiră asupra măsurilor de luat contra Domnului zicând între sine: „*ce vom face, că omul acesta multe semne face?*” (Ioan 11, 47). Şi într'adevăr, motivul principal al acestei hotărâri se pare a fi fost

ceeace noi numim astăzi interes politic și preocupare față cu opiniunea publică. Mișcarea și entuziasmul pentru Ioan creștea și se lăfia din zi în zi și se impunea venerațiunea cătră dânsul printre fiii lui Izrail. Deci spre a nu-și înstreina poporul, spre a nu contrazice sentimentelor lui, farizeii, oricât erau de mârniți cu inima, trebuiau să salveze aparențele: mijlocul ușor fu găsit, trimiterea unei misiuni solemne spre Iordan, prin care arătând că simțesc cu poporul rămâneau și mai departe în fruntea lui, și astfel cinstind pe Ioan, de fapt ei mai vârtos pe sine se cinsteau.

Nu recunoașteți, domnilor, în această purtare tipul oportunismului modern? Acum ca și atunci, stăpânitorii zilei în cea mai mare parte, stând la sunetul cuvintelor și la aparența lucrurilor, sunt plini de dragoste cătră popor, se închină până la pământ, — spre a nu mă depărta prea tare, ard de dragoste pentru credințele strămoșești, pentru pompele tradiționale ale cultului, dar înlăuntrul convingerii lor este o golătate, pe care uneori o și manifestează cu mândrie în cercuri mai restrânse. Ce să faci? Aparențele trebuie salvate, poporul trebuie stăpânit, numai cât, grație ușurinței cu care se comunică ideile, el, poporul, vede și pricepe și în loc de a răspunde unor asemenea conducători cu ascultare și cu supunere, mătănil și închinăciuni, pune mâna pe petrol și pe dinamită.

Dispare însă ori-ce umbră de îndoință asupra vicleniei farizeilor, când vom conzidera urmările străine la cari au ajuns puțin mai târziu. În loc să cinstească după cuviință pe Profetul Domnului, despre a cărui viață nepătată și învățături sănătoase se convinseseră îndeajuns, ei l-au aruncat în închisoare, unde s'a și sfârșit în modul cel mai tragic și mai barbar. Înzadar le spuse apoi Profetul că Mesia cel așteptat a sosit și este în mijlocul lor, înzadar le-a schițat marea și dumnezeiasca lui persoană, căci ei în loc de a-l căuta și primi, l-au batjocorit, l-au persecutat în tot chipul, până când l-au răstignit pe cruce. Toate ne îndreptățesc așadar a presupune cu temei că întrebarea lor: *Tu cine ești*, era făcută cu aceeași intențiune strâmbă și în acelaș spirit viclean cu care le era concepută cea analogă îndreptată Mântuitorului: „*De unde ești tu Hristos, spune nouă*” (Luc. 22, 67.)

Astfel, aceeaș misiune, care după dispozițiunile Provedinței era o faptă mare și preasfântă, pe partea Iudeilor n'a fost atare decât în aparență, căci în realitate pentru scopul pervers ce o dictase, pentru reaua voință ce o însoțise, n'a fost decât o curată ipocrizie. Nici nu poate fi altcum, pentrucă acțiunile noastre cu adevărat bune nu sunt și nu pot fi decât atunci când isvorăsc dintr'o inimă sinceră și o dreaptă convicțiune. Ochli oamenilor se pot înșela, măcar-că pentru învingerea ce în definitiv s'o aibă adevărul, nici în înșelarea aceasta nu poate rămânea pururea statornică, ci mai curând ori mai târziu se dă pe față. Dar nu se poate înșela ochiul preafaltului nostru stăpân și judecător carele scrutează inima și rărunchiul omului, înaintea căruia noi mai cu samă toți suntem responsabili de faptele noastre.

De unde urmează, că prin dispozițiunile cele rele ale inimei, prin invidie, jelozie și amor propriu excesiv se înve-ninează și se corump chiar și faptele cele mai bune și mai nobile: pietatea cea mai mare devine o ipocrizie, valoarea cea mai strălucitoare o vanitate, renumele cel mai bine stabilit o eroare publică, silința neobosită și zelul înflăcărat pentru propășirea binelui obștesc, o ambițiune lipsită de ori-ce caracter de virtute adevărată. Zis-a Mântuitorul, că cine nu este cu dânsul, împotriva sa este, și că cine nu adună cu el, risipește. Cu Hristos însă omul nu poate fi și nu poate aduna cu el, nu-și poate câștiga meritele vrednice de împărăția lui, dacă observarea legii nu iasă din sinceritatea inimei: Spirit este Dumnezeu, a mai zis dânsul, și închinătorii lui trebuie să i-se închine în spirit și în adevăr. Va să zică spre a purta cu vrednicie numele de creștin, nu este de ajuns a ținea numai formele externe ale religiuunii, iar cu spiritul, cu inima, cu convicțiunea a rămânea indiferent, nepăsător. Și cu toate acestea, spre nenorocirea lor, câți nu sunt cari nu cunosc și nu pășesc în viața lor fără numai pe aceasta cale îndoită. Cu Hristos atunci când țin câte o formă a religiuunii, când cercetează biserica deși mai rar, când se laudă a fi creștini. Contra lui Hristos, atunci când e vorbă de a se apropia de sfintele taine, de a da exemplu bun semenilor și supușilor lor, de a-și crește familia în spiritul Domnului, de a

păzi onestitatea în afacerile zilnice, de a observa legea întreagă creștinească. Și sunt contra lui în asemenea cestiuni, pentru că nu umblă, nu vorbesc, nu lucrează mișcați de spiritul lui, ci de spiritul lumii, de spiritul înșelăciunilor ei. „*Vai însă, exclamă înțeleptul inimilor celor fricoase, și mânilor celor slabe, și păcătosului carele umblă pe două căi*”. (Înțelep. lui Sirach 2, 13.)

Prea departe am urmărit însă deputațiunea iudeilor: păsește așadar înainte tu o Sfinte Premergătorule și fă cu intervenirea ta, ca prin admirarea sincerității și umilinței tale să cunoaștem și noi tot mai bine pe Hristos, și ca la lumina exemplului tău să ne hotărîm și noi a-i urma pe singura cale, e drept îngustă, ce duce la mântuire.

Nu, nu, răspunde Ioan iudeilor, nu sunt eu Mesia, și a mărturisit și a nu a tăgăduit, și a mărturisit că nu sunt Hristos. Pentru-ce însă atâta nerăbdare la un răspuns cerut numai prin cuvintele: *Tu cine ești?* Pentru că ținea de un ce fatal, precum și era, a lăsa și numai cea mai mică umbră de îndoiță în ascultătorii săi că el ar fi Mesia.

După aceea arătându-se pe sine însuși, nu începe cu înșirarea titlurilor onorifice ce le avea în realitate, dar nu după ideile cele greșite ale iudeilor, ci cu cea mai admirabilă umilință, vrednică de Premergătorul Celui ce Dumnezeu fiind s'a umilit pe sine până la moarte și moartea crucii, răspunde că este numai glasul celui ce strigă în pustie: îndreptați calea Domnului, și că nu-i vrednic să-i deslege curelele încălțămintelor lui.

Oprindu-ne aci, noi încă trebuie să ne punem întrebarea: Cum imităm noi un exemplu de atâta virtute? Cum vorbim noi de noi înșine? Căutăm noi în faptele și în cuvintele noastre înainte de toate mărirea lui Dumnezeu, sau din contră numai reputațiunea noastră? Ce răspundem la aceste mari întrebări, și cum ne apropiem noi de sărbătorirea nașterii aceluiaș Hristos, când Ioan Botezătorul carele a fost sfințit din sinul mamei sale, nu se simte vrednic nici măcar de condițiunea unui sclav față cu dânsul: Căruia nu sunt vrednic a-i deslega curelele încălțămintelor lui? Ah, eu știu că confuziunea ne acopere

fețele; dar fie aceasta confuziune începutul speranței noastre, da al speranței salutare, căci tot acelaș Botezător ne arată în Mesia pe Mielul lui Dumnezeu, carele șterge păcatul lumii. Să ne aproapiem dar cu speranță, cu umilință și cu înfrângerea inimilor de acest miel nevinovat, să ne hotărîm a-i păzi poruncile, a-i fi credincioși, și atunci cu bucurie vom culege roadele sângelui său nevinovat, roadele vieții de veci. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXVIII.

ORBUL CERȘITOR.

(Ținută la 20 Mai 1894 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Vezi, credința ta te-a mântuit”.
Luca 18, 42.

Apropiindu-se Isus de Ierichon, un orb ce ședea cerșind lângă cale, auzind poporul trecând, întreba ce este aceasta. Și i-au zis lui, că Isus Nazarineanul trece. Atunci el începu a striga zicând: Isuse, Fiul lui David, miluește-mă. Iar cei ce mergeau înainte îl certa pe el să tacă, dar el mult mai vârtos striga: Fiul lui David, miluește-mă. Și stând Isus a poruncit să-l aducă pe el la dânsul l-a întrebat zicând: Ce vorești să-ți fac, iar el a zis: Doamne, să văd. Și Isus i-a zis lui: vezi, credința ta te-a mântuit. Și îndată a văzut și a mers după el slăvind pe Dumnezeu; și tot poporul a dat laudă lui Dumnezeu. Până aci evanghelistul.

* * *

Starea nenorocită în care se afla orbul cerșitor de lângă calea ce ducea la Ierichon, apoi chipul minunat prin care și-a dobândit lumina ochilor, ne înfățișează, ca și într-o icoană prea vie, unul dintre punctele cele mai de căpetenie ce privesc raportul omului către religie, respective fuga aceluia de aceasta și vindecarea celui dintâiu prin cea din urmă. Precum, în faptă, nenorocitul cerșitor orbeca întru întuneric fără de a se putea bucura și desfăta de priveliștea încântătoare a frumusețelor naturii desvălite de strălucirea razelor soarelui tot astfel oarbecă într'un întuneric moral și încă cu mult mai oribil, omul carele, sub stăpânirea patimilor sale, fuge, se sub-

trage, ori s'a depărtat de influențele salutare ale preasfintei religii. „*Și vor umbla, zice profetul Sofonia, ca orbii, că au păcătuit Domnului*” (Sofon. 1, 18); „*nu au cunoscut, nici au priceput*, adaugă psalmistul, *întru întunec umblă*” (Ps. 81, 5); pentru că s'au abătut dela legea Domnului, despre care mai este scris, că „*făclie picioarelor mele este legea ta, și lumină cărărilor mele*” (Ps. 118, 105). Aceasta lumină a credinței însă, auzim repeșindu-se și încă foarte des împrejurul nostru, și-a trăit traiul; astăzi lumină este știința, știință prin lumină, ori lumină prin știință, cum v'ar plăcea mai bine. Pentru frecvența și cutezarea cu care se aruncă împotriva credinței asemenea cuvinte ademenitoare și îndeosebi îngrijați fiind de proporțiunile îngrozitoare în cari se lățește pe urma lor ruina spirituală, noi, oricât de scurt ne-ar fi timpul și oricât de restrânse marginile cuvântării, nu putem să nu ne uităm chiar în fața obiecțiunii. Știința e lumină. Departe de noi gândul de a nu da științelor naturale și fizice tot tributul de recunoștință și de respect ce-l merită. Religiunea noastră învățând că Dumnezeu a lăsat pământul în cercetarea oamenilor, niciodată n'a împedecat avântul minții omonești, de a se inspira de farmecul nețărnut al științelor de a contempla admirabila natură în formele și frumusețele ei fie cu ochiul poetului, fie cu al artistului, de a pătrunde în secretele ei și a cunoaște încâtva — căci pe deplin cine le-a cunoscut — cum se alcătuiesc bunăoară cristalele, cum răsar plantele, cum se nutresc frunzele cele verzi cu carbonul plutitor prin aer, cum se desvoaltă și reproduc ființele viețuitoare. Religiunea noastră niciodată n'a tăgăduit nici prețioasele binefaceri materiale ce au rezultat pentru omenire din adâncile cercetări întreprinse pe calea tuturor științelor. Bogățiile grămădite în pompoasele sale bazilici, încunjurarea acestora cu biblioteci dintre cele mai scumpe, deschiderea înaltelor așezăminte de cultură ce se numesc universități, toate aceste împreună cu sprijinirea, laudarea și cinstitrea nenumăraților săi fii credincioși cari s'au îndeletnicit cu nobila muncă de a cultiva și chiar de a brăzda în multe părți întinsul câmp al științelor omonești, — sunt și vor fi pururea tot atâtea

dovezi neperitoare despre dragostea ei către lumina vărsată în urma lor. Un singur lucru pretinde religiunea dela cultivatorii științei, și este ca ei să nu dea drept rezultate ale ostenelelor lor închipuirile fantastice, aberațiunile îndrăznețe, ipotezele absurde, izvorâte și dictate de preocuparea interesată de a combate orice alte adevăruri intrate pe cea mai legiuită și raționabilă cale în patrimoniul inviolabil al neamului omenesc, — un singur lucru pretinde ca ei să nu nege, să nu desprețuiască tot ceea ce nu pot tăla cu cuțitul, străbate cu microscopul ori măsură cu cântarul. Și are tot dreptul să pretindă așa ceva; pentru că exemplul cel mai luminos a mii și mii de mărturii veridice, exemplul nenumăraților bărbați ce formează podoaba omenirii, a pus în evidență, că ori de câte-ori învățatul își conduce cercetările sale cu o intențiune curată, cu o minte senină, cu o inimă înflăcărată numai după adevăr, nu întârzie a găsi o lumină vie și frumoasă, care îi arată în omul din mijlocul naturei minunate, o ființă liberă responsabilă de acțiunile sale și cu fruntea ridică către cer, o lumină, mai zic, care îl face să străvadă dincolo de hotarul lumii create o ființă infinită, preînțeleaptă, preadreeptă și preabună. Indreptându-și astfel pașii pe terenul științei învățatul vrednic de acest nume glorios, va găsi nesmintit și ocazia și mângăierea de a constata câtă dreptate a avut filozoful acela, carele a spus că știința multă, știința solidă și adevărată duce la Dumnezeu, iar știința puțină, știința superficială, îngâmfată și umflată depărtează dela el. Nimica nu poate fi așadar mai rațional și mai potrivit firei adevăratei științe, decât marele cuvânt al apostolului unde zice, că: *„cele nevăzute ale lui Dumnezeu, dela zidirea lumii, din fapte fiind cunoscute se văd, și vecinică puterea lui și dumnezeirea, ca să nu poată ei avea ce să răspundă”* (Rom. 1, 20).

Din cele ce se văd, din fapăturile alcătuite cu o înțelepciune uimitoare, ce se arată în fiecare fenomen supus cercetării începând dela cel mai mic grăunț ce despică primăvara coaja pământului până la frunza îngălbinită ce cade în timpul său; dela meșteșugul înăscut al albinei până la ideile abstracte și universale ce ies din mintea omului, învățatul știind că efectul trebuie să aibă o cauză,

cu cea mai mare ușurință se poate ridica la cunoașterea celuiia ce toate le-a făcut și „*cu măsură, cu număr și cu cumpănă le-a rânduit*” (Înțel. lui Solom. 11, 20). Iată lumina care ese din știința cea adevărată: o lumină de care religiunea nu numai că nu se teme, ci din contră o cinstește găsind întrînsa o ajutătoare prețioasă, un pedagog chiar, după expresie lui Clemente Alexandrinul, întru pregătirea inimilor pentru credință, o lumină pe urmă, vie și strălucitoare în sine, dar totuș neîndestulitoare ca singură să poată conduce pe om la înaltele destinuri ale perfecțiunii și fericirii de cari este el capabil. Pentru aceasta a plăcut lui Dumnezeu a trimite în lume pe însuș Fiul său preaiubit, carele s'a și arătat pe sine că este lumina lumii. *Eu sunt, zise, lumina lumii*. Faptul este însă foarte dureros, că o mulțime de oameni au desprețuit, au închis ochii minții și înaintea acesteia și a oricărei lumini a științei ce duce la Dumnezeu. „*Și lumina întru întunerec luminează, zice evanghelistul, și întunerecul pe dânsa nu o a cuprins*” (Ioan 1, 5). De unde și pentru ce ne spune acelaș evanghelist: „*Lumina a venit în lume, și au iubit oamenii mai vârtos întunerecul decât lumina, că erau faptele lor rele*” (Ioan 3, 19). Va să zică cauza necredinței, abaterii omului dela căile Domnului și petrecerii lui întru întunericul păcatului este de a se căuta în pornirile sale spre răutate, într'o viață fără de altă regulă decât capriciul poftelor mai mult ori mai puțin stăpânit e drept, de considerațiuni de poziție socială de vederea și eventuala criticare a lumii, adică tot de inspirațiile unul egoism interesat. Porniți pe aceste căi greșite, unii așa numiți spirite tari, liber-cugetători, din cari însă mulți spre ironia sortii, printre cele dintâi lucruri negate pun însă libertatea omului, — aceștia, după o altă expresiune a Scripturii, au cumpănit între mintea și inima lor. Mintea, chiar și numai din contemplarea naturei văzute le-a spus că este Dumnezeu, inima însă aplecată spre rău a simțit prea greu jugul legii lui, și nevoind să-l poarte a zis că nu este, și atunci din nenorocire a învins aceasta așa, că pe lângă toată lumina ce strălucia împrejurul minții lor, ei urmând inimei s'au cufundat în întuneric până a erumpe

în strigătul nebulului că nu este Dumnezeu: „Zis-a cel nebul întru inima sa: nu este Dumnezeu” (Ps. 52, 1).

Alții și dacă n'ajung așa departe întru cutezanța lor, totuș făcându-se sclavi senzualității, nici nu vreau să auză de adevărurile vieții de veci, pentru că acestea le turbură pretinsa liniștire ce o simțesc întru săturarea dorințelor nesăturate. Ca și acela despre care vorbește dreptul Iob, ei au zis lui Dumnezeu: „*depărtează-te dela mine, că nu voiesc să știu căile tale*” (Iob 21, 14). Mersul pe căile tale cere dela noi sacrificii prea mari, mortificarea trupului, pocăință, priveghiere neador-mită, cumpătare, încunjurarea unor anumite petreceri zgomotoase, scurt deprinderea virtuților; așa ceva însă pe noi ne incomodează, și acum ne este timpul desfătării: *nu voim să știm toate căile tale*.

Câți nu sunt în fine, cari se dau de buni credincioși, dar cari se păzesc ca de foc de a se instrui mai bine asupra unor puncte din legea creștinească numai ca să aibă un fel de excuzare în ignorața lor, numai ca să nu fie siliți apoi de muștrările conștiinței a-și împlini datorințele de cari vreau să scape. Într-o privințe sau într'alta toți aceștia zac în întuneric, necunoscând, nevoind să cunoască legea Domnului, și umblă ca și orbii căci lui au greșit. Și fiindcă, precum binele așa și răul social rezultă dela bunătatea sau răutatea indivizilor, noi, văzând din nenorocire cum crește numărul acestor din urmă, n'avem să ne mirăm de năcazurile, suferințele și relele ce băntuie și amenință întreaga societate. Ei bine, unde e scăparea, unde e mântuirea?

(Concluzia sau încheierea lipsește.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXIX.

MOARTEA. — PREDESTINAȚIUNEA.

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 4 Noemvrie 1894).

*„De parte este dela păcătoși mântuirea,
că îndreptările tale n'au căutat”.*

Ps. 118, 155.

Niciodată în decursul anului nu ni se înfățișează privestea morții mai înfiorătoare decât acum, când nemiloasa ei secere face întinsa pustietate printre drăgălașele ființe, cari cu îmbelșugarea acoperemântului lor ne-au adăpostit de arșița soarelui cu farmecul felurit al podoabelor ne-au desfătat și ochiul și inima, iar cu dulceața roadelor lor ne-au alinat amărăciunile zilei. Niciodată glasul morții nu ne răsună mai puternic decât acum, când el ni se resfrânge din mulțimea acelor ființe din cari s'a întipărit icoana nestatornicei noastre vieți prin marile cuvinte: omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Niciodată meditația morții nu s'ar putea face în timp mai potrivit, decât în aceste zile în cari partea cea mai mare dintre voi stă încă sub impresiunea durereasă cu care vați întors dela locul sacru unde ați vărsat lacrimi pentru pierderea iubiților vostri, unde zac osămintele părinților și fraților vostri, mărturisind împreună cu vermii pe cari i-au hrănit și cu cenușa în care se sfârșesc deșertăciunile lumii trecătoare, și unde mai curând ori mai târziu, dar pururea fără de veste va fi chemat și trupul nostru spre a împărtăși aceeași soartă, spre a aștepta acolo întru întunerecul mormântului ziua luminată, și veselă și groaznică, a sosirii Domnului: omul ca iarba, și zilele lui ca floarea câmpului.

* * *

Problema morții pentru noi creștinii are îndoita însușire de a fi pe de o parte rezolvită în toate amănuntele sale

în modul cel mai rațional, mai lămurit și mai ușor de priceput pentru orice minte sănătoasă firear ea altcum oricât înapoiată în cunoștințele ce alcătuiesc cultura spiritului omenesc; iar pe de altă parte aceeași problemă îngrozitoare e încunjurată de cea mai tainică și mai deasă întunecime, prin care nu străbate fără numai ochiul celui ce n'are înaintea sa decât vecinica lumină și luminata vecinicie.

Până când e vorbă în adevăr despre totalitatea neamului omenesc, despre elementele din cari se compune ființa omului, despre scopul vieții sale, despre mijloacele prin cari se poate ajunge acesta, până când e vorba despre soarta omului dincolo de mormânt: până atunci noi știm că în pieptul lui bate un suflet nematerial, inteligent, liber și neperitor, rescumpărat cu sângele fiului lui Dumnezeu și chemat a se face în cealaltă viață părtaș naturii divine prin ajutorul grației ce îi stă la îndemână cu cea mai mare îmbelșugare; că chiar și corpul însuși va reînvia odată prin puterea Atotputernicului spre a se împreuna iarăș cu sufletul, ca omul întreg să se bucure întru mărirea Domnului. Scurt, o fericire în durată fără de sfârșit, în farmec neînchipuită și preasfântă în desfătărilor sale; sau din contră, căci și aceasta trebuie spusă, o osândă tot așa de nesfârșită, de neînchipuită și de groaznică în durerile sufletului și apoi și ale corpului: o eternitate glorioasă sau plină de cele mai crâncene suferințe, iată marea alternativă absolut sigură a sorții omului după moarte.

Pe partea sa Dumnezeu, după cuvântul sfântului Pavel, vroește să se mântuiască toți oamenii și să ajungă la cunoștința adevărului. *„Că unul este Dumnezeu, unul și mijlocitor între Dumnezeu și oameni; omul Isus Hristos, carele pe sine însuș s'a dat preț de rescumpărare pentru toți, mărturie în vremile sale”* (1. Tim. 2, 5—6). Cu prețul morții sale acest mijlocitor dumnezeiesc a șters zăpisiul ce era asupra și împotriva noastră, și pironindu-se pe cruce a obținut astfel pentru toți oamenii fără de nici o deosebire dreptul și putința de a ajunge la posedarea glorioasei și vecinicei moșteniri a împărăției cerești. Totuș faptul este dureros pe cât numai se poate, că nu toți oamenii ajung la mântuire. Mulți sunt chemați, dar puțini

aleși, zise acelaș Rescumpărător. Și iarăș: „*Largă este poarta și lată calea ce duce în pierzare, și mulți sunt cei ce intră printr'ânsa. Strâmtă este poarta și îngustă calea care duce în viață, și puțini sunt cei ce o află pe ea*“ (Mat. 7, 13, 14). Toate acestea le știm în privința morții și le ținem printr'o credință vrednică de bunătatea și de dreptatea nemărginită a lui Dumnezeu, printr'o credință sfântă, care a străbătut veacurile, a cucerit ingenii ce cele mai strălucite, a rezistat asalturilor celor mai îndrăznețe, a învins mil și mii de pedeci eșind din lupte pururea triumfătoare, de vreme ce s'a arătat a fi în todeauna ceea ce cu adevărat și este, izvorul nesecat al celei mai dulci mângăieri, frui cel mai puternic al patimilor și garanța cea mai solidă chiar și a prosperității vremelnice a neamului omenesc. Priviți în genere și la lumina acestei credințe, problema morții ni se arată într'o atâta strălucire încât încetează chiar de a mai fi o problemă, iar moartea însăși devine un lucru despre care s'a zis că mai multe știm decât despre viața pe care ea o termină, este aurora unei vieți mai scumpe și răsăritul fericitei zile în care dreptul își primește răsplata ostănelor purtate în viața Preaînaltului Stăpân.

Dacă însă atâta este strălucirea problemei morții noastre și atât de întemeiată credința prin care ni s'a deslegat, atunci care-i este laturea ascunsă întru aceea prea deasă întunecime ce ochiul minții noastre n'o știe străbate? Oh, aceasta este cea privitoare la unul fleșecarele dintre noi în particular. Fi-vom noi, noi înși-ne, între cei puțini aleși, sau între cei mulți cari umblând pe căile pierzării acolo se și sfârșesc: fi-voiu eu, întrebe-se fiecare pe sine, fi-voiu eu de-a dreapta ori de-a stânga Prea-dreptului Judecător, între cei mântuiți ori între cei osândiți?

Aceasta singur numai Bunul Dumnezeu o știe; dar lăudat fie preasfânt numele său, căci ascunzând și învăluind spre mai marele nostru folos în tainele înțelepciunii sale răspunsul la o asemenea întrebare, n'a lipsit a ne da prin aceeaș credință îndreptările cele mai sigure, normele cele mai deslușite, după cari luându-ne nu vom rătăci, și pe cari ținându-le negreșit vom fi numerați în ceata cea scumpă a aleșilor săi.

Întrebând într'adevăr oarecare pe Mântuitorul: Ce bine voi face, ca să am viața de veci, i-a răspuns lui: *De vrei să intri în viață, păzește poruncile* (Mat. 19, 17). După acest principiu fundamental al religiei creștinești, dobândirea vieții de veci e legată de păzirea poruncilor, de libera noastră conlucrare și corăspundere la darul Domnului fără de care nimica nu putem face din cele ce duc la mântuire. Căci amândouă sunt de lipsă: voința noastră liberă și darul de sus. Darul de sus, pentru că fără de el nimica nu putem face din cele ce duc la mântuire. Apoi voința noastră liberă, pentru că fiind noi înzestrați cu această nobilă însușire de a putea alege între bine și între rău și de a urma pe unul sau altul, noi suntem stăpâni pe faptele noastre morale, dar ca ființe supuse prin natură lui Dumnezeu, purtăm totodată și răspunderea pentru ele. Și fiindcă religia e dată ca să înalțe pe om, darul sau grația încă nu strică ci perfecționează libertatea sa întărindu-o și făcându-o sorgintea meritului chiar și față cu viața de veci. „Nu eu, zice sf. Pavel, ci darul Domnului cu mine” (I. Cor. 15, 10). Pentru aceea ni se și spune de nenumărateori în sf. Scriptură, că mântuirea se va da omului ca o răsplătire datorită faptelor sale celor bune, ca o cunună a dreptății câștigată prin ostănelele sale, și tot asemenea și osândirea se va da păcătosului nepocăit ca o pedeapsă pentru călcarea legii sfinte de care s'a făcut vinovat prin faptele sale cele rele. Iar dacă am sta să ne oprim, am putea constata și aci cu ușurință înaltul adevăr, că demnitatea omului și drepturile sale nicio dată nu s'au afirmat cu o solemnitate mai mare, nicio dată nu s'au apărat cu un succes mai strălucit, și nicăirea nu și-au găsit un sprijin mai puternic decât în și prin preasfânta noastră religie, așa în cât chiar și într'aceasta avem să recunoaștem un semn neîndoios despre dumnezeiasca sa origine.

Păzirea poruncilor așadar este o condițiune indispensabilă pe partea omului cu folosul minții sale spre a fi numărat între cei puțin aleși, spre a ajunge la mântuire. Ca să cădem însă într'o rătăcire nu mai puțin fatală, e de lipsă să observăm că aceasta trebuie să se facă din voința noastră liberă, — dar nu după capriciul plăcerilor

noastre, ci după spiritul religiunii. Dreptaceea e de lipsă mai întâiu ca mintea să ne fie străbătută de luminile credinței, ca inima să fie înflăcărată de dragostea cea mai mare către Dumnezeu și către aproapele nostru, ca aceasta să se arate în afară însoțind toate acțiunile noastre morale, ca poftele ce ne împing la rău să fie înfrânate prin umilință, prin mortificațiune, prin încunjurarea ocaziunilor de păcat, pocălnța sinceră, rugăciunea neîntreruptă și întreaga conduită a vieții noastre dictată de zelul nefătărit al mării Domnului și de adâncă convingere a datorințelor noastre creștinești. După aceea trebuie să păzim toate poruncile, bine știind că greșind și numai întru una, vinovați suntem de întreaga lege, întru cât călcând și desprețuind și numai una singură, prin faptul însuș desprețuim unicul motiv pe care ea toată se bazează, autoritatea lui Dumnezeu. Astfel numai credința noastră va fi vie și mântuitoare, adevărată corăspunderea la darul Domnului, și prin amândouă bogat secerișul ostănelor noastre.

Dacă însă aceasta-i calea cea îngustă ce duce în viață, dacă aceasta-i acea condițiune indispensabilă spre a fi numărați în mica ceată a aleșilor, atunci, voi, cari sunteți preocupați, și fiecare creștin vrednic de acest nume trebuie să și fie, de a ști încotro va cădea pomul, de ce parte veți fi în ziua Domnului, spre a nu greși, n'aveți decât să vă îndreptați ochii chiar asupra vieții voastre întrebând. Este oare aceea astfel cum o voiește Domnul, cum am schițat-o la lumina Evangheliei sale? Sau din contră nu cumva spre cea mai mare nenorocire, aceea este cu totul alta. Nu cumva silința voastră este de a păzi din poruncile Domnului numai cea ce vă place, de a găsi o mie de pretexte spre a vă dispenza dela celelalte ce nu se pot dispenza, de a nutri în fundul inimii ura, invidia și ori-ce gânduri rele, de a reduce rugăciunea la o singură mișcare mecanică a buzelor, de a veni la biserică mai numai de ochii lumii? Nu cumva în casele voastre a dispărut aproape ori-ce semn de pietate, lăsând fiilor o licență nemărginită, stricând prin exemplele cele rele germenul virtuților încolțite în inimile lor, tractând pe servitori ca pe o ceată de sclavi? Nu cumva în relațiunile sociale căutați numai interesul propriu până la cel mai detestabil

egoism, săturarea ambițiunii până la desprețuirea a tot ce nu se închină idolului personalității, frumuseții și vanității voastre, numai meșteșugul de a vă îmbogăți cu ori-ce preț, lovind pentru aceea în dreptate, în onestitatea afacerilor voastre, țesând intrigi în contra bunului și onoarei deaproapelui și având singur numai delicata îngrijire de a încunjura elastica severitate a judecătorului omenesc? Scurt, că cine le va putea număra pe toate, nu cumva silința voastră în cesțiunea cea gravă a mântuirii sufletului se reduce aproape numai la grămădirea păcatelor preste păcate fugind de mijloacele date spre încunjurarea și ștergerea lor? Dacă ați afla că din nenorocire lucrul stă astfel, atunci, îndărăt, o creștinilor, că aceasta e calea cea largă ce ducă la pierzare, îndărăpt la calea cea îngustă. Nici să vă reține mulțimea greșalelor, căci Dumnezeuul nostru nu vrea moartea păcătosului ci ca să se întoarcă și să fie viu. Nici să vă spărie greutatea păzirii legii Domnului, căci strigă apostolul, toate le pot întru celace mă întărește pe mine; iar făcând binele să nu slăbim, că la vremea sa vom secera neostennind, vom secera din Duhul viață vecinică. (Galat. 6, 8—9.) Amin.

XXX.

INDIFERENTISM.

(1894, Adventul, sau Postul Crăciunului.)

„Cela-ce crede în Fiul, are viața vecinică, iară cel-ce nu crede Fiului, nu va vedea viață, ci mânia lui Dumnezeu rămâne preste el“. (Ioan 3, 36.)

Acest adevăr prealnsămnat și mângăietor era simburile întregii predicățiuni de care resunau regiunile Iordanului în anul al cincisprezecelea al împăratului Tiberiu, și prin care Ioan Botezătorul vestia lumii sosirea și pășirea în public a așteptatului Mesia.

Sf. Biserică, moștenitoarea profeților și a apostolilor, un singur moment nu încetează de a repeți preste veacuri acelaș adevăr omenirii, îndeosebi însă aceasta o face în ajunul sărbătoririi nașterii dumnezeiescului său Mire. Glasul său însă pentru mulți, și încă chiar și dintre cei-ce și-au dat numele lui Hristos, rămâne zădarnic, iar marele adevăr fără de roadele ce ar trebui să le aducă omul înflăcărat de dânsul. — O mulțime de oameni adecă, și din nenorocire destul de mare, în urma unei vieți petrecute mai mult ori mai puțin după maximele așa zisei morale independente, după capriciul propriu, și pentru egoismul nemăsurat de plăceri și de interese, sau și numai din cauza unor pretexte deșarte au ajuns acolo de și-a format niște idei niște feluri de cugetare cu totul străine de spiritul credinței creștinești. Nu sunt aceștia vrășmași declarați ai religiunii, ci sunt prada și victimele așa zisului indiferentism, ce-i face să nu mai găsească în sărbările creștinismului farmecul pietății și cu atât mai puțin motive și ocaziuni noui de a se întări într'însa.

Drept aceea mi-se pare oportun momentul de a ne fixa atențiunea chiar asupra acestei amorțiri spirituale, pentru a face o nouă încercare pentru deșteptarea celor amorțiți, pentru a ne feri noi înșine de dânsa, și a ne pregăti cum se cuvine pentru primirea Domnului.

* * *

După cum arată însuș numele, prin indiferentism se înțelege o nepăsare față cu religiunea. O mulțime de oameni, și încă din nenorocire destul de mare, în urma unei vieți petrecute mai mult ori mai puțin după maximele așa zisei morale independente, adică după capriciul propriu și în prada egoismului nemăsurat de plăceri sau de interese, printr'o consecință fatală, au ajuns acolo de și-au format niște idei absolut străine de spiritul credinței creștinești. După modul lor de gândire, și mai cu samă după practica vieții lor, religiunea a devenit o simplă teorie mai mult ori mai puțin vrednică de venerațiune, o datorie de care timpul a făcut dreptate, și care nu mai obligă decât în anii cei dintâi ai vieții, când e de lipsă bunăoară ca copii să crească plini de sentimente bune, supuși și ascultători de părinții lor. Și dacă datoria aceasta o estind și mai departe de anii copilăriei, dacă uneori vorbesc cu termini pompoși de așa numita religiune a străbunilor lor, aceasta o fac căci o privesc ca un instrument util societății, ca un prejudiciu de care are lipsă, ca un frâu salutar pentru mulțime, ca o condițiune, sau mai bine zis, ca un fel de ceremonie necesară pentru asigurarea păcii în familie și pentru menținerea onoarei sale. Astfel așezarea religiunii într'o sferă înaltă foarte, de unde să nu se atingă de faptele zilnice de pe pământ; sau pe de altă parte ținerea tuturor religiunilor într'un chip de bune, fără de a-ți bate capul cu aceea, că adevărul fiind numai unul, numai una poate fi adevărată; petrecerea vieții în afară și contra spiritului religiunii, dar împreună cu declamări solemne contra spiritului necredinței, cinstirea ei uneori cu închinări până la pământ, dar numai pentru că așa dictează niște împrejurări favorabile onoarei sau interesului public ori privat; fuga de dânsa pe toate căile și tot atunci fuga și de imputarea de trădare față cu ea; scurt, cinstirea reli-

giunii cum nu trebuie cinstită, și vecinica ei necinstire printr'o viață păgânească, iată, domnilor, tot atâtea forme prin cari ni se arată ceea-ce numim indiferentism religios.

Pe lângă toată mulțimea acestor forme însă indiferentismul se reduce la două principale, sub cari apoi manifestările sale se multiplică în infinit: la indiferentismul *teoretic* și *practic*.

Indiferentismul teoretic își are rădăcina în minte și se reduce la un fel de teorie, care nu se deosebește de necredință decât prin o simulare conștientă sau chiar neconștientă: un asemenea om nu știe de ce să se țină în privința adevărului, încunjură ori-ce studiu serios asupra religiunii și în urma atâtor cărți rele ce le-a citit, în urma atâtor exemple funeste la cari a fost martor, ajuns acolo de între mintea sa și între dogmele religiunii s'a format un nor gros care îi ascunde lumina și îi ia până și speranța de a cuprinde unele raze împrăstiate ale aceleiaș lumini cerești. Într'o stare ca aceasta, locul convicțiunii nestrămutate ce o recere credința creștinească dela toți urmașii săi, îl cuprinde o continuă clătinare și nesiguranță, asupra adevărilor fundamentale ale credinței înseși.

Ei bine, cum se poate ca într'o stare așa de dure-roasă, omul să facă o profesiune sinceră de creștinism, să asiste la celebrarea misterilor, la ascultarea cuvântului dumnezeiesc, să practice prescripțiunile pietății creștinești, dupăce dânsul asemenea lucruri — preținse sacre, divine — le consideră fără de folos sufletului său? Sau mai bine, cum e cu putință, ca să nu desprețuiască sau să nu încunjure și unele și altele?

Dar e cel puțin justificată starea aceasta înaintea tribunalului minții sănătoase? Sau din contră nu este ea o insultă continuă făcută lui Dumnezeu, o imensă nenorocire pentru societate, o crudă vătămare a celor mai scumpe interese proprii? Pentruca, în adevăr, indiferenții de cari vorbim, să scape de o atare acuzare, ei trebuie să spună și să se convingă pe deplin că nimic nu-i de mai puțin interes decât următoarele cestțiuni: Este un Dumnezeu care să fi descoperit omului adevărurile de credință și de morală? E nemuritor sufletul omului? E dumnezeiască acea religione care se afirmă pe sine de

atare de nouăsprezece, ba de patruzeci de veacuri? Examinat-au ei cu inimă curată asemenea cestîuni de viață și de moarte? Resturnat-au ei argumentele ce au înduplecat în forul conștiinței la îmbrățișarea acestor adevăruri pe cele mai strălucite ingenii ale timpurilor trecute și prezinte, ca un Iustin, Origene, Augustin, Hrisostom, Dante, Toma d'Aquino, Bossuet, Descartes, Newton, Leibnitz, Secchi, Napoleon și alții și alții nenumărați, cari ilustrează galeria creștinismului? Dovedit-au ei de impostori și ușuratici pe toți acești scrutatori sirguincioși ai adevărului? Dovedit-au ei de oameni lipsiți de minte pe toate acele milioane de martiri cari cu sîngele lor, cu prețul vieții lor au pecetluit adevărul creștinismului? Dovedit-au ei cu argumente plauzibile, iar nu cu absurdități, cu contraziceri, cu romanțuri copilărești, de falsă, de superstițioasă acea sfântă religie, acea biserică catolică, universală, ce întinerește cu cât veacurile se înmulțesc, și pentru care luptele cele mai crâncene nu sunt decât noi ocaziuni de învingere și de triumf?

Aceste cestîuni însă, răspund indiferenței, sunt prea înalte pentru noi, nu știm și nu ne putem rupe capul cu ele. Dar, răspunde unul dintre cei mai mari cugetători ai veacului său, nemuritorul *Pascal*, dar „trebuie să se întîmple o stranie revoluțiune în natura omului, pentruca să viețuiască într-o stare de indiferentism, și încă și mai mult ca să-și facă o laudă dintr'ansa; trebuie să-ți fi pierdut firea ca să rămâni în nepăsare față cu nemurirea sufletului tău. Astfel întîiul nostru interes, întîia noastră datorință este de a ne ilumina asupra acestei cestîuni, de care depinde întreaga noastră conduită”.

Așa este datorința noastră cea dintîi este să ne luminăm asupra destinului nostru pe pămînt. Și lumina aceasta nu ne poate veni decât din credința creștinească. Ea singură ne învață, că nu este mîntuire decât în Isus Hristos; că nu este alt nume, prin care noi putem fi mîntuiți; că pierduți cum eram toți prin păcaul întîiului nostru părinte, noi nu putem fi rescumpărați decât prin aplicarea meritelor crucii de pe Calvar; că sacramentele sunt canalele prin cari ni se aduce acest sînge dumnezeiesc ce șterge păcatele noastre; că nu se vor mîntui

decât ceice vor fi observat tot ceea ce Mântuitorul a învățat pe biserica sa, că numai celace ascultă de biserică și se supune ei, ascultă de Isus Hristos și e supus lui; că celace nu ascultă biserica, nu poate fi mântuit; că noi nu putem avea pe Dumnezeu de tată, dacă n'avem biserica de mamă. Închideți-vă ochii oricât vă va plăcea acestor adevăruri, refuzați de a le crede sau de a le studia, voi nu veți intra întru împărăția cerului! „Înzădar vă abateți gândul dela aceste adevăruri, continuă pomenitul filozof, căci prin aceea că nu gândiți la ele, niciodată nu le veți distruge. Eternitatea subzistă și fără de voia voastră. Astfel, conclud, celace se îndoiește și care nu caută a eși din îndoire, e totodată și foarte nedrept și foarte nefericit. Odihna întru aceasta nepăsare e un lucru monstruos“. Iată cum vorbea nu un sf. părinte sau un teolog, ci un filozof în toată puterea cuvântului.

Pe lângă acest indiferentism, mai este altul plin de consecințe încă și mai neexplicabile. Acesta este *indiferentismul practic*.

Caracteristica acestui indiferentism este, că cel dominat de dânsul crede toate adevărurile religiunii cu o convicțiune sinceră, aproabă practicarea lor întru alții, dar apoi pe sine însuși se dispenzează, și nici o faptă serioasă nu vine spre a dovedi societății și familiei credința ce o ține ascunsă în inima sa. Aceasta e starea celui tată, acelei mame de familie, ce nu se apropie de tainele sfinte; pentru cari rugăciunea de dimineața și de seara e un lucru necunoscut, pentru cari pretextele cele mai neînsemnate sunt motive prea puternice de a se subtrage dela cercetarea bisericeii, dela mortificarea trupului prin posturile prescrise.

Cu toate aceste poate că din datină sau pentru bună-cuvîință, creștinii aceștia împlinesc câte odată unele dintre datorințele înșirate, dar faptul este că ei neglijează obligațiunile cele mai esențiale ale pietății adevărate, privindu-le ca incompatibile cu poziția lor socială, cu așteptările lumii, și astfel stau liniștiți întru violarea poruncilor bisericeii.

Altcum, conduita lor morală nu lasă nimic de dorit față cu onestitatea vieții: ei posed calități solide și plăcute ca tată, consoț și cetățean; găsești în ei amici siguri și fideli, ostași plini de bravură, magistrați devotați binelui

public, și harnici lucrători în ramurile lor, fericirea și-o așează în bucuriile familiei și nu rămân străini de ceea ce poate contribui la ajutorarea și bunăstare a deaproapelui. Recunoaștem și trebuie să recunoaștem aceste însușiri bune într'ansil, îi cinstim din inimă curată. Am fi nedrepti și am cădea în exagerări, când n'am voi să recunoaștem, să stimăm și să onorăm binele ori unde l-am găsi.

Am fi însă și tot atât de nedrepti față cu interesele cele mai mari ale sufletelor lor, dacă n'am avea curajul de a le trage atențiunea asupra iluziunilor ce poate că le frâng capul, asupra pericolului și nenorocirii ce-i amenință pe lângă toate acele bune însușiri. Conzultați, le vom zice așadar, conzultați rațiunea și credința, aceste două călăuze ale omului și veți vedea că deopotrivă vă răspund: voi sunteți în rătăcire, și riscați a vă afla peirea.

Cum! vă va zice rațiunea sănătoasă: voi credeți că Hristos este aievea de față în taina iubirii Sale, voi recunoașteți glasul său ce vă chiamă să-l primiți în inimile voastre, căci pentru voi s'a făcut victimă și nutriment spiritual; voi știți că el a declarat cu solemnitate, că cine nu va mânca trupul său și nu va bea sângele său, viață nu va avea; voi știți că va promis iertarea greșalelor voastre dacă le veți supune puterii ce a dat-o ministrilor săi; voi știți că fără de pocăință sinceră, care iasă adică din inimă, și se încoronează prin mortificarea trupului, intrarea în cer e închisă; voi credeți, voi știți toate aceste și totuși rămâneți departe de dănsule? În ce conzistă așadar creștinismul vostru? Aveți credința! Dar ce fel de credință este aceea, care nu regulează întru toate viața omului! Aveți virtuți! Vă lăudați cu virtuțile morale: noi înșine le-am recunoscut. Dar luați seama, că aceste nefiind nutrite, curățite și întărite de grația dumnezeiască ce se împarte pe căile stabilite de autorul ei, sunt de un fel și de o fire cu virtuțile păgânilor, sunt adică virtuți naturale cari nu pot avea răsplată supranaturală gătită adevăraților urmași ai lui Hristos. Nu, pentru că în ordinul prezent al Provedinței divine nu se dă altă alternativă, decât sau o vecinică fericire, sau o osândire tot atât de vecinică; acum, voi, desprețuind cu fapta mijloacele stabilite pentru ajungerea acelei fericiri, evident că nu puteți aștepta să intrați în posesiunea ei.

Limbajul credinței este încă și mai hotărâtor și autoritatea lui fără de nici o replicare. Și aci eu ași trebui să vă reproduc dela început până la sfârșit sfintele pagini; căci pretutindenea ați afla condamnarea voastră. Deajuns va fi însă un pasaj sau două; iată-le: „*Celace nu este cu mine, împotriva mea este*, zise Domnul, *și celace nu strânge cu mine, risipește*” (Luc. 11, 23). Iar la sf. Iacob: „*Ce folos este, frații mei, de-ar zice cineva că are credință, iară fapte nu are? Au poate credința să-l mântuiască pre el?... Că precum trupul fără de suflet mort este, așa și credința fără de fapte, moartă este*” (Iacob II. 14 și 26). „*Că oricine va păzi toată legea, și va greși întru una, s’a făcut tuturor vinovat*” (Iac. II. 10).

După aceea ignorați voi, că purtarea voastră străină de observațiile pietății este ocaziune de sminteală, de scandalizare celor din jurul vostru? Voi vă plângeți, căci vedeți cum se slăbesc toate legăturile sociale? Vă înspăimântați văzând tinerețea fără de frâu, poporul fără de supunere, autoritatea fără de putere, ambițiunea fără de măsură, setea aurului fără de margini; voi vă cutremurați văzând atâta rău lăindu-se. Dar socotiți că n’aveți și voi parte la aceste? Sau credeți că veți putea pretinde dela supușii și semenii vostri să observe legile scrise de oameni, când voi nu vă faceți scrupul a călca celece țineți, cum și sunt, de legi făcute de Dumnezeu? Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXI.

PENTRU FINEA ANULUI.

(Ținută la 31 Dec. 1894)

*„Cântați Domnului cei cuvioși ai lui,
și vă mărturișiți pomenirii sfințeniei lui.”
(Ps. 29, 4.)*

Ridicarea glasului rugător către cea-ce, stăpânind veacurile și stând singur nemișcat ca și un veghetor în noapte, în mijlocul timpului trecător, are înaintea sa, după cuvântul psalmistului, o mie de ani ca și ziua de eri, care a trecut: ridicarea glasului rugător către Dumnezeu în aceste momente ce închid și deschid acea durată de timp, după care se măsoară cursul vieții noastre, ca și întreaga iconomie a mișcărilor de pe cer și a tuturor schimbărilor de pe pământ, este fără de nici o îndoială actul cel mai frumos, mai măreț și mai vrednic de gloria lui ca și de datorințele ființei omenesti. Pentrucă actul acesta cuprinde în sine supunerea și venerațiunea creaturilor către Creatorul lor, iubirea fiilor către obștescul lor părinte, recunoașterea deșertăciunii lucrurilor trecătoare, împreună cu mărturisirea și așteptarea celor neperitoare, scurt el cuprinde și arată păstrarea îngrijită a neprețuitului tezaur al credinței creștinești ce ni l-au lăsat veacurile în moștenire.

Iar pentruca actul însuș să se împlinească cu o cât mai mare sărbătorire și sentimentele inimei ce-l vor însoți să izbucnească cât mai puternic din piepturile noastre, noi n'avem decât să aruncăm o fie cât de repede privire preste motivele ce ne impun o asemenea datorință, preste nenumăratele binefaceri ce ni le-a împăriit acelaș preabun, preamilostiv al nostru Stăpân.

* * *

Potrivit cu nemărginita sa bunătate, o mare și aleasă îngrijire poartă Dumnezeu față de nenumăratele ființe din cari se compune minunatul univers eșit din mâinile lui. Pe toate le ocârmuiește îndreptându-le spre scopul existenței lor, fie prin legi generale și nestrămutate, fie îndeosebi pe cele intelectuale prin mii și mii de căi ale iubirii, îndurării și justiției sale. Pe de altă parte acest mare adevăr fundamental, ba chiar fundamentul întregii religii, a fost recunoscut de toate popoarele pământului chiar și atunci, când ele s'au depărtat prin cea mai dureroasă nenorocire, de cunoștința și iubirea lui: în toate timpurile și locurile omul a simțit un impuls puternic întru inima sa, îndemnându-l chiar fără de voia sa să-și caute numai cătră cer adevărata mângăiere în suferințe, ajutorul în lipsuri, curajul și tăria contra vrășmașilor săi. Și dacă luăm bine sama, mai trebuie să recunoaștem că înseși fapăturile neraționale din jurul nostru, cântă și preamăresc fără de încetare fiecare după instinctul firei sale, bunătatea aceleiaș providențe îndurătoare, începând dela cel mai mic grăunț ce la timpul sosit despică coaja pământului spre a încolți, până la crinul câmpului ce se știe împodobi mai frumos decât împăratul Solomon, până la chedrii Libanului ce se înalță cu maiestate înfruntând tăria vânturilor, dela vermele ce trăiește o singură zi până la albinuța ce zboară din floare în floare, până la vesela păsărică ce-și găsește hrana fără ca să samene sau să secere, până la cerbii cei sprinteni ce-și caută adăpostire în munții cei înalți sau până la puii leilor ce răcnesc ca să răpească și ceară dela Dumnezeu mâncarea sa: toate, toate cu graiuri negralie laudă mărirea lui. Și nu-i decât o singură ființă nenorocită, necredinciosul, carele cutează a rumpe această admirabilă armonie prin huirile limbei și urâciunea faptelor lui. Dar la urmă chiar și dureroasa lui purtare se întoarce spre justificarea aceleiași preaînțelepte Providențe, carea în loc să-și răzbune la moment, în loc să-l nimicească de pe fața pământului astfel cum se împrășteie fumul sau cum se topește ceara dela fața focului, întru nemărginita sa bunătate îl suferă și-l cruță așteptându-i pocăirea.

Precum așa dar existența și firea așa și ordinea și binele tuturor ființelor purcede, ca dela cauza primă, dela

unul și același preainalt Creator. „*Toată darea bună zicea așa dar cu drept cuvânt Apostolul Iacob, și tot darul desăvârșit de sus este pogorîndu-se dela Tatăl luminilor*“ (Iac. 1. 17.)

Nu, nu este întâmplarea sau norocul, ci Dumnezeu este acela-*ce* împarte cu dreptate și sfințenie bunurile și relele acestei vieți, orânduind precum prosperitatea așa și nenorocirile spre adevărata noastră fericire, care însă noi de multe-ori nu o cunoaștem sau nu voim a o cunoaște în ce constă: „*Cele bune și cele rele, ne asigură Ecclesiasticul, viața și moartea, sărăcia și averea dela Domnul sunt*“ (Întel. lui Sirach. 11, 16).

Dacă așa dar, câmpiile noastre s'au acoperit cu secerișuri bogate, livezile cu ierburi folositoare, cu flori și fructe alese, cauza a fost bunătatea Celui-*ce* a menținut cursul anotimpurilor, a încălzit razele soarelui, a trimis roua și ploile binefăcătoare. Dacă n'a lipsit văduvei și orfanului sprijinul și protecțiunea, muncitorului forțele și ocaziunea de a-și agonisi pâinea și un veșmânt de acoperire, darul a fost al celui *ce* hrănește păsările cerului și îmbracă crinii câmpului. Dacă sănătatea noastră a rămas nesdruncinată, pe când văzurăm nu departe de noi pe unii stângându-se în floarea etății și în vigoarea bărbăției, pe alții lipsindu-se de tatăl *ce* le era sprijinul, de muma *ce* le era mângăierea, de fiul *ce* le era bucuria, de soțul iubit *ce* le era toate aceste, a fost iarăși darul Cerescului Părinte fără de care nici cu un deget nu-ți poți mări statura. El a fost carele ne-a lungit firul vieții *ce* putea fi rupt la fie-*ce* moment printr'o receală sau convulziune, prin cursele sau veninul unei mâni ucigașe, prin mii și mii de pericole *ce* ne încunjoară: el a fost carele ne-a scutit de a nu cădea pradă cutremurilor îngrozitoare, flacărilor pustiitoare, undelor înfuriate, pestilențelor ucigașoare, războaielor înfricoșate, cruzimii vrășmașilor noștri: el a fost carele întocmai ca și o mumă iubitoare *ce* nu pierde din vedere pe scumpul său tezaur, a veghiat pururea asupra noastră apărându-ne sub scutul bunătății și îndurării sale.

La toate aceste bunuri cu cari n'a încetat de a ne mângăia cântând psalmistul a erupt din adâncul inimei sale, zicând: „*Cât s'au mărit lucrurile tale, Doamne,*

toate întru înțelepciune le-ai făcut, umplutu-s'a pământul de zidirea ta.... Toate către tine aşteaptă să le dai lor hrană la bună vreme. Dându-le tu lor, vor aduna: deschizând tu mâna ta, toate se vor umplea de bunătate. Iară întorcându-ţi tu faţa ta, se vor turbura, lua-vei duhul lor, şi se vor sfârşi, şi în ţărâna sa se vor întoarce. Trimite-vei Duhul tău, şi se vor zidi, şi vei înnoi faţa pământului". (Ps. 103, 25—31.) Pentru aceea concludă psalmistul: „*Cânta-voiu Domnului în viaţa mea, cânta-voiu Dumnezeului meu până ce voi fi*". (Ps. 103, 34.)

Nici să nu se crează cineva dispensat de a aduce această mulţămire Domnului pentru nenumăratele sale binefaceri, căci ar fi fost lovit de grele încercări în decursul anului, pentrucă, o creştinilor, pentrucă pe de-o parte cauza acestor suferinţe suntem noi înşi-ne prin neascultarea moştenită dela întâiul nostru părinte, iar pe de alta Dumnezeu le permite şi le orânduieşte spre a ne pune la încercare fidelitatea şi perfecţiona virtuţile, spre a ne corege de viţii sau a ne pedepsi pentru păcate.

Ridicându-ne astfel cu gândul la ordinul supranatural, noi întâlnim o Provedinţă cu mult mai sublimă, fiindcă obiectul ei nu sunt bunurile vieţii celei trecătoare, ci ale celei vecinice, prin cari omul devine moştean cerului şi fiu preaiubit al lui Dumnezeu.

Ce limbă omenească va putea spune însă mulţimea şi mărimea binefacerilor din acest ordin, când ordinul însuşi e bazat cu totul numai pe îndurare? Sf. Pavel n'a găsit alte cuvinte spre aceasta, decât următoarele: „*Cel ce nu a părinit Fiului său, ci pentru noi toţi l-a dat pre dânsul, cum nu ne-ar fi şi dăruit împreună cu el toate?*" (Rom. 8, 32.) Iar ss. Părinţi au crezut a zice totul, când uimiţi de mărimea acestor binefaceri au spus că întru împărţirea lor bunătatea lui Dumnezeu a exhaustat, a secat atotputinţa sa. Este apoi în adevăr de credinţă, că omul numai cu puterile sale nici preasfântul nume al lui Isus nu-l poate pronunţa cu merit în acest ordin supranatural al graţiei. Dacă aşa dar voi aţi rămas statornici în sfinţenie şi credincioşi darului primit, cauza a fost îndurarea dumnezeiască care v'a abătut paşul dela

ocaziunile periculoase unde ați fi căzut, care n'a permis vrăjmașului mântuirii să vă atace cu ispite mai mari, care a ținut în frâu patimile ce v'ar fi târît la toate fărădelegile. E drept că voi ați corăspuns liber și din bună voie la toate aceste grații deosebite, dar și glasul ce v'a chemat și libera voastră hotărîre v'a venit de sus amăsurat cuvintelor sfântului Pavel: „*Indestulirea noastră dela Dumnezeu este*“.

De cumva am fi avut cu toate aceste nenorocirea de a abuza și a desprețui asemenea daruri scumpe făcându-ne de nou sclavi păcatului, o atunci cu atît mai mare trebuie să ne fie grațitudinea față cu bunătatea lui Dumnezeu. Pentrucă dacă îngerilor răzvrățiți nu li-s'a dat timp de pocăire, ci în momentul răzvrătirii fură precipitați în abizul infernului, cu cît mai vîrtos nu și-ar fi putut răzbuna dreptatea lui Dumnezeu îndată după păcat asupra noastră cari, precum zice Iob (25, 6) nu suntem decât vermi și putrezire? Dar nu, îndurarea grației divine a oprit răzbunarea justiției provocate de greșalele noastre, și ceeace s'a refuzat îngerilor vinovați și poate atîtor păcătoși de o vîrstă cu noi, cari pentru păcate ca și ale noastre sau și mai puține la număr dar tot așa de grave și nepocăite, acum se chinuesc în muncile de veci, ce nu s'a dat acestora, adică timp mai îndelungat de îndreptare, aceea ni s'a dat nouă cu mare așteptare, ca să ne hotărăm odată a trage folosul creștinesc dintr'ânsul. Cum ne-am ști reținea așa dar de a nu prețui după cuviință un favor așa de mare și a nu repeți cu profetul: „*Milele Domnului, că nu m'a părăsit pre mine, că nu s'au sfărșit îndurările lui*“? (Plâng. Ierem. 3, 22.)

Recunoscînd însă drepturile Provedinței divine și datorința ce o avem de a-i mulțămi pentru binefacerile sale, trebuie să ne ferim de a nu cădea în acelaș timp în răătăcirea unde atîția au suferit naufraj cu sufletele lor. Nu trebuie să ne cufundăm în ceeace s'a numit odată indiferentism, odată fatalism mai mult ori mai puțin grosolan sau chiar acoperit cu aparențele unei deșarte pietăți, așteptînd adică totul numai dela Dumnezeu și nimica făcînd din partea noastră. Pentrucă, pe de-o parte el însuș a poruncit ca leneșul să nu mînânce și noi toți în

sudoarea feței noastre să ne agonisim pâinea de toate zilele, iar pe de altă parte în ordinul supranatural al grației, cere cu aceeași gravitate libera conlucrare din partea noastră prin păzirea sîrguincioasă și neîntreruptă a preasfinte poruncilor lui.

Drept aceea imnul recunoștinței și mulțămirii ce 'l-l aducem în acest moment sărbătoresc, să nu fie numai o expresiune rece a buzelor noastre, ci să fie împreunat cu înfrângerea inimei pentru nenumăratele vătămări ce poate i le-am făcut în decursul anului ce se încheie, să fie cu adevărat erumperea unei inimi hotărîte a petrece timpul ce ni mai rămâne, în deosebi anul ce se începe și care cine știe dacă nu va fi chiar cel din urmă al vieții noastre, în operele sîrguinții neobosite ale pocăinței sincere și în deprinderea virtuților creștinești. Căci numai astfel vom dobândi iertarea și numai astfel, ridicându-ne glasul mulțămitor către cer, ne vom face vrednici de noui binefaceri în timp și de fericirea cea neperitoare în sînul vecinicii. Amin.

XXXII.

DUMINECA VAMEȘULUI ȘI A FARIZEULUI

(1895, la 3 Februarie.)

Tot cel-ce se înalță pre 'sine, se va smeri, iar cel-ce se smerește pre sine, se va înălța. (Luca 18, 14).

Pentru unii cari se nădăjduiau întru sine, cumcă sunt drepți, și defăimau pe celalalți, zise Mântuitorul pilda aceasta:

Doi oameni s'au suit în biserică să se roage: unul farizeu și altul vameș. Farizeul stând așa se ruga întru sine: Doamne, mulțămescu-ți că nu sunt ca celalalți oameni, răpitor, nedrept, păcătos, sau ca acest vameș. Postesc de două-ori în săptămână; dau zeciuială din toate câte câștig. Iar vameșul de departe stând, nu vrea nici ochii săi la cer să-i ridice, și-și bătea pieptul său zicând: Doamne, fii milostiv mie păcătosului. Zic vouă, că s'a pogorît acesta mai îndreptat la casa sa decât acela, că tot cela-ce se înalță pe sine, se va umili, iară cela-ce se umilește pe sine, se va înălța.

Până aci Evanghelistul Luca la cap. 18.

Farizeli, despre cari așa de adeseori se face pomenire în Evanghelie, erau o clasă deosebită în mijlocul poporului iudevesc, solitară și retrasă dela sgomotele vieții de obște. Pentru aceea și erau ținuți de oameni îndreptați pe căile sfințeniei, cinstiți și respectați de toți, și a căror conduită storcea admirațiunea întregului popor. Cu toate aceste Mântuitorul îi sbiciuia fără de nici o cruțare, și toată preocuparea îi era ca să abată pe ucenicii săi dela imitarea exemplului lor. Ba încă ajunsese până acolo de zise, că de nu va prisosi dreptatea noastră mai mult decât a lor,

parte nu vom avea în împărăția cerurilor, că cel mai înalt grad de perfecțiune unde se credeau ei ridicați, nu-i de ajuns nici pentru începutul perfecțiunii creștinești, că ținând urmele lor, ne depărtăm numai de împlinirea datorințelor noastre. Și pentrue atâta severitate, atâta necruțare cu ei? Pentrucă voia să ne arete modul cum să ne știm păzi de a nu cădea și noi în acea greșală fatală, prin care întreg edificiul sanctității și religiozității lor era fără de nici un fundament și acțiunile lor lipsite de meritul pietății celei adevărate, astfel încât precum văzurăm în pilda istorisită se întorceau încă și mai îngreunați dela altarul Domnului, unde își căutau ușurarea sufletelor lor. Iar greșala aceasta atât de fatală conzistă întru aceea, că întreaga lor pietate era vișiată în obiectul său, strâmbă în scopul său, și urgisită în forma prin care se arăta.

Obiectul, împrejurul căruia trebuie să se învâртеască pietatea, cuprinde întregimea legii sfinte, adecă mai întâiu poruncile prescrise pentru toți oamenii și apoi sfaturile evanghelice date pentru cei-ce din voința lor liberă se hotărăesc pentru ajungerea unei perfecțiuni mai înalte. Poate fi acum o iluziune mai periculoasă, o greșală mai fatală, o rătăcire mai mare decât aceea, de a observa cu scrupulozitate niște puncte ușoare și aproape neînsemnate ale legii, și apoi de a nu ținea nici o socoteală de cele-ce sunt de o importanță capitală, — bună-oară de a osteni ziua-noaptea întru păzirea sfaturilor evanghelice și apoi a călca poruncile fără de a căror ținere zădarnică rămâne ori-ce încercare de a ajunge la vecinica mântuire? Ei bine, tocmai această era greșala de căpetenie a farizeilor. Astfel, spre a nu aminti decât vre-o câteva exemple: Ei plăteau dijmă până și din ierburile cele mai mărunte, din izmă, din mărar și din chimin, lucruri de cari legea tăcea, dar își uitau de judecată, de milă, de credință. Țineau Sâmbăta cu atâta rigoare, încât s'au plâns, că ucenicii Domnului smulseră în aceeași zi câteva spice spre a-și omorî foamea, învinovățiau pe Domnul însuși căci le vindecă orbii, schlopii chilavii și paraliticii în aceeași zi de sărbătoare, dar ei nu se sfiau a nutri în inimile lor ura, pizma, înșelăciunea, și a urzi comploturi ca să-l piardă pe el. Imputau apostolilor că nu-și spală mâinile înainte de mâncare, dar tot atunci

ei necunoșteau prescripțiunile cele mai învederate ale dreptului natural de a cinsti pe părinți, de a nu răpi avutul orfanilor și al văduvelor. Iar când trebuiau să între în pretoriul lui Pilat unde avea să fie întrebat și judecat Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lui Israil, Sfântul sfinților, tras acolo prin machinațiunile lor, ei nu voiesc să între ca să nu se spurce, cum zice evanghelistul, căci era preziua Paștilor când evreii nu se puteau atinge de păgâni fără de a contrage un fel de pată pentru care le era oprit de a mânca mielul pașcal. Oh, ce conștiință delicată, observă Sf. Augustin: se temeau că se vor spurca întrând în casele lui Pilat, dar nu se temeau de nici o întinăciune făcându-se vinovați de cel mai oribil sacrilej, de cel mai odios atentat. Nu cutezau a se înfățișa înaintea unui judecător străin, dar nu cruțau nici o ostăneală spre a găsi mărturii mincinoase contra lui, spre a-l vărsa sângele și a-l pironi pe cruce! Țineau cele mici și călcau cele mai grave porunci, va să zică, după cuvântul Domnului, în orbia lor străcurau țințarul și înghițiau cămila.

Motivele apoi și scopul, pentru care afectau într'o măsură așa de mare sentimentul religios și multiplicau într'o formă tot atât de condannabilă până la infinit chiar și acel număr restrâns al acțiunilor de pietate, nu le era lauda Domnului împreună cu sfințirea sufletului, nu, ci interesul și ambițiunea de a fi măriți din partea poporului: toate lucrurile lor le fac, zice evanghelistul Mateiu, ca să se vadă de oameni (23, 5); și cu fățarie îndelung se roagă, adaugă Sf. Marc (12, 40.). Cu pricina de a-și câștiga simpatille poporului, spre a-l putea apoi stăpâni, spre a putea mânca, după expresiunea sacră, fără de nici o supărare prin sentințe nedrepte și prin interpretări false casele văduvelor și denariul orfanilor. În chipul acesta inima cea rea și scopul ori intențiunea cea neorânduită, le strică tot meritul acțiunilor evlavioase, dacă n'ar fi o profanare a cuvântului a numi astfel faptele acelora despre cari Mântuitorul a zis: vai vouă cărturarilor și farizeilor fățarnici, că curățiți partea cea din afară a păharului și a blidului; iar dinăuntru sunt pline de răpire și nedreptate! Descriere fidelă ale cărei trăsuri minunate, dar tot așa de triste, ni le înfățișează nu se poate mai bine farizeul din pilda noastră.

Lucrul însă și mai trist este, că acea purtare nevrednică și urgisită a fariseilor a rămas chiar și după strălucirile luminii evanghelice ca un tip funest, ca un model deplorabil, după care se îndreptează o mulțime de creștini de jos până sus, uneori până prin sferele cele mai înalte de unde îndeosebi n'ar trebui să se vadă decât virtute și iarăș virtute. Spre a vă convinge de aceasta, dacă ar mai fi de lipsă să cauți dovezi unde din nenorocire lucrul se lovește cu mâna, — spre a vă convinge de aceasta, n'aveți decât să aruncați privirea asupra celor ce se petrec împrejurul vostru. Mai întâi e foarte străvezecios vălul ce acopere fața a o mulțime de oameni pentru cari nu numai mult-puținele acte de pietate, ci religia însăș este numai o cestiune de interes, un izvor fie de câștiguri materiale, fie de putere peste masele poporului. Dar tocmai căci vălul ce acopere acest scandal în mijlocul creștinismului e atât de străvezecios, eu mă abțin de a înșira, dacă s'ar putea înșira toate fărădelegile ascunse după el, — și constat numai cu Chrisostom, că relațiunea lor cu religia este cel mai detestabil sacrilej, pentru că ei nu abuzează numai de lucrurile sfinte, ci de sfinția însăș, pentru că ei nu-și propun numai să vateme pe Dumnezeu, ci se mai servesc de însuș preasfânt numele său pentru săturarea cupidităților și vanităților lor, pentru că arătându-se că dau cinste Domnului, în realitate după dispozițiunile inimilor lor, caută ca acesta să le fie un mijloc de cinstirea lor; de unde se și plânge Atotputernicul prin profetul Isaia de unii ca aceștia că l-au făcut să slujească în păcatele lor (43, 24).

Mai des este vălul, dar din nenorocire și mult mai mare numărul celor ascunși după el, cari, fără de a merge așa departe pe drumul bătut de farizei, totuș se găsesc în rătăcire dela căile Domnului, având o pietate lipsită de spiritul său. Pentru unii ca aceștia practica religiei e mai mult un obicei, ținut, eu convin, nu din motive perverse, dar nici nu din pornirile unei inimi mișcate de convicțiunea minții străbătută de luminile credinței viue. Ei se roagă Domnului, îi cântă laudele, își pleacă capul și genunchiul înaintea sfintelor altare, se

apropie, deși poate foarte rar, de sfintele taine, făcând și propusuri de îndreptare, vai însă că inimile lor abia dacă au puțină parte în toate aceste. Privind adică din depărtare, de sus, și uneori trebuie să te sui foarte sus, găsești multe semne de viață creștinească. Pogorîrîndu-te însă jos și căutând cu un ochiu la sacrul codice iar cu celalalt la faptele lor, atunci mai găsești și alte cele. Găsești, bunăoară că unul întâmpinat într-o societate, unde toate se cred permise, de injuriile și critizările aduse religiunii sale, în loc să-și facă datoria de creștin, poate că este printre cei dintâi întru a aplauda pe huliitori, dar la tot cazul sub pretexte ridicole de a se arăta om de spiritul timpului, n'are nici un cuvântel de contrazicere. Altul în conversațiunile sale va ține discursurile cele mai satirice și mai răutăcioase, va desvâli ceeace e mai tainic în purtările altora, nu va cruța pe nimenea, și ca și cum ar fi un reformator trimis din cer va face procesul lumii întregi începând chiar cu cele mai sfinte ale religiunii; un al treilea, un al zecelea, că nesfârșit este catalogul va întinde săracilor o sfărâmatură de pâine și se va crede generos, va vorbi de dreptate, dar tot atunci va chibzui întru sine cum să afle noi moduri de a înșela pe aproapele său, de a subtrage lucrătorului plata sa, de a consuma banul celor simpli și neputincioși, va lauda virtutea, dar tratându-se de vre-o afacere în care el s'ar crede vătămat, nu va fi nici o satisfacțiune, pe care să n'o ceară, nici o reparațiune, care să-l poată îndestuli; se va plânge de corupțiunea moravurilor, de apucările cele rele ale copiilor, de ticăloșiile servitorilor; dar nu va reflecta la bârna din ochiul său, la exemplele ce le dă însuș tuturor acestora prin indiferentism mai mult ori mai puțin ascuns, prin ușurința limbajului său, prin însoțirea faptelor sale cu ură, cu dispreț, cu jaluzie, cu suspecte temerare, prin întreagă viața sa lipsită de ceeace constituie fundamentul vieții cu adevărat creștinești. Care este acest fundament, ni-o spune însuș Mântuitorul, când zise: „*Spirit este Dumnezeu și cine se închină lui, să cade să se închine cu duhul și cu adevărul* (Ioan 4, 24). Va să zică sinceritatea inimii este condiția indispensabilă, pentru ca cultul și pietatea să fie vrednice de mărirea lui

Dumnezeu, pentru ca rugăciunile noastre să poată ajunge cu darul său până la nemărginită bunătatea lui. Dar condiția aceasta, pe lângă cea mai bună intențiune nu stă și nu poate sta fără de păzirea legii sfinte în toate, dar în toate punctele sale.

Scurtă concluzie.

XXXIII.

DESPRE MĂRTURISIRE.

(Ținută la 24 Martie 1895 în Catedrala Sf. Iosif.)

„Orice vei deslega pe pământ, va fi deslegat și în ceruri“. Mat. 16, 19.

Fii ai unui părinte răzvrătit în contra cerului, noi suntem încă mai nenorociți decât dânsul: fărădelegile noastre se grămădesc peste olaltă cu repeziunea unui torent, ele își urmează ca și valurile preste valurile unei mări tempestoase și dintr'o cădere într'alta noi ne-am rostogoli până în adâncimea abizului deschis de noi înșine. Dar binecuvântat fie Domnul, căci prevăzând slăbiciunea noastră, chiar după renașterea prin botez, n'a voit s'o lase fără de ajutor. Acest ajutor puternic, această nouă scândură de scăpare întru naufragiul nostru este tribunalul sacru al mărturisirii.

Mărturisire! Dar însuș cuvântul acesta printr'o fatalitate neexplicabilă decât iarăș prin răutatea omului, cele mai adeseori e întâmpinat în lume numai de surîsul unor buze cari hulesc ceea ce nu știu. Lucru însă și mai dureros, că sunt o mulțime chiar de creștini, cari se îngrozesc de impietatea devenită aproape o modă, dar cari totuș dacă nu cu cuvântul, cu fapta se înșiră pe partea lor viețuind cu anii întregi înstreinați de binefacerile imense ale acestei instituțiuni dumnezeiești. Drept aceea pentru confundarea unora, pentru stărnirea altora din aceea indiferență culpabilă și mai vartos pentru binele nostru al tuturor, eu aflu de lipsă a vă vorbi despre Taina mărturisirii, ca văzând cu odată mai mult însemnătatea ei să ne hotărîm, precum ni este datorința, a alerga cu încredere și sinceritate la primirea ei în ajunul celei mai mari sărbători a creștinismului.

Cincisprezece veacuri creștinii din toate părțile pământului, din Apus ca și din Răsărit au recunoscut într'un glas că mărturisirea păcatelor, confesiunea sau spovedania, cum se mai numește, este una dintre cele șapte taine instituită de Hristos pentru mântuirea sufletelor întinate cu păcat după primirea botezului. Credința aceasta moștenită dela apostoli, nu numai că vechile generațiuni au lăsat-o neștirbită celor noi, ci au și ilustrat-o prin faptul universal că toți fără de nici o deosebire de tinăr sau bătrân, de bogat sau sărac, toți se grăbiau a cădea la picioarele preotului, care spre a-și obține iertarea greșelilor, care spre a se întări în darul de lipsă pentru a eși învingător dintre valurile turburate ale vieții trecătoare. Și atâta era de înrădăcinată această credință în creștinism, cât printre toată mulțimea ereticilor ce au turburat liniștea Bisericei, nici unul nu s'a aflat care să se fi încercat a se ridica cu totul împotriva ei. Nu, ci prea trista glorie de a-i întrece pe toți în sacrilega cutezare era rezervată unui călugăr trădător din veacul al șasăsprezecelea, apostatului din Württemberg, carele, sub pretextul unei reforme caracterizate îndeajuns prin rassa ce o sfârțica, prin strivirea legăturilor celor mai sacre, prin petrecerea unei vieți scandaloase, prin săparea abizului celui mai înfiorător, nu s'a sfiit a nega cu desăvârșire acea taină sfântă și a zice plesnind în fața întregului creștinism că ea n'ar fi decât o născocire omenească și o turburare a conștiințelor, străină de litera și de spiritul Evangheliiei. Pe urma lui s'au repetit atacurile, s'au mărit huliile, s'au înmulțit vrășmașii, cari cu cuvântul sau cu fapta sunt contra acestui sacrament. E destul însă a deschide Evanghelia spre a rămânea convins de perfidia și cutezanța unora, de rățacirea altora și de eroarea tuturor. Într'adevăr noi cetim într'insa că Mântuitorul după glorioasa sa înviere din morți a zis apostolilor: *„Luați Duh sfânt. Căroră veți ierta păcatele se vor ierta lor, și căroră le veți ținea, vor fi ținute”* (Ioan 20, 22—23.); iar sfântului Petru în deosebi, că ori-ce vei lega tu pe pământ, va fi legat și în cer, și ori-ce vei deslega tu pe pământ, va fi deslegat și în cer (Mat. 16, 19.). Prin aceste cuvinte pe deplin lămurite, Hristos a dat Bisericei sale puterea spirituală de

fi mijlocitoare între oameni și între Dumnezeu, puterea dumnezeiască de a ierta păcatele sau de a le ținea, de a lega sau deslega pe om în fața cerului. Acum, e tot așa de lămurit că între oameni nu se poate deprinde puterea aceasta, nu se leagă sau desleagă fără de a judeca, dar spre a judeca preotul trebuie să cunoască, și spre a cunoaște starea sufletelor, trebuie să i-se descopere, căci numai Dumnezeu este acela ce scrutează inima și rărunchiul omului. Va să zică acuzarea omului, adică mărturisirea păcatelor este o urmare necesară a puterii dată de Hristos Bisericei; astfel încât a nega și a huli mărturisirea păcatelor, descoperirea lor preotului rânduit, este tot atât cât a zice că Hristos a dat Bisericei o putere care nu se poate deprinde, că a instituit un tribunal care nu poate pronunța sentințe, prin urmare un tribunal absurd și ridicul. A atribui însă asemenea absurdități lui Hristos însemnează a-l nega și a-l batjocori pe el; aceasta este însă negarea și batjocorirea creștinismului și chiar a lui Dumnezeu. Iată așadar că batjocorirea mărturisirii păcatelor se reduce la lăpădarea religiei creștine și înlocuirea ei cu cea mai nevinovată fărădelege și impietate. Pentru aceea, conciliul Tridentin, urmând învățăturilor deslușite ale Evangheliei și practicei întregului creștinism cu drept cuvânt a pronunțat, ca și alte sinoade bisericești, anatema contra celor ce ar nega că mărturisirea păcatelor ar fi de instituțiune dumnezeiască. Prin moartea sa de pe cruce Hristos a împăcat neamul omenesc cu Dumnezeu, dar pentru ca unul fiecare om în particular să se bucure de această împăcare e de lipsă, după voința lui, ca acesta, omul, să se folosească de mijloacele așezate de el, să alerge la mijlocirea Bisericei, la primirea tainelor din mâinile acesteia, în cazul nostru la mărturisirea păcatelor. De unde Sf. Pavel zice: *„Și toate dela Dumnezeu, carele ne-a împăcat pe noi luiși prin Isus Hristos, și ne-a dat nouă slujba împăcării”*. (II. Cor. 5, 18.), slujbă mare și plină de îndurare, dar tot atunci înfricoșată pentru noi ministrii săi, de a lega sau deslega păcatele celor ce voiesc să ajungă la mântuirea de veci.

Ca toate instituțiunile eșite din mâna lui Dumnezeu, astfel și aceasta, deși de fire supranaturală, totuși ni se

arată întru toate conformă exigențelor naturei noastre. E dureros a o spune, dar vai, că o tristă realitate ne dovedește că asemenea raționamente lasă reci și împietrite chiar inimile atâtor creștini, cari, predominți de spiritul veacului, de nimic nu se feresc mai tare ca de mărturisirea păcatelor. Inșă pe lângă continua rebeliune de care sunt vinovați, pe lângă noul păcat ce le îngreuiază suferințele la fiecare nouă sărbătorire a Învierii Domnului, ei rămân și victime ale unel dintre cele mai mari amăgiri. Nu cunosc adecă, că această instituțiune fiind eșită din mâinile celui Atotputernic, varsă chiar și în aceasta binefacerile cele mai salutare preste individ, preste familie și preste societatea omenească, și astfel ni se arată întru toate confoarmă judecății minții sănătoase și lipsurilor conștiinței din piepturile noastre. Intr'adevăr mintea vrând nevrând cunoaște că există o lege morală deasupra omului, de care trebuie să asculte; cunoaște că neascultarea și vătămarea ei e împreunată cu pedeapsă din partea supremului legislator, după-ce de aceasta nu-i scutită nici cea mai neînșămnată lege omenească: cunoaște greșala, dar nu cunoaște chipul de a o îndrepta, ci e silit să poarte în pieptu-i muștrările unei conștiințe, despre care zicea Chrisostom că în acelaș timp este martoră, judecător și carnefice: *textis, iudex et carnifex*, și ale cărei muștrări ca și niște umbre negre urmăresc sfășiind pe cel vinovat pretutindenea, și poate că nu cu puțin contribuiesc la îngroșarea, pe zi ce merge tot mai mare, a numărului nebunilor și al celor ce-și curmă voluntar firul vieții. E drept, că amețiți de desfrânări, roși de ambițiune, sau mistuiți de focul patimilor violente, oamenii de lume spun adeseori că nu simțesc aceste muștrări, sau isbutesc a le ascunde pe vre-o câțva timp chiar dela ochii lor; dar mai mult decât lor noi credem Spiritului Sfânt, carele ne asigură că: „*cel-ce acopere necurăția sa, nu se va îndrepta, iară cel-ce spune muștrările, iubi-se va*”; (Pild. lui Solom. 28, 13.) dar veni-va vremea, că ei înșiși siliți vor fi să recunoască: „*umplutu-ne-am de cărările fărădelegii și ale pierzării, iară calea Domnului nu o am cunoscut*” (Înțel. lui Solom. 5, 7.) Dar unde este leacul acestei muștrări de-apururea și unde lumina care să împrăștie acest întunec oribil ce împresoară pe cel vinovat?

Ah, domnilor, leac nu este, și lumina nu se dă decât singur numai în acea taină a mărturisirii plină de îndurare ce ni-o lasă Fiul lui Dumnezeu. Da și noi ne întristăm pentru păcat, căci muștrarea este un efect natural al păcatului, al călcării legii lui Dumnezeu, este o presimțire a acelei groaznice pedepse ce nesmintit va trebui să urmeze unei vătămări făcute malestății celei nemărginite. Dar ducând noi această întristare la picioarele preotului împreună, spre umilirea sumeției noastre cu descoperirea voluntară a greșelilor făcute, adecă *întristându-ne spre pocăință*, cum zice apostolul (II. Cor. 7, 9.), noi, pentru meritele Mântuitorului, și prin puterea dată de el preotului, dobândim iertarea ștergerea vinei, strămutarea pedepsei de veci, pacea și demnitatea conștiinței noastre: de unde adaugă apostolul, că: „*Intristarea, care e după Dumnezeu pocăință spre mântuire fără de părere de rău lucrează, iar întristarea lumii moarte lucrează*”. (ibid. v. 10.). Împreună cu această iertare neprețuită, și care ni-se dă ori-decâteori o căutăm cu sinceritate, prin mărturisire ni se reînviează meritele agonisite pentru cer și pierdute prin păcat, ni se dă dreptul la moștenirea împărăției de veci, liniștea și demnitatea conștiinței, libertatea fiilor lui Dumnezeu și tot atunci frâul cel mai puternic poftelor și cupidităților de ori-ce formă cari ne atacă fără încetare, în fine arma cea mai bună spre a combate vrășmașii sufletelor noastre. Pe de altă parte în servitorul Domnului așezat în acest tribunal sacru omul găsește un părinte plin de răbdare și de dragoste cătră dânsul după exemplul Domnului Hristos pe care îl reprezintă și care n'a venit să cheme pe cei dreپți ci pe cei păcătoși la pocăință; un medic înțelept, care caută cunoașterea ranelor sufletului lui numai spre a le putea vindeca mai iute, numai spre a vărsa preste dânsule vinul și oleul darului ce le închide și șterge fără de urmă, și care prin prescrierea unor leacuri prezervative, prin însinuarea folosului continuat al mijloacelor religiunii îl pune în poziție de a putea sta și a nu cădea de nou în viitor; găsește un învățat ale cărui buze având a păzi știința, îi luminează mintea cu adevărurile credinței, îi desleagă îndoielele, îi descopere datorințele ce le are și chipul spre a le îm-

plini cum se cuvine, îl îmbărbătează contra terorilor eternității sau i-le amintește dacă le-ar fi uitat, iar prin speranțele fericirii destinate omului, îl îndrumază pe căile tuturor virtuților; în fine găsește un judecător dar un judecător preocupat singur numai de binele penitentului carele primind secretele inimei lui o face numai spre a împărți pacea sfântă, unde era turburare, și care fiind legat printr'un sigil sacramental absolut inviolabil, nu scrutează felul și numărul greșalelor decât spre a le arunca, după fraza Scripturii, în adâncimea abizului de unde în veci nu i-se vor mai imputa, căci ce desleagă dânsul, e deslegat în fața cerului! Iată, Domnilor, foloasele mărturisirii, foloase neprețuite și întru toate conforme dictărilor minții și aspirațiunilor inimei omului. Foloase eu mai zic, a căror binefaceri necomparabile nu întârzie a se revărsa preste familii și preste întreaga societate omenească. Da, căci prin mărturisire fiii cresc în virtute și se țin departe de viciile ce n'ar întârzia, oh, experiența zilnică e o dovadă tristă dar lămurită, a le deforma și sufletul și trupul făcându-i oroarea familiei și dezastrul societății; servitorii se mențin în credință și în onestitate fără de cari în loc de ajutor devin o calamitate pentru stăpâni; consoții se întăresc în iubirea împrumutată și întru păzirea cu sfințenie a legăturii pe care numai moartea o poate rupe. Atâtea sunt valurile vieții și atât de schimbătoare aspirațiunile inimei, caprițiile voinței, încât o consoților, dacă legătura voastră e subtrasă dela înrîurirea religiei, cu timpul devine fragilă, intolerabilă, un izvor de nenorociri, o legătură pentru aceea, pe care voi înși-vă vedeți că semenii voștri nu se sflesc a o rupe, măcar că scris este, că ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă. În asemenea împrejurări poate că voi vă veți lupta pentru menținerea ei, dar voi veți rămânea învinși ne-având alt apărător decât pe voi înși-vă. O nu, apărătorul vostru numai religiunea poate fi cu tainele sale, numai acela vă poate vorbi în numele lui Dumnezeu, care v'a împreunat.

Să zicem mai mult: pentrucă a mărgini aci înrîurința salutară a mărturisirii asupra prosperității statelor, n'ar fi decât a face dintr'nsa un frâu pentru popor: ceeace împoartă și mai mult pentru fericirea publică este că dânsa.

porunceste cu egală independență rangurilor celor mai înalte ca și celor mai de jos, principelui care guvernează ca și celor ce-l încunjoară. Este numai dânsa carea poate preveni într'un rege proiectele de tirănie, a împrăștiu iluziunile suveranității, a combate voluptățile, violarea tratatelor, disprețul oamenilor și abuzul autorității. Este numai dânsa care poate reprima într'un ministru, planurile machiavelice, încăpăținările ambiției într'un funcționar, înșelăciunile, împrăștierea banului public, corupțiunea și ușurința de a sacrifica justiția unor interese egoiste. Și prin toate aceste eu n'am făcut decât o schiță neperfectă a binefacerilor acestei instituțiuni sacre, care tocmai pentru aceea n'a putut ieși decât din mâinile aceluia carele a știut prevedea toate bunurile ce ar rezulta pentru om și pentru societate din umilirea unui om înaintea altui om, dar al său servitor plecat. Mulțămind așadar pentru dânsa, alergați, alergați a vă îngenunchia înaintea acestui tribunal sacru din bisericile noastre, da să alergați cu încredere la tronul darului lui voiu, zice după apostolul, ca să aflați dar și îndurare în timp bine venit și să vă asigurați astfel liniștea conștiinței și să puteți sărbători cu plăcere creștinească învierea Domnului și dobândirea împărăției lui în vecinicie. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIV.

PATIMILE DOMNULUI NOSTRU ISUS HRISTOS.

(Vinerea Mare. Ținută în Catedrala Sf Iosif).

„Iar noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, jidovilor adică sminteală, iar elinilor nebunie. Iar celor chemați jidovilor și elinilor pe Hristos puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu“.
I. Cor. 1, 23—24.

La cruce, creștinilor, la cruce! Pe acel lemn de rușine ridicat în locul cel mai urgisit al Sionului ura și invidia unui popor întreg a înălțat în sărbătoarea Paștilor între doi tâlhari pe acela ce nici un rău n'a făcut, ci trecând numai bine a făcut vindecând pe toți, pe acela ce Judecătorul imperiului roman l-a declarat sărbătorește de nevinovat, nici o vină într'ânsul aflând. La cruce, creștinilor, căci acest miel nevinovat ce se junghie cu atâta cruzime, este jertfa împăcării voastre, purtând numele lui, din dragostea către el voi toți v'ați făcut scutul și întărirea cea mai mare a inimilor voastre, din poruncile și învățăturile lui lumina cea mai vie a sufletului și tezaurul cel mai prețios al bogăției voastre, iar din acel patibul și lemn de infamie ați moștenit și țineți steagul cel mai glorios sub a cărui umbră cu jurământ v'ați legat a lupta până la cea din urmă suflare pe acest pământ trecător. La cruce, căci pironit pe dânsa stă Isus Hristos, din a cărui pătimire a izvorât bucuria voastră, din a cărui moarte a răsărit adevărata viață pentru voi, și prin a cărui sânge vărsat curățindu-vă v'ați reînnoit și reînnoindu-vă ați dobândit dreptul la stăpânirea vecinicei fericiri. La cruce, la cruce, căci spânzurat pe dânsa moare pentru voi însuși vecinicul și nemuritorul Dumnezeu! O taină este aceasta tot atât de

nepătrunsă ca și dumnezească firea lui, o taină profundă care doboară cunoștințele minții noastre spre a le îndrepta pe toate, o taină însă și mângăietoare, prin care desvăluindu-ni-se urmările funeste ale călerii din început a neamului omenesc, ni se arată și mărirea destinelor sale. Moartea unui Dumnezeu! Dar în ce ordin de idei ne aflăm noi transportați? Ce groaznică lipsă a cerut o asemenea jertfire, ce adâncă bunătate a putut-o hotărî, ce dragoste imenză a știut-o conzuma?

Iar noi propovăduim pe Isus Hristos puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu!

* * *

Apostolul Ioan când zice, că mielul lui Dumnezeu a fost *junghiat dela întemeierea lumii* (Apoc. 13, 8), ne arată, dupăcum ne învață și întreaga credință în cel mai de căpetenie din punctele sale, cumcă adevărata cauză a patimilor și morții Domnului, este a se căuta altundeva decât în ura farizeilor, în sălbătăcimea poporului sau în slăbiciunea aceluia judecător roman, carele prin tristul său exemplu a dovedit odată mai mult rătăcirea și perfidia celorce nu se sflesc a jertfi justiția intereselor înaltei lor pozițiuni. Pe de altă parte, adaugând același evanghelist, că Isus iubind pe ai săi, pe cei din lume, până în sfârșit i-a iubit pe ei (Ioan 13, 1), ne spune că motivul care a mișcat pe Fiul lui Dumnezeu, ca să se lase a fi pironit pe cruce, a fost singur numai dragostea, nemărginita dragoste și îndurare dumnezească către binele neamului omenesc.

Da, creștinilor, dela începutul lumii, de când omul înșelat de răutatea deavolului, s'a răzvrătit contra Creatorului și Dumnezeului său, din primul moment în care s'a făcut acest păcat înfricoșat, ce trece ca cea mai dureroasă, dar nedespărțită moștenire la toți fiil lui Adam; de atunci dreptatea cerului aștepta o victimă în stare de a repara vătămarea adusă maiestății lui Dumnezeu, vătămare neconținut încă mărită prin păcatele de moarte câte s'au grămadit dela întâiul asasin, dela întâiul trădător până la cel din urmă păcătos ce-l va vedea soarele, dela Cain, dela Iuda, până la capătul lumii. Drept este acum, că omul în toate timpurile și toate locurile a adus lui Dum-

nezeu jertfe de împăcare spre a-i împlânzi mânia, spre a-i recunoaște suveranitatea, spre a-i cinsti mărirea, dar prin toate acestea omul a dovedit numai chiar și atunci când s'a cufundat mai tare în întunericul idolatriei, a dovedit numai existența acestei datorințe legată de însași firea sa, și întru nimic n'a putut șterge făcuta vătămare. Pentru că victimele nu erau decât roade de ale pământului sau josnice animale, iar vătămarea era infinită ca și maiestatea vecinică a celui vătămat. De unde și zice sf. Pavel îndeosebi despre jertfele poporului ales din vechiul testament, că acelea erau niște stichii sau elemente slabe și sărace (Gal. 4, 9), slabe după puterea lor, și sărace în roadele lor, căci singure fără credința în Hristos nu puteau produce nici un efect mântuitor, nici nu cuprindeau darul, ci toate erau numai niște umbre și figuri ale celor viitoare. Victimă mai nobilă ar fi fost însuși omul, dar el nu era și nu este stăpân pe firul vieții sale, și chiar dacă ar fi fost, vătămarea cea nemărginită tot n'ar fi putut-o șterge prin sângele său. Nu, ci se recerea o victimă proporționată, o jertfă tot asemenea de nemărginită după prețul său. Voind așadar Dumnezeu să scape neamul omenesc din vecinica peire la care osândit era pentru păcat, în același timp având să salveze toate prerogativele justiției sale, a luat acea hotărâre, care pururea va fi uimirea tuturor minților create. Impreunând justiția cu îndurarea, și una și alta nemărginită în întinderea lor, în asprime ca și în bunătate, a orânduit ca vătămarea unui Dumnezeu să se șteargă prin moartea unui Dumnezeu și astfel omul să fie mântuit. Și în fața acestei hotărâri uimitoare, noi încă tot nu vom cuprinde mărimea și gravitatea păcatului de moarte!

Dar să mergem mai departe. A fost așadar hotărârea, ca greșalele noastre să se spele în sângele unui Dumnezeu, ca el însuși și nu altul să fie Rescumpărătorul neamului omenesc. Și fiindcă natura dumnezească nu este capabilă de a pătimi și cea omenească singură fără de folos ar fi pățimit, bunătatea lui Dumnezeu a voit ca a doua persoană, Cuvântul, Fiul vecinic al vecinicului Părinte, să se facă om, rămânând ce era, adică să-și unească natura mărginită la cea nemărginită în una și aceeași persoană dumnezească, ca să fie și om adevărat, cum era și Dumnezeu adevărat,

și în chipul acesta să poată pătimi, să devină victima, jertfa de îmblânzire a neîmblânzitei justiții cerești, înfățișându-se el, Fiul lui Dumnezeu făcut om, înaintea Cerului ca purtătorul sarcinei noastre, ca plătitorul datoriei noastre, ca Preot și totodată și ca victimă a împăcării noastre. Iată, creștinilor, cine este Preotul care jertfește și cine victima ce se jertfește pe altarul crucii: este unul și același Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu făcut om, întru care, cum zice apostolul „*locuiește toată plinirea Dumnezeirei trupeste*” (Colos. II. 9).

Din momentul întrupării sale, el începuse aceasta mare jertfire, după ce nu se coborâse pe pământ decât ca să fie victimă, și nu luase trup omenesc decât spre a-l dăru, spre a-l jertfi Atotputernicului. În templul din Ierusalim continuase și perfecționase acest sacrificiu când s'a lăsat să fie ținut pe brațele bătrânului Simeon: acesta însă nu era fără numai sacrificiul de dimineața; acum iată-ne la sacrificiul de seara, când victima trebuia consumată; la acest sacrificiu, spre care erau îndreptate toate momentele vieții sale pământești; la acest sacrificiu, prin care trebuia să se repareze mărirea lui Dumnezeu, și să se restabilească drepturile justiției sale.

Deși așadar Isus Hristos n'a comis nici o umbră de păcat, fiind însași sfîntenia nemărginită, încât singur a putut provoca pe vrășnașii săi zicând: *cine mă va vădi pe mine de păcat?* (Ioan 8, 46); deși e venerat și preamărit de toți sfinții, cari tocmai în iubirea lui își găsesc fericirea; deși chiar în această vale a lacrimilor unde a petrecut n'a cunoscut răul decât spre a-l combate și a-l distruge; deși Tatăl a zis despre el: *acesta este Fiul meu cel iubit în care bine am voit* (Mat. 17, 5), totuși înlocuind-ne pe noi cei păcătoși în fața justiției divine și luând asupra sa sarcina greșalelor omenesti, era ca și cum ar fi fost vinovât pentru toate. „*Pe celce nu a cunoscut păcatul*, zice sf. Pavel, *pentru noi păcat l-a făcut, ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dănsul*” (II. Cor. 5, 21). Iar sf. Petru adaugă: *Păcatele noastre însuși le-a ridicat în trupul său pe lemn* (I. Petru 2, 24). Sub acest respect el înaintea Cerului nu mai era Fiul cel iubit al Tatălui, ci omul durerilor asupra căruia trebuiau să se răzbune toate fărădelegile noastre.

Drept aceea, o creștinilor, când vedeți pe acest miel nevinovat acoperit de rane în toate părțile trupului său, când vă aduceți aminte de toate împrejurările în cari se petrece această tragedie sângeroasă, când vă opriți gândirea la palmele cu cari îi vâneșesc obrazele, la biciurile cu cari îi vâlcezesco spatele, la strânsătura funiilor, la încununarea cu spini, la greutatea crucii, la pironirea mâinilor și picioarelor, la adăparea buzelor lui cu isop și cu oțet, la împungerea coastei sale cu sulița, apoi la batjocurile și hulirile cu cari toate aceste sunt însoțite; când vă gândiți și îl vedeți după descrierea martorilor oculari, cum l-a văzut de mai înainte Isaia, că n'avea nici chip, nici frumuseță, că fu desprețuit și cel mai din urmă dintre oameni, omul durerilor, și ca cel ce-și ascunde fața sa de noi (Isaia 53, 3—4); oh, atunci să nu socotiți că toate acestea ar fi numai opera cruzimii omenești; nu, ci este justiția Cerului ce se răsbună pentru vătămarile oamenilor, pentru păcatele noastre, cari totuși zilnic le grămădim și repețim cu atâta ușurință!

Nici că se restrânge această răsbunare numai la durerile corpului, nu, ci îl face să simtă și cele mult mai amare ale inimei și sufletului. Aci însă în deosebi trebuie observăm mai întâiu, că deși sufletul lui Isus se bucura și pe pământ din cauza unirii ipostatice cu natura dumnezească, de vederea beatifică a fericirii de veci, totuși după învățătura sfinților Părinți, în timpul Patimilor, printr'o minune necuprinsă, înîmbrăta beatifică asupra naturei omenești a rămas suspendată. „*Divinitatea lui Hristos, zice Damascenul, a permis carnei să lucreze și să sufere cele ce-i sunt proprie*”. Pentru aceea în grădina Getsemani, unde se retrase în rugăciune după cina cea din urmă, cuprinzând cu privirea păcatele tuturor oamenilor, toate sacrilegiurile ce se vor comite, toate hulirile ce se vor ridica și mai departe contra cerului, toate fărădelegile ce vor mai acoperi pământul, toate abuzările ce se vor face de darurile sale, toate naufragiurile spirituale ce se vor întâmpla și după deschiderea portului de mântuire. Văzând cu preștiința sa divină toate aceste și toate scârboasele lor amănunte, s'a aflat încunjurat după cuvântul profetului de durerile morții și turburându-se de torenții atâtor răutăți, a erupt zicând: *Intristat este sufletul meu până la moarte.*

Ba încă, o adâncime a bunătății și înțelepciunii lui Dumnezeu, a aflat modul de a suferi și toată durerea pedepsei celei mari și mai crâncene ce o poate avea omul pentru păcatele sale: părăsirea din partea lui Dumnezeu. Ajungând la sfârșitul agoniei sale pe cruce, și văzându-se el, Isus Hristos Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat, așteptatul Messia, principele păcii, cel mai frumos dintre fii oamenilor, Sfântul Sfinților, — părăsit de ucenici, înzultat de cârturari, urgisit de farizei, hulit de un întreg popor, pironit pe lemnul cel mai infam între doi făcători de rele, în locul cel mai abominat al Sionului, în sărbătoarea Paștilor, văzându-se astfel chinuit în sfântul său corp, și astfel sfâșiat în inima sa, văzându-se batjocura pământului și victima necruțată a toată asprimea justiției cerului, dădu acel țipăt sfâșietor ce sgudui și cerul și pământul: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci m'ai lăsat*. N'a fost însă acest țipet îngrozitor, glasul unui desperat; nu, nu, o creștinilor, căci deși chinuit cu atâta asprime, întins pe cruce zace totuși un Dumnezeu; n'a fost glasul desperării, ci glasul justiției Cerului răsbunător asupra păcatelor voastre! N'a fost glasul desperării, ci glasul nemărginitei milostiviri dumnezeiești prin care s'a vestit desrobirea voastră din lanțurile aceluia ce a introdus păcatul în lume, din lanțurile aceluia în a cărui oribilă și întunecoasă împărăție domnește numai vecinica disperare și desperata vecinicie. Da, o preadulcele nostru Isus, infinit ești în pătimire, căci infinit ești în iubirea de noi: Dumnezeu ești în chinuire, căci Dumnezeu ai fost în milostivire față cu păcătoșii urmași ai păcatului părinte. Ai voit a fi părăsit pentru noi, ca să iei de pe capul nostru vecinica părăsire la care eram noi osândiți. Luat-ai cu adevărat, exclama-voiu cu Augustin, luat-ai asupra ta întristarea mea, ca să-mi dai mie bucuria ta!

Dar ce fac eu, dar ce facem noi ca să dobândim bucuria sa? Astfel privim și noi păcatul, astfel simțim și noi în proporție, firea sa, durerile sale, urmările sale? Ah, fraților, strigă sfântul Chrysostom, mișcat și lovit de această asemănare; iată tocmai aci marea neorânduială de care vinovați suntem, și pentru care nesfârșit ar trebui să fie șiroiul lacrimilor ochilor și mai vârtos al inimilor noastre.

Un Dumnezeu se turbură la vederea păcatelor noastre, și noi suntem liniștiți. Un Dumnezeu suferă pentru ele, și noi ne mângăiem. Un Dumnezeu zace în cea mai mare umilință pentru ele, și noi încă prin ele ne ridicăm mai tare capul; el asudă sânge, iar din inimile noastre nici un picur de lacrimi nu isvorește; el e întristat până la moarte pentru gravitatea lor, și noi poate că repețim pe urma lor cu necredinciosul: *Am păcătuit, și ce mi s'a făcut mie?* (Înțel. lui Sirach. 5, 4.); el suferă pedeapsa cea mai mare, părăsirea din partea lui Dumnezeu, și noi s'ar părea că tocmai în aceasta ne aflăm mândria, laudându-ne, după cuvântul Sfântului Iacob, și *mințind împotriva adevărului* (Iac. 3, 14.). Dar atunci, unde este credința noastră, unde-i dragostea cu care trebuie să răsplătim dragostea lui, unde-i recunoștința și chiar interesul pentru binele și fericirea noastră?

În păharul durerilor a rămas încă un picur, și este moartea, această funestă amenințare și groaznică pedeapsă dată părinților noștri. Mai înainte însă de a sorbi și acest picur, dulcele Isus se roagă pentru persecutorii săi, promite tâlharului pocăit împărăția cerului, apoi ține a-și încorona nemărginita sa iubire către noi lăsându-ne prin cuvintele din urmă un dar așisderea nespus de prețios. Deci Isus, spune Evanghelistul, văzând pe Maică-sa și pe ucenicul stând pe care îl iubia, a zis Maicei sale: *Mulere, iată fiul tău*, iar ucenicului: *iată muma ta*. Prin aceste scurte, dar mari și Dumnezeiești cuvinte muribundul Dumnezeu voiește ca Maria, preasfânta sa Mamă, cafea la picioarele crucii împărțea durerile patimilor tot pentru a noastră mântuire, să adopteze în persoana lui Ioan pe toți oamenii de fii ai săi, ca aceștia să poată alerga cu curaj la ajutorul ei găsind pururea într'însa un izvor îmbelșugat de grații trebuincioase, un port de scăpare pururea deschis, o oreaputernică și sigură mijlocitoare la tronul Fiului său. Iată muma ta, iată fiul tău.

Vestind apoi că misiunea sa e terminată, legea împlinită, profețiile adevărate, și plătit prețul răscumpărării zice; *săvârșitu-s'a*, își pleacă capul, dând morții permisiunea de a se apropia de autorul vieții, chemând pe toți răătăciții la îmbrățișarea iubirii sale, și strigă cu glas mare: *Părinte*,

în mâinile tale îmi dau sufletul meu, și plecându-și capul, și-a dat sufletul. Iar noi propovăduim pe Isus Hristos cel răstignit, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu.

Aceasta este jertfa noului testament, acesta, creștinilor, Arhiereul nostru, Arhiereu sfânt, nevinovat, fără de pată, deosebit de cei păcătoși și mai mult decât cerurile. El nu prin sânge de țapi și de viței, ci prin sângele său a intrat odată întru cele sfinte, aflând vecinica rescumpărare, ștergând zapisul cel în contra noastră, pironindu-l pe cruce. *„Drept aceea având Arhiereu mare, încheiu tot cu Sf. Pavel, pe Isus Fiul lui Dumnezeu, să ținem mărturisirea”* (Evr. 5, 14.), să ne ținem strânși de acest punct de căpetenie al credinței noastre, și fără de a ne îndestuli numai cu credința speculativă, mai vârtos să-l medităm neconținut, spre a ne învăra și înfiăcăra de o sfântă încredere întru îndurarea Dumnezeului nostru. Fi-re-ar greșelele noastre ori-cât de multe și de mari, să ne apropiem cu deplină speranță de el spre a le cufunda în vanele trupului său din cari au izvorit tainele sfinte pentru împărtășirea binefacerilor rescumpărării sale fiecăruia dintre noi. *„Că nu avem Arhiereu care să nu poată pătimi împreună cu neputințele noastre, ci ispitit întru toate după asemănare fără de păcat. Să ne apropiem dar cu nădăjduire la scaunul darului, ca să luăm milă și să aflăm dar spre ajutor la vreme de treabă”.* (ibid. nr. 15—16.) Amin.

XXXV.

MĂRTURISIREA LUI HRISTOS.

(Ținută la 5 Maiu 1895 în Catedrala Sf. Iosif.)

*„Tot cel-ce mă va mărturisi pe mine
înaintea oameuilor, mărturisi-l-voiu și
eu pe el înaintea Tatălui meu, carele
este în ceruri“.* (Mat. 10, 32).

Un ordin dictat de acea vecinică politică de interes și de ambițiune ce se crede necesară binelui obștesc și mai folosi-oare pentru anumite rațiuni mai înalte decât justiția și adevărul, impuse, subț gree pedeapsă, celor dela curtea persană, ca toți să adoreze pe vestitul Aman, făcut mai mare peste voivozii împărătești. De frica pedepselor și pentru asprimea poruncii, din toate părțile se și grăbiră supușii a-și pleca genunchiul înaintea voivodului schimbat în idol, în zeitate absurdă și ridicolă. Un singur om s'a s'a aflat, curajosul Mardocheu, fiu al desprețuitului Israil din robie, și păzitor al porților împărătești, carele ținând samă de datorințele conștiinței sale mai mult ca de amenințarea furcilor și a morții, a refuzat cu hotărâre de a se înclina idolului poliiceii dela curte.

Și a făcut aceasta, precum însuș mărturisește Domnului rugându-se, nu din sumeție, nici din trufie, nici din iubirea de mărire, că ar fi voit a săruta și talpele picioarelor lui pentru mântuirea lui Israil, ci ca să nu spun, continuă, mărirea omului mai pe sus de mărirea lui Dumnezeu, și ca să nu mă închin nimăruia fără numai ție, Domnul meu, ne făcând eu aceasta din trufie.

Poate fi cineva, domnilor, care să nu admire acest exemplu de curaj, de caracter, și de bărbătească demnitate ce l-a lăsat istoriei bătrânul Mardocheu? Dar, o creștinilor, voi puțin sau nimica ați face dacă v'ați îndestuli

numai cu admirarea acestui neînfrânt portar împărătesc; pentru că de firea și de numele creștinesc cu care vă mândriți e legată o datorie cu atât mai mare ca să-l și imitați, cu cât mai mare, mai vie este lumina credinței ce a strălucit preste voi. Și datoria aceasta este, de a nu șovăi un siugur moment aflându-vă puși între cerințele adevărate ale conștiinței voastre creștinești și între pretenziunile nenumărate dar tot atât și de deșarte, de ridicole ale lumii trecătoare: datorie mare, absolută, și acum, mai mult ca ori și când imperioasă de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor.

A mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor însemnează a propovădui cu tărie prealnaltul adevăr, că el unul și nedespărțit este totodată, și om adevărat și Dumnezeu adevărat, iar ca atare învățătorul sigur, Mântuitorul îndurător și preadreptul Judecător al neamului omenesc. A mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor însemnează așadar a vesti mărimea și sfințenia învățăturilor lui făcându-le cunoscute celor-ce nu le cunosc, apărându-le contra celor-ce le hulesc, și dovedind tuturor strânsa, neîncunjurata și absolută datorie de a le îmbrățișa cu iubire, de a le ține cu adâncă convicțiune de a le urma cu credință și statornicie, după-ce numai printr'însele își pot dobândi demnitatea cuvenită firii lor, liniștea, mângâierea și fericirea potrivită inimilor lor, ajungerea și stăpânirea neturburată a scopului vieții lor în lume.

Această mărturisire solemnă a făcut-o mai întâiu Tatăl ceresc, când cu glasul său dumnezeiesc despre el a zis: acesta este Fiul meu cel iubit, pe el ascultați. A făcut-o și el despre sine însuș prin tăria cuvântului cu care dădu orbilor din naștere vederea, mușilor graiul, paralizicilor umblarea, morților viața, valurilor mării turburate și vânturilor înfuriate liniștirea; dar mai cu samă și preste toate o făcu prin minunea tuturor minunilor, atunci, când a treia zi prin glorioasă învierea sa din morți birui însaș moartea și dureroasă împărăția ei. Continuarea acestei mărturisiri, lățirea nespus de marilor ei binefaceri, Isus Hristos o încredința apoi Bisericii sale, carea prin apostoli și prin următorii lor, a propovăduit și propovăduiește evanghelia adevărată vestea cea bună a numelui lui, la toate popoarele

din toate timpurile și din toate locurile pământului, secerând pururea împotriva tuturor greutăților izbânde din cele mai strălucite și arătând pururea o viață pururea întinerită, o vitalitate mereu juvenită, o tărie, da combătută și hulită, dar niciodată slăbită niciodată învinsă de vrășmașii dumnezeiesc Mirelui ei. Pe lângă aceasta mărturisire sau împreună cu dânsa mai este alta mai puțin sărbătorească, dar cu atât mai întinsă, mai obștească care se cuprinde în păzirea zilnică, neșovăită a poruncilor aceluiaș Hristos din partea credincioșilor săi. Dar pentru ce trebuie să ne arătăm noi credința, să mărturisim pe Hristos înaintea oamenilor?

Pentru că, o creștinilor, noi nu suntem numai suflet, și nici nu suntem numai trup; ci suntem oameni compuși din suflet zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și din trup alcătuit din țărână de preainalta mână adevăată puterea sa. Și astfel noi după înșasă firea noastră trebuie să laudăm și să aducem jertfă preainaltului nostru Ziditor nu numai cu sufletul și cu inima, ci și cu buzele noastre, cu faptele văzute și cunoscute de semenii noștri. Tot ceea ce suntem, afară de păcatele noastre, am eșit din mâinile Domnului: pentru aceea tot ceea ce suntem trebuie să-i aducem lui apropiindu-ne de el prin cântarea măririlor lui, prin vestirea puterii lui, prin cunoașterea, stăpânirii lui, prin cererea și chemarea nemărginitei milei lui pentru ștergerea păcatelor noastre și pentru binecuvântarea ostănelor prea slabe palmelor noastre.

Ați văzut apoi, ce se întâmplă în acel minut prea însemnat al vieții omului când intră în biserică, când se face mădular societății creștinești prin primirea botezului. Atunci, noi mai înainte de a ne renaște cu spiritul, mai înainte de a fi fost cufundați în apele mântuitoare, ne-am lăpădat de satana și de pompele lui, întru a cărui sclăvie am intrat în lume prin păcatul strămoșesc, și am declarat, am zis că ne împreunăăm cu Hristos luând pe umerii noștri ușoară sarcina și blândul jug al credinței sale. Toate acestea noi le-am făcut în fața Bisericei, înaintea oamenilor, dar nu prin noi înșine ci prin cei ce au stat buni pentru noi și au răspuns în numele nostru. Ei bine, ajunși la folosința minții, la pricepere, noi trebuie să întărim toate

acele făgăduințe sărbătorești, ceea-ce nu se poate face decât într'un chip tot atât de sărbătoresc, de public, de cunoscut lumii creștinești, adevă numai prin arătarea credinței primite, prin mărturisirea lui Hristos, întru carele ne-am îmbrăcat cu spiritul înaintea oamenilor. Ați făcut aceasta, eu știu, când ați primit bunăoară celelalte taine, când prin sfântul mir, v'ați declarat de noi înrolați în oștirea lui Hristos, când v'ați nutrit cu prețios trupul și sângele său, când prin căsătorie ați jurat în fața altarului dragoste și credință împrumutată nu numai către alesul sau aleasa voastră ci și către Hristos închipuind prin acea taină mare nedespărțita lui dragoste și unire cu Biserica sa; a-ți făcut aceasta și acum, când mai pe urmă sărbătorind învierea lui din morți, v'ați întărit în darul său și din moartea păcatului ați reînviat prin puterea acelorași sfinte taine: și foarte bine ați făcut și datorința v'ați împlinit-o; dar dacă din nenorocire pașii voștri s'ar îndrepta iarăș spre răutate, spre păcat, slăbind și curmând astfel mărturisirea lui Hristos, judecați voi înși-vă de ce grozavă greșală s'ar face vinovat unul ca acesta, pentru care făgăduințele date atât de sărbătorește nu însămnează nimica, și carele în loc să cultiveze simburii virtuților sădite prin aceleaș taine în inima sa, însuș, îi smulge îi copleșește sădind și cultivând preste ei mărăcinile păcatului de moarte.

Nici să nu uitați, creștinilor, că unul fiecarele dintre voi datorește întregii societăți creștine pilda cea bună a vieții creștinești: o datoresc soții unul altuia, amândoi fiilor și servitorilor lor, mai marii supușilor și toți împreună deaproapelui lor: „*voi toți, zicea sf. Pavel, unul sunteți întru Hristos Isus*” (Galat. 3, 28), adică toți alcătuim o singură familie, un singur trup de taină, cap având nevăzut pe Isus Hristos, și în care trup și familie unirea stă și se face prin legăturile aceleiaș dragoste și credință. Acum, pentru puterea ce o are pilda și faptele unui om asupra celui alt, fie în bine, fie în rău, mai stă și aceea, că și în societatea creștinească, în această mare familie, omul se întărește în credință, se îndeamnă la bine și la virtute prin pilda și edificarea împrumutată ce o primește unul dela cel alt. De aci îndemnul neînterupt al Spiritului sfânt, ca să râvnim darurile cele mai bune și așa să lumineze

lumina noastră înaintea oamenilor ca văzând faptele noastre cele bune, să preamărească pe Tatăl nostru cel din ceruri.

În privința aceasta, căutați mereu, creștinilor, la veacurile cele dintâi ale bisericii: trei sute de ani creștinul pace și liniște nu a avut și loc de rugăciune nu și-a găsit decât în peștere și în crepăturile pământului, pentru că marea împărăție lumească pentru el nu era altceva decât o întinsă, tot așa de mare și pururea deschisă măcelărie. Cu toate acestea religia noastră tocmai atunci ajunsese la culmea strălucirii și înfloririi sale. Pentru ce? Pentru că vie, obștească și neîntreruptă era mărturisirea lui Hristos din partea credincioșilor săi. Și oh, cât nu era de mare mândria bisericii, când pe acele vremuri grele, dascălii ei cu fruntea ridicată puteau grăi cu *Tertulian* neînduraților chinuitori: „*Vorbească înseși judecătorii voastre; închisorile sunt pline numai de ai vostri, de ai vostri gem înghesuite ocnele, de ai vostri numai se hrănesc fiarele sălbatice aduse la jocurile voastre. Nici un creștin nu este acolo, fără numai pentru marea greșală că mărturisește pe Hristos și iubește pe aproapele său ca însuș pe sine; iar dacă totuș în închisori, în ocne și în gura fiarelor s'ar afla un creștin pentru o altă greșală, pentru fără-delegi, atunci acela creștin nu mai este, întrucât prin faptele sale cele rele de Hristos s'a lăpădat*“. (Apol. c. 44, n. 148.)

Drept este, o creștinilor, că pentru noi nu sunt asemenea vremuri grele: noi acum ne putem închina Domnului la lumina soarelui și ori-unde ne putem arăta credința înrădăcinată în piepturile noastre fără de a fi duși pentru dânsa la ocnă și închisoare. Cu toate acestea n'a încetat, n'a scăzut, n'a slăbit datorința ce o avem și noi ca și acei ai noștri părinți de a mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor. Pentru că deși poartă alte numiri, totuș n'au încetat, n'au scăzut, nu au slăbit vrășmașii mântuirii sufletelor noastre: și sunt aceștia mai întâiu înseși poftele noastre cele rele ce din pruncie ne sfășie inima și fără de nici o poposire ne împing spre răutate și păcat; sunt preștinii noștri cei vicleni, sunt cunoscuții voștri cei răutăcioși, sunt toate acele mulțimi ce-și bat joc de tot ce-i lucru sfânt, căutând prin faptele lor cele negre și urâte mereu

întunecă lumina credinței noastre. Iată vrășmașii voștri, iată cu cine aveți voi să luptați ca oșteni ai lui Hristos. Iar lupta voastră numai atunci va reuși și izbândă numai atunci veți secera, când cu bărbăție și fără de nici o sfială veți păzi legea sfântă mărturie dând aceluias Hristos. Amin.

XXXVI.

EDUCAȚIUNEA CREȘTINEASCĂ.

(Ținută la 15 Sept. 1895 în Catedrala Sf. Iosif).

*„Incepătura înțelepciunii este frica
Domnului“.* Ps. 110, 9.

Înțeleptul și sacrul scriitor al cărții Proverbelor, meditănd cu mintea sa cea ageră asupra lucrurilor din jurul său, a întimpinat trei cu nepuință a le pricepe. Întâiul a fost urmele vulturului când sboară străbătând cu atâta ușurință, repejune și mândrie straturile de sus până se pierde în desimea norilor, în cât ochiul omului n'ajunge a ținea în vedere calea lăsată după el. Al doilea au fost căile șerpelui pe piatră, printre ruinele grămadite ale zidurilor bătute de vremuri, căci atâta îi sunt de variate și dese învârtirile, în cât de-l vezi mișcându-se, nu ști încâtro se va ascunde. Al treilea era calea corabiei pe mare, carea curând se închide de valurile turburate, fără de a lăsa vre-un sămân că aceea cu tărie le-a străbătut.

Peste acestea pătrunzătoare mintea sa a găsit un al patrulea lucru încă cu mult mai greu, aproape cu totul necuprins și neștiut: erau căile omului în tinerețele sale. În vârsta aceasta într'adevăr, atât de fragedă, de gingașe și de aplecată spre tot felul de afecțiuni, omul se vede împresurat de cele mai contrare și ademenitoare patimi: și neputând avea, din cauza puținătății cunoștințelor și a experiențelor faptelor, adânc înrădăcinate întru inima sa, acele principii ce trebuie să-i formeze îndreptarul acțiunilor și lumina pașilor săi, umblă mai mult nesigur pe calea vieții și expus este în conținuu tuturor schimbărilor. Astfel mai ușor este a măsura sborul vulturului, a urmări întorsăturile șerpelui pe piatră, a cunoaște și prevedea mersul

corabiei pe largul ocean, decât a găci cu oarecare siguranță cum și la ce va reuși omul din pruncia sa; mai ușor este a pricepe urmele vulturului, căile șerpelui pe piatră, și a corăbiei când merge pe mare, decât a ști și a pricepe căile omului în tinerețele sale.

Niciodată, domnilor, n'am avea ocaziune mai binevenită de a ne opri gândul asupra acestei mari cesțiuni, decât acum, când gingașii cetățeni ai școalei stau pe punctul de a-și începe sau relua spinoasa muncă a cultivării lor, când la culme sunt îngrijirile părinților față cu viitorul mlădițelor lor.

* * *

Problema educațiunii, tocmai că este așa de grea și de importantă pentru desvoltarea și viitorul omului, a preocupat în toate timpurile și în cea mai mare măsură pe ceice s'au aflat în fruntea societății, fie din cauza ingeniului lor deosebit, fie că erau purtătorii autorității supreme.

În timpurile noastre apoi, statul pe întrecute cu inițiativă particulară a început a desvolta o activitate aproape nesfârșită, ba uneori încâtva chiar exagerată după vederea multora, ridicând și menținând cu nespusă jertfă școale de orice categorie pentru cultivarea științelor, artelor, și a orice cunoștințe folositoare progresului omenesc. Școale și iar școale, iată deviza, ce par'că îndeosebi vrea s'o lase veacul nostru în moștenire celorce vor urma. Deviză sublimă, moștenire prețioasă, de cari religia creștină, fiică a celui ce se numește Părintele luminilor și al științelor stăpân, nu numai că nu se teme, ci din contră se bucură cu mândrie, căci în definitiv tot el se datorește precum nașterea acestui avânt deosebit mare și puternic, așa și întâia lui aplicare prin școalele ce încunjurau mănăstirile sale și prin atât de vestitele universități ce înfloriau sub aripile bisericilor, atunci când puternicii zilei țineau aproape de lucru înjositor a se cuprinde cu manuarea, păzirea și înmulțirea papirilor îngreunați cu purtarea rezultatelor minții omenești. Entuziasmul nostru însă pentru atâtea școale se posomerește, și flori de moarte ne cuprind, când ne gândim la direcția greșită ce s'a dat acestor instituțiuni folositoare în ceea ce privește educațiunea inimii, cultivarea virtuților solide și formarea adevăratelor caractere. Tânguirile zilnice ale

părinților, durerile de cari suspină atâtea familii, justifică pe deplin lacrimile bisericei și a religiei, carea se teme că într-o zi va trebui să întîmpine în tinerețea aceasta o generațiune de oameni încă și mai stricată decât cea de acum și o și mai mare ceată de fii răzvrătiți, necredincioși.

Aceste constatări dureroase, cari înzădar s'ar ascunde și disimula, ne sillesc să concludem, că așadar în modul de educațiune a tinerimii din zilele noastre, deși nu-i prea lipsește nimica din ceea ce este cultură materială și ornament științific exterior, totuși există o scădere mare, carea singură poate face ca niște plante așa de alese, niște flori așa de plăcute să producă roade așa de pădurețe și amare. Răul și scăderea alta nu este, decât aceea, că s'a scăpat din vedere, se urmează greșit ori mai mult numai de formă principiul fundamental al educațiunii omenești.

Principiul acesta fundamental și nestrămutat l-a enunțat Înțeleptul când a zis sfintele și neperitoarele cuvinte, cunoscută tuturor, numai nu cum trebuie: Inceputul înțelepciunii este frica Domnului. Da, cumcă fără de Dumnezeu, adică fără de cunoașterea și iubirea lui ar rămânea zădarnică orice ostăneală pentru perfecționarea și adevăratul progres al omului și în genere a societății omenești, este un adevăr atât de limpede și de strălucitor, încât spre a-l cunoaște și a rămânea convins de dănsul, este de ajuns numai să nu-ți închizi cu voia ochii minții dinaintea lui. Chiar așa cum ar fi fără de folos năzuințele grădinarului, dacă plantele cultivate și aranjate de el n'ar fi înzestrate neîncetat de aceeași Provedință divină care le-a creat, cu viață și cu nouă vigoare spre a crește și a se reproduce; astfel la nimic n'ar izbuti nici silințele omenești spre a conduce cum se cuvine societatea, de cumva ar înceta de a opera în inimile oamenilor Preabunul Dumnezeu. Operează apoi Dumnezeu în fiecare ființă cu suavitate după modul ei natural, și prin urmare în om întrucât e rațional, mai cu samă își desvoință virtutea sa divină făcându-i-se cunoscut și iubit. Prin aceste două apoi, prin cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu, peste mîntea cea fragedă a pruncului se revărsă lumina cea vie a adevărului, care îl scutește de întunecul erorilor, iar în inima sa cea nevinovată se sădesc și se mențin germenii cei prețioși ai virtuților cari

îl fac să încunjure mai târziu păcatul și să se afirme crescând și să crească afirmându-se din ce în ce mai mult ca creștin bun, ca om de caracter în sensul cel mai înalt al acestui cuvânt sublim.

Cei dintr-ai cooperatori la această nobilă lucrare, cei dintâi apostoli ai acestei misiuni preaînsemnate, cei dintâi săditori ai acestui mare principiu de educațiune în inima pruncului, sunt și trebuie să fie cea-ce au fost instrumentul și cooperatorii Domnului la nașterea lui, sunt înșiși părinții lui.

„Ascultă Israele, zice Domnul în vechiul testament, cuvintele acestea, câte poruncesc eu astăzi fie, să fie în inima ta și în sufletul tău, și le spune fiilor tăi, și le grăiește lor când șezi acasă, și când mergi pe cale, și când te culci, și când te scoli. Și le leagă pe ele să fie neclătite înaintea ochilor tăi. Și va fi le scrieți pe pragurile caselor voastre și a ușilor voastre”. (V. Moisi VI. 6—9.).

Drept este, că la aceasta sublimă dar spinoasă lucrare a educațiunii fiilor voștri, o părinților, găsiți ajutători prețioși, fie în cei-ce în puterea sacralului minister au misiunea de a învăța toate popoarele, fie în măiestrii din școală, în pedagogi și întru îngrijitorii vrednici de chemarea lor. Dar nu uitați, că ori-cât de mare ar fi ajutorul primit din partea acestora, totuș nu încetează un singur moment datorința voastră proprie prin aceea, că v-ați încredințat scumpele voastre odrasle în mâinile lor. Pentrucă mai întâi toți aceștia n-au fără numai câte o parte din acea mare îngrijire; apoi legătura dintre ei și fii voștri n'are nici acel caracter permanent ce-l aveți voi înși-vă, cari i-ați scos la lumina zilei, și cari numai atunci încetați de a purta dulcele nume de părinți, când nemiloasa moarte vine să vă despartă de ei, dar numai spre a vă împreuna iarăș cu atât mai strâns în sinul vecinicii.

Cătuși de puțin așadar nu încetează marea voastră datorință de a vă îngriji voi înși-vă de creșterea religioasă a fiilor voștri; ba încă aceea devine cu atât mai mare, cu cât, precum vazurăm, în timpul nostru, nici școala, și aci mai mult ca ori-unde trebuie reapeșit — onoare excepțiilor — nici societatea nu vă întinde ajutorul astfel cum

ar trebui să vi-l dea, cu cât — mai zic — în afară de sinul familiei sunt mai numeroși vrășmașii religiunii, mai dese pericolele, mai sgomotoase ocaziunile naufragiului moralității creștinești.

Odată stabilite aceste puncte de căpetenie, pentru o și mai mare deslușire a cuvântului nostru, n'avem decât să ne scoborîm la fapte, la realitatea lucrurilor, dar cu cea mai largă libertate cuvenită sacralului minister.

Este așadar datorința voastră de a le da o creștere religioasă, fără de care moralitatea rămâne lipsită de baza și asigurată sa tutelă. Pentru aceasta din cea mai fragedă pruncie mintea copilului trebuie nutrită cu idei frumoase, adevărate și creștinești, ca treptat cu anii să crească în el cunoștința legii Domnului; inima aplecată prin îndemnurile cele mai eficace la iubirea lui Dumnezeu și a deaproapelui, la iubirea a tot ce este bun, scurt la iubirea tuturor virtuților. Dar fiindcă băiatul este din fire imitator și foarte imitator, iar cunoscuta axiomă, că vorbele mișcă exemplele trag, adevărită zilnic, acest învățământ are a se face nu numai cu cuvântul, ci mai vârtos cu fapta. Cu alți termeni vecinic rămâne adevărul, că educațiunea din familie se face după modelul vieții ce există în aceeași familie. Este aceasta creștinească, fiți siguri că creștinească va fi și educațiunea pruncilor. Scrieți legea Domnului pe pragurile caselor voastre și ușilor voastre: scrise însă într'un mod viu prin zilnica lor practicare! Atunci copiii voștri vor crește bine, vor înainta în virtute.

Dar ce se întâmplă? Oh, ce se întâmplă? Ascultați puțin, că de văzut vedeți de o mie de ori mai multe. Ce va să zică așa dar, că suntem siliți a vedea altfel mergând lucrurile, alte obiceiuri chiar la tinerimea din zilele noastre. Ce va să zică, că fiul vostru, o părinte, crește îndărătnic, mândru, așa de puțin dedat pietății, așa de neascultător și de răzvrătit la disciplina domestică; și abia trecut peste a zecea primăvară începe a scutura jugul și a-ți smulge frânile din mână, a umbla cu prieteni suspecti, și a înainta în fiecare zi mai mult în răutate decât în vîrsta anilor. Ce va să zică, o mamă, că fiica voastră, deși e bineprincepută la cânt, la pictură, la joc, totuși încă n'a isprăvit catechismul; deși este o adâncă cunoscătoare

a modelor, a feluritelor meșteșuguri și desterități recerute pentru ornatul femenin și cea mai delicată cultivare a persoanei, dar încă nu știe nimic din poruncile sfinte, nimica de posturi, de sărbători, de sacramente; și deja aleargă ca pierdută după deșertăciuni, după tot felul de secături lumești, și deja la alte cărți n'are gust fără numai la romanțuri și la novele; și ce-i și mai mult deja zi după zi își micșorează candoarea sufletului, simplitatea inimei și acel vâl de modestie ce o feria de ochiul poftitor al profanilor și care așa de bine îi stă vârstei și sexului ei? Ce va să zică toate aceste?

Oh va să zică un mare, dar trist cuvânt, că și voi înși vă v'ați lăsat a fi jerfele spiritului lumesc din samă în'afară, și că v'ați crezut obligați a urma moda și curentul stăpânitor în lume; va să zică, că luându-vă după anumiți educatori din școala materialismului, v'ați îngrijit mai mult să dați fiilor voștri o spoială de cultură decât să înfrumsețați sufletele lor cu adevărurile cele mai însemnate și să înduplecați inimile lor la sentimentele vrednice de om, dar și de cetățean, și de om și de cetățean cu adevărat creștin bun. Va să zică cei dintâi ați fost cari negreșit contrar bunelor intențiuni, ați îndrumat pe fii voștri pe căi rătăcite, și apoi vă plângeți de rătăcirea lor.

Urmează încheierea.

XXXVII.

BANUL CEL DE DAJDIE.

(Ținută în Catedrala Sf. Iosif la 20 Octobrie 1895.)

*„Dați cele ce sunt ale împăratului,
împăratului; și cele ce sunt ale lui
Dumnezeu, lui Dumnezeu”. (Luc. 20, 25.)*

Explicând într-o zi Mântuitorul învățăturile sale printr'una din admirabilele parabole și asămănări potrivite înțelegerii ascultătorilor săi, trase concluziunea morală: mulți sunt chemați, dar puțini aleși. Farizeii, acest neam de oameni păcătos și urgisit pentru vecie, cunoscându-se vinovați de neprimirea așteptatului Mesia în persoana Fiului lui Dumnezeu făcut om, nu fără de temei se socotiră scoși din numărul celor puțini aleși, mai vârtos că nu uitară nici groaznica amenințare, că se va lua dela ei împărăția lui Dumnezeu și se va da altui neam, care va face rodurile ei. Deci plini de invidie și mișcați de gândul răzbunării, se retrag de o parte spre a se chibzui de nou cum să-l prindă de nou cum să-l piardă și să scape de el. Pricep însă iute, că viața fiindu-l sfântă, nepătată, după fapte nu-l pot acuza. Atunci, zice evanghelistul, mergând sfat au făcut ca să-l prindă în cuvinte să smulgă din buzele lui vre-o învățătură contrară legii sau neplăcută poporului. Planul urgisit l-au pus la cale în modul și împrejurările următoare.

Supunând Pompeiu Iudea și prefăcându-o în provincă a imperiului roman, poporul judaic, trebuia să plătească la început numai în anumite ocaziuni, iar pe timpul lui Tiberiu, în fiecare an tribut deosebit statului.

Tradițiunea mai de multe-ori seculară a glorioaselor timpuri de independență și libertate, am zice acum noi,

națională, amintirea pururea vie și mereu reîmprospătată prin citirea cărților sfinte, unde se înșirau strălucirile împăraților David și Solomon împreună cu vitejia războinicilor Macabei, mândria acestui trecut plin de mărire, nu puteau să nu mențină răceala și ura față cu noii stăpâni, și să nu întărească în mijlocul mulțimii sentimentul, aproape înăscut neamurilor, de aversiune, murmurare și neîndestulare pentru plățirea contribuțiilor publice. Mai mult, conștiința înrădăcinată și tot atât de universală în poporul judaic de popor ales lui Dumnezeu, îi făcea să privească ca uzurpată domnia stăpânitoare, ca ilegală dreptul și nesuportabil jugul ei. În astfel de împrejurări farizeii, ca vrășmași neîmpăcați ai Domnului, se crezură siguri de izbândă contra lui propunându-i spre deslegare următoarea cestiuine: *„Și iată arhieriei și cărturarilor, continuă evanghelistul, au trimis iscoade și l-au întrebat pe el zicând: „Învățătorule, știm că drept zici și învești, și nu cauți în față, ci întru adevăr calea lui Dumnezeu învești. Cade se nouă a da dajdie împăratului ori ba?”* (ibid. vv. 20—22.) Cestiunea era cât se poate de importantă, iscusit meșteșugul cu care o propuseră și la culme vicleșugul lor. După părerea lor, orice deslegare i-ar fi dat, arma ar fi fost gata în contra lui. De zicea în faptă că nu se cade a da tribut chezarului, adică împărăției, îndată l-ar arăta Pretorelui ca pre un răzvrătitor al poporului contra autorității civile; iar dacă afirma dreptul puterii civile, dacă zicea că trebuie să plătească tributul, l-ar fi arătat poporului ca pe un trădător de patrie și vrășmaș aspirațiilor neamului iudovesc. Și tocmai căci cursa era atât de măiestrită, și nu da loc de scăpare, pe de o parte farizeii trimis în deputațiune pe lângă învățăceii lor niște oameni de ai lui Irod, a cărui prietenie servilă față cu autoritățile romane, cunoscută era tuturor; ca astfel doritul răspuns deodată să-l primească amândouă părțile contrare. Apoi, printr-o măiestrie tot atât de vicleană caută ași acoperi intențiunea depărtând orice suspiciune asupra adevăratului lor motiv al pretenției lor neștiințe. Pun adică în gura trimișilor laudele cele mai mari pentru Isus; ei cari îl învinovățiau că strică legea, că scoate diavolii în numele lui Belzebub, acuma îl cheamă învățător,

înzestrat cu știință și auctoritate de a învăța pe alții curatul adevăr: știm că adevărat ești și calea lui Dumnezeu întru adevăr înveți, fără de a ține seama de plăcerea ori neplăcerea ascultătorilor: nu ai grije de nimenea, că nu cauți în fața oamenilor. Mari și frumoase erau laudele acestea și pe deplin justificate de faptele și virtuțile dumnezeiescului Învățător; întrucât însă ele eșiau din buzele fariseilor, nu erau decât o țesătură de josnice lingușiri; neputându-l acuza de greșeli, acum caută a-l încurca cu înșeși virtuțile sale.

Dar oh, ce este omul, ce este iscusința și pretinsa sa înțelepciune, când se ridică contra Creatorului său? Ce devin în realitatea lucrului chiar reprezentanții cei mai sărbătoriți ai așanumitei științe îndreptată spre batjocorirea, întunecarea și distrugerea învățaturii date de părintele luminilor de sus? O spuse sf. Pavel, când zise despre unii ca aceștia, din orice timp ar fi ei, că: *„zicându-se pe sine a fi înțelepți au nebunit“* (Rom. 1, 22).

Oricât de meșteșugit ar fi întinsă în adevăr cursa, oricât de fină și de vicleană intriga fariseilor, ea în fața lui Hristos dispăre, cum dispar întunecimile cele mai dese ale nopții când se arată strălucirea zorilor dimineții; căci el pătrunde machinațiunile ascunse în inimile lor, și pătrunzându-le le risipește, ba le întoarce chiar spre triumful adevărului. Pentru aceea, în loc să se arete măgulit și mulțămitor pentru laudele cu cari se apropie de dânsul, le respinge zicând: pentru ce mă ispițiți fariseilor? Desevălind astfel răutatea lor, răspunde cestiunii propuse. Dar, o nemărginita sa înțelepciune, află modul de a deslega salvând drepturile statului fără de a lovi în aspirațiunile legitime ale poporului, și face aceasta nu prin lungi considerațiuni, cari ar fi dat loc la interpretări greșite nerăbdătorilor ispititori, ci printr'o singură sentință. Cunoscut era și pe atunci adică, că dreptul de a bate monedă cu chipul suveranului, este o prerogativă exclusivă a statului. Deci, arătați-mi, zise trimișilor, denarul din circulație, apoi întrebându-i a cui este chipul și inscripția de pe el, și răspunzându-i că a Chezarului este, Isus a zis lor: dați așa dar cele ce sunt ale chezarului, chezarului, și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu.

Efectul acestui răspuns a fost zdrobitor pentru trimiși, căci auzindu-l s'au mirat. Dar s'au mirat, după toate probabilitatea nu pentru înțelepciunea cu care îi învățase să-și facă datoria impusă prin dreptul ginților unui popor curcit, ci pentru confuziunea în care i-a aruncat acest răspuns neașteptat, căci adaugă sacrul Text „și lăsându-l pre el s'a dus”; s'a dus, domnilor, cum se duc și acei creștini nenorociți, cari prin religia sa își văd zădărnice speranțele poftelor nelegiuite și pretenziunile unei științe superficiale cu care se mândresc.

Adevărata admirațiune însă pentru acest răspuns dumnezeiesc a rămas în inimile celor-ce iubind adevărul, au crezut lui, și cari în acelaș răspuns au găsit și găsesc limpezirea unei mari probleme sociale, justificarea Bisericii sale contra potopului de acuze ce i l-au ridicat de atunci și până la noi, ceia-ce dela farisei și Irodiani au primit ura și vicleșugul lor în preatristă moștenire.

Aceștia mereu s'au încercat în decursul vremilor de a striga contra Bisericii lui Hristos, acuzându-o acum că umblă să uzurpeze drepturile statului, acum că ar fi o instituțiune despotică și vrășmașă libertății popoarelor și câte altele asemenea. Dar, domnilor, prin înalta sa simțință de a se da cele ce sunt ale chesarului, chesarului, Hristos dela început a nimicit acuza, a respins calumnia ridicată contra Bisericii sale. Mai mult, făcând din supunerea și datorințele ce le avem cătră stat o poruncă a religiei, așezând, după expresiunea lui Bossuet, tronul civil în conștiința noastră, în care și-l ține pe al său și Dumnezeu, a întărit drepturile statului pe o bază mult mai solidă și mai raționabilă; dupăce legătura care trebuie să împreuneze respectul poporului cu aceste drepturi, nu-și are tăria numai din teama forței executive, ci din înseși acțiunile sufletului, supuse judecății și sancțiunii Preaînaltului Creator. După acest principiu nestrămutat, datorințele Cetățeanului creștin față de stat, datorințele funcționarului creștin față cu împărțirea justiției, cu menținerea ordinii, cu administrarea banului public, nu sunt numai niște noțiuni abstracte și mai mult ori mai puțin iluzorii, cari s'ar putea călca în liniște ori de câte ori ai avea iscusința de a zădărnici controlul omenesc,

de a ademeri ochii atât de cântatei opinii publice, de a încunjura asprimile forței și ale pedepselor: nu, ci sunt tot atâtea lucruri nedespărțite de dreptatea și curățenia conștiinței, lucruri sacre a căror desprețuire te împedecă dela observarea legii dumnezeiești cum trebuie s'o observezi spre a ajunge la mântuirea de veci a sufletului. Biserica, predicând aceste adevăruri, și toate celelalte pe cari se bazează moralitatea cea adevărată, prin firea sa nu poate fi contrară statului. Prin urmare a zice, că biserica aceasta ar nimici drepturile statului, și i-ar fi contrară, ar însemna a o calumnia în modul cel mai înjositor, susținând marea absurditate, că statul ar putea prospera fără de moralitate. Da, absurditate, pentru că a căuta morală înafară de religiune, însemnează a distruge firea omului, iar a susține stat fără de moralitate, a clădi pe nisip, a apuca drumul spre barbarismul cel mai înfiorător.

În timpul însă în care biserica concurge ca cea mai puternică ajutătoare la prosperitatea statului, în timpul în care afirmă sărbătorește drepturile autorității supreme civile, repețind credincioșilor săi: Dați chesarului cele ce sunt ale chesarului, — dânsa are secretul de a ști apăra și libertatea și drepturile poporului contra tirăniei; predicând supunere, știe apăra și demnitatea supușilor. Pentru că ea tot atunci nu încetează de a repeți iarăși cu dumnezeescul ei fondator: și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Sentință sfântă, prin care dânsa pe de o parte amintește capetelor încoronate, că nu trebuie să se socotească pre sine ca niște stăpânitori absoluți și fără de nici o lege preste ei; căci nefiind putere, cum zice apostolul, fără numai dela Dumnezeu, dânsii nu sunt decât reprezentanții lui, aleși nu fără concursul poporului, pentru ocârmuirea acestuia, și având a da grea samă într-o zi cum și-au ținut dîregătoria pe pământ. Iar pe de o altă parte, biserica mai spune că nici statul nu trebuie ținut, cum din nenorocire și vreu mulți să-l țină în zilele noastre, de un fel de divinitate, de un Moloch, căruia am avea să-i jertfim orbește orice ar pretinde dela noi. Nu, pentru că statul este numai un scop subordonat scopului celui din urmă al existenței noastre în lume, preamărirea lui Dumnezeu, numai un mijloc spre ajungerea acestui scop din

urmă, numai o instituțiune menită a ne asigura liniștea, pacea și fericirea pământească, și a ne ajutama ca în liniște și în pace să ne împlinim datorințele religiunii, și să cultivăm fiecare cum îi este dat și cu toți împreună, științele prin cari din contemplarea frumusețelor făpturilor să ne știm ridica la contemplarea și lauda Creatorului lor. Va să zică, domnilor, pe de o parte noi suntem pentru stat, căci scris este: Dați chesarului cele ce sunt ale chesarului; dar pe de altă parte mai vârtos statul este pentru noi, căci mai scris este: și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu; și noi ai lui suntem.

Moneta demonstrațiunii o avem și aci, dar ea nu este o bucată de aur sau de argint, ci este, o omule, însuși sufletul tău. Intrânsul încă este întipărită o icoană. Dar a cui? A unui animal necuvântător? Dar conștiința vi se turbură, demnitatea vi se revoltază, iar filozofia în perfectă armonie cu religiunea, vă oprește și numai dela un asemenea gând dejositor. Nu, nu, icoana din sufletele voastre nu este a unui animal necuvântător, ci a celuiia ce v'a înzestrat cu minte spirituală și cu voință liberă, a lui Dumnezeu carele după chipul și asemănarea sa v'a zidit.

Moneta chesarului, zice acum Chrysostom, este din aur și argint; moneda lui Dumnezeu este însuși sufletul omului. Dați așadar Chesarului tezaurii vostri, iar lui Dumnezeu sfințenia vieții voastre. Dați-l înapoi chipul său așa cum l-a făcut, așa cum l-a îndreptat și curățit prin sângele Fiului său; un chip adică nu ros de invidie și de avariție, nu falsificat prin ipocrizii, nu întinat cu noroiul desfrâului, nu întunecat de păcate, ci un chip curățit prin pocăință, strălucitor prin credință, dragoste și speranță, solid prin răbdare, împodobit cu umilință și îmbogățit cu meritele vieții celei cu adevărat creștinești.

Dați cele ce sunt ale împăratului, împăratului; și cele ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu. Amin.

XXXVIII.

IUBIREA LUI DUMNEZEU.

(La 15 Dec. 1895.)

„Fă aceasta și vei fi viu”.

Luca 10, 28.

Apropiindu-se de Isus un legiuitor, ispitindu-l îi zise, după cum ne spune Evanghelistul Luca: Învățătorule ce voiu face să moștenesc viața de veci? Iar el a zis: în lege ce este scris, cum citești? Legiuitorul cu grabă răspunzând a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău, și din toată virtutea ta și din tot cugetul tău; și pe aproapele tău ca însuși pe tine. Și a zis lui: drept ai răspuns, fă aceasta și vei fi viu. (Luca cap. X.)

Pentru moștenirea vieții de veci așadar un singur lucru e de lipsă: iubirea lui Dumnezeu. Acesta este principiul fundamental al vieții creștinești, fără de a cărui observare totul e pierdut: zădarnică este fuga și osteneala noastră prin lume, zădarnice sunt intențiunile noastre cele mai bune și fără de folos rămân faptele noastre chiar și cele mai curate înaintea oamenilor. Prin urmare este de o importanță capitală ca să ne silim din ce în ce mai mult a pătrunde firea și întinderea acestei datorințe, și mai vârtos ca să aprindem întru inimile noastre acest foc sacru, care trebuie să ne mistuiască inimile, spre a le da apoi o viață mai bună și vecinic neperitoare. Crește necesitatea de a ne cuprinde cu meditarea acestui mare adevăr, cu pătrunderea acestei sfinte datorințe.

* * *

Până când e vorba, domnilor, despre adevăr în sine, despre existența și importanța datorinței de a iubi pe

Dumnezeu, lucrul este evident și după firea sa pe deplin lămurit. Ce poate fi în realitate mai rațional decât supunerea minții noastre înaintea majestății Creatorului, cauza primă și rațiunea supremă a tot ce este împrejur de noi și a tot ce suntem și noi? Ce poate fi mai vrednic de demnitatea noastră ca ființe libere dar mărginite, decât libera cinstire a numelui său și larga vestire a laudelor lui? Ce poate fi mai potrivit aspirațiilor unor inimi făcute spre a iubi, dar niciodată în deajuns saturate de plăcerile lumii trecătoare, decât îndreptarea lor către Binele cel mai mare întru a cărui singură îmbrățișare ele își găsesc astămpărarea, adevărata liniște, mângâiere și fericire chiar și în decursul călătoriei noastre printre greutățile și năcazurile acestei văi de plângere și suspin? Ce poate fi, eu zic, mai rațional, mai firesc, mai potrivit minții și inimei omului decât apropierea lor de Părintele luminilor, carele prin strălucirea adevărului său împrășteie întunecul rătăcirii dela cea dintâiu, iar prin bogăția îndurărilor sale și prin puterea darului său curăță, întărește, înflăcărează pre cea din urmă, ridicându-o din nomolul păcatului, întipărend întrânsa vigoarea caracterului solid și dându-i avântul sublim al tuturor faptelor mari și generoase. O da, neliniștită este inima noastră, exclama-voiu cu sf. Augustin, până când nu se odihnește în tine Doamne!

Insușirea de căpetenie a acestei iubiri sfinte ni-s'a arătat prin marile cuvinte, prin cari ni s'a spus, precum văzurăm, că noi trebuie să iubim pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul din toată virtutea și din tot cugetul nostru; va să zică cu o iubire de preferință, cu o iubire deosebită, vrednică de el, prin care îl ținem fără nici o asemănare mai pe sus de toate făpturile și de afecțiunile ce le-ar putea încolți în piepturile noastre.

Mărimea acestei iubiri însă nu trebuie să se măsoare cu simțul, ca să fie preste toate și în mod senzibil și sentimental, căci așa ceva nici nu este totdeauna în putința noastră; și cu atât mai puțin ea nu trebuie să izvorească din silă și constrângere, căci atunci ar înceta și meritul și frumuseța acțiunii sale, în cât o asemenea iubire n'ar mai fi vrednică nici de mărirea Domnului,

nici de mișcările unei ființe libere, cum este omul.

Măsura trebuie să se facă cu mintea, dar nici atunci nu în senzul ca să fie numai un sentiment gol, numai o mărturisire abstractă, că el este stăpânul tuturor, pentru că o asemenea iubire, care apoi nu este iubire, o au și cea ce pentru vecie îi sunt vrășmași, nenorociții din muncile iadului.

Nu, ci se recere ca iubirea să fie adevărată și practică, să pornească din adâncul inimei și să se arete prin faptele noastre, în chip, ca să fim gata, dar cu sinceritate, a pierde, de ar fi de lipsă, orice am socoti de bine mai vârtos decât a pierde fie și numai pe un minut grația Domnului: dispozițiune atât de necesară, încât dacă printre toate câte le posed, ori le doresc, ar exista un singur lucru care m'ar abate dela darul său, va să zică, dacă acest act de iubire ce-l formez în pieptul meu n'are atâta putere ca să mă hotărască a rupe toate legăturile și toate afecțiunile cari m'ar putea despărți de Dumnezeu, atunci eu însumi trebuie să pronunț anatēmă asupra mea, — atunci eu însumi trebuie să mă osândesc ca și un trădător față cu el, atunci eu însumi trebuie să conchid că nu împlinesc marea poruncă de a-l iubi, și că prin urmare nu sunt în grația sa și nici nu umblu pe îngusta cale ce duce la mântuirea sufletului. Și pentru ce? Pentru că nu iubesc pe Dumnezeu cum se recere, din toată inima mea, din tot sufletul meu și din toate puterile mele.

O altă însușire a iubirii dumnezeiești este aceea de a reduce la unitatea unei singure porunci, de a cuprinde în sine toate poruncile oricât de deosebite și de multe ale legii lui Dumnezeu, așa încât cine păzește cum se cuvine această poruncă, pe toate celelalte le păzește, căci atunci omul de necesitate caută și voiește numai ceea ce Domnul voiește, și legea întreagă nu este fără numai voința lui preasfântă îndreptată spre binele creaturilor sale. Împlinirea legii, zise dreptaceea apostolul, iubirea este. *„Plinirea poruncei este dragostea”* (I. Tim. 1, 5). Oricât de multe și deosebite ar fi liniile cari pornesc din acelaș centru, ele totuș în acest centru comun își găsesc unirea și sunt una fără de nici o prejudecare a mulțimii și deosebiri lor. Dar una sunt după Legiuitorul lor, una pentru rațiunea

pentru care ni s'au dat, una și pentru motivul pentru care le împlinim. Tocmai așa se împreunează și în iubirea dumnezeiască diferitele porunci cari după obiectele lor particulare sunt multe și deosebite. De aci și cuvântul Mântuitorului: „*De mă iubiți pe mine, poruncile mele păziți*” (Ioan 14, 15).

Cunoscute sunt toate acestea lucruri, căci ele pe cât de raționabile, pe atât și de strânse sunt de firea omului și mai vârtos de numele creștinului, încât aproape nu găsiți suflete atât de negre și de rătăcite încât să zică că n'ar trebui să fie iubit celace răsare soarele peste cei buni și peste cei răi, și carele așa a iubit lumea încât a dat pe însuș Fiul său pentru mântuirea ei.

Dar ce se întâmplă, oh, ce se întâmplă? O serie nesfârșită de cele mai funeste iluziuni în purtarea oamenilor față cu această mare poruncă: lubește pe Domnul Dumnezeuul tău. Din nenorocire cele mai adeseori se amestecă, se confundă adevărata cu falza iubire a lui Dumnezeu. Nu numai că înșelăm pe alții prin ipocriziile noastre, ci chiar noi pe noi înșine ne înșelăm printr'o orbire voluntară. De se ridică în inimile noastre cel mai ușor sentiment de iubirea lui, noi ne și credem ajunși la împlinirea acestei iubiri dumnezeiești. De punem din când în când piciorul în casa lui, în lăcașul sfânt unde i se cântă laudele cu solemnitate și unde se săvârșesc tainele sale, noi ne și credem și socotim că suntem împăcați cu conștiința noastră creștinească. Rătăcire, însă, o creștinilor, și amar nouă, dacă cădem întrânsa, sau dacă petrecem în greșeli atât de mari. A iubi pe Dumnezeu înșămnează a te opri dela tot ceeace oprește legea lui, și a face toate câte ea le poruncește; înșămnează a te lăpăda de tine însuși, a purta războiu neîncetat patimilor tale, ați umili spiritul, ați răstigni trupul, și a-l răstigni, cum zice sf. Pavel, cu toate scăderile și poftele lui (Gal. 5, 24); înșămnează a te opune iluziunilor lumii, torentului obiceiului, atragerii exemplului celui rău și tuturor deșertăciunilor: într'un cuvânt a iubi pe Dumnezeu din toată inima ta înșămnează a voi cu sinceritate a plăcea lui întru toate și a nu te face întru nimica neplăcut lui. Da întru nimica, pentru că tot așa de limpede este și observarea sfântului Iacob, unde zice: „*că oricine*

va păzi toată legea, și va greși într-o una, s'a făcut tuturor vinovat" (Iac. 2, 10). Prin aceasta însă apostolul nu învață, că tot una ar fi înaintea Domnului a călca o singură lege cât și legea întreagă, nu că așa ceva ar fi greșală, și o greșală funestă în urmările sale; nu, ci apostolul înțelege, că oricine calcă legea într'un punct, rămâne tot așa de lipsit de grație, pierde tot așa de nesmintit iubirea, și devine obiectul osândirei tot așa ca și cum s'ar găsi a o fi călcat în toate părțile sale. Și apoi oare nu procedați tocmai așa chiar și voi în relațiunile voastre cu alți oameni? V'a greșit careva din cea mai mare a voastră intimitate, v'a greșit într-o afacere însemnată, s'a ridicat împotriva voastră, v'a atăcat onoarea fie și numai odată, acela, oricât ar fi de nevinovat față cu voi în alte privințe, a încetat de a fi amicul vostru, și pe dreptul vă plângeți că el nu-și împlinește nici obșteasca datorință a iubirii împrumutate ce unii altora oamenii și-o dătoresc. Și să fie altfel, când e vorba de iubirea lui Dumnezeu prin păzirea poruncilor lui? Dar un singur păcat de moarte, cum iarăș preabine știți, cuprinde în sine un fel de infinitate, după ce prin el se strivește în picioare majestatea infinită a Prea-bunului Dumnezeu.

Dar dacă atâta se pretinde pentru adevărata iubire a lui Dumnezeu, atunci cine este acela ce-l iubește pe el? Este aceasta o mare taină, numită predestinațiune, și nu ne este dat a ne sui la examinarea ei. Apostolul Pavel singur știa ce face înaintea acestei taine: și era a îngenușchia în toate zilele înaintea Părintelui îndurării cerându-i înalta știință a iubirii lui, și căutând astfel iubirea prin iubirea lui: *Pentru aceasta, zice el, plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Isus Christos... Ca să știți dragostea lui Hristos cea mai presus de știință, ca să fiți deplin, într-o toată plinirea lui Dumnezeu*" (Efes. 3, 14 și 19).

Fă aceasta, o creștine, mergi și fă și tu asemenea, și vei fi viu! Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIX.

REPAOSUL DOMINICAL.

(Ținută în 6 Nov.¹)

„Șese zile lucrează, și fă toate lucrurile tale, iară ziua a șaptea este Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, să nu faci întru aceea nici un lucru.”

II. Moise XX. 9, 10.

Toate ființele din universul senzibil fidele misiunii primite dela Făcătorul lor fără încetare îi vestesc puterea, înțelepciunea și gloria Lui prin frumsețea naturii și armonia lor comună. Preste toate însă ființa rațională, omenimea s'a grăbit în toate vremile, chiar și atunci când se depărta dela cunoașterea sa, — a-i construi temple, a-i ridică altare pentru a-i aduce, subtrasă ocupațiunilor pământești, în zile anumite sacrificiul laudei și al mulțămirei, Totdeauna, dar mai cu samă în legea creștinească s'a ținut aceasta de prima datorință a omului și a societății omenesti. În timpurile noastre însă ajuns-am și acolo să se pună în discuțiune și o datină atât de sfântă și o poruncă atât de severă, ajuns-am chiar să i-se ceară încetarea. Într'o cesțiune atât de importantă și absolut religioasă, datorința Bisericei este de a se pronunța, datorința imperioasă a ministrilor săi de a explica poporului sentințele sale deja pronunțate de însuș Dumnezeu: *„Și tu poruncește fiilor lui Israil, zicând: vedeți, și păziți Sâmbetele mele, că semn este între mine și între voi întru neamurile voastre, ca să cunoașteți că eu sunt Domnul cel ce vă sfințesc pe voi”*. (II. Moise 31, 13.)

¹ Anul nu e semnat.

Eu nu știu de este ceva mai cunoscut tuturor creștinilor, decât preceptul de a-și întrerupe lucrurile cotidiene odată în săptămână și din când în când în cursul anului spre a intra întrânsele cu reverință în templul Domnului. Așa de adânc s'a imprimat acest precept în viața noastră creștinească moștenită dela părinți, de și numai a o cugeta lipsită de Dumineci și sărbători ți-se pare, cum și este un lucru cu neputință. Pentru aceea, pentru evidența adevărului nu voi insista a Vă înșira documentele Bisericei, spre a Vă arăta din toate că în ceștiunea sulevată vorbă este de un adevăr fundamental al religiunii creștine. Totuș pentru claritatea covârșitoare, pentru solemnitatea înfricoșată prin care s'a promulgat neamului omenesc în muntele Sinai acest precept de Preaînaltul Stăpân al universului, îmi țin de prea mare datorință a vă aminti documentul preasfânt din cartea Eșirii: *„Adu-ți aminte de ziua Sâmbetei să o sfințești pre ea. Șase zile lucrează și fă toate lucrurile tale. Iară ziua a șaptea este Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău, să nu faci întru aceea nici un lucru. ...Că în șasă zile a făcut Dumnezeu cerul și pământul și marea și toate câte sunt întrânsele, și în ziua a șaptea a odihnit: pentru aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și o-a sfințit pre ea”*. (II. Moise XX. 8—11.)

Domnul vieții și al timpului nostru ne impune odihna în ziua a șaptea, și aceasta nu spre a rămânea în lenevire sau spre a o petrece în tot soiul de lucruri oprite, ci spre a o sfinți prin toate actele religiunii, prin asistarea la aducerea sacrificiului noului Testament. Necesari nu e să observ, că ziua Sâmbetei, ziua de odihnă în legea nouă fu schimbată de Fiul lui Dumnezeu prin ai săi apostoli în ziua următoare, în prima zi a săptămânei întru memoria învierii Domnului nostru Isus Hristos din morți.

Din contră cu aceste dinainte cu tărie susținem, că odihna și sfințirea Duminecii și a altor sărbători e în praxă centrul întregii religiuni, și prin urmare oricine ar umbla să o șteargă aceasta din popor și din obiceiurile lui, mâna sacrilegă și-o ridică împotriva creștinismului în serviciul celui mai hădos păgânism! Dar nu numai pre-

ceptul pozitiv, ci înseși trebuințele fizice și morale ale omului ca și ale societății omenești reclamă ziua de repaos și sfințirea ei prin actele religiei.

Ascultați, domnilor, pentru laturea fizică rațiunile aduse de o autoritate competentă, ascultați în ce mod se exprimă raportorul legii pentru repaus înaintea parlamentului englez, vorbind, cum însuș spune, *numai ca medic*: omul are lipsă ca corpul său să se odihnească într-o una din șapte zile: „*lucrul continuat al spiritului și al corpului alterează organele noastre și distruge echilibrul constituției noastre. Populațiunile care nu observă Duminecile pier, oamenii se încovoie sub greutatea infirmităților sosite înainte de vreme; în țările religioase însă, unde se respectă ziua Domnului, se văd părinții de familie cu fruntea dreaptă și perii încărungiți conducându-și fiii și nepoții lor la lucru*”. Cuvinte sublime, a căror adevărire o pipăi cu nămile, oricum de puțin ai studia diferitele straturi sociale. Da, omul are trebuință de un anumit repaos, și prin vocea naturii ca și prin mărturia tuturor națiunilor acest repaos trebuie să fie a șaptea zi după fazele lunare, încât spre a lor proprie distrugere lucrează toți aceia ce violează asemenea precept natural.

Dar nu trăește omul numai din pâine, s'a zis în Evanghelie, activitatea sa nu poate fi restrânsă singur în cercul material și fizic al lucrurilor senzibile, oricum s'ar înjosi niciodată nu se poate lega cu desăvârșire de gila pământului. Pe lângă activitatea materială forțele sale intelective și morale pururea sunt setoase după bine și după adevăr, fără preget strigă după asemenea nutre-mânt sufletesc, după cultivarea lor în această direcțiune. Acum, nutrimentul spiritual și cultivarea adevărată intelectuală, în deșert o caută într'alt loc, căci numai în maximele și în practicarea religiei creștine o găsește el cu prisosință. Acolo și prin aceea mintea i-se ridică în sfera superioară a primului Adevăr unde are să-și considere un viitor strălucit, un destin prea nobil la care e chemat să ajungă în curând; iar inima sa încântată de fericirea promisă i-se aprinde spre toate faptele bune și generoase, și flori salutari o rețin dela viții prin cari i-s'ar curma

drumul cătră cer. Spectacol plăcut e și acela ce ți-l oferește și o familie pornită pre această cale mântuitoare. Membrii săi împrăștiați în decursul săptămânei la diferite afaceri, a șaptea zi Dumineca se odihnesc împreună, împreună se adună în jurul altarului Domnului unde părinții își jurară credință și iubire până la moarte, iar fiilor mereu li se repetă să-și iubească pe ai lor părinți: grupați apoi lângă vatra domestică, cu dragoste și castă afecțiune își restaură forțele, și cu fruntea senină își consumă pâinea câștigată în sudoarea feței lor. Ah! ferice de poporul compus din asemenea familii creștine, ferice de dânsul ce observează cu fidelitate legea Domnului: binecuvântările îi abundează din toate părțile: justiția și caritatea domnind în sînul său, el are gajul cel mai sigur de prosperitate și înflorire.

Priviți acum din contră la omul, la familia, la poporul străin de căile Domnului, și încă mai ușor veți vedea necesitatea odihnei și a sfințirii Dominicale. Indoindu-se acela între virtute și viciu, alege pe cel din urmă ca pe cel mai comod: mândru și viguros în aparință, în pieptul său însă e ascunsă o cloacă de fărădelegi. De aci egoismul, falzitatea, calumnia și de multeori delapidarea, iată idoli săi, și, de nu s'ar profana cuvântul, iată virtuțile lui. Părăsind observarea creștinească a repaosului Dominical, de câteori chiar timpul prețios de muncă nu și-l petrece în modul cel mai necuviincios unei ființe raționale? De câteori nu se vede un asemenea părinte de familie cheltuind în câteva ceasuri tot ce a câștigat într'o săptămână, lăsând mai totdeauna acasă o soție în mizerie și o familie fără creștere, fără moralitate. În chipul ăsta, unde legea Domnului nu se ține, unde repaosul dominical nu este, ori, de este, e mai mult o bacanalie păgânească, azi o familie, mâine alta, apucând pe acele căi nelegiuite, torentul se îngroașă, pânăce devine fatal întregii societăți. Și de cumva torentul nu se oprește la timpul său, de cumva se suferă a se introduce în mijlocul poporului disordinea, desfrăul, nereligiozitatea, și permisiune se dă erorilor și viciilor de toată forma să-și arunce rădăcinile în agrul social, Domnilor, să nu ne iludem, acel popor, acea cetate, acea familie, cu zilele numărate se repezește spre peire, ne mai păstrând

din mărirea lor de odată decât crețele unei deplorabile bătrânețe. Poate se vor vedea încă urme de moravuri bune în sinul lor, și din când în când răsărind câte o glorie națională, dar acestea nu sunt decât tot atâtea rămășițe de ziduri și pietre alese, ce le admiră călătorul printre ruinele unei acropole din Atena. În acelaș teritoriu unde trăiau niște străbuni ilustri ce se aprindeau de toate inspirațiunile generoase pentru paza religiunii și prin ea pentru decorul patriei, grație imoralității crescute prin desprețuirea preceptelor religioase, prin profanarea sărbătorilor voite de Dumnezeu, abia lâncezesc nemernici următori în a căror inimă nu se aude bătând decât sunetul vilului metal, și în a căror minte nu domnește decât interesul de a se ruina unul pe altul pentru averea acelor bunuri meschine ce nu-i pot sătura pe toți!

Iată, domnilor, unde se sfârșește după o lege nestrămutată a Provedinței divine soarta acelui popor, ce nu vrea să țină seamă de legile Domnului, de sfințirea sărbătorilor sale. Nu sunt aceste artificii oratorice, nu, ele sunt o crudă realitate culeasă după o experiență de șasă mii de ani; întrebați de vă îndoiți, întrebați istoria lumii, și ea cu amar vă va spune, că nici Roma, nici Atena, nici Babilonul nici Ninive și nici Bizanțul n'au căzut de armele dușmane, cât mai vartos de corumperea moravurilor prin impietatea cetățenilor lor. Dacă așadar din fructe se cunoaște arborul, din efecte cauza, cu dreptul noi concludăm, că toate: filozofia, istoria, experiența întogmai ca și religiunea se luptă cu tărie în favoarea repaosului dominical și toate recer cum ținerea așa și sfințirea lui ca și o condițiune indispensabilă pentru civilizațiune și adevăratul progres social.

Rămâne să atingem barem ca în fugă motivele adversarilor noștri. Știți așadar pentrue se strigă și se lucră în contra repaosului dominical? Pentrucă, zic unii, prin acela se varămă interesele comerciale, pentrucă, adaug alții, în secolul nostru de libertăți, libertatea de conștiință trebuie respectată.

Ei, domnilor, noi văzurăm, că cestjunea aceasta e mult mai profundă, că ea atinge baza religiunii, și prin urmare aceste rațiuni nu le sunt decât pretexte spe a-și

justifica spiritul necredinței dinaintea poporului ce i-ar lapida. Dacă acesta e spiritul adversarilor conduși de acest spirit de necredință, cu tărie ne provocăm și numai la cele de mai sus, cu fața liniștită și fără teamă le repetim, că de pot să subziste ca și ființe parasite, indivizi necredincioși, niciodată drept la viitor nu are poporul întreg imoral și necredincios.

Iar celor ce s'ar putea amăgi de asemenea rațiuni le răspundem, că biserica creștină nu numai nu se opune prosperității comerciale și avântului industriei, ci prin ospitalitatea ce o prescrie față de toți oamenii, prin frățietatea ce o promovează între ei, prin codicele dreptății nesirămutate pentru popoare, pe toate căile protejează progresul bunei stări sociale: asudați cu constanță, înmulțiți-vă resursele oneste de câștig, pătrundeți lumea dela un capăt la celalalt pentru afacerile voastre de comerț și de industrie, religiunea creștină nu vă împiedecă. Mama adevăratului bine umanitar, biserica atunci numai își ridică glasul, când omul condus de un zel nemoderat, s'ar subjugă materiei pe care vrea să o domina; atunci ea strigă, atunci îi aduce aminte, că are încă omul pe lângă sfera lucrurilor materiale o altă sferă de afaceri mult mai importantă de împlinit, sfera lucrurilor spirituale. Căci și chiar de i s'ar mări câștigul, biserica îi repește, că ce-i folosește omului să dobândească lumea întreagă și să-și piardă sufletul său?

Dar libertatea de conștiință? Despre libertate al nostru e cuvântul, căci al nostru Mântuitor a adus-o în lume. Pentru aceea e chiar și în interesul libertății de conștiință ca să reclamăm repausul dominical. Dar sufletul și inima voastră, o capitaliști apucați pe calea rătăcirii, cu amar suferă sub sclăvia unui tiran îndejosit, iar conștiința voastră sfârticată este de înșelăciuni, de injustiții și de fărâdelegi. Un lucru ea numai reclamă, și acesta e libertatea. Libertate cerem conștiinței voastre: deșteptați-vă din amorie, scuturați odată lanțurile ce o chinuesc, îndreptați-o orizontului adevărului și a virtuții printr'un repaus sanctificat al zilei Domnului. Altcum cu strigătul de libertate pe buze, periveți cu conștiință, cu inimă, cu suflet în sclăvie.

Libertate de conștiință cerem noi pentru toți acei ce ca subalterni, servitori sau muncitori, îi țineți în brează,

îi aveți aplicați în uzinele, în prăvăliile și în toate afacerile voastre. Dacă voi sunteți în iătăcire și voiți a rămânea pentru libertate de conștiință, încetați de a trage în acelaș precipitiu acele suflete inocente cari au o altă destinațiune în lume, destinațiunea de a servi Domnului și prin asta a-și sanctifica asudarea feței lor, a-și asigura binecuvântările cerescului Părinte, dela care singur așteaptă ei mângăiere în suferință, alinare în dureri, speranță, fericire, în timp și în vecinicie.

Voind a rezuma cele zise, dați-mi voie, I. A., să o fac și aceasta prin cuvintele luate din textul unei legi analoage votată de corpurile legiuitoare ale țarei celei mai liberale și mai înaintate pe terenul comerțului și a industriei, a Statelor Unite din America de Nord.

„Sanctificarea Duminecii, se zice acolo, este I-a un lucru de interes public; — 2-a o recreare utilă a ostănelor corporali; 3-a o ocaziune de a învăța datorințele personali, și de a gândi la erorile ce bântue omenimea; 4-a un motiv particular de a onora acasă și la biserică pe Dumnezeu creatorul și provăzătorul lumii; — 5-a un stimulant de a se conserva operelor de caritate, ce fac ornamentul și consolarea societății“. — Pentru aceea I. A. biserica cuvinte de ajuns nu are spre a Vă îndemna la păzirea fidelă a acestui precept sacrosanct al legii noastre: și mai mult lumea se ridică în contră, mai tare voi vă hotărâți a-i răspunde și pe viitor prin închiderea prăvăliilor, prin suspendarea afacerilor, prin sanctificarea Duminecilor și sărbătorilor Domnului, — iar noilor ispititori răspundeți, o creștini, cum sf. Saturnin răspunse celor din vechime: „Observarea Duminecii, le zise el, pentru noi este o obligațiune absolută. A lipsi de a o sărbători pentru noi ar fi o crimă. Ne îndeplinim această datorință cum putem mai bine. Și niciodată nu vom absenta dela adunări: noi păzim poruncile lui Dumnezeu și atunci când credința ne-ar costa viața“. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XL.

PARABOLA SĂMĂNĂTORULUI.¹

*„Și a venit vrășmașul și a sămănat
neghină în mijlocul grâului, și s'a dus”.
Mat. 13, 25.*

Sezând într-o zi Isus lângă mare și explicând popoarelor adunate înaltele sale învățături prin pilde și asemănări potrivite înțelegerii lor, le-a pus dinainte și această pildă zicând: Asemenea este împărăția cerurilor omului, care a sămănat sămânță bună în țarina sa; iar dormind oamenii a venit vrășmașul lui și a sămănat neghină între grâu și s'a dus. Iar dacă a crescut grâul și a făcut roadă, atunci s'au arătat și neghinele. Și venind slujile stăpânului casei, i-au zis lui: Doamne, au nu ai sămănat sămânță bună în țarina ta, de unde dar are neghine? Iar el le-a zis lor: un om vrășmaș a făcut aceasta. Iar slujile au zis lui: vrea-vei dar să mergem să le plivim? Iar el a zis lor: nu, ca nu cumva plivind neghinele, să rumpeți și grâul împreună cu dânsule. Lăsați să crească amândouă până la seceriș și atunci la vremea secerișului voi zice secerătorilor: pliviți întâiu neghinele, și le legați snopi, ca să le ardem pe dânsule; iar grâul îl adunați în jînița mea. Până aci parabola din evanghelia de azi.

Pe de o parte întrânsa ni se arată în mod învederat una din condițiunile de viață ale Bisericii creștine menite de a trăi pre pământ într-o luptă neîncetată cu oamenii cei fărădelege, iar de alta tot așa de lămurit ni se descrie soarta tristă și amară unde inevitabil vor să ajungă toți acei ce se lasă a se sfârși întru impletate și sub sarcina fărădelegilor: lecțiune importantă deamă de cea mai serioasă atențiune.

¹ Fără dat, numai cu însemnarea: Dom. Y. p. Epiphan.

Mântuitorul nostru Isus Hristos, închipuit în omul sămănător din parabolă, precum vă este cunoscut, tot timpul vieții sale publice l-a folosit singur numai pentru ca să împrăștie între oameni prin învățături profunde întărite de puterea minunilor, prin propunerea nouilor precepte de morală, prin exemplul tuturor virtuților, să împrăștie, zic, sămânța adevărului și a dreptății. Apoi depărtându-se din lumea vizibilă, după ce a udat țarina cu însuș prețiosul său sânge, opera și-a provăzut-o cu instituțiuni puternice, ca rămânând să se continue în aceeaș frumsețe, și sămânța aruncată să rodească cu îmbelșugare până la capătul lumii. Străin fiind de păcat și de greșală, sămânța ce o împrăștie nu este și nu poate fi decât sămânță bună, sfântă, nepătată.

Cu toate aceste este un fapt dureros, dar constatat în tot minutul că chiar dela început alăturarea cu sămânța cea bună în țarina sfântă răsare și sămânța cea rea, alăturarea cu grâul roditor este întrânsa și neghina stricăcioasă. Spre a tăcea de șiroaiele de sânge creștin vărsat timp de trei veacuri în toate unghiurile imperiului roman, noi găsim Biserica Mântuitorului sfășiata neconținut de vrajbe interne mult mai periculoase, de vrajbele ereziilor și schismelor, sfășiata, și încă cu atâta furoare, încât în fața istoriei rămâne o minune constantă, cum s'a conservat neștirbită unitatea și întregimea depozitului sacru de adevăruri așa cum le-am primit dela al său Intemeietor. Și dacă voim a ne opri gândirea la timpul de față, ah, câtă neghină, câtă răutate nu vedem crescând și înmulțindu-se între creștini? Cum? Nu vedeți voi răutatea infernală ce se desvoaltă sub toate formele pentru combaterea creștinismului. Nu simțiți torentul îngrozitor de învățături scâlciate, de blasfemii impii, de maxime perverse și infame, ce, pornind dela înălțimea catedrelor înalte, și până la foiletoanele pamfletelor din urmă, cu a fulgerului iuteală se repezește în contra creștinismului hulindu-l aproape totdeauna fără măcar să-l cunoască în tot ce are de mai scump și de mai sfânt? Nu cunoașteți machinațiunile uzate spre a discredita prestigiul teologiei în fața filozofiei, a clerului în fața societății; nu căile prin care se lipsește, se subtrage caracterul și sancțiunea di-

vină a familiei reducându-o la o instituțiune străină chiar de popoarele barbare, nu mijloacele spre a infiltra venitul impietății în fragedele inimi ale tinerimei mai înainte de a se desvolta în ele germenul virtuților creștinești, nu cunoașteți, nu vedeți cât indiferentism, câtă imoralitate, câte păcate și scandale se lătesc în toate clasele națiunilor creștine secerând pretutindenea mii și mii de suflete destinate spre o soartă mai bună? „Ah, voi exclama cu glasul autorizat al unuia dintre cei mai iluștri următori ai sfântului Petru, *noi ne cutremurăm de oroare și inima noastră e sfâșiată de durerea cea mai crudă, când ne gândim la toate falzitățile, la toate intrigile, la comploturile, la numărul și la varietatea instrumentelor de ruină, prin cari acești oameni ce uresc lumina, se silesc cu o perfidă destoinicie să sufoace în inimile tuturor oamenilor iubirea de pietate, de justiție, de onestitate, să corumpă moravurile, să schimbe legile divine și umane, să sape fundamentele religiunii catolice și al societății civile, să le zguduie și de ar fi cuputintă să le răstoarne cu totul*“ (Encycl. Qui pluribus 9 Nov. 1846.)

Ei bine, cum se explică atâta răutate în sînul creștinismului? Ne-o spune evanghelia de azi. În timp de noapte, pre când oamenii dormiau, a venit vrășmașul, spiritul întunerecului și a sămănat neghină între grâu. Mântuitorul a sămănat sămânța cea bună a darurilor sale în inimile creștinilor și neconținut îi provoacă prin glasul ministrilor săi să stee deștepți și înarmați cu armele credinței în contra vrășmașului care ca și un leu răcnitor umblă în jurul lor căutând pe cine să-l înghițească, dar o mare, foarte mare parte, dintre dânșii în loc să privegheze și să fie sîrguitori în cele sufletești, se lasă cuprinși de somn și întru aceea vrășmașul se apropie și pe ascuns, căci oamenii s'ar înfiora văzând cursa ce le-o întinde, își aruncă sămânța de neghină în inimile lor, și se duce. Plin cum este de viclenie, perfidul sămănător nu o aruncă pe față barem la început, ci ascuns sub un văl negru ca și întunerecul nopții: acoperind fața vișului și a erorilor celor mai grosolane cu o scoartă de virtute, de convenință sau de știință, sub masca culturii și a progresului fără veste împinge spre peire mulțimile destinate spre o soarte mai bună.

Mai mult, însămnați preciziunea parabolei, neghina și-o aruncă chiar în mijlocul grâului, va să zică nu numai că schimbă vițiul în virtute ci precum explică Sf. Gregoriu Marele, se încearcă, și de câteori nu reușește a corumpe ori a contamina ceea-ce este în sine o faptă lăudabilă. Căci lăudabil este a întinde mână de ajutor nenorocitului, a cerceta sfânta biserică, dar de câte-ori aceea nu este provocată și însoțită de mândrie deșartă, iar aceasta profanată de priviri și de gânduri rele prin cari se vatămă sfințenia lăcașului divin. Nici nu este aici vorbă singur numai de acele mici defecte, în cari s'a zis, că și dreptul cade de șapte-ori pe zi, ci vorba este de o suită de scăderi mici la început, cari însă pe încetul se măresc, până când barca se scufundă, și sufletul se vede gemând sub greutatea păcatului de moarte.

În chipul acesta, noaptea și pe ascuns sub o mască sau sub alta vrășmașul religiei își samănă neghina în țarina creștină, unde găsim un teren foarte iute pregătit prin înclinațiunile spre răutate înăscute omului după păcatul strămoșesc, prinde rădăcini, crește se desvoaltă; și câmpul se află plin, iar societatea creștină ajunsă o societate în mare parte păgână, unde jugul dulce al Domnului este o tiranie, legile preasfinte ale religiei, faptele pietății sincere un fanatism bigot, și unde creștinii rescumpărați cu sângele prețios al lui Hristos de frica aiurărilor și criticărilor, de respectul unor șarlatani ai științei și a progresului se rușinează de Hristos, se lapadă de dânsul și nu se sfiiesc a-l răstigni iarăș după vorba sfântul Pavel (Evr. 6. 6.) prin păcatul ce-l comit prin o culpabilă lașitate.

Însă dacă neghina din această parabolă sunt fărădelegile și oamenii cei fărădelege, grâul: dreptii, iar omul sămănător: însuș Hristos, însuș Atotputernicul Dumnezeu, se naște o mare întrebare și este: pentru ce un stăpân atât de puternic permite creșterea neghinei și chiar oprește servitorilor de a o scoate mai înainte de vreme; pentru ce nu împiedecă relele morale ce într'atâta desfigurează societatea omenească? Negreșit că Dumnezeu ar fi putut împiedeca răul moral și într'o batere de ochi ușor i-ar fi să smulgă toată neghina sămănată în agrul său; — aceasta însă nu o face, și pentru ce nu o face? A pretinde des-

legarea unei asemenea întrebări este tot atâta cât a pretinde să străbați cu mintea mărginită tainele înțelepciunii celei nemărginite. Cu toate acestea credința noastră ori-cât ar fi de plină de misterii, necuprinse de mintea noastră, este totuși raționabilă, și totdeauna gata de a ne da argumente neînvinse spre a zdrobi îndrăsneala dușmanilor ei. Deci, abia ca în sbor voi aminti, că Dumnezeu creând pe om l-a înfrumusețat cu darul cel mai prețios al inteligenței și al voinței libere, ca preste toate ființele din jurul său să strălucească într'ânsul chipul și asemănarea lui. Dar prin natura sa libertatea omului este mărginită și astfel defectibilă, adecă capabilă de a urmări nu numai binele ci și răul sub condițiune însă legată de însăși justiția eternă, ca decumva omul printr'însa va urmări binele când ar fi putut urmări răul, să-și câștige dreptul, să meriteze o bună răsplătire; iar de își va alege și va urmări răul, când ar fi putut urmări binele, în loc de răsplătire să-și tragă asupra sa pedeapsă. Prin urmare fiind libertatea perfecțiunea omului și meritul perfecțiunea libertății, Dumnezeu ca să nu lipsească pe oameni de cea mai înaltă perfecțiune, de bogăția meritului, le-a lăsat facultatea de a se determina pe sine după plac spre bine sau spre rău, îndestulându-se din a sa parte de a le propune cerul ca ținta aspirațiilor lor, de a le promite și împărți celor-ce vor cere toate mijloacele spre a putea ajunge acolo, și de a-i îndemna la lucru prin sacțiunea unui premiu mare foarte sau a unei pedepse aspre foarte.

Drepții după aceea din rătăcirile celor fărădelege își cunosc neajunsul forțelor lor proprie, cunosc cauzele și ocaziunile prin care alunecă omul în căile strâmbe; și astfel cunosc modul de a se feri, pe când virtutea lor, ca și aurul prin foc se curăță și se întărește prin persecuțiunile și calomniile necredincioșilor.

Apoi chiar și în folosul fiilor vicleniei este toleranța răului moral, pentrucă deși în ordinul fizic neghina nu se schimbă în grâu, în ordinul moral însă aceea se întâmplă ori când ei înșiși rătăciții, o-ar voi din inimă sinceră. Din contră dacă Dumnezeu ar fi rânduit ca îndată să se smulgă neghina din țarina sa, noi nu am avea nici pe un Petru corifeu al Apostolilor, nici pe un Pavel apostol al ginților,

nici pe atâția alții cari din neghina necurată au devenit grâu de frunte, din păcătoșii cei mai mari au devenit prin o întoarcere sinceră aleșii lui Dumnezeu. N'a rânduit să se stârpească deodată toată neghina, pentru-ca un bine mai mare să urmeze, și mai mult să ne fie cunoscută îndurarea sa cea nemărginită, gata totdeauna de a schimba pe omul păcătos în fiu și amic preaiubit al său.

De aci însă păcătoșii și necredincioșii nu au de a se amăgi, căci veni-va și timpul secerișului; și acest timp va fi la capătul veacurilor în mod solemn și universal pentru întreg neamul omenesc, iar pentru fiecare om în momentul morții sale. Atunci neghina se va lega și se va arde; soarta necredincioșilor nu va fi de a-și bate joc de religie, de cei-ce o iubesc, ci legați într'una, după asămănarea păcatelor lor, vor fi aruncați în focul sempitern. Iar cei drepti, cei-ce s'au silit cu statornicie în căile Domnului, ne-o spune el însuși, vor fi chemați la moștenirea împărăției cerești.

Alternativa, o I. A. este lămurit propusă: și unul fiecare dintre noi mai curând ori mai târziu ne vom afla în fața ei. Deci continuați fără poposire o dreptilor, a combate lupta sfântă, grăbească-se păcătoșii a se deștepta din amorțire, să ne siliți cu toții a cultiva în inimile noastre sămânța cea bună, ca să aducă roade demne de Hristos și astfel să ne asigure socotirea în numărul aleșilor lui!
Amin.

XLI.

LEPROSUL.

(Fără dat).

*Doamne, de vei vrea, poți să mă
curățești.* Mateiu 8, 2.

Pogorîndu-se Isus din munte, au mers după dânsul popoare multe. Și iată un lepros venind se închina lui zicând: Doamne, de vei vrea, poți să mă curățești. Și întinzând Isus mâna, s'a atins de dânsul zicând: voiesc curățește-te, și îndată s'a curățit lepra lui. Și a zis Isus lui: vezi, să nu spui nimănu; ci mergi de te arată preotului, și dă darul care a poruncit Moise întru mărturie lor.

E scurtă istorisirea acestei minuni referită de cei dintâi trei evangheliști, dar ea cuprinde în sine multe și mari învățături, și totodată este o icoană vie a întregii economii a rescumpărării neamului omenesc prin Mântuitorul nostru Isus Hristos.

Să medităm așadar și noi astăzi această minune, o fraților prealubiți, zice-voi cu Origene, ca nici unul dintre noi să nu rămână cu sufletul pătat de lepra păcatului, ci să ne învrednicim de binefacerile Domnului carele a venit în lume, precum însuși ne-a asigurat, ca să-și dea sufletul rescumpărare pentru mulți.

* * *

Printr'o lungă cuvântare publicase Mântuitorul legea evanghelică pe muntele Taborului, întocmai dupăcum publicase pe muntele Sinai legea mozaică. Dupăce însă promulgarea legii vechi o însoțise prin minuni de ale dreptății sale, spre a face a se înțelege că spiritul acelei legi era de o frică servilă; acum, spre a face a se înțelege că

spiritul legii creștinești este iubirea, a voit să însoțească promulgarea ei cu minunile bunătății și îndurării sale.

Ocaziunea predispusă de nemărginita sa înțelepciune o găsi în acest om plin de lepră. Lepra era pe atunci în orient o boală groaznică, incurabilă și contagioasă, întocmai ca și pestilența din veacurile de mai târziu, și încâtva ca și acea boală *secretă* din timpurile noastre ce ruinează înșuși generațiunea omenească. Pentru aceea legile mozaice ca și ale altor popoare prescriau între altele, ca cel atins de lepră să petreacă în afară de societatea omenească, și ca el din depărtare să vestească pe trecători spre a nu se atinge de el. De unde leprosul nu putu însoți mulțimile pe muntele Taborului spre a auzi predicarea Fiului lui Dumnezeu. Câți nu sunt și în ziua de azi cari nu se pot ridica la muntele Domnului, biserica sfântă, spre a asculta învățăturile sacre și dumnezeiești ce se vestesc, sau și dacă intră în templele sacre, rămân jos și departe cu mintea și cu inima de eficacitatea acelor învățături. Pentru că lepra păcatului ce le-a cuprins sufletele, îi ține cufundați într'un întunerici oribil, unde nu străbat razele adevărului.

Pogorîndu-se Domnul de pe munte, urmat de o mulțime mare de popor, leprosul, carele deja auzise multe despre minunile lui, simți în inima sa un glas plin de speranță întru bunătatea și iubirea lui Isus. Pentru aceea, deși era acoperit de lepră, îi lasă înainte, cade la picioarele lui închinându-se, apoi cu reverință, dar plin de încredere, îi zise: *Doamne, de vei vrea, poți să mă curățești.* Astfel prin închinăciune și rugăciune cere ajutorul Dumnezeului său. Pentru că, după explicarea sfântului *Chrysostom*, el voia să zică: Eu știu, o Doamne, că tu ai aceeași putere cu dumnezeiescul tău Părinte, și că pentru aceea ești stăpânul boalelor, și un singur cuvânt al tău e de ajuns spre a mă curăți. Voind tu, eu îmi dobândesc vindecarea, pe care în deșert o aștept dela alții (în *Hom. 26*, în *Math.*). Și fiindcă elementul principal al unei rugăciuni bune este să se facă voia Domnului, împreună totdeauna cu cel mai mare al nostru bine, pentru aceea cuvântul să „de vei vrea“, nu este o îndoire de îndurarea lui Hristos, ci o mare lecțiune pentru noi, ca întru toate să căutăm împlinirea voinței lui Dumnezeu.

Aceste mari și sfinte dispozițiuni ale inimei leprosului nu pot să nu înduplece bunătatea lui Isus, de unde și adaugă evanghelistul, că lui i s'a făcut milă de el. Și întinzându-și mâna asupra lui pronunță cu aceeași nemărginită bunătate marele cuvânt, da, *voiesc, curățește-te*. La porunca acestui cuvânt dumnezeiesc dispărură la moment bubele leprosului, i se închiseră ranele și corpul său rămase curățit, sănătos și plin de vigoare: *și zicând aceasta*, adaugă evanghelistul, *îndată s'a depărtat dela dânsul lepra și s'a curățit*.

Pentruce folosi însă Domnul și mâna sa la curățirea acestui lepros, dupăce fără de nici o îndoială l-ar fi putut vindeca numai cu cuvântul întocmai dupăcum vindecă mai târziu pe alți zece leproși, și dupăce legea mozaică opria a se atinge cineva de asemenea bolnavi? Pentruca să arete, că dânsul era autorul, iar nu supus legii lui Moise. După aceea legea nu opria atingerea de lepros decât singur numai pentru a se încunjura pericolul de a nu contrage aceeași boală. Prin urmare o atingere scutită de un asemenea pericol era chiar după spiritul legii, care nu voia părăsirea, ci vindecarea bolnavului. Astfel și judecără toți cei de față, dintre cari nici unul n'a cutezat a învinovăți pe Isus de călcarea legii. Aceasta s'a întâmplat însă numai pentrucă în mijlocul acelei mulțimi nu se aflau farizeii orbi cu spiritul, răzvrățiți cu inima, cântitori cu limba și gata ca toți cei de felul lor din toate timpurile a travesti acțiunile cele mai sfinte, a huli operele cele mai bune și a batjocori virtuțile cele mai curate. În fine, Domnul a atins cu mâna pe acel nenorocit spre a ne învăța pe noi, observă Origene, ca să nu desprețuim și să nu fugim de a întinde ajutorul nostru celor bolnavi, oricum ar fi ei de urâți și de scârboși cu trupul, pentrucă aceste boale permise de Dumnezeu nu împedecă ca ei să fie tot frații noștri, și ca în pieptul lor să bată o inimă curată, un suflet mevinovat și frumos înaintea cerului prin virtuțile ce l-ar împodobi.

Peste aceste însă, noi, pe urma sfinților Părinți recunoaștem în faptul plin de îndurare al Domnului adumbrarea unei taine și mai mari.

Într'adevăr, omul plin de lepră ce zăcea afară pe câmp și despărțit de societatea celor sănătoși, nu era decât

o icoană dureroasă, dar cu atât mai expresivă a întregului neam omenesc infectat de păcatul strămoșesc. Ingreunat cu această tristă sarcină și cu toate păcatele actuale ce o însoțesc, neamul omenesc de patru mii de ani petrecea departe de iubirea lui Dumnezeu în mijlocul pustiei acestei lumi din care dispăruse odată cu intrarea păcatului tot farmecul ce-l desfăta în paradisul nevinovăției. Amare erau suferințele și crâncenă boala ce întocmai ca și lepra lipicioasă printr'o regulă fatală și nestrămutată trecea din tată în fiu fără de altă alinare decât speranța întru așteptatul vindecător promis de nemărginita îndurare dumnezească. Sosi însă timpul hotărât și eternul Fiu al lui Dumnezeu se pogori din muntele măririi sale, se atinse de bolnav, unind în una și aceeași persoană natura omenească cu cea dumnezească, făcându-se adică printr'un mister nepătruns om adevărat, după cum era și Dumnezeu adevărat. Și nu numai că s'a atins de acest bolnav, ci a voit să ia pe spatele sale chiar ranele cu toată urâciunea leprei lui. Pentru aceea văzându-l peste veacuri înainte profetul Isaia în timpul patimilor sfășiat de biciuri, împuns de spini, acoperit de sânge, hulit de lume, batjocurit de păcătoși, erupse cu înduloșare în marile cuvinte: *„Și l-am văzut pe el și nu avea chip nici frumusețe. Ci chipul lui necinstit și mai sfârșit decât al fiilor omenești, ... că s'a schimbat fața lui, defăimat a fost și nesocotit. Dar adaugă profetul, el s'a rănit pentru păcatele noastre, și a pățimit pentru fărădelegile noastre,¹ certarea împăcării noastre pe dânsul, și cu rana lui noi toți ne-am vindecat“* (Isaia 53, 2—5).

Ca să ne putem bucura însă unul fleștecările de această vindecare a naturii omenești, Mântuitorul nostru a voit a pune o condițiune. Iată care este această condițiune. Dupăce curăți pe lepros prin atingerea mâinii și pronunțarea dumnezeiescului cuvânt, Isus ceru dela el două lucruri. Mai întâi, ca să nu spună nimănui, voind a ne ilustra astfel cu un exemplu nou sublima învățătură ce ni-o dădu în privința binefacerilor ce le-am face deapropelui lipsit, să le lăsăm adică în taină, să fugim de o

1) Traducerea latină: Vulgata alci adaugă: „și noi l-am socotit pe el ca un lepros“, „et nos putavimus cum quasi leprosum“.

reclamă pe cât de sgomotoasă pe atât și de deșartă, așteptând să primim răsplata cuvenită numai dela cela ce scrutează inima și răunchii omului, dela Preabunul Dumnezeu.

Ceru apoi și-l porunci ca să se arete preotului. Pentru că lepra era o boală care producea și o pată legală, o oprire de a intra în societate și în comunitatea de rugăciuni. Ca să se bucure așadar cel curățit de folosul acestor drepturi oprite, era de lipsă să se supună mai întâi judecății preotului. Acum, Mântuitorul protestase odată că n'a venit să strice, ci să plinească legea; de aceea, ca să nu dea motiv de călcare a legii, de ce îl și învinovățiră pe nedreptul mai de multeori cărturarii, apoi ca să aibă sinagoga în constatarea minunii ce o făcuse un argument nou spre a-l recunoaște de așteptatul Mesia, n'a voit să dispenseze pe leprosul vindecat dela împlinirea acelei prescripțiuni.

În fața acestei stime ce o arată Hristos către preoția lui Aaron, noi, de n'am voi să zicem că el a iubit mai mult umbra decât realitatea, mai mult sinagoga care l-a răstignit pe cruce, decât biserica care îl recunoaște și-l predică în toată lumea, — noi trebuie să recunoaștem în acel fapt al Domnului o mare învățătură și un exemplu strălucit ce-l dădu creștinilor despre stima și venerațiunea ce o datoresc ei preoților legii celei noi.

Astfel porunca ce o dădu Mântuitorul leprosului, ca să se arete preotului, închipuește datorința ce o au creștinii de a stima pe preoții legii celei noi și de a recurge la ministeriul lor spre a se putea bucura de roadele rescumpărării. Drept aceea zise sf. Pavel, în persoana tuturor preoților, ca *„așa să ne socotească pe noi omul ca pe niște slugi ai lui Hristos, și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu”* (I. Cor. 4, 1).

Să ne silim așadar, I. A., a alerga cu încredere la acest minister sacru, și a ne folosi mai cu samă în apropiatul timp al păsărilor de binefacerile lui; că numai așa ne vom putea curăți de lepra păcatului și ne vom ști asigura coroana cea neveștejită ce a promis-o Dumnezeu celor ce-l iubesc pe el. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XLII.

SĂTURAREA A PATRU MII DE OAMENI.

(Fără dat.)

*„Așa să ne socotească pre noi omul,
ca pre niște slugi ai lui Hristos și
ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu“.*
1. Cor. 4, 1.

Erau trei zile de când o mulțime multă foarte de popor urma lui Hristos cu atâta interes și afecțiune, încât își uitaseră, precum ni se spune în Evanghelia de azi până și de cele trebuincioase ale vieții; mai îngrijorați de nutriră sufletului cu pâinea cerească a învățăturilor Domnului, ei nu-și reținură nimica pentru hrănirea trupului în calea lor. Dar Bunul Isus nu-și uită de lipsele lor: milă îmi este, zile ei, de popor, că lată trei zile sunt de când stăruiesc lângă mine, și n'au ce mânca. Și de-i voiu slobozi pe dânșii flămânzi la casele lor, vor slăbi pe cale, că unii dintrânșii au venit dedeaparte. Deci a întrebat pe ucenicii săi: câte pâini au? Șapte, răspunseră, dar adăuseră, de unde pe aceștia va putea cineva să-i sature în pustie? Ceeace însă este cu neputință înaintea lor, cu putință este lui Dumnezeu: Hristos va face să strălucească puterea și bunătatea sa divină spre a veni în ajutorul lipsei lor. Porunci așadar ucenicilor săi să așeze poporul pe pământ, apoi luând cele șapte pâini, mulțumind și frângând a dat lor ca să le pună înainte. Binecuvântând asemenea și puținii peștișori ce aveau a zis să-i pule și pe acela înaintea mulțimii flămânde. În chipul acesta înmulțind cele șapte pâini și puținii peștișori a săturat ca la patru mii de oameni fără de a socoti acolo femeile și copiii și au rămas încă șapte coșuri

pline de sfărâmături. Minunea aceasta fu a doua în felul său, căci cu un an mai înainte, precum nu spun aceiași evangheliști, săturase cinci mii de oameni cu cinci pâni și doi pești.

Pășind la explicarea acestei minuni, nu voi insista asupra argumentului învederat pentru demonstrarea atotputinței dumnezeiești a Mântuitorului nostru Isus Hristos, căci este limpede și strălucirea lui ca și strălucirea soarelui. Din contră mă voi îndelețnici prin explicarea alegorică a vă arăta unele din sublimele instituțiuni stabilite de Dumnezeu pentru hrănirea sufletelor noastre și îndreptarea lor la ținta vecinicei fericiri.

* * *

Părinții bisericii cu marele criteriu dinainte că înțelepciunea dumnezeiască cu deosebire de cea mai omească ne învață și ne vorbește nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte: Cele ce le-a făcut Domnul nostru Isus Hristos, zice sf. Augustin, minunate și admirabile sunt și fapte și cuvinte; fapte, căci s'au săvârșit; cuvinte, căci sunt semne (Fract. 44 în Ioan.); semne misterioase și profetice ale altor lucruri sublime ale preasfintei sale religiuni: cu acest mare criteriu dinainte, zic, sfinții părinți recunosc închipuite în împrejurările acestor două minuni tot atâtea învățături sublime privitoare ale minunii dintâiu la vechiul, iar a celei din Evanghelia de azi la noul testament.

Dreptaceea, spre a nu vorbi decât de aceasta, mulțimea săturată de patru mii de oameni veniți din depărtare, însemnează națiunile păgâne, cari din patru părți ale lumii aveau să vină spre a îmbrățișa creștinismul și spre a fi după suflet păstoriți și hrăniți de Hristos. Ele n'aveau nutrimente, căci n'aveau nici legea veche nici profeți spre a se fi instruit întru ale mântuirii sufletelor lor; și au venit apoi din depărtare la Hristos, pentru că știut este că pre cât se cufundă omul mai tare în abizul păcatelor, pre atât se depărtează mai mult de Dumnezeu. Și cine va ști spune, cât de adânc a fost abizul, cât de des întunerecul în care orbecau aceste popoare de patru mii de ani? Dar în fine împlinirea timpurilor sosi, și așteptatul Rescumpărător al neamului omenesc simte

milă de dănsule, se interesează de ele, și moare pentru toți oamenii fără de deschiinire de judeu sau de păgân, de grec sau de barbar, ca din toți să facă un singur popor ales, o singură împărăție, o singură Biserică, o turmă și un păstor.

Viața cea nouă și nutremântul spiritual pentru susținerea și întărirea ei oamenii rescumpărați îl primesc dela Spiritul sfânt prin adevărurile ce le cred, și prin cele șapte taine ce le primesc. Va să zică cele șapte pâini din evanghelie închipuiesc cele șapte sacramente sau taine ce le-a instituit Hristos pentru nutrirea și săturarea lumii creștine în decursul călătoriei sale către patria cerească. Unde trebuie însemnat că Domnul nu sboate din nimica aceste pâini, ci le primește din mâinile apostolilor, și numai atunci se înmulțesc când el le binecuvântă, prin ce ni se face și mai senzibil misterul acum explicat, că tot astfel sacramentele nu le trage din nimica, ci materia, elementele senzibile le ia din mâinile Bisericii. De sine aceste elemente, apa, pânea, vinul, oleiul sunt neputincioase de a produce vre-un efect și spiritual; și numai prin binecuvântarea dată odată de Hristos, apoi repetată în numele său de ministrul bisericii când aplică și pronunță sacrele cuvinte, câștigă aceea putere prodigioasă prin care se dă și se înmulțește grația, ce nutrește, satură suflete și le umple de mângăieri și plăceri spirituale.

Dar ce este, ce închipuiește acel pește ce se împarte laolaltă cu pânea spre a da nutremântului o forță mai mare și un gust mai atrăgător? Și nu mai puțin care este cauza de în catecombe la tot pașul dăm de figura unui pește? Peștele evanghelic ca și cel din catacombe închipuiește pe Hristos, întrucât el, Dumnezeu adevărat s'a îndurat a se coborî în apele neamului omenesc, și s'a lăsat a se prinde în lațul morții și a se arde prin focul patimilor sale, cu al căror merit infinit a binevoit a îmbogăți și a da sacramentelor eficacitatea de a hrăni sufletele noastre.

Pentruce însă Hristos se folosește de mijlocirea apostolilor, când de ajuns ar fi fost un act al voinței sale? Pentrucă prevăzu, că în toate timpurile se vor ridica unii oameni vrășmași ai adevărului, cari să nege într'un chip

sau în altul importanța, ba necesitatea ierarchiei sacre, a Ministerului Ecclesiastic la împărțirea nutremântului spiritual al doctrinei și grației sale. Spre a-i confunda așadar pentru veșie, el exprimă în modul cel mai sensibil un articol al credinței, că adevărat, cum zise mai târziu Sf. Pavel, apostolii sunt *slugi ai lui Hristos, și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu*.

Și într-adevăr, Domnul ar fi putut singur să împartă nutremântul, înmulțit prin a sa dumnezească binecuvântare; dar nu, el se folosește de lucrarea apostolilor fie la orânduirea mulțimei, fie la providerea ei cu hrana așteptată. Și pentru-ce o atare economie din partea lui Hristos, când toate aceste cu un singur sămn al voinței sale le-ar fi putut face? Pentru-că voi să închipuiască acel mare misteriu, ce-l enunță Sf. Pavel: *„așa să ne socotească pre noi omul ca pre niște slugi ai lui Hristos și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu“*; în virtutea căruia el vol ca oamenii văzuți să-i ducă la mântuire printr'un ministeriu tot așa de văzut. Ah, trebuie să fii orb s'au cu totul pervers, exclamă aci Sf. Bernard, ca să nu recunoști în această împrejurare referită cu atâta sîrguință de evangheliști sistemul ce chiar de atunci îl stabilise Hristos pentru ocărmașia bisericii sale și pentru împlinirea sublimei misiuni ce i-a încredințat-o pe pământ. Se întărește argumentul nostru de acolo, că după-ce s'au săturat mulțimile, porunci apostolilor să adune sfărîmăturile, cu cari umplură șapte coșuri. „O mister prodigios, exclamă Sf. Hrisostom, pe mine mă umple de ulmire nu numai înmulțirea pâinilor, ci și numărul precis al coșurilor; după-ce voi să rămână pline chiar atâtea coșuri, câte au fost pâinile“. Și pentru-ce o asemenea dispoziție? Pentru a lăsa amintirea minunii, pentru a ne învăța să nu pierdem nimic din darurile primite dela Dumnezeu și în fine pentru a ne descoperi firea celor șapte sacramente, ce pururea întrec, pururea sunt pline de eficacitate, pururea neperitoare, întocmai precum le-a instituit Dumnezeu. Dar ce s'a ales de cele șapte coșuri pline? Ele au rămas în stăpânirea apostolilor, ca să știm, zice Origene, că Hristos a lăsat tainele sfinte în mâinile ministrilor Bisericii, cari le-au și păstrat până acuma și le vor păstra până la capătul veacurilor.

Prin toate aceste aşadară Domnul a condamnat încercarea tuturor ereticilor ce ar fi voit să distrugă ierarhia sacră, să şteargă ordul preoţesc, deoarece ne-a arătat cu evidenţă că după economia ordinară a Provedinţei sale, nimeni nu se instruiază imediat, nime nu se sfinţeşte imediat, ci că toate aceste au să le primească oamenii prin mijlocirea unui corp văzut de păstori şi de miniştri.

Astfel noi, noi servitorii adevăratei Biserici, oricum am fi de nevrednici, suntem în realitate miniştrii lui Hristos şi împărţitorii tainelor lui Dumnezeu: *aşa să ne socotească pre noi omul ca pre nişte slugi ai lui Hristos şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu.* Graţie acestei instituţiuni sublimе pânea cerească se împarte tuturor cu îmbelşugare; graţie acestei instituţiuni Biserica catolică, moştenitoarea apostolilor, menţine în unitatea credinţei şi în frăţietatea dragostei milioane de oameni din toate timpurile şi din toate locurile, formând armonia şi ordinea cea mai minunată; împărţiţi în cete, în atâtea Biserici particulare, ei formează totuşi o singură Biserică, o singură turmă cu un singur Păstor, Vicarul Domnului Hristos pre pământ. Avem aşadară în abundenţă nutremântul sfânt, avem şi pe legitimii lui împărţitori aşezaţi de Hristos. Şi dacă cu toate aceste suntem debili, dacă ne face de cădem cea mai mică ispită, sau ne lasă într'un fel de amortire sufletească, încât numărul paşilor pe calea vieţii e cât şi numărul căderilor noastre, ah vina toată este a noastră. Dacă tu nu-ţi întinzi mâna, zice *Sf. Ambroziu*, să primeşti nutremânt, vei cădea pe cale şi nu vei putea învinovăţi pe cel-ce şi pâne şi ocaziune de a-o primi ne-a dat.

Deci, aşadar, o creştini, să ne hotărâm până mai este timp bine ştiind, că la judecata lui Dumnezeu cu atât mai mare răspundere vom trebui să dăm, cu cât mai uşor ne-a fost a ne folosi de darurile sale. Da să ascultăm cuvântul lui Dumnezeu, să cercetăm mai des sfintele taine, să ne hrănim cu hrana de sus spre a nu slăbi pe cale; să vieţuim cu Hristos în aceasta viaţă spre a domni cu el în cealaltă. Amin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XLIII.

DESPRE FRICA DE MOARTE

(București 11 Septembrie*)

O moarte! cât este de amară pomenirea ta.
(I. s. Sir. 41, 1.)

Insoțit de ai săi învățăcei și urmat de un popor numeros se îndreptase într-o zi Mântuitorul către orașul din Palestina Naim, și iată la porțile orașului întâlnește o prea tristă adunare. O mamă văduvă încunjurată de jalnicii săi cunoscuți, petrecea plângând cu amar pre unicul său fiu la groapă. Văzându-o întru atâta dezolațiune, făcându-i-se milă Domnului de lacrimile văduvei, îi zise: „*nu plânge*!”, și apoi întors către coștiugul rece, „*tinerule, fie zic, scoală*”. La moment se deșteaptă la viață tinărul, și mama își iea fiul său, iar poporul mirându-se laudă pre Dumnezeu că le-a trimis un asemenea profet. Până aci Evanghelia de azi.

Nu este intențiunea mea I. A. de a Vă vorbi despre această minune suprafirească săvârșită de Mântuitorul nostru la vederea unei cetăți întregi: Domnul vieții și al morții fiind dânsul, putere are nu numai de a reda viața trupului în care el însuș a împlântat-o, ci a scoate din pietri chiar fii lui Adam. Atențiunea mă voiu încerca a Vi-o opri la lacrimile acelei preafericite mame, la ceea ce o face să suspine, să sufere cu atâta chin, la frica de moarte; după-ce spectatorii și părtașii aceleiaș drame mereu suntem și noi și chiar actori fi-vom cu toții astăzi sau mâne.

* * *

E un fapt, domnilor, că amintirea sau prezența morții ne umple de spaimă pre toți fie când avem să petrecem

*) Anul nu e indicat.

ca și mama din Evaghelie pe vre-un iubit de al nostru la sfintele morminte, fie mai cu samă de câte-ori idea morții noastre ni se reîmproaspătă cu toată tăria ei. O tempestate fără cumpăt, un tunet asurzitor, niște unde răsculate, o cădere fără de veste, un morb violinte și ori-ce întâmplare sinistă ce ne amintește sfârșitul zilelor noastre, ne turbură, ne umple de fiori. Toți fără deosebire de drepti sau păcătoși cu toții se cutremură în fața acestul dușman ne-adormit al vieții noastre; un fapt însă nu mai puțin constatat și e și acela, că pe când frica unora moderată după preceptele credinței devine înțelepciunii, pe atunci spaima altora crește cu îngrozire pân'ce ajunge să fie începutul și preludiul spaimelor și durerilor.

Știți în realitate ce e scris și cum se cualifică în Sf. Scriptură frica morții ce înspăimântă pe o mulțime fără număr de oameni? Știți cu ce colori se descrie moartea acestora? „*O moarte*“, exclamă ecclesiasticul, *cât de amară e pomenirea ta omului celui-ce are pace întru avuțiile sale*. (Întel. lui Sirach. 41, 1.).

Nu numai moartea în sine, ci și singura ei amintire e înspăimântătoare pentru cei ce plăcerea și-o așază în bunurile trecătoare. Cum vedeți, dureroasa sentință nu e îndreptată fără nici o rezervă asupra celorce posed averile lumesti: nu, singurul titlu de legitimă posesiune sau folosul moderat al comodităților vieții prezintă încă nu e motiv de neliniștire pentru cei investiți cu o legitimă proprietate. Sentința e dictată peste toți aceia, cari fără samă se confundă în avuțiile lor, ori umblă pe toate căile strâmbe să-și grămădească aur și argint, funesta sentință atârnă deasupra capului tuturor oamenilor cari pacea toată, liniștea completă și însuș scopul final al vieții lor și-l pun în avuțiile lor, în bunurile lumii pământești. Amară e pentru toți aceștia idea morții pentru că dânsa despărțindu-i de idolul lor, îi aruncă și-i constrânge să-și guste roadele nenumăratelor lor fărădelegi.

Pentru inima acelu om rătăcit, carele alte silințe, alte îngrijiri nu are decât cumularea bogățiilor cu orice preț, pentru care religiunea, preceptele, sfaturile ei și toate virtuțile creștinești sunt lucruri necunoscute și eș, nefolositoare; pentru inima acea carea nu cunoaște în lume altă realitate

decât plăcerile oprite, poate resuna o veste mai tristă și mai amară decât aceea prin care i se vestește că fără întârziere, când nici nu așteaptă, va fi lipsit de tot ce a iubit și între mari sudori și-a adunat? De altă parte cunoscând, căci poate nu și-a uitat legea creștinească, că după moarte socoteală va să dea despre chivernisirea sa din lume și răsplată o să aibă pentru răutățile sale numai răutate și pentru fărădelegile lui pedeapsă și torturi fără de capăt, — cunoscând acestea, și în zădar ar afecta ignoranța lor, căci și fără de voie ele toate îi răsar în minte, avarului și furului legile carității și justiției, ale castității desfrânatului, ale temperanței bețivului, și creștinului întreaga lege creștinească, — cunoscând acestea toate și văzându-și viața întocmai păgânească — poate el fi vesel de momentul în care scena se va schimba, de moarte și urmările ei? Neîndreptându-se putea-va el să nu-și repețească: *o moarte, cât de amară e pomenirea ta.*

Afară de aceștia, sau tot printre aceștia mai ales în zilele noastre nu e rar să întâlnești o clasă de oameni, cari se țin a nu fi nici drepecți, nici păcătoși, cari arătându-se — în vorbe — mai tari și decât bronzul spun că nu se tem de nimic; de moarte, de infern, de viața viitoare nici să nu cutezi a le grăi, căci gata sunt pururea a-ți răspunde prin un zimbet și răs ironic că ei ca superiori babelor au alte gânduri decât să se teamă de moarte.

Nu se tem de moarte? — Ba, se tem, domnilor, și încă mult mai tare decât babele.

Luați numai sama că într'o cestțiune așa de gravă să nu vă opriți la vorbele aruncate spre a-și acoperi fărădelegile în fața oamenilor, ci pătrundeți în mintea și la inima lor și veți găsi acolo domnind fără încetare o contrazicere solemnă cu faptele și pompoasele lor vorbe.

Pentru că, și de am admite prin o ipoteză absurdă și imposibilă că trebile morții ar merge cum ar dori ei să meargă, că dar pentru aceea rămân nepăsători și nu trebuie să se turbure când se apropie de capătul vieții? Dorința lor de a fi pururea s'ar putea ea stinge deodată fără resimțire? Ce zic? Ei cari ard mai tare de dorul acesta și mai mult decât alții aleargă să-și întărească sdruncinata sănătate să se ascundă de moarte, ei să fie neclintii când

vine să-i muncească dușmanul neadormit?

Dar e apoi adevărat că ei nu așteaptă nimic dincolo de mormânt? Sunt ei convinși de ceea ce cutează a huli fără cruțare și deplin asigurați în necredința lor? E chiar aci, domnilor, chiar în răspunsul la această întrebare, că noi găsim și totdeauna se va găsi argumentul zdrobitor al tuturor necredincioșilor. Căci oricum de tari s'ar arăta în impietatea lor, și dacă o tăgăduiesc știu că simpla negare nu-ți dă dreptul să nu admiți și să nu existe un adevăr, știu și sunt deplin convinși înlăuntrul lor, că argumentele nenumărate, tradițiunea și convicțiunea întregului neam omenesc din toate vremile și din toate locurile despre existența și viața noastră viitoare rămâne neatinsă, neștirbate de vorbele lor nu mai puțin cum neatins și neștirbat rămâne soarele de pe cer și dacă mii sau milioane de orbi i-ar tăgădui strălucirea razelor sale.

Acum, dacă necredincioșii au în inima lor un dubiu de care nici cum nu se pot feri, și dacă toate îi fac împreună cu acest dubiu să creadă în viața viitoare, pot ei sta nemișcați față cu momentul înfricoșat în care li se hotărește soarta fără de sfârșit? Ah, domnilor, și dacă necredincioșii ar izbuti să sugrume glasul conștiinței lor muștrătoare, ar fi de-ajuns dubiul acesta spre a le trada ipocrizia vorbelor lor nelegiuite. Ei se tem, se împreună cu acesta spre a le trada ipocrizia vorbelor nelegiuite. Ei se tem, se înspăimântă de moarte și de consecințele sale de cari nu pot scăpa, dar vai cutremurul lor pe lângă asprimea fără de folos e însoțit și de o contradicere fatală, căci, stând la vorbele lor, ei se tem așa de tare de o singură nălucire. Ei se tem și frica lor e fără asemănare, căci jocul vieții azi-măne se sfârșește și atunci ei știu că și fără de voință au să intre în vecinica osândire. Acel înalt Judecător, pe care atâta vreme îl insultă, fără să-i întrebe, se apropie și-și varsă mânia preasfintei sale dreptăți peste capul dușmanilor săi.

Și de doriți o probă vie despre ce ziceam, apropiați-vă I. A. de patul în care se curmă viața pământească a celui fiu nenorocit al Franciei, a cărui nume atâta sgomot făcu între semenii săi, de merita învestita apelațiune de Patriarhul necredincioșilor (*Voltaire*).

După o viață pătată cu tot soiul de blasfemii și fără-delegi împotriva religiei, i-a sosit vremea, dar vremea sa e îngrozitoare. Fără odihnă, fără liniștire, lipsit de asistența îngerului conducător în eternitate, de darurile ce le împarte preotul Noului Testament, între chinuri și torturi necrezute impiile lui buze încă odată se deschid spre a umplea de furoare pre toți cari îl împresură: „eu mor, părăsit de oameni și de Dumnezeu“, și apoi ieșind din lume intra la judecata unde tremură și dreptii: O moarte, cât de amară e pomenirea ta omului ce și-au pus plăcerea în avuțiile sale!

Pentru toți oamenii e amară amintirea morții întrucât e un sentiment natural care se opune despărțirii celei mai strânse din care rezultă individualitatea noastră; e amară și pentru urmările înfricoșate ce inevitabil le aduce peste capul celor ce iasă din lume întinați cu păcate și fără-delegi. E amară, cine o îndulcește? Filozofia, știința, poezia, averile și orice putere lumească se zdrobesc cu toate de țărâmură fatal, rămân neputincioase. E și aci numai balzamil răcoritor ce izvoră din mistică piatră a Noului Testament, e singură învățăura Domnului Hristos și tainele sale, cari nu numai o îndulcesc, ci au făcut ca chiar prin moarte din momentul fără viață să răsară viața adevărată a neamului omenesc. Clar e în respectul acesta și adevărul exprimat de sf. Pavel în cuvintele prin cari mângăie pre credincioșii din Tesalonica: *„Iară nu voiu să nu știți voi, fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți cari nu au nădejde“*. (I. Tesal. IV. 13.)

Insemnați puterea și gravitatea sentinței; prin ea nu se oprește omului de a nu se întrista de moarte; nu i se curmă, ci i se îndreaptă, i se moderează sentimentul natural și într'un orizon mai nobil, mai deschis i se ridică întristarea lui. Ceeace voiește apostolul să știm și să încunjurăm e ca întristarea noastră pentru cei adormiți, pentru moarte, să nu fie asemenea cu întristarea acelor cari trăesc fără speranță, adică fără religie, cari plăcerea și scopul vieții și l-au așezat în averile lor, în bunurile trecătoare. Pentru că întristarea acestora, o văzurăm și noi, fiind contrară credinței, îi torturează numai înzădar

și în timp și în eternitate. Pre când un creștin adevărat trebuie să știe și e și pătruns, că viața adevărată, plăcerea și fericirea după care aspiră, pentru el răsare numai dincolo de mormânt în pământul dreptilor: el știe, că însăș despărțirea sufletului de trup e numai vremelnică și ziua va sosi odată în care la vocea Atotputernicului pulverea membrelor noastre iarăș se va deștepta la viață, la o viață fără lacrimi, fără capăt: și știind că aceste sunt lucruri și promisiuni întemeiate pe cuvântul aceluiaș Atotputernic, dânsul, creștinul adevărat și noi cu toții resemnați în mâinile părințești Provedințe în fața morții iubitorilor noștri sau chiar și a noastră să strigăm: „*scumpă e moartea dreptilor înaintea lui Dumnezeu*“. Amin.

FINIS REI, GLORIA DEI!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SFÂRȘIT ȘI LUI DUMNEZEU MĂRIRE!

CUPRINSUL :

	<u>Pag.</u>
Către cetitor	3
În loc de prefață	7
I. Despre penitență	9
II. Evanghelia și societatea modernă	21
III. Despre caritatea evanghelică	31
IV. Laudele Preasfintei Fecioare Maria	41
V. Omilie asupra slăbănogului	51
VI. Învierea Domnului	59
VII. Severitatea sau asprimea moralei creștine	67
VIII. Dreptatea creștină asupra Farizeilor	75
IX. Iconomul sau ispravnicul necredincios	81
X. Umilțnă	87
XI. Orbirea sufletească	93
XII. Judecata lui Dumnezeu	99
XIII. Despre chestiunea socială	105
XIV. Despre rugăciune	111
XV. Timpul și Eternitatea	117
XVI. Despre credință	123
XVII. Provedința suferă și buni și răi	129
XVIII. Despre scandal sau sminteală	135
XIX. Despre mântuirea sufletului	143
XX. Despre servitori	149
XXI. Despre Spiritul Sfânt	155
XXII. Biserica adevărată	161
XXIII. Pentru carnaval	167
XXIV. Orbul din naștere	175
XXV. Despre perseveranță	183
XXVI. Sfântul Dumitru	189
XXVII. Sfântul Ioan Botezătorul și Farizeii	196
XXVIII. Orbul cerșitor	203
XXIX. Moartea. — Predestinațiunea	209
XXX. Indiferentism	215
XXXI. Pentru finea anului	223
XXXII. Dumineca vameșului și a farizeului	229
XXXIII. Despre mărturisire	235
XXXIV. Patimile Domnului Nostru Isus Hristos	243
XXXV. Mărturisirea lui Hristos	251

	Pag.
XXXVI. Educațiunea creștinească	257
XXXVII. Banul cel de dajdie	263
XXXVIII. Iubirea lui Dumnezeu	269
XXXIX. Repaosul Duminicăi	275
XL. Parabola sămănătorului	283
XLI. Leprosul	289
XLII. Săturarea a patru mii de oameni	295
XLIII. Despre frica de moarte	301

— FINE —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÎN PREGĂTIRE:

Viața și operele Episcopului Dr. Demetriu Radu.

Vol. II. *Scriseri și discursuri diverse.*

Vol. III. *Viața și activitatea pastorală și politică.*

Din scrierile canonicului Dr. Iacob Radu, au apărut:

1. *Istoria vicariatului gr.-cat. al Hașegului.* Lugoj 1912. Un vol. în 4° de 414 pag.
2. *Biserica Sf. Uniri din Tâmpăhaza-Uifalău (Rădești).* Oradea-Mare 1911. Un vol. folio de 103 pagini. Ediție de lux splendid ilustrată și ediție populară ilustrată.
3. *Manuscrisele din biblioteca Episcopiei gr.-cat. române din Oradea-Mare,* sub tipar în ediția Academiei Române.

Prețul Lei 50.—